

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

Diplomová práce

2018

Michael Podsedník

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra Politologie

Analýza krajně pravicových subjektů v ČR a SR

Diplomová práce

Autor práce: **Bc. Michael Podsedník**

Studijní program: **Politologie**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2018**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 8. 5. 2018

Bc. Michael Podsedník

Bibliografický záznam

PODSEDNÍK, Michael. Analýza krajně pravicových subjektů v ČR a SR. Praha, 2018. 160 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Rozsah práce: 316 251 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tato magisterská diplomová práce se zabývá teoriemi stranické rodiny krajně pravicových stran. Teoretickou část pokrývá zejména práce s textem a autor práce v ní představuje teorii stranické rodiny a stranickou rodinu krajní pravice. Následně jsou představeny teorie tří autorů, na základě kterých budou zkoumány vybrané politické subjekty, a to Dělnická strana sociální spravedlnosti, Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury, Slovenská národná strana a Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko. Autor práce vychází z konceptů krajní pravice těchto autorů: Piero Ignazi, Hans-Georg Betz a Cas Mudde. Poté je popsán dynamický vývoj krajní pravice nejen v prostoru Evropy, ale především v České republice a na Slovensku. Cílem této práce je zjistit, zdali je možné často různorodé subjekty zařadit do stranické rodiny krajně pravicových stran podle vybraných kritérií a případně poukázat na rozdíly mezi nimi. V práci je využívána zejména analytická a empirická metoda. K analýze stran budou využity programy stran, jejich prezentace na veřejnosti či v médiích a také na sociálních sítích.

Abstract

This master's thesis deals with the theories of the far-right party family. The theoretical part consists mainly of textual work and the author introduces theory of the party family and the far-right party family. Next, theories of three different authors are introduced and on their bases the author studies selected political subjects, which are Dělnická strana sociální spravedlnosti, Svoboda a přímá demokracie of Tomio Okamura, Slovenská národná strana and Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko. The author bases the work on the concepts of far-right parties by these authors: Piero Ignazi, Hans-Georg Betz and Cas Mudde. Furthermore, the dynamic development of far-right parties, is described with focus not only on Europe but more specifically on Czech Republic and Slovakia. The goal of this thesis is to find out if it is possible to categorize various subjects into the far-right party family based on the selected criteria and potentially point out their differences. Mainly analytical and empirical method is used in this thesis. For the analysis of the parties, the author uses political programs, presentation of the subject in the public eye and media, and also their activity on social media.

Klíčová slova

Krajní pravice, Česká republika, Slovenská republika, extremismus, radikalismus, populismus, případová studie, Beyme, Mudde, Betz, Ignazi, Dělnická strana sociální spravedlnosti, Úsvit přímé demokracie, Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury, Slovenská národná strana, Ľudová strana Naše Slovensko

Keywords

Far-right, Czech republic, Slovakia, extremism, radicalism, populism, case study, Beyme, Mudde, Betz, Ignazi, Dělnická strana sociální spravedlnosti, Úsvit přímé demokracie, Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury, Slovenská národná strana, Ľudová strana Naše Slovensko

Title:

Analysis of far-right subjects in the Czech Republic and Slovakia

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své diplomové práce Mgr. Janu Charvátovi M.A., Ph.D. za odborné vedení práce, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích. Chtěl bych také poděkovat své rodině, která mě po celou dobu mého studia podporovala.

Obsah

ÚVOD	9
1. POPULISMUS, EXTREMISMUS A RADIKALISMUS:	14
1.1. EXTREMISMUS:	14
1.2. RADIKALISMUS:.....	16
1.3. POPULISMUS:	17
2. KONCEPT STRANICKÝCH RODIN A STRANICKÁ RODINA KRAJNĚ PRAVICOVÝCH STRAN 20	20
2.1. STRANICKÁ RODINA KRAJNĚ PRAVICOVÝCH STRAN	22
2.1.1. <i>Piero Ignazi</i>	26
2.1.2. <i>Hans-Georg Betz</i>	28
2.1.3. <i>Cas Mudde</i>	30
3. KRAJNÍ PRAVICE V PROSTORU STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY	34
3.1. KRAJNÍ PRAVICE V ČESKÉ REPUBLICE:	36
3.2. KRAJNÍ PRAVICE NA SLOVENSKU:.....	44
3.2.1. <i>Současná krajní pravice Slovenska:</i>	45
4. POLITICKÉ SUBJEKTY	50
4.1. DĚLNICKÁ STRANA SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOSTI	50
4.1.1. <i>Program DSSS</i>	57
4.1.2. <i>Symbolika DSSS</i>	62
4.1.3. <i>Obecná charakteristika strany</i>	63
4.2. SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE	64
4.2.1. <i>Program SPD</i>	71
4.2.2. <i>Symbolika SPD</i>	75
4.2.3. <i>Obecná charakteristika strany</i>	75
4.3. SLOVENSKÁ NÁRODNÍ STRANA	76
4.3.1. <i>Program SNS</i>	82
4.3.2. <i>Symbolika SNS</i>	87
4.3.3. <i>Obecná charakteristika strany</i>	88
4.4. KOTLEBA – LUDOVÁ STRANA NAŠE SLOVENSKO	88
4.4.1. <i>Program ĽSNS</i>	97
4.4.2. <i>Symbolika ĽSNS</i>	101
4.4.3. <i>Obecná charakteristika ĽSNS</i>	102
5. ANALÝZA POLITICKÝCH PROGRAMŮ PODLE TEORIÍ KRAJNÍ PRAVICE	103
ZÁVĚR	130
POUŽITÁ LITERATURA	137

Úvod

Téma této práce se zabývá krajní pravici na území České republiky a Slovenska. Ačkoli se tímto tématem akademická oblast zabývá poměrně dlouhou dobu, je mu stále věnovaná značná pozornost. Krajní pravici se různí autoři zabývali již po druhé světové válce, nicméně většina teorií přišla až v 80. letech 20. století. Jedním z důvodů může být to, že po druhé světové válce byla krajně pravicová uskupení zdiskreditována fašismem a nacismem a jejich aktivita byla utlumená. Nutno rovněž poznamenat, že řada teoretických konceptů pochází ze západoevropského prostředí. Výzkumu krajní pravice a pravicového extremismu mohla být v oblasti střední a východní Evropy věnována pozornost až po pádu komunistického režimu, kdy rovněž nastal nárůst takových subjektů. Již na počátku 90. let jsme dokonce mohli být svědky toho, jak se radikální subjekty Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, či Slovenská národní strana, jejichž politika byla zaměřena vůči romské menšině a byly silně nacionalistické, dostaly do Parlamentu ČR, respektive do Národní rady SR.

Ačkoli se tomuto tématu věnovala a věnuje celá řada teoretiků a v posledních letech v médiích často slyšíme o úspěšnosti krajní pravice, je nutno poznamenat, že krajní pravice v sobě nese souhrnné označení různých uskupení sahajících od ultrakonzervativního nacionalismu, přes pravicový populismus až k neofašismu či neonacismu. Podle autorů Kupky, Laryše a Smolíka je krajní pravice velmi různorodou skupinou, která zahrnuje jak radikálně pravicové strany, které se účastní politické soutěže, tak i extrémistické uskupení, které bojují proti současnému demokratickému systému.

V současné době Evropa čelí uprchlické krizi a rovněž řadě teroristických útoků, což nahrává právě pravicovým extrémistům. Protiuprchlické nálady ovlivnily řadu voleb po celé Evropě. Již v roce 2014 ve Švédsku poprvé významněji uspěla nacionálně orientovaná strana Švédští demokraté, v Dánsku zase uspěla Dánská lidová strana. V regionálních volbách v Německu zase uspěla v 10 ze 16 spolkových zemí Alternativa pro Německo, která šla do voleb s heslem: „Islám není součástí Německa“. Protiislámská rétorika vyzvedla rovněž hnutí PEGIDA, jejichž demonstrací se účastní i neonacisté. V Maďarsku v posledních volbách skončilo na druhém místě Hnutí za lepší Maďarsko (Jobbik), které je rovněž označováno za nacionalistické, či také krajně pravicové. V Rakousku zase uspěla, a dokonce se dostala do vlády Svobodná strana Rakouska, která rovněž do své politiky zapojila protiislámskou rétoriku. Na Slovensku zase v roce 2016

uspěla Kotlebova Ľudová strana Naše Slovensko, které se netají svým obdivem k fašistickému Slovenskému štátu a jejichž politika je namířena vůči romské menšině a také proti muslimům. S protiislámskou a protiimigrantskou rétorikou uspěla rovněž Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury a stala se třetí nejsilnější stranou.

Lze si tedy povšimnout, že subjekty, které jsou označovány jako krajně pravicové, výrazně využívají právě témat jako je islám a uprchlictví. Zdá se tedy, že hlavní tematika těchto stran se v současnosti mění, nebo je to pouze momentální trend, který může po vyřešení uprchlické krize zcela opadnout. Pod pojmem krajní pravice si totiž široká veřejnost dlouho představovala ty subjekty, které mají blízko právě k myšlenkám nacismu či fašismu.

Tato práce se bude zabývat čtyřmi politickými stranami, u kterých se nejčastěji vyskytují pojmy jako: krajní pravice, radikální populistická pravice, populismus, nacionalismus, či dokonce fašismus. Za hlavního zástupce krajní pravice v ČR byla, respektive je považována Dělnická strana sociální spravedlnosti. Ačkoli se této straně nikdy nepodařilo výrazně uspět v parlamentních volbách a oproti minulým létům o nich není tolik slyšet ani v médiích v souvislosti například s obřími protiromskými demonstracemi, neustále vyvíjí aktivitu, i když se zdá, že nedokáže přilákat větší množství sympatizantů jako před lety. Další zkoumanou stranou, respektive hnutím, které často nese označení krajní pravice (agentura Bloomberg jej označila dokonce jako “ultrapravice“), je Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury. Toto hnutí, které ve svém programu a rétorice reflektuje právě protiuprchlická a protiislámská témata, je na rozdíl od DSSS výrazně úspěšnější a rovněž dokázalo přilákat mnohem víc podporovatelů nejen na své akce, ale také na sociální síť. Dalšími subjekty, kterými se tato práce bude zabývat, jsou dvě slovenské strany, a to Slovenská národní strana a již zmíněná Ľudová strana Naše Slovensko. Na rozdíl od situace v ČR, kdy se do Parlamentu dostala pouze Svoboda a přímá demokracie, na Slovensku ve volbách uspěly obě uskupení. Slovenská národní strana byla dlouhou dobu mnoha autory označována jako krajně pravicová, extrémně nacionalistická strana či nacionálně radikální strana, a to zejména v souvislosti s bývalým předsedou Janem Slotou. Dnes však stranu vede Andrej Danko a rovněž oproti předchozím volbám strana nepoužívala rétoriku namířenou proti Romům nebo Maďarům. Ačkoli SNS rovněž do svého programu zakomponovala přistěhovalectví, nijak výrazně tuto tematiku, například na billboardech, nereflekovala. Zatímco Ľudová strana Naše Slovensko používá silnou protiromskou a protiislámskou rétoriku a v souvislosti s touto stranou se dokonce hovoří o jejich napojení na fašismus.

Práce bude rozdělena na několik částí. V první části autor představí tři základní pojmy, které se často objevují v souvislosti s krajní pravíci. Těmito pojmy jsou: extrémismus, radikalismus a populismus. Právě prvně dva zmíněné pojmy jsou nejproblematictější a ani v akademické sféře není zcela jasné jejich vymezení. Často se nejen v politologii, ale také například v médiích používají různě. Termín populismus je rovněž ne zcela jasným pojmem a rovněž se v široké diskuzi nadužívá a často používá nepřesně. Navíc se tímto pojmem označuje celá řada subjektů, a to nejen na krajně pravicové části spektra. Proto se autor nejen tento pojem blíže přiblížit.

Ve druhé části autor představí koncept, ze kterého vychází celá práce, a to koncept stranických rodin. Nejvýznamnějšími autory, kteří se stranickými rodinami zabývali, jsou Daniel Louis Seiler a Klaus von Beyme. Právě teorie stranických rodin představuje jeden ze základních konceptů, jak rozdělit politické strany na základě různých znaků. Právě z tohoto konceptu bude vycházeno v následujících částech práce. Následně v této části práce autor blíže představí právě stranickou rodinu tzv. krajně pravicových stran. Nejdřív se autor pokusí o bližší seznámení s tím, co to vlastně krajní pravice znamená a s jakými potíži se můžeme při zkoumání této rodiny setkat. Následně představí krátký vývoj snad nejznámější ideologie, která je řazena právě do této rodiny, a to ideologie fašismu. Poté se již autor zaměří na klíčovou část, která bude důležitá pro následnou analýzu, a to představení teorií tří různých autorů, kteří přišli s různými definicemi toho, co to krajní pravice vlastně je. Těmito autory jsou: Piero Ignazi, Hans-Georg Betz a Cas Mudde.

V následující, třetí části, autor blíže představí výše zmíněné strany (DSSS, SPD, SNS a LSNS). Nejdřív se zaměří na jejich vznik a vývoj, poté představí jejich programatiku, symboliku a také všeobecný charakter. V této části práce bude vycházeno kromě odborné literatury z programů stran a jejich prohlášení ať už na jejich oficiálních stránkách, případně na sociálních sítích.

V poslední, čtvrté části se autor pokusí propojit teoretické koncepty se zkoumanými politickými stranami a přiřadit jednotlivé znaky, které jednotliví autoři ve svém zkoumání identifikovali u krajně pravicových, respektive pravicově radikálních populistických stran.

Pro práci bude využita celá řada zdrojů. Kromě tištěných publikací to budou rovněž internetové zdroje. Mezi internetové zdroje patří především programy jednotlivých politických stran, jejich prohlášení, ale také různé články z médií. Pro teoretickou část budou stěžejní především díla jednotlivých teoretiků zabývajících se

právě stranickými rodinami. Za nejdůležitější publikaci, ze kterého vychází nejznámější koncept stranických rodin, považuje autor práci německého politologa Klause von Beymeho *Political parties in Western Democracies*. Pro vypracování konceptu stranické rodiny krajně pravicových stran jsou stěžejními texty kniha Case Muddeho *The Ideology of Extreme Right*, dále kniha Piera Ignaziho *Extreme Right Parties in Western Europe* a text Hans-Georga Betze *The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist parties in Western Europe*. Kromě těchto hlavních textů těchto tří autorů bude využita i jejich sekundární literatura, ve které své koncepty upřesňují nebo rozšiřují. Z českých děl, zabývajících se tematikou krajní pravice, extremismu či radikalismu bude autor využívat například práci Jana Charváta *Současný politický extremismus a radikalismus*, dále dílo předního odborníka na extremismus Miroslava Mareše *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Dále bude autor čerpat z děl českých autorů Petra Kupky, Martina Laryše a Josefa Smolíka – *Krajní pravice ve střední a východní Evropě* či Lubomíra Kopečka a Víta Hlouška *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Řadu článků, věnujících se tématu krajní pravice, extremismu či radikalismu lze rovněž nalézt na online recenzovaném časopisu Rexter, ze kterého bude autor rovněž čerpat. Ze slovenských autorů bude v této práci čerpáno zejména z textů od Aleny Kluknavské či Tomáše Nociara a rovněž z díla od Radoslava Štefančíka *Praviocvý extrémizmus a mládež na Slovensku*.

Autor při svém výzkumu v této případové studii využije především analytickou a empirickou metodu. Teoretická část bude zahrnovat z velké části především práci s textem, kdy se autor zaměří na tři teorie stranické rodiny krajní pravice a následnou aplikaci těchto teorií na zkoumané subjekty. V části, která se bude zabývat právě politickými subjekty, autor využije obsahovou analýzu jednotlivých programů stran, jejich webových stránek a také analýzu jejich vystupování v médiích. V poslední části práce se autor pokusí aplikovat jednotlivé teorie krajní pravice na subjekty a využije rovněž komparativní metodu pro porovnání jednotlivých subjektů.

Pro svůj výzkum si autor rovněž stanovuje několik předem vymezených výzkumných otázek:

- 1) *Jakými hlavními tématy se jednotlivé subjekty profilují?*
- 2) *Lze aplikovat koncepty krajně pravicových stran zkoumaných autorů na hnutí Svoboda a přímá demokracie?*

- 3) *Došlo ke změnám u strany Slovenské národní strany (SNS) po odchodu předsedy J. Sloty?*
- 4) *Reflektují zkoumané politické strany do svých programů tematiku uprchlické krize?*
- 5) *Může za neúspěchem Dělnické strany sociální spravedlnosti stát právě úspěch SPD?*
- 6) *Proč je z hlediska volební podpory úspěšnější LSNS než česká DSSS?*

1. Populismus, extremismus a radikalismus:

V souvislosti s krajní pravicí se lze často setkat s pojmy extremismus a radikalismus. Můžeme však narazit na různé interpretace těchto pojmů, ať už v politických vědách, médiích nebo ve společenské diskuzi. Situaci ztěžuje i fakt, že neexistuje univerzální platná definice obou pojmů a jsou používány různě, nebo nepřesně. Na následujících řádcích se autor pokusí oba tyto pojmy přiblížit.

1.1. Extremismus:

Samotný pojem extremismus můžeme chápat mnoha způsoby, jelikož neexistuje univerzálně platná definice a v mnoha oborech je termín užíván různě. Slovo extrémismus, nebo extrém, pochází z latinského slova „extremus“, což můžeme přeložit jako nejzazší, nejvzdálenější či nejkrajnější a řeckého „trema“, neboli štěpení, zlom. V politické vědě a politickém systému jde o nejvzdálenější bod od politického středu. Extremismem se také chápe ideologie, či aktivita, která je proti stávajícímu politickému systému a klade si za cíl jeho likvidaci a nahrazení svou alternativou. Tato alternativa je přitom nedemokratická. Základní varianty extremismu představují pravicový a levicový extremismus. Dělicí čára mezi oběma extrémými je například v jejich přístupu k principu rovnosti. Zatímco extrémní pravice rovnost zásadně odmítá, extrémní levice ji naopak nadřazuje státnímu zřízení [1, s. 5-8].

Pojem extremismus se tedy používá v různých kontextech a nabývá různě široký obsah. Proto často dochází k nedorozumění při přecházení z politického kontextu do kontextu právního, sociologického nebo kriminalistického [2, s. 16].

Extremismus jako takový se projevuje různými aktivitami, které nejčastěji mají charakter narušování veřejného pořádku, napadání osob a poškozování cizího majetku nebo propagace idejí, které jsou v rozporu se základy právního řádu. K těmto aktivitám extrémisté používají jak legálních a legitimních, tak i nelegálních a nelegitimních prostředků [2, s. 16].

Pokud se blíže zaměříme na obecný pojem politický extremismus, ten je podle Fialy z hlediska politické vědy velmi problematický, protože je příliš prázdný, libovolně aplikovatelný a jeho výpovědní a označovací hodnota je pak prakticky nulová [2, s. 16-17].

Podle Uwe Backese a Eckharda Jesseho politický extremismus znamená antitezi k demokratickému ústavnímu státu a týká se antidemokratického smýšlení. Politický extremismus odmítá ústavní stát a jeho základní hodnoty a pravidla. Odmítají ideje jako multipartismus a pluralismus, parlamentní procedury a demokratická média, která podle extrémistů manipulují s veřejným míněním. Pro politický extremismus je typická neochota přijímat politické kompromisy. Političtí extrémisté nemají respekt k jiným názorům a jsou si jisti, že právě oni jsou vždy v právu. Příznačné je pro ně nabízení přímočarých a jednoduchých řešení u často komplikovaných problémů [3]. Vejvodová dodává, že politický extremismus je v demokratické společnosti často hluboce zakořeněný a bývá neodstranitelným jevem. Tam, kde existuje nějaký sociální konflikt, existuje i extremismus. Pokud se určité napětí vyřeší v jedné oblasti, vzroste naopak v jiné. Přitom přítomnost extrémistických názorů ve společnosti je některými politiky považována za jeden ze základních rysů konsolidované demokracie (např. u Klause von Beymeho) [3].

Podle Mareše je zase výzkum této oblasti komplikovaný a nepříliš rozvinutý. Důvodem této komplikovanosti je samotná heterogenita extremismu a často také heterogenita organizační. Mareš rovněž upozorňuje na další problém, a to na nadužívání pojmů extrémní a extrémistický. Pojem extremismus je primárně pojmem politologickým, nikoli právním, tudíž ne každý, kdo je označován za extremistu, může být hned trestně stíhán. To platí i pro extrémistické organizace a užívání symbolů. Extremismus je z hlediska trestního práva sankcionován až ve chvíli, kdy přeroste do násilí, hlásání nenávisti, diskriminace, hanobení určitých skupin obyvatel atd. [2, s. 17].

Důležité je také zmínit, jak pojem extremismus definuje například Ministerstvo vnitra ČR: „*Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Extremistické postoje jsou způsobilé přejít v aktivity, které působí, ať již přímo nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem nedemokratickým (totalitním nebo autoritářským režimem, diktaturou, anarchií).*“ [4].

V právním pořádku na Slovensku není pojem extremismus definovaný. Je vymezený ale koncepcí boje proti extremismu na roky 2015–2019 jako konání a projevy vycházející z postojů krajně vyhraněných, demokratickému systému nepřátelské

ideologie, které destruktivně působí na existující demokratický systém a jeho základní atributy [5].

1.2. Radikalismus:

Termín radikalismus pochází z latinského „radix“ a přeložit ho lze jako kořen. Radikalismus z tohoto překladu tedy znamená, že radikální myšlení jde k samotným kořenům věci, nicméně aplikace těchto myšlenek by nevedla k zániku stávajícího systému, ale pouze k rozsáhlým změnám. Jde tedy o zásadní reformu současného politického řádu. Tato dělící linie od extremismu je velmi tenká, a proto dochází k záměně obou pojmů [1, s. 9-13].

Termín radikalismus a radikální odráží spíše metodu postupu, která nutně nemusí být spojena se zpochybňováním demokracie a s novými pravicově-populistickými či pravicově autoritativními stranami [2, s. 18].

Zpočátku byl tento pojem spojován s levicovými skupinami. V 18. a 19. století byl pojem „radikální“ spojován s hnutími, která bojovala za rozsáhlé liberální reformy [1, s. 10]. Tradičně byl radikalismus připisován stoupencům Francouzské revoluce. Problém s definicí radikalismu spočívá v tom, že je příliš relativistický. Radikalismus bývá nejčastěji definován jako označení politických postojů, které nevedou k odstranění demokratického politického systému a pohybují se často v rámci jeho ústavního vymezení, většinou na okraji [2, s. 18]. Použití pojmu radikalismus je také silně závislé na konkrétní zemi. Nejčastěji je radikalismus chápán jako mezistupeň mezi extremismem a demokracií. Politický radikalismus zastává takové postoje a názory, které jsou kritické k formě demokratického uspořádání a požadují důslednou změnu, přičemž nedochází k zavržení demokracie, jejích hodnot, principů a mechanismů. Jsou však v dílčích aspektech zpochybňovány [6, s. 33-34].

Často se s termínem radikalismus či radikál můžeme setkat také v médiích, která příliš nerozlišují mezi pojmy „radikalismus, extremismus, radikál a extremist“. Všechny tyto pojmy v médiích splývají a označení „radikál“ nebo „extremista“ novináři spojují s agresivními demonstranty, kteří útočí na policii, případně ničí majetek. Označení „extremista“ je používáno pro pouličního výtržníka, asociála nebo rasistu. Pokud se ale dotyčný „extremista“ převlékne do obleku, zřekne se násilí a místo rasismu začne hovořit o „zhoubné politické korektnosti“, stává se „radikálem“ nebo někdy také „politickou

alternativou“. „Extremista“ je tak vnímán ve společnosti jako něco negativního a často se tento pojem užívá pro diskvalifikaci politického soupeře [1, s. 10].

Danisc ve své práci přichází s oddělením extremismu a radikalismu, když využívá případu chápání extrémní a radikální opozice. Extrémní opozice je ze své podstaty antisystémová a využívá legálních i nelegálních prostředků, aby zničila stávající systém, radikální opozice usiluje o změnu vlády, ale v rámci daného politického systému. K tomuto účelu pak využívá legální prostředky, které však často mohou být chápány jako samý okraj legislativního rámce [7, s. 16].

Možnost odlišení radikální pravice a extrémní pravice zmiňuje také Cas Mudde. Ten si všímá toho, že současné radikální subjekty můžeme chápat jako demokratické v tom smyslu, že akceptují suverenitu lidu a vládu většiny. V naprosté většině případů také mají sklon k přijetí pravidel parlamentní demokracie, i když se vyslovují pro posílení výkonné moci na úkor legislativní. Největší rozpor liberální demokracii můžeme spatřovat v pojetí ústavně zakotvené ochrany menšin [8].

Miroslav Mareš hromadně krajní pravicový radikalismus a extremismus označuje termínem „ultrapravice“ [6, s. 33].

Dalším pojmem, který se často objevuje nejen u krajně pravicových stran, je pojem populismus.

1.3. Populismus:

V posledních letech jsme mohli být svědky vzestupu politických stran, které jsou často označovány jako populistické. Často se také můžeme setkat s pojmy jako radikálně pravicový populisté, či nacionalističtí populisté. Toto označení však vyvolává zejména v oblasti laické veřejnosti řadu nejasností a nepřesností. Nejčastěji se s tímto pojmem můžeme setkat u takových politických subjektů, respektive lidí, kteří se všeobecně snaží oslovit voliče pomocí líbivých řešení. Přesnému vysvětlení, co to vlastně populismus znamená, nepomáhá ani fakt, že jsou tímto termínem označovány různorodé politické strany, ať už na levici, či pravici.

Existují celkem tři pohledy, jak na populismus nahlížet. Na populismus můžeme nahlížet buď jako na ideologii, na tzv. thin-centered ideologii nebo jako na komunikační strategii [227]. Chápání populismu jako plnohodnotné ideologie je spojeno především s výzkumem radikálních hnutí a společensko-ekonomických doktrín, které obhajovaly zájmy rolníků a malých farmářů v USA a v Rusku na konci 19. století. Dnes však

nejčastěji převládá pohled na populismus jako na tzv. thin-centered ideologii, která se soustředí pouze na některé aspekty společenského života, jako například na politickou moc a podobu politických procesů [227].

Jedním z významných autorů, zabývajících se teorií populismu, byl Francisco Panizza. Ten poprvé blíže určil tzv. populistické prvky využívané politickými stranami. F. Panizza určil tzv. analytické jádro populismu, které má celkem tři charakteristiky: 1) Populisté staví lid a elity jako stejnorodé entity; 2) Zdůraznění konfliktu mezi lidem a elitou; 3) Lid je chápán jako morálně čistý aktér [227]. Jak tedy můžeme vidět, právě „lid“ tvoří v populismu klíčový pojem. Lid je populisty chápán jako jeden homogenní celek, který dále odmítají štěpit (např. podle náboženství). Často se můžeme setkat také s výrazy jako „občané“, „obyčejný lid“, případně „slušní lidé“. Proti těmto lidem populisté staví právě tzv. elitu, která je prezentovaná jako nepřítel lidu. Elita podle populistů nereprezentuje lid a sledují sobecky pouze svoje zájmy a staví je nad zájmy „obyčejných lidí“ [227].

U populistů se můžeme také setkat s protistranickými výzvami, což souvisí s tím, že společnost je zklamaná z politiky. Populistické strany se pak staví do role nestranických aktérů. Často také o sobě nehovoří jako o stranách, ale spíše jako o „hnutích“. Důležité je však upozornit, že populisté sice kritizují současný stranický systém a vládu, nikoliv však demokracii jako takovou. Naopak se právě u takových stran můžeme setkat s požadavky na zavedení prvků přímé demokracie a dát tak „lidu“ do rukou více pravomocí rozhodovat [227].

V souvislosti s tím, že jedním z přístupů krajně pravicových stran je přístup C. Muddeho, podívejme se, jak populismus vnímá právě tento autor. C. Mudde chápe populismus právě jako výše zmíněnou „thin-centered“ ideologii. Dle něj lze populismus kombinovat s jinými ideologiemi, nejčastěji však s těmi radikálními [228, s. 554]. C. Mudde také vymezil v roce 2007 tzv. populistickou krajní pravici, která kombinuje znaky nativismu, autoritářství a právě populismu (viz. níže) [22, s. 22-23].

Na druhou stranu například dle Jana Charváta populismus není ideologií, ale naopak styl politické propagandy, která cílí na obyčejného člověka, slibuje ho ochraňovat před politickými elitami, které jsou zkorumpované a státní byrokracií a k tomu nabízí jednoduchá řešení politických problémů. Nejčastěji se populismus podle J. Charváta vyskytuje právě u radikálních a extrémistických uskupení [1, s. 71-73].

S konceptem populismu ve své teorii pracoval také Hans-Georg Betz, který popsal tzv. pravicové populistické strany, které dle něj používají populismus, často doplněný o xenofobii, na úkor ideologie [18, s. 413].

2. Koncept stranických rodin a stranická rodina krajně pravicových stran

Předmětem výzkumu této diplomové práce jsou politické strany¹ a pokus o jejich zařazení do rodiny krajně pravicových stran. Politické strany lze zkoumat z mnoha různých pohledů a existuje mnoho definic politické strany. Strany můžeme analyzovat například z organizačního hlediska nebo z hlediska politické orientace a ideologicko-politického zaměření [9, s. 11].

Jedním z nejpobulárnějších konceptů, jak klasifikovat politické strany, je tzv. koncept stranické rodiny, ve kterých jsou strany seskupovány napříč zeměmi, převážně na základě jejich ideologie. Koncept stranických rodin byl vypracován až v 80. letech, nicméně byl součástí několika starších klasických studií – Michel, Duverger, Lipset a Rokkan [10, s. 10]. Tento koncept patří mezi poměrně dobře rozpracované koncepty mnoha autorů, kteří na jeho základě rozdělili strany do několika typů stranických rodin. Politologové Peter Mair a Cas Mudde dokonce hovoří o tom, že analýza politických stran v rámci stranických rodin patří mezi nejdůležitější faktory pro komparativní výzkum stran [11, s. 212]. Klasifikace stran do stranických rodin podle nich umožňuje komparaci napříč zeměmi i časem. Stranické rodiny jako takové můžeme všeobecně charakterizovat jako skupinu politických stran, které mají stejné ideové kořeny, vznikly v přibližně stejné době, za podobných podmínek, mají podobný program a podobné voliče [11, s. 211-229]. Stranické rodiny můžeme podle P. Maira a C. Mudda chápat ve čtyřech rozdílných dimenzích. První pojetí se soustředí na původ, druhé se soustředí na stranické rodiny v nadnárodních uskupeních, třetí se zaměřuje na podobnosti ve stranické politice a v ideologiích a čtvrté pojetí se zabývá názvy politických stran [11, s. 214-215]. V tomto rozsahu chápal pojetí stranických rodin i dále zmíněný Klaus von Beyme [12, s. 16-17].

Dva nejvýznamnější autoři, kteří se zabývali konceptem stranických rodin, jsou Daniel Louis Seiler a již zmíněný Klaus von Beyme. Jako první se tímto konceptem zabýval francouzský politolog D. L. Seiler. Ten ve své práci používal pojem *famille politique* [11, s. 212-213]. Podle Víta Hlouška a Lubomíra Kopečka patří právě D. L. Seiler mezi průkopníky konceptu. Nicméně podle nich neměl tak široký ohlas jako jeho německý kolega a dokázal oslovit pouze frankofonní prostředí [12, s. 16].

¹ V této práci budou zkoumány Dělnická strana sociální spravednosti (DSSS), Strana přímé demokracie Tomia Okamury (SPD), Slovenská národná strana (SNS) a Ľudová strana Naše Slovensko (LSNS).

D. L. Seiler vytvořil typologii tzv. *familles partisanses*, která je stejně jako typologie K. von Beymeho založena na Rokkanových štěpných liniích. Přišel však s ještě větším počtem rodin než oba autoři. Jednotlivé strany klasifikoval na základě: 1) historické funkce strany při jejím vzniku; 2a) sociologické struktury voličů strany, členství a vnitřní skupině; 2b) vazební struktury mezi stranou a danou sítí tlakových skupin [10, s. 2-3]. Mnoho jeho *familles partisanses* se shodují se stranickými rodinami klasifikovanými na základě ideologie, což se zdá být jako hlavní kritérium pro přiřazení stran do rodin [10, s. 2-3].

Daleko větší vliv než D. L. Seiler měl však K. von Beyme, který je také považován za „otce“ konceptu stranických rodin. K. von Beyme ve své práci *Political Parties in Western Democracies* konstituoval celkem devět ideologických neboli duchovních rodin, a to na základě dvou ideologických kritérií – názvu strany a vnímání volebních programů a ideových pozic strany z pohledu voličů [13, s. 3]. Důležitým prvkem při zkoumání politických stran a jejich následného zařazení do stranické rodiny je podle K. von Beymeho právě ideologie. Jak sám v knize uvádí, pouze politické strany, které jsou založené na ideologii, mohly ve vlastním ustanovení v Evropě uspět. Jejich asociace s hodnotami a normami je dělá nezávislými na osobnosti určitého lídra a stávají se tak stabilními. I když je pro Beymeho důležitá právě ideologie, konstruoval svou typologii také na základě historicko-sociologické studie Rokkana o čtyřech kritických štěpných liniích [13].

K. von Beyme tedy vytvořil devět stranických rodin, o kterých v knize mluví jako o *familles spirituelles*: 1) liberální a radikální strany; 2) konzervativní strany; 3) socialistické a sociálnědemokratické strany; 4) křesťanskodemokratické strany; 5) komunistické strany; 6) agrární strany; 7) regionální a etnické strany; 8) pravicové extrémní strany a 9) ekologická hnutí [13].

K. von Beyme při sestavování své typologie záměrně postupoval historicky. Jeho třídění tak zároveň může sloužit i jako vývojová typologie. Zkoumá historický vývoj strany a také to, v jaké době a za jakých podmínek se politická strana etablovala. Abychom pak strany mohli zařadit do jedné stranické rodiny, předpokládá se, že strany vznikly ve stejných podmínkách a za účelem reprezentace stejného zájmu. Podle Fialy a Strmisky lze Beymeho historicky vystavěnou typologii používat pro současné evropské stranicko-politické systémy, protože ideologické skupiny politických stran, které K. von Beyme popsal, jsou stále aktuální, s výjimkou rolnických stran, které většinou splynuly s jinými subjekty [14, s. 89].

Důležitost Beymeho typologie je podle Fialy a Strmisky také v tom, že se osvobodil od sociálně vědních předsudků vůči ideologickému vymezení politických stran a svou typologii na ideologii postavil. Podle nich bez analýzy programu a základních ideových východisek nebude ani v budoucnu možné nabídnout užitečnější typologie, než je právě ta Beymeho [14, s. 90].

Ačkoli je stranická ideologie považována za nejdůležitější kritérium pro klasifikaci, je používána pouze nepřímo, tzn. očima samotné strany nebo voličů. Teoreticky to tedy není přímo výzkumník, který hodnotí ideologii stran. Pozornost Beymeho se upírá zejména na ideologii různých duchovních rodin, nikoli na jednotlivé strany. Kromě toho neuvádí, zdali je ideologie určité stranické rodiny shodná se všemi stranami v ní, nebo zda jsou jednotlivé strany správně klasifikovány na základě jednoho z nepřímých kritérií. Jeho hlavní zájem směřuje především na stranickou rodinu jako celek a její vývoj než na jednotlivé členy, kteří danou rodinu tvoří [10, s. 3-4].

2.1. Stranická rodina krajně pravicových stran

Definování krajní pravice není zcela bezproblémové. Pokusme se nejdříve o základní charakteristiku této skupiny. Skupina krajně pravicových stran je zvláštní skupinou politických stran. Představuje velmi nehomogenní skupinu subjektů, i přesto, že subjekty vykazují určité společné vlastnosti. Ačkoli se tématu krajní pravice věnuje mnoho autorů (mezi nejdůležitější jmenujme například Cas Mudde, Hans-Georg Betz či Piero Ignazi), neexistuje ani univerzální definice [15, s. 387]. Podle autorů Kupky, Laryše a Smolíka je krajní pravice velmi různorodou skupinou a zahrnuje jak radikálně pravicové strany, které se účastní vlády, tak i extrémistické organizace, které bojují proti etablovanému pořádku [2, s. 24].

Situaci s krajní pravici navíc komplikuje fakt, že tento termín používáme souhrnně pro označení skupin sahajících od ultrakonzervativního nacionalismu přes pravicový populismus až k neofašismu a neonacismu. Někdy se setkáváme s pojmem ultrapravice, krajně pravicový populismus, neonacismus, neofašismus, nacionalismus a další. Navíc se některé subjekty, označované jako krajně pravicové, od sebe navzájem distancují. To platí například právě pro neonacisty, kteří jsou nepřijatelní v celém krajně pravicovém spektru [1, s. 18].

Mezi české autory, kteří se věnují tématu krajní pravice, patří například Miroslav Mareš. Ten definoval krajní pravici takto: pravicový radikalismus zahrnuje konglomerát

nacionalistických, tradičně konzervativních, autoritářských a reakčních, někdy i liberálních pozic. Radikálně pravicové pozice jsou antipozicemi proti moderně, proti individuálním hodnotám, jako jsou svoboda a sebeurčení, jsou proti pluralismu mínění a způsobu života, proti etablovaným stranám a proti demokracii. Charakteristické jsou pro ně nepřátelské postoje vůči všemu cizímu a odcizujícímu, nepřátelství vůči přistěhovalcům, antievropanství, antizápadní postoje a odmítání supranacionálních spojení [6, s. 35].

Krajně pravicové subjekty a jejich sympatizanti všeobecně bývají výrazným způsobem orientováni na moc. Moc pro ně představuje záruku autority, která implikuje nadřazenost některých skupin či jednotlivců nad ostatními. Odmítají rovněž demokracii a principy rovnosti. Přirozené je také pro ně většinou násilí. Volají po silovém řešení problémů, což se projevuje například v požadavku obnovení trestu smrti. Velmi charakteristický pro krajní pravici je také jejich bojový postoj vůči komunismu a levici všeobecně. S krajní pravici se často pojí pojmy jako nacionalismus a vlastenectví. Národ vnímají exkluzivně, tedy tak, že jakékoli cizí vlivy jsou pro ně nežádoucí [1, s. 133-134]. Nacionalismus krajně pravicových subjektů směřuje k nepřátelství vůči všemu cizímu, tedy i jiným národům, jsou proti sbližování mezi národy a také může vést k rasové nenávisti a xenofobii. Ke znakům pravicového extremismu patří také autoritářství [6, s. 59-60].

Krajní pravice v západní Evropě prošla během posledního století institucionálně silně diskontinuitním vývojem, čímž se odlišují od jiných stranických rodin. V první polovině 20. století se pravý okraj politického spektra asi nejvíc pojil s fašismem, později také nacismem. Ideologické základy fašismu byly ovšem značně vratké a často kombinovaly myšlenky jiných ideologií [9, s. 35]. Kořeny fašismu lze nalézt už v 19. století, ale úspěchu dosáhl krátce po první světové válce. Fašistické režimy a nacismus v Německu nakonec byly poraženy během druhé světové války, ale obě ideologie mají své pokračovatele a zastánce, například v ideologiích neofašismu a neonacismu [16, s. 220-221].

Typické pro fašismus byla negace racionalismu, pokroku, svobody a rovnosti a obecně všeho co se pojí s rokem 1789. Dále bylo fašismu vlastní odmítání kapitalismu, liberalismu, komunismu, demokracie, parlamentního systému a vyzvedávání národa a boje jako základního hybatele dějin. Význam pro tuto ideologii mělo uplatňování vůdcovského principu a kultu vůdce, heroismus a korporativismus fungující uvnitř

organické společnosti [12, s. 209]. Dále je pro fašismus typická představa vytvoření „nového člověka“, který bude očištěný od dekadentního nánosu minulosti, permanentní revoluce jako základ společenské dynamiky, mesianistický pohled na svět, projekce státu jako klíčové jednotky nadřazené nad zájmy jednotlivce a výrazu národní jednoty, mýtus a národní autarkismus. V nacismu je kladen důraz na rasu a rasový princip, což je spojeno s antisemitismem [9, s. 77].

Ještě dlouho po druhé světové válce bylo v politické vědě nahlíženo na krajní pravici primárně prostřednictvím fašismu. Když i výše zmíněný německý politolog K. von Beyme na začátku 80. let 20. století popisoval ve svém klasickém díle strany z pravého konce politického spektra, nahlížel na ně především skrze fašismus, a to jak meziválečný italský fašismus, tak i německý nacismus a dále jejich nejrůznější odnože, mutace a pohrobky [srov. 9, s. 77 a 13, s. 125-126].

Podle K. von Beymeho dřívější ekvivalenty extrémně pravicových stran byly Bonapartisté, anti-semitské a autoritářské skupiny. Fašistické strany se dle něj vyvíjely pouze v reakci na výzvu krajní levice. V řadě případů se militantní pravicově extrémistické skupiny zformovaly paralelně s nárůstem radikalismu mezi socialisty a založením revolučních komunistických stran. Téměř každá země v Evropě měla své fašistické hnutí v době mezi válkami, pouze ale v Itálii a v Německu se dokázaly chopit reálně moci [13, s. 125]. Španělské hnutí bylo dle něj směsí fašistických a tradicionalistických prvků s pravicovým syndikalismem. Španělsko za Franca označuje spíše za vojenský režim, který byl ale podporován fašistickou stranou. Režim sám o sobě jako fašistický ale neoznačuje [13, s. 125-126]. Celá kapitola o extrémně pravicových stranách v Beymeho knize se zabývá právě meziválečným fašismem a nacismem. K. von Beyme si také uvědomuje, že kvůli různorodému charakteru těchto stran je nutné zavést širší koncept krajní pravice [13, s. 125-130].

K. von Beyme dále při psaní své klasické práce reflektoval vzestup nových protestních hnutí a stran, jejichž vztah k široce chápané fašistické tradici byl minimální nebo téměř žádný. Jako příklad uvádí například poujadismus v 50. letech ve Francii nebo Pokrokové strany v 70. letech v Dánsku a Norsku. Pro tyto strany byla charakteristická „vzpoura“ proti „utlačujícímu“ a rozbujelému sociálnímu státu, „zkorumpovanému“ a „neschopnému“ politickému establishmentu a obrana „obyčejných“ lidí před nadměrným zdaněním a velkými firmami. K. von Beyme však neřešil otázku jejich kompatibility se „svou“ primárně z fašismu vycházející konstrukcí rodiny extrémní pravice. Důvodem bylo to, že například poujadismus v 60. letech ve Francii představoval

okrajový fenomén. Dále by to vedlo k nutnosti nabídnout jinou konstrukci této stranické rodiny, což se Beymemu nejevilo jako nezbytné [9, s. 77-78; 13, s. 129-130].

V průběhu několika desetiletí po roce 1945, tedy po porážce fašismu a nacismu, se v demokratických západoevropských režimech pohybovaly nejrůznější neofašistické a neonacistické skupiny na politické a společenské periférii. Pokud byly vůbec tyto skupiny a strany povoleny, dosahovaly velmi zanedbatelných výsledků (výjimku tvořilo snad jen Italské sociální hnutí, MSI) [2, s. 24; 9, s. 77]. Častější vzestup krajní pravice a „boom“ nejrůznějších pravicově-populistických a pravicově-autoritativních formací lze pozorovat v 80. a zvláště v 90. letech 20. století. Tyto formace se nejenom často nijak nevázaly na historickou tradici fašismu, ale svým zaměřením navíc byly často velmi různorodé. Jejich vzestupu pomohly příznivé podmínky, především poměrný volební systém s minimální nebo žádnou uzavírací klauzulí [9, s. 78]. Vzestup těchto subjektů je spojen s reakcí na rostoucí přistěhovalectví z třetího světa, krizi sociálního státu a proměnu společnosti [2, s. 24]. Piero Ignazi popsal vzestup krajně pravicových subjektů jako *tichou kontrarevoluci* [17, s. 3-34; 18, s. 413-427]. Podle něj je expanze krajní pravice určitým druhem protiakce. V postindustriálních společnostech se ztrácely bariéry mezi jednotlivými sociálními třídami. Globalizující se ekonomiky vyžadují flexibilnější a mobilnější pracovní sílu, ovšem nemalá část společnosti se na tyto změněné podmínky dokáže adaptovat. Tyto skupiny společnosti se pak ocitají v sociálně marginalizovaném postavení, jsou dlouhodobě nezaměstnaní, roste frustrace a deprivace a touží po návratu dřívějšího „stavu“ s jeho tradičními vazbami, pouty a pořádkem. V tomto kontextu je velmi negativně vnímáno právě přistěhovalectví, které probudilo xenofobii a rasismus [9, s. 78].

Tyto podmínky vytváří příznivou půdu pro radikální politické síly a charismatické vůdce, kteří slibují rázné řešení problémů nezaměstnanosti, přistěhovalectví, kriminality a dalších přání znejistělých voličů. Vzestupem nové krajní pravice, která dokázala tuto poptávku nejvíce uspokojit, utrpěly nejvíce sociálnědemokratické strany. Jejich tradiční dělničtí voliči byly totiž právě tou skupinou, která se nejhůře adaptovala na měnící se podmínky [9, s. 78].

I přes vzestup krajně pravicových subjektů dodnes většinou představují malé politické formace. Západoevropské souhrny jejich průměrných voličských výsledků uvádějí podporu od 5 až po téměř 10 procent hlasů [12, s. 211]. Tento rozptyl je způsoben také problémem, které strany do rodiny krajní pravice vlastně přiřadit. Této otázce se

věnuje řada autorů. Přibližme si na následujících řádcích znaky krajní pravice podle jednotlivých autorů.

Jak bylo zmíněno, autorů, kteří usilují o definici krajní pravice a vymezení jejich znaků, je mnoho. Mezi nejdůležitější autory, kteří se zabývají tímto tématem, jsou například Cas Mudde, Hans-Georg Betz či Piero Ignazi.

2.1.1. Piero Ignazi

Piero Ignazi představil klasifikaci v rámci krajně pravicové stranické rodiny. Rozlišil mezi starými a novými krajně pravicovými stranami, někdy též jako tradiční a post-industriální. P. Ignazi si všímá rozdílů poválečných krajně pravicových stran a stran, které se objevovaly až v 80. letech 20. století. Poválečná krajní pravice těžila z reinterpretace historického fašismu. Tzv. neofašismus podle Ignaziho obsahuje tyto prvky: autoritářský stát, v čele by měl být charismatický vůdce, společnost hierarchicky uspořádaná, podřízení se společnosti potřebám národa a státu. Dále existuje odpor vůči jakémukoli sociálnímu konfliktu a korporativistická organizace společnosti má překlenout konfliktní linii mezi pracujícími a majiteli výrobních prostředků [19, s. 20-34].

Nová krajní pravice se distancuje od fašismu a odmítá liberalismus. Častý prvek v rámci ideologie krajně pravicových stran je poukazování na právo na odlišnost, který je namířený především proti zvyšující se masovosti společnosti. Tento argument je někdy interpretován jako nový rasismus a jako nová varianta vymezující se vůči biologickému rasismu. Další prvek, který je přítomný v ideologii nové krajní pravice vychází z neokonzervatismu, který zdůrazňuje hlavně spoléhání se jednotlivce na sebe samého. Zásadní bod neokonzervatismu je trh a revitalizace ekonomiky ve smyslu jejího osvobození od drahého sociálního státu, který příliš zasahuje do ekonomického a sociálního života [19, s. 21-34].

Piero Ignazi navrhl tři kritéria, která by dle něj měla krajní pravice, respektive v jeho terminologii extrémně pravicové strany, splňovat: prostorové kritérium, ideologické kritérium a kritérium postoje k systému.

1) Prostorové kritérium:

První kritérium znamená, že se strana musí pohybovat na pravém okraji pravolevého spektra, přičemž se žádná strana již nenachází napravo od nich. Při tomto

kritériu je však nutné zdůraznit, že ne všechny strany, které se nachází nejvíc napravo, jsou nutně krajně pravicové nebo extrémní [19, s. 31-34]. Toto kritérium lze obecně akceptovat, přestože můžeme namítnout, jak řešit otázku, kdy v jedné zemi vedle sebe působí dvě či více stran napravo od umírněné pravice. Lze to pominout jako řešitelnou záležitost tím, že strany přiřadíme do rodiny krajní pravice s tím, že se poukáže na rozdíly mezi nimi [9, s. 79]. Jako kritérium lze také navrhnout, zdali se stranou z etablované pravice někdo spolupracuje, či nikoli.

2) Ideologické kritérium:

Pro ideologické kritérium je nutné zkoumat ideologii strany z hlediska případných odkazů na tradici krajně pravicového myšlení, tedy především fašismus nebo protirevoluční tradicionalismus. Pro toto kritérium je klíčové to, že u stran existuje jejich napojení, alespoň volné, na fašistickou mytologii a principy [19, s. 31-34]. Toto kritérium je však hodně diskutabilní. Je totiž sporné, jestli mnohé z charakteristik fašismu nejsou vlastní i jiným ideologiím, respektive jestli se mohou objevit i u jiných rodin, včetně umírněné pravice. Podle něj „stačí“, když daná strana věří v převahu státu nad individuem, pracuje s nacionalismem, má nedůvěru k zastupitelské demokracii a parlamentarismu, usiluje o omezení osobních a kolektivních svobod, adoruje význam státu a prosazuje hierarchizaci každého sociálního organismu. P. Ignazi navíc sám přiznává, že mnohé ze stran krajní pravice znaky fašismu nevykazuje. Podle něj u takových stran stačí, když vedle prvního kritéria, tedy prostorového, splňují ještě kritérium třetí [12, s. 211-212; 9, s. 79-80].

3) Postoj k systému:

Třetí kritérium znamená, že lze strany označit za antisystémové formace. Toto kritérium v sobě nese odmítání parlamentarismu, pluralismu a stranické politiky. Někdy krajně pravicové strany však svoje kritérium antisystémovosti nevyjadřují explicitně navenek v oficiálních dokumentech strany, ale jejich antisystémovost se projevuje v podryvání legitimacy systému [19, s. 31-34]. V souvislosti s tímto kritériem se navíc odvolává na tradiční pojetí antisystémovosti politologů Maurice Duvergera a Giovanni Sartoriho jako „principiální opozice“ [12, s. 212].

Jak bylo zmíněno, P. Ignazi rozlišuje mezi dvěma typy krajně pravicových stran: tradiční neboli neofašistické a postindustriální. Pro zařazení strany do prvního typu je nutné, aby u strany bylo přítomné ideologické kritérium, tedy existuje alespoň minimální vazba na fašismus. K první skupině přiřadil například Nacionálnědemokratickou stranu Německa (NPD), Německou lidovou unii (DVU) nebo Britskou národní stranu (BNP).

Druhou skupinu představuje „nová“ postindustriální krajní pravice, která je i voličsky úspěšnější. Do této skupiny přiřadil strany, jako jsou Národní fronta (FN) ve Francii, Pokrokovou stranu v Norsku (FrP) nebo Dánskou lidovou stranu (DF) [19, s. 33-34; 9, s. 80].

P. Ignazi upozorňuje také na možnou transformaci identity některých stran. Jako příklad zmiňuje například neofašistickou italskou stranu MSI. Tato formace v roce 1993 změnila svůj název na Národní alianci (AN), odstříhla se od svých vazeb na fašistickou tradici a výrazně se vzdálila od svého původního zakotvení. P. Ignazi proto tuto stranu přeřadil do nové postindustriální krajní pravice [9, s. 80].

Lubomír Kopeček ale upozorňuje, že ne všechny strany uváděné P. Ignazim lze označovat jako antisystémové, což je jedno z jeho kritérií příslušnosti k rodině. Některé strany totiž prošly obměnou a transformací, či se dokonce účastnily vlády, během které nijak výrazně nedeformovaly demokratický režim. Z toho plyne, že minimálně některé krajně pravicové strany lze označovat za protestní nebo antiestablishmentové strany [12, s. 212-213].

2.1.2. Hans-Georg Betz

Dalším autorem, kterým se tato práce bude zabývat, je německý politolog Hans-Georg Betz. Ten nabídl o něco méně rigidní a také výrazně širší vymezení krajní pravice než P. Ignazi. H. G. Betz používá ve své práci výraz „pravicové populistické strany“, které se liší od extrémně pravicových stran tím, že k prosazování svých cílů nevyužívají ideologii, ale populismus se znaky xenofobie a neoliberalismu [18, s. 413]. Podle něj se takové strany definují jako nové politické subjekty, které stojí mimo současné pravolevé stranické spektrum. Tyto strany se snaží primárně prosazovat právo a pořádek, ekonomickou filosofii neoliberalismu a ochranu lidí před vládnoucími elitami. Zároveň jsou v opozici vůči politickému a kulturnímu systému země, i když se nemusí primárně snažit o jeho destrukci. Dále odmítají sociální a individuální rovnost a integraci menšin do společnosti. Sympatizanti těchto stran se také primárně uchylují k útokům vůči menšinám [18, s. 413].

H. G. Betz si u těchto stran všímá, že jsou často závislé na charismatickém, až autoritářském lídrovi. Ten napomáhá k centralizaci ve straně a spoluvytváří hierarchickou strukturu strany. V programu těchto stran je přítomná xenofobie, dávají důraz na etnickou a kulturní homogenitu společnosti, požadují zvýšení práva a pořádku,

odvolávají se na tradiční hodnoty, požadují preferenci „vlastních lidí“ před „cizími“, tzn. přistěhovalci. Důležitá je pro ně obrana „obyčejného člověka“ proti zkorumpovanému establishmentu a státnímu aparátu, kladou důraz na „zdravý rozum“. Podle H. G. Betze lze u některých těchto stran nalézt také antifeministické prvky. Krajně pravicové strany dle něj nejsou bezprostřední hrozbou demokracie, nicméně jsou hrozbou pro budoucnost západní evropské identity a hodnot [20, s. 13-14].

Podle Hlouška a Kopečka je Betzova charakteristika poměrně široká, i přesto se však jedná spíše o charakteristiku jejich politického stylu než o ideologické vymezení. V praxi to omezuje význam Betzova přístupu pro konstrukci krajně pravicové stranické rodiny [12, s. 213].

Jak bylo naznačeno, krajně pravicové populistické strany podle Betzovy typologie využívají spíše koncept populismu na úkor ideologie. Důležitým znakem těchto stran je jejich rozdělování společnosti na lid a elity. Elity jsou podle představitelů stran příčinou všech problémů ve státě. Oběťmi těchto problémů jsou pak právě obyčejní lidé. Ostatní strany jsou zaměřeny primárně na sebe a své spolupracovníky a obyčejné lidi přehlížejí. U těchto stran je také důležité zajištění práva a pořádku, proto požadují zvýšené sazby na trestné činy. Dalším znakem krajně pravicových populistů je snaha o vyvolání bezprostřední krize. Krizemi mohou být různé situace z různých oblastí, ať už sociálních, ekonomických, environmentálních či politických. Viníkem těchto krizí jsou pak společenské, vládní, opoziční nebo nadnárodní elity [18, s. 414-418].

Mezi primární ekonomické cíle krajně pravicových populistických stran patří omezování byrokracie při řízení státu, sociální zabezpečení poskytované státem a znemožňování velké daňové zátěže pro občany. Nedovolávají se silného státu, ale spíše směřují k ekonomickému liberalismu, bojují tedy proti zásahům státu a vyznávají princip tržní ekonomiky, tedy volného trhu. Státní byrokracie dle nich zatěžuje a znemožňuje podnikání malým a středním podnikatelům. Krajně pravicové populistické strany se zaměřují primárně na střední třídu [18, s. 418].

Důležitým tématem pro krajně pravicové populisty je vnitřní bezpečnost státu. S tím souvisí koncepty jako například národní kultura, identita, vzdělání nebo občanství, které by mohli získat i imigranti, ale pouze za předpokladu jejich plné asimilace. Do popředí programu těchto stran se často dostává problematika migrace a multikulturalismu.

H. G. Betz se v typologii shodne s politologem Cas Muddem, jak ještě uvidíme, v tom, že mezi typické znaky krajně pravicových stran patří určitá míra xenofobie.

Xenofobie může být ideálním prostředkem v rétorice pro získávání nových sympatizantů a vymezení se vůči imigrantům nebo cizincům, ale často také vůči svým občanům. Xenofobie tak podle Betze může vést i k útokům vůči občanům na základě rasy nebo etnika, ze kterého sami útočníci pocházejí. Krajně pravicoví populisté se například vymezují i vůči občanům z jiných regionů, které jsou chudší. Tento přístup H. G. Betz nazval jako neoizolacionismus [18, s. 420].

Dalším znakem, které H. G. Betz popsal, je vymezování se vůči ostatním etablovaným, ale také novým politickým stranám. Krajně pravicoví populisté kritizují politický systém, který je založený na protekci a konexích a že establishment se stará pouze o pohodlí svých lidí.

Pokud tedy shrneme základní znaky krajní pravice, respektive krajně pravicových populistů, jak je popsal H. G. Betz, jsou jimi tyto: populismus místo ideologie, xenofobie a rasismus, ekonomický liberalismus a protistranické výzvy.

2.1.3. Cas Mudde

Jedním z nejvýznamnějších autorů, jehož koncept krajní pravice je jedním z nejpoužívanějších, je již zmíněný nizozemský politolog Cas Mudde. Koncept C. Muddeho vychází z ideologického základu politických stran, čímž se liší od H. G. Betze. C. Mudde zkoumal celkem pět západoevropských krajně pravicových stran (Repuplikání a DVU v Německu, Vlámský blok v Belgii, Demokraté středu a Strana středu '86 v Nizozemí) [12, s. 214]. Na základě jejich volební programatiky, veřejných prohlášení a stranických tiskovin pak dospěl k programovým a ideologickým bodům, které můžeme přisuzovat stranické rodině krajně pravicových stran [10, s. 20-23]. Koncept C. Muddeho označujeme jako minimalistický. Podle Víta Hlouška a Lubomíra Kopečka jde o nejlepší možný přístup k vymezení krajní pravice, a proto je nutné se jeho konceptem zabývat [12, s. 214].

C. Mudde definoval celkem sedm rysů politických stran, které jsou označeny jako krajně pravicové: nacionalismus, exkluzionismus, xenofobie, víra v silný stát, tzv. welfare šovinismus, tradiční etika a revizionismus [10, s. 169-176]. Na základě analýzy volebních programů pak došel k závěru, že pro všechny jím zkoumané krajně pravicové strany jsou společné pouze čtyři znaky, a to: nacionalismus, xenofobie, volání po právu a pořádku a welfare šovinismus [10, s. 170; 12, s. 214]. Kromě výše zmíněných znaků sledoval u jednotlivých politických stran přítomnost dalších znaků:

etnocentrismus, rasismus a antisemitismus. Sledoval taktéž antidemokratické prvky, populismus, postoje proti stranické politice a postoje k otázkám životního prostředí [10, s. 187-189].

Čtyři základní kritéria dle C. Muddeho tedy jsou:

1) nacionalismus

Prvním kritériem je nacionalismus, kde zdůrazňuje především vnitřní homogenitu, vnější exkluzivitu a státní a etnický nacionalismus. Nacionalismus je základní ideologickou součástí krajně pravicových stran, které se snaží dosáhnout co nejvíce stejnorodé společnosti, kterou lze uskutečnit i v případě migrační vlny, a to formou asimilace. Jedním z cílů těchto stran je vybudovat především monokulturní společnost. Tento druh nacionalismu C. Mudde označuje jako etnický nacionalismus. Tento nacionalismus je doplněn nacionalismem státním neboli politickým. V tomto konceptu je upřednostňována exkluzivita daného národa, kterou je nutné bránit a hlavně zachovat. Krajně pravicový subjekt založený na nacionalismu se nezaměřuje jen na ochranu morálních hodnot, ale také se soustředí například na ekonomiku a bezpečnost svých občanů. Národ je chápán spíše na etnickém nežli politickém základě, i když podle C. Mudde je možné, že se ve skutečnosti vyskytují oba tyto případy. Důležitým cílem pro krajně pravicové subjekty je vytvořit etnicky a rasově stejnorodé společnosti. U politického nacionalismu se ale můžeme setkat i s takovým konceptem, že občanem daného státu může být kdokoliv, kdo se asimiluje do většinové společnosti a přebírá styl života, hodnoty a kulturu společnosti většinové [10, s. 169-171].

2) xenofobie

Dalším znakem popisovaným C. Muddem je xenofobie. Xenofobie ostře neguje vše, co je „cizí“, jako jsou například jiné kulturní hodnoty jiných etnických skupin. Xenofobie se však vymezuje také proti homosexuálům nebo levici [12, s. 214]. Jednou z hlavních vizí krajně pravicových stran je udržovat a chránit tradiční hodnoty společnosti, jako například tradiční rodina. Tyto strany také často požadují ve svých programech uzavření hranic, což by podle nich mělo vést k vyšší bezpečnosti státu a ochránit domácí společnost před cizími vlivy, přistěhovalci a podobně. Cizinci jsou podle krajně pravicových stran zodpovědní za problémy, jako je například nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, ohrožují tradice atd. [21, s. 188]. V případě Muddeho kritéria xenofobie však nemusí jít pouze o jakýsi strach z cizinců, ale rovněž také vymezování se vůči mezinárodním institucím, nejčastěji proti EU v případě evropských krajně pravicových uskupení [21, s. 188].

3) právo a pořádek

Dalším kritériem je víra v silný stát, respektive důraz na právo a pořádek. Podle tohoto kritéria je důležité, aby stát dokázal zajistit bezpečnosti, proto krajně pravicové strany žádají posílení policie a soudního aparátu, který bude tvrdě potírat kriminalitu [12, s. 214]. Posílením policie se především myslí zvýšení počtu policistů a modernizace jejich vybavení, nikoli jen zvýšení jejich pravomocí [10, s. 173-174]. V souvislosti s vírou v právo a pořádek se objevují polemiky, které vycházejí z morálních hodnot jako udržení rodiny jako takové či uspořádání společnosti. Krajní pravice se staví do opozice vůči všemu, co by mohlo celistvost společnosti a její uspořádání oslabit, jako například různé sexuální anomálie – pedofilie, homosexualita apod. Jsou ale také například proti potratům, drogám, pornografii a někdy dokonce proti rozvodům atd. [21, s. 189]. Velmi důležitým faktorem pro toto kritérium je perfektní funkčnost právního rámce, jehož dodržování musí stát požadovat a nekompromisně hlídat. Často tyto strany požadují vyšší sazby nejen za závažné, ale i za běžné trestné činy. Někdy dokonce volají po zavedení nebo znovuoobnovení trestu smrti [21, s. 189].

4) Welfare šovinismus

Posledním společným znakem je tzv. welfare šovinismus. V tomto kritériu je kladen důraz na význam tradiční morálky a etiky. Krajně pravicové strany se zaměřují na problematiku šovinistického sociálního zabezpečení hlavně v zájmu „svého“ vlastního národa, protože mají obavy, že se zvýší nezaměstnanost s příchodem imigrantů. Stát by měl v ekonomické problematice zejména chránit národ jako takový, státní obchody, státní podniky a jejich zaměstnance před vlnou přistěhovalců a zahraničních obchodníků. Stát by měl bránit „svoje“ lidi také proti nadnárodním firmám. Sociální systém, jako například důchody nebo sociální dávky by měly být určený pouze pro „domácí“ obyvatelstvo [21, s. 189].

Poslední dva prvky ideologie krajní pravice, tedy víra v právo a pořádek a welfare šovinismus, preferují silný stát, ačkoli podle Hlouška a Kopečka ekonomicky může být neoliberální (alespoň rétoricky) [12, s. 214]. Důležitý je také závěr ohledně antisystémovosti krajní pravice. Podle Mudda všech pět stran, které analyzoval, akceptovalo demokracii, a to i Strana středu '86 a DVU, které P. Ignazi klasifikoval jako tradiční krajní pravici. Platí tedy, že pro současnou krajní pravici není antisystémová orientace nutným profilujícím rysem [10, s. 181].

Hloušek a Kopeček upozorňují, že ani Muddův přístup není schopen ideálně vyřešit problém nejasných hranic krajně pravicové stranické rodiny, což přiznává i sám autor. Přesto se toto minimalistické ideologické vymezení toho, co je současná krajní pravice, jeví ve srovnání s jinými koncepty jako nejpřesvědčivější [12, s. 214-215].

C. Mudde ve své pozdější práci z roku 2007 svoji teorii upravuje a nabízí modifikované konceptuální vymezení krajně pravicové stranické rodiny. Mezi prvky, které v této práci C. Mudde popsal, patří: nativismus, autoritářství a populismus [22, s. 22-23].

- 1) nativismus: ideologie, podle které by měl být stát osídlen pouze a výhradně členy původní skupiny/národa. Nepůvodní prvky, osoby a myšlenky podle nich představují zásadní hrozbu pro národní stát. Nativismus tak kombinuje prvky nacionalismu a xenofobie.
- 2) autoritářství: víra v přísně uspořádanou společnost. Každé narušení zákona by mělo být tvrdě potrestáno.
- 3) populismus: úzce zaměřená ideologie, která vnímá společnost rozdělenou na dvě homogenní a nepřátelské skupiny (zkorumpovaná elita vs. lid). Podle populismu by politika měla být vyjádřením všeobecné vůle lidu.

Je však třeba připomenout, že populismus se vyskytuje i mimo hranice krajní pravice, což je patrné například v podmínkách střední Evropy. Populismus se stal velmi důležitým prvkem pro některé levicové, ať už umírněné nebo radikální, strany, ale také pro konzervativce [12, s. 215].

3. Krajiné pravice v prostoru střední a východní Evropy

Většina zmíněných teorií a konceptů krajně pravicové stranické rodiny vznikaly v prostředí západní Evropy. Krajiné pravice se v zemích střední Evropy nemohla až do roku 1989 zkoumat, vzhledem ke komunistickému režimu přítomnému v těchto zemích a praktické neexistence krajně pravicových subjektů.

V Evropě proběhlo několik vln pravicového extremismu. První vlna proběhla v Evropě po druhé světové válce v souvislosti s odkazem na nacismus, druhá vlna nastala v 70. letech, kdy se některé ze stran výrazně radikalizovaly. Třetí vlna, ta nejvýraznější, nastala v zemích západní Evropy v průběhu 80. let. Tato třetí vlna je spojena s rostoucími xenofobními, až rasistickými a populistickými tendencemi [23, s. 129].

Ve střední a východní Evropě nastal růst krajně pravicových stran a hnutí až po pádu komunistických režimů. Důležitým faktorem při výzkumu krajniné pravice v postkomunistických zemích je proces politické a ekonomické transformace, kterým si prošel celý region středovýchodní Evropy po roce 1989. Transformační proces můžeme v tomto případě chápat i jako modernizační proces, kdy je industriální éra nahrazena érou postindustriální [2, s. 19]. Podle V. Hlouška a L. Kopečka důležitou roli a význam mají konfliktní linie. Ve všech zemích středovýchodní Evropy hrála důležitou roli na počátku transformace konfliktní linie komunismus-antikmunismus. V pozdější fázi demokratické transformace došlo k rozlišení dalších konfliktních linií. Velmi významnou roli hrála například socioekonomická konfliktní linie. Ta je posilována spory o podobu rychlosti privatizace státního majetku, o rozsah liberalizace ekonomiky, o rozsah zachytne sítě sociální státu atd. [24, s. 27-28].

Určující konfliktní linií při zkoumání zařazení stran do stranické rodiny krajniné pravice je nacionalistická konfliktní linie. Vychází především z identity, která se buduje kolem národů či etnických skupin nebo náboženských vyznání. U mnoha etnik a národů postkomunistické Evropy je zvýšená role národnostně či etnicky motivovaných požadavků, například touha po vytvoření moderního národního státu, protože u nich nebyl v minulosti završen národotvorný a státotvorný proces [24, s. 28-29].

Právě nacionalismus se stal charakteristickým rysem krajniné pravice ve středovýchodní Evropě. Po roce 1989 se zde objevily národní zášť a nepřátelství, která zde existovala ještě před érou komunistického režimu. Příkladem může být například otázka romského etnika, které bylo pro meziválečnou krajniné pravici vnímáno jako okrajové téma. Po roce 1989 se však problematika Romů stala ve většině regionů

„atraktivní“ pro krajně pravicově smýšlející strany a někdy se dokonce stali klíčovým nepřítelem [12, s. 230].

Živnou půdou pro krajní pravici ve středovýchodní Evropě po roce 1989 byla podle L. Kopečka kombinace poměrně slabého státu s narůstající kriminalitou a obyvatel, kteří se cítili být ohroženi. Pro středoevropskou krajní pravici po roce 1989 byl typický silný antikomunismus. Důležitým rysem, který má krajní pravice střední a východní Evropy společný s krajní pravici západní Evropy, je přítomnost silného vůdce. Silný vůdce má často pro existenci samotné strany zásadní význam a často strana stojí jen na něm a s jeho odchodem většinou upadá. Dalším rysem středoevropských krajně pravicových stran je odpor ke členství ve vojenských aliancích (NATO). Typický je pro tyto strany také odpor k Evropské unii a silný euroskepticismus [25, s. 288-291].

Krajní pravice ve střední Evropě je odlišná od té na západě, a to jak ideologicky, tak i strukturálně. Podle Michaela Mickenberga je krajní pravice ve střední a východní Evropě více „extrémní“ a zároveň otevřeněji antidemokratická než krajní pravice v západní Evropě. Podle jeho názoru základ voličstva krajně pravicových stran tvoří ti, kterým uškodila postkomunistická ekonomická transformace a dále ti z nižších společenských tříd. Podle jiného názoru zase krajní pravici volí hlavně členové střední třídy, kteří se ale blíží třídě nižší [26, s. 447].

Odlišnostmi mezi krajní pravici v západní Evropě a střední Evropě se zabývá i L. Kopeček. Nejvýraznější rozdíl podle něj představuje hlavně význam otázky imigrace, která je výrazně slabší oproti západu. Hlavně absentuje výraznější imigrace ze zemí třetího světa. Protiimigrantský nacionalismus je v zemích střední a východní Evropy nahrazen nacionalismem vycházejícím z historie, na který navazuje xenofobie. Antiimigrační nacionalismus se zpočátku nerozvinul, hlavně kvůli nízkému přílivu imigrantů, proto se krajní pravice snažila využít tématu uprchlíků ze zemí Balkánu, kde probíhala válka nebo uprchlíků z postsovětských zemí [12, s. 231]. V souvislosti s procesem transformace a jejich negativních důsledků můžeme hovořit také o tzv. anti-transformačním šovinismu, který odmítá proces transformace a spojuje ho s důrazem na sociální zabezpečení pro „vlastní“ [25, s. 288-290]. Je však nutno říct, že tyto rozdíly již dnes nemusí platit. Migrační krize sice země střední a východní Evropy nezasáhla tolik, jako země západní Evropy, nicméně krajní pravice poslední dobou akcentuje také téma právě uprchlíků ze zemí Blízkého východu.

Někteří autoři definují krajní pravici v regionu střední a východní Evropy na základě návaznosti na komunistický režim. C. Mudde například rozlišoval mezi

předkomunistickými, komunistickými a postkomunistickými krajně pravicovými stranami. Jiní autoři, jako například M. Mickenberg, tvrdí, že krajní pravice ve střední a východní Evropě v 90. letech nebyla návratem předkomunistického ani komunistického období. Podle něj krajní pravici ovlivnil modernizační proces a transformace režimu, což vedlo k ekonomické a politické nejistotě a tyto podmínky pak spolu s dalšími vytvořily živnou půdu pro rozvoj krajní pravice [23, s. 130-131].

3.1. Krajní pravice v České republice:

Fenomén krajní pravice se začal po celé Evropě objevovat na počátku 20. století, hlavně po skončení první světové války, přičemž se nevyhnul ani samostatnému Československu. V samotném Československu však byla oproti jiným státům Evropy velmi marginální uskupení hlásící se ke krajní pravici. Inspirovala se především ve fašistické Itálii. V roce 1926 byla založena Národní obec fašistická, kterou vedl generál Radola Gajda. R. Gajda byl jedním z hlavních velitelů československých legií v Rusku, takže po válce měl určitou společenskou prestiž. Fašisté v Československu však příliš úspěšní nebyli. Největší úspěch zaznamenali ve volbách v roce 1935, když získali pouhých šest mandátů. K lepším výsledkům jim přitom nahrávaly okolnosti, které se v Evropě děly, ať už to byly pravicově autoritářské a totalitní režimy v celé Evropě, hrozba komunismu nebo ekonomická krize. Čeští fašisté se pokusili také získat moc silou a pokusili se provést státní převrat, takzvaný židenický puč. Bylo však jasné, že tento pokus bude neúspěšný a fašisté přecenili své síly [27].

V Československu existovaly i další krajně pravicové subjekty, mezi ty významnější můžeme zařadit například subjekt zvaný Národní liga, která byla založena v roce 1930 kontroverzním politikem Jiřím Stříbrným, jenž dříve působil v České straně národně sociální [28]. Velmi výraznou nacistickou stranu v Československu představovala také Německá národně socialistická strana dělnická (DNSAP), která úzce spolupracovala s Hitlerovou NSDAP v Německu. Tato strana neuznávala příslušnost Sudet do Československa a ani existenci Československa. V roce 1930 byla tato strana zakázána a většina členů přešla do Sudetoněmecké strany (SdP). SdP vznikla v roce 1933 a už v roce 1935 měla největší procento hlasů ze všech kandidujících stran. SdP se tak stala nejsilnější německou stranou v Československu [28].

Po druhé světové válce východní blok, tedy i Československo, ovládly komunistické režimy, a tak nebyla existence krajně pravicových stran a hnutí ani legálně

možná. Změna přišla až na konci 80. let, a to nejen u nás, ale hlavně v Evropě, kdy docházelo k proměnám a nárůstu krajně pravicových uskupení. Ze západní Evropy se postupně do Československa dostávaly politické názory a subkultury s nimi spojené. V polovině 80. let se například začali objevovat první sympatizanti hnutí skinheads. Nepřicházela k nám však původní britská podoba tohoto hnutí, nýbrž německá, výrazně rasistická odnož. Tato odnož hnutí skinheads však měla s tradiční subkulturou jen velmi málo společného. Tradiční hnutí skinheads bylo totiž apolitické a vůbec ne rasistické, ale čeští skinheads představovali úplný opak. Rozvoji a propagaci tohoto hnutí pomohl na konci 80. let vznik hudební kapely Orlík. Díky nim se pak krajně pravicové názory dostávaly k úzké části české populace [1, s. 50].

Po roce 1989, po pádu komunistického režimu, byl umožněn vznik pluralitního demokratického systému, díky kterému mohlo ve stranickém systému začít působit více politických stran. Mezi nimi i pravicově extrémistické, které chtěly z počátku demokratický režim zničit nebo ho alespoň ostře kritizovaly [6, s. 175]. Pro krajní pravici v ČR je problematické navazovat na historickou tradici politických stran a jen těžko hledají určité zakotvení v historii. Přesto se po roce 1989 objevily některé skupiny a jednotlivci, kteří se programově nebo názvy pokoušely přihlásit k odkazu české a moravské krajní pravice z meziválečného a válečného období [12, s. 228].

Krajní pravice v České republice byla v 90. letech do značné míry zastoupena hlavně politickou stranou Sdružení pro republiku-Republikánská strana Československa Miroslava Sládka (SPR-RSČ). Po jejich volebním neúspěchu v roce 1998 a následnému zániku, byla krajně pravicová scéna v ČR značně dezintegrovaná a začala se měnit [29, s. 29].

Krajní pravice prošla v ČR dlouhým kontinuálním vývojem. J. Charvát popsal celkem pět fází tohoto vývoje [1, s. 51-119]:

1) 1989-1992: vytváření a etablování

Na počátku 90. let se začaly objevovat ve společnosti atributy typické pro krajně pravicové postoje. Část společnosti se například dovolávala tradice vlastenectví, které přerůstalo v nacionalismus, až v šovinismus. Také se ozývaly hlasy, které upozorňovaly na romskou otázku, kterou komunisté zakonzervovali. V této době došlo také k rozvoji fašizujícího hnutí skinheads a narůstala popularita hudební skupiny Orlík, která začala působit už v roce 1988 a její krajně pravicové názory byly zřejmé například z textů písniček [1, s. 51-53].

V této etapě začaly působit některé osobnosti z krajně pravicového spektra, které zveřejňovaly samostatné výstupy. Mezi ty významnější patří například bývalý politický vězeň Miroslav Dolejší. Ten napsal například práci *Analýza 17. listopadu*, ve které zpochybňoval polistopadový převrat a tvrdil, že to bylo divadlo sehrané StB pod taktovkou mezinárodního židovstva. Z politického hlediska byl nejvýznamnější vznik politické strany SPR-RSČ, která byla registrována již v únoru 1990. Tato strana uspěla až ve volbách v roce 1992, kdy se dostala do České národní rady se ziskem 5,98 % [1, s. 51-65].

Strana M. Sládka se sama od svého vzniku označovala za ultrapravicovou a orientovala se také na hnutí skinheads. SPR-RSČ se vyznačovala aktivistickým stylem a krajně pravicovým populismem. Kritizovala vládu a verbálně útočila na Romy a Němce. Strana vykazovala různé znaky krajní pravice, jak je popisovali výše zmínění autoři, například důraz na bezpečnost, rasismus nebo kritika NATO a EU. Strana také splňovala kritérium strany vůdcovského typu [6, s. 187-224].

2) 1994-1999: přechod do ilegality

V tomto období byla česká krajní pravice v zásadě zformovaná do podoby jednoho politického uskupení pravicově-populistického charakteru (SPR-RSČ) a několika registrovaných skupin oscilujících mezi konzervativním nacionalismem a neofašismem.

Tato etapa je také charakteristická účastí zmíněné SPR-RSČ v Poslanecké sněmovně. Tato strana již v roce 1992 zaznamenala volební úspěch, kdy obsadila křesla nejen v České národní radě, ale také ve Federálním shromáždění [30]. Ještě většího úspěchu dosáhla ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996, kdy uspěla se ziskem 8,01 %. Současně se však vůči nim začala profilovat další část krajní pravice, která považovala Sládkův politický styl za nedůstojný a neperspektivní [6, s. 181]. V tomto období došlo k rozkolu mezi SPR-RSČ a skinheadským hnutím, které Sládka dříve podporovalo. Významná část neonacistů se od republikánů začala odvracet a bylo založeno několik krajně pravicových skupin a odštěpeneckých stran od republikánů M. Sládka, například Vlastenecká republikánská strana, Vlastenecká fronta, Vlastenecká liga nebo Republikánská mládež [1, s. 51-53].

V roce 1998 v předčasných volbách do Poslanecké sněmovny zaznamenala SPR-RSČ výrazný propad a získala pouze 3,90 % hlasů a zůstala tak mimo parlament. Důležité pro toto období je zmínit, že bezpečnostní složky precizovaly své postupy proti pravicovému extremismu a postupovaly tvrději [6, s. 181-182].

3) 1999-2001: snaha o legalizaci

Do tohoto období vstupovala krajní pravice bez svého doposud výrazného hlavního představitele a také jediného parlamentního zástupce, tedy SPR-RSČ. Řada členů stranu po volebním neúspěchu v roce 1998 opustila. Ostatní krajně pravicové subjekty vyvíjely aktivity, které měly směřovat k obsazení parlamentních křesel uvolněných po SPR-RSČ. V tomto období docházelo k rozostření hranic mezi registrovanými a neregistrovanými subjekty. Mezi lety 1999-2001 se v ČR uskutečnila řada demonstrací, které byly organizovány extrémní pravíci [1, s. 99].

Hegemonní pozici v rámci krajně pravicového spektra se snažily zaujmout nově vznikající organizace, ke kterým se přidávali i bývalí členové SPR-RSČ. Vznikala různá seskupení orientovaná na vlastenectví, jejich klasifikace jako extrémistů či radikálů je však podle M. Mareše sporná [6, s. 182]. V roce 2000 došlo k hromadnému začlenění osob z rozpuštěné Národní aliance a neregistrovaného Národního odporu Praha do Vlastenecké republikánské strany a současně ke změně názvu na Národní sociální blok, který však Ministerstvo vnitra odmítlo zaregistrovat. Místo toho vznikla Pravá alternativa. Samotná SPR-RSČ se po volebním neúspěchu a odlivu členů ocitla také ve finančních potížích a na stranu byl vyhlášen konkurs. Byla ale zaregistrována nová strana pod názvem Republikáni Miroslava Sládka [6, s. 182].

V tomto období jsme mohli sledovat dva významné momenty. Jednak došlo k výraznému zintenzivnění tlaku bezpečnostních složek na pravicově extrémistickou sféru, zостřil se postup Policie ČR proti koncertům ultrapravicových skinheadských skupin, ale také jsme mohli sledovat pokus o přeměnu otevřených neonacistů na veřejně přijatelné „politické nacionalisty“. Neonacisté začali měnit celou řadu svých postupů a projevů na veřejnosti. Navíc krajní pravice začala v tomto období využívat ke své propagandě internet, který velmi napomohl k lepšímu šíření jejich programu a myšlenek [6, s. 182; 1, s. 99].

4) 2002-2005: zpět do podzemí

V těchto letech došlo na české krajně pravicové scéně ke krátkodobému „mocenskému vakuu“ po rozpadu Národně sociálního bloku, respektive Pravé alternativy. Mnoho uskupení buďto vůbec nefungovala nebo se postupně rozpadala. Většina aktivistů, kteří tak tíhli k radikálnější politice, se stáhla k Národnímu odporu [1, s. 99-109].

Národní odpor začal pořádat demonstrace a stal se výrazným krajně pravicovým subjektem na české scéně. Postupně v tomto období můžeme sledovat pozvolný úpadek neonacistů a jejich návrat do subkulturního prostředí. Oproti předchozím období se politické aktivity postupně snižují a do popředí neonacistických zájmů opět nastupuje hudba a neorganizované násilí. Na druhou stranu, i přes úpadek politických aktivit, vznikají nové politické strany, které se prezentovaly jako nacionalistické a konzervativní, ale udržující vztahy s fašizujícími a neonacistickými skupinami. V roce 2002 byla například založena strana Národní sjednocení, které reprezentovalo fundamentálně katolický proud české krajní pravice. O rok později vznikla mnohem známější Dělnická strana, dnešní Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) [31, s. 156].

5) 2005-2007: nový začátek

V roce 2005 došlo na krajně pravicové scéně k několika významným událostem. V roce 2005 například došlo k založení neregistrované organizace Národní korporativismus, která aktivizovala neonacistickou scénu. V roce 2006 existující politické strany spolu vyjednávaly o společné volební koalici pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006. V tomto období také došlo k setření rozdílů nejen mezi registrovanými a neregistrovanými organizacemi, ale také mezi jednotlivými proudy krajní pravice [1, s. 109].

V tomto období byla opět aktivizována politická scéna, a to hlavně díky vzniku koalice krajně pravicových stran pro volby v roce 2006. Tato koalice však nevydržela dlouho a rozpadla se. Došlo ale k posílení vazeb mezi Dělnickou stranou a Národním sjednocením a Vlasteneckou frontou na jedné straně a Národním korporativismem a Národním odporem na straně druhé [1, s. 119].

6) 2008-2010

V letech 2008-2010 došlo k jednomu z posledních záchvěvů aktivizace krajní pravice. Dělnická strana otevřeně spolupracovala s neonacisty, jako například s Autonomními nacionalisty, Národními korporativisty či Národním odporem. Došlo tak k výraznému oživení aktivity [32]. Tyto skupiny spolu pořádaly několik demonstrací. Vrcholem tohoto období je demonstrace v litvínovském sídlišti Janov. Této akce se účastnilo asi tři sta stoupenců DS, Národního odporu a Autonomních nacionalistů a vrcholem byl střet s asi 300 policisty [33].

7) 2010 - současnost

Další období krajní pravice by se dalo vymezit rokem 2010. Po řadě akcí a aktivizaci krajně pravicových a neonacistických subjektů došlo k celé řadě opatření

ze strany bezpečnostních složek, díky kterým se dařilo postupně utlumit a „rozmělnit“ krajně pravicovou a extrémistickou scénu. Řada lidí spojených právě s těmito skupinami omezila svou činnost a přestala se angažovat. Celkově došlo k útlumu aktivit vůdčích pravicových extrémistů z obavy represivních zásahů. Po roce 2010 také došlo ke stažení do subkulturního prostředí [34, s. 3-15; 35].

Krajní pravice v roce 2010 zažila „šok“ v podobě rozpuštění Dělnické strany [36]. Tato událost navíc byla dopředu částečně předvídatelná, jelikož už v roce 2007 si média všimla, že na některých akcích využívá symbolů a propagačních materiálů podobných NSDAP [37]. Většina hlavních představitelů DS začala vyvíjet aktivity v nástupnické DSSS, a to ještě před samotným zrušením. Postupně své výsadní postavení v rámci české neonacistické scény ztratil také Národní odpor, který byl již v roce 2010 prakticky nefunkční [34].

Krajní pravice se v dalších letech snažila zaktivizovat, nicméně ani přes řadu akcí a demonstrací se jim nedařilo nalákat nové členy. Na politické scéně krajní pravice začala dominovat DSSS, nástupkyně DS, nicméně přes snahu získat nové sympatizanty a získat nové voliče, strana postupně ztrácela a stávala se více marginální. Volební výsledky této strany byly v každých volbách do Poslanecké sněmovny menší. Kromě vyčerpávání a roztržštění tradiční krajně pravicové strany docházelo také k postupnému rozkladu subkulturní krajní pravice [35, s. 90-91].

Podle výroční zprávy Ministerstva vnitra o extremismu z roku 2014, je krajně pravicová scéna „atomizovaná“ a málo nebezpečná. V roce 2015 pak Zpráva o extremismu označila za důležitou stranu z krajní pravice Národní demokracii pod vedením Adama B. Bartoše. Naopak se v rámci krajní pravice marginalizovala právě DSSS a Národní demokracii rostla podpora i díky spolupráci s dalšími protiislámskými a protiimigračními subjekty [srov. 38 a 39].

Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 se roztržitá krajní pravice snažila spojit. Vznikla různorodá směsice uskupení, které se nazvalo „Rozumní“. Do tohoto hnutí se zapojila i Národní demokracie, která postupně začíná na krajní pravici dominovat. Kromě Národní demokracie se do uskupení Rozumných přidaly také subjekty jako Změna pro lidi, Slušní lidé, Demokratická strana zelených, Občané 2011, Konzervativní a sociální hnutí a České hnutí za národní jednotu. Jedna z dříve nejvýznamnějších krajně pravicových stran DSSS v tomto uskupení chyběla [40]. Uskupení Rozumní nakonec ve volbách získalo pouhých 36 528 hlasů, tedy 0,72 %.

Pro porovnání DSSS získala pouze 0,20 % hlasů, téměř o 25 tisíc hlasů méně, než Rozumní [41].

Podle M. Mareše důvodem, proč krajně pravicové strany, jako například Národní demokracie, mají ve volbách zanedbatelné výsledky, je například hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) pod vedením Tomia Okamury [40]. T. Okamura se rovněž objevuje ve Zprávě o extremismu z roku 2015. Podle této zprávy byl T. Okamura pro část pravicových extrémistů populární už v minulosti kvůli svým výrokům vůči „nepřizpůsobivým“. Dokonce chvíli spolupracoval s A. Bartošem, nicméně po chvíli jejich spolupráce ustala kvůli přílišné radikalitě Národní demokracie [39].

Kromě SPD, která přilákala nejvíc voličů, se navíc objevila uskupení jako Islám v ČR nechceme, později Blok proti islámu. V neúspěchu krajní pravice podle politologa J. Mlejníka navíc hraje skutečnost, že se tok uprchlíků do Evropy zmírnil a téma migrace v Česku pozvolna ustává [40].

Na předchozích odstavcích lze vidět velmi dynamický vývoj české krajní pravice od vzniku samostatné České republiky v roce 1989 až po současnost. Velmi brzy po sametové revoluci se rychle zformoval základ hlavních trendů, které u krajní pravice přetrvávají. Do roku 1993 vznikla první hlavní uskupení politických stran, registrovaných sdružení i neoficiálních skupin. Hlavním politickým představitelem krajně pravicových příznivců byla strana SPR-RSČ kontroverzního M. Sládka. Postupně se krajní pravice dostala pod drobnohled bezpečnostních složek a Policie ČR, ale i tisku a lidskoprávních aktivistů. Tento tlak vedl k poklesu činnosti různých extrémistických skupin a později také docházelo ke snaze přeměnit se v přijatelnější alternativu pro veřejnost [1, s. 119-120]. Dalším významným milníkem byl vznik Dělnické strany, která se snažila zaujmout místo po republikánech M. Sládka. Této straně také byla věnována největší pozornost v médiích [31, s. 179].

Současná česká krajní pravice se skládá nejen z politických stran, ale také ze zájmových skupin, občanských sdružení, neformálních a neregistrovaných uskupení. Krajní pravice je složena ze dvou odlišných typů, jedním z nich lze označit jako radikálně pravicový, případně nacionalistický a druhý proud lze označit jako otevřeně antisystémový, tj. neonacistický [42]. Podle Smolíka a Vejvodové došlo k mnoha změnám u české krajní pravice od 90. let 20. století, a to ke změnám kvantitativním, ale i kvalitativním. Mezi tyto změny autoři řadí [42]:

- ubylo mladých příznivců (většinou prvovoličů) krajní pravice

- v porovnání s 90. lety došlo k poklesu počtu rasově motivovaných vražd (podle zprávy pražského dokumentačního centra pro lidská práva bylo na konci 90. let spácháno 242 rasově nebo ideologicky motivovaných trestných činů (z toho 107 proti Romům), v roce 2015 bylo 90 rasově či xenofobně motivovaných činů a zločinů z nenávisti [viz. také 44 a 45]
- došlo k větší radikalizaci některých krajně pravicových skupin, které se dopouštějí sofistikovanějšího násilí např. ve vztahu k policejním složkám
- akce krajně pravicových politických stran jsou více medializované
- v rámci české krajní pravice jsou přebírány zahraniční strategie, vzory, témata a styl

Krajně pravicovou scénu dnes doprovází výrazná roztržitost. Zhruba do roku 2015 byla hlavní krajně pravicovou stranou na české politické scéně DSSS, dokud jí z čela těchto stran „nesadila“ migrační krize, která do popředí dostala strany a uskupení antiimigrantského a antiislamistického charakteru. DSSS tato témata rovněž ve svých programech a projevech využívala, nicméně nebyla pro ně na rozdíl od subjektů typu Blok proti islámu či IvČRN hlavní [43]. Vyskytuje se hned několik momentů, které ukazují na rozdrobení krajně pravicové scény. Jedním z momentů je ten, že prostředí krajní pravice je přitahováno určitým typem lidí a vysoké procento z nich touží být vůdci, což vede k tomu, že mají potíže s případnou spoluprací s dalšími vůdci a dochází k nemožnosti spolupráce i přesto, že jednotlivé subjekty od sebe nemají politicky a ideologicky daleko. Roztržitost šla například vidět také 17. listopadu 2016, kdy došlo hned k několika demonstracím krajně pravicových příznivců, ke sjednocení a společnému pochodu však nedošlo. Ze všech „národoveckých“ akcí, které se konaly, byla nejvýraznější ta, kterou pořádala právě SPD Tomia Okamury. To potvrzuje, že je to právě T. Okamura a SPD, který se stává hegemonem v této části politického spektra. V poslední době také dochází k marginalizaci tradiční krajně pravicové scény. Zatímco mnoho lidí by u demonstrací očekávala lidi s vyholenými hlavami a lidi patřících k subkultuře skinheads, takových se nakonec objevilo jen minimum. Původní organizace, které vzešly z neonacistické části české krajní pravice, jako například Národní odpor nebo Autonomní nacionalisté, již několik let neexistují. Tato část krajní pravice de facto přestala existovat a její místo přebraly jiné skupiny s jinými tématy. Dříve v této části politického spektra silně rezonoval antisemitismus, dnes je nahrazen antiislamismem, a naopak podporou státu Izrael, vyjma snad DSSS a Národní demokracie [35, s. 85-92].

3.2. Krajiné pravice na Slovensku:

Slovensko patří k zemím, kde byli fašisté během meziválečného období a období druhé světové války velmi úspěšní. V Evropě se v letech 1914-1945 objevilo několik fašistických hnutí, které je třeba od sebe odlišovat skrze různá specifika. Payne ve své práci o historii fašismu zkoumá fašistické hnutí v rámci Evropy a rozdělil celkem tři kategorie. Do první kategorie řadí Itálii a Německo jako jediné fašistické hnutí, které vytvořily významné fašistické režimy ještě před válkou. V další kategorii jsou země jako Rakousko, Španělsko, Maďarsko nebo Rumunsko, ve kterých fašistická hnutí sice hrála významnou úlohu, ale nebyla schopná úplně samotně převzít moc. Ve třetí kategorii je Československo, které označuje jako menší hnutí [46, s. 6].

Stejně jako v případě České republiky, má i na Slovensku krajní pravice svoje kořeny v meziválečném období. Nicméně oproti situaci na českém území, byli slovenští fašisté úspěšnější. V roce 1939 došlo k oddělení od zbytku Československa a ke vzniku samostatného Slovenského štátu, který však byl během období války spíše satelitem nacistického Německa než samostatným a svobodným státem [47, s. 25].

Vůdčí roli během období války na Slovensku hrála Hlinkova slovenská ľudová strana (HSLŠ), které se dařilo ovládat slovenskou společnost také díky monopolním organizacím jako Hlinkova garda [47, s. 31]. Vztah fašismu a Slovenska můžeme tedy identifikovat skrze existenci Slovenského štátu a zmíněné HSLŠ, která měla dominantní postavení.

Samotná HSLŠ se v meziválečném období profilovala jako strana vymezující se proti idejím jednoho československého národa. Důležité je však poznamenat, že zakladatel Andrej Hlinka se nevymezoval vůči Československu jako takovému. Sám A. Hlinka² byl po konci první světové války a rozpadu Rakousko-Uherské monarchie pro vznik Československa. Vymezoval se především vůči představě jednoho československého národa [48]. Samotná osobnost A. Hlinky je vnímána rozporuplně. A. Hlinka nebyl rozhodně žádný „prototyp“ demokratického politika, a i u něj se objevovaly autoritářské tendence. Nicméně A. Hlinka zemřel ještě před válkou a před tím, než se ve straně plně projeví autoritářské a fašistické sklony [49].

Autoritářské tendence a autonomistické požadavky se u HSLŠ objevily až v období druhé poloviny 30. let 20. století. V meziválečném období však strana ještě

² Andrej Hlinka zemřel v roce 1938

nebyla fašistická, i když od začátku existovaly uvnitř strany i tyto proudy. Strana se před autonomistickým obdobím profilovala spíše jako křesťanská, konzervativní a národní a respektovala také existující demokratický systém, i když s výhradami. Po Mnichovské dohodě došlo k naplnění autonomistických snah, když se předsedou vlády Slovenska stal předseda HSĽS a katolický kněz Jozef Tiso. Během krátké doby pak pod jeho vedením došlo k odstraňování demokratického systému a postupné likvidaci pluralitního systému. Ostatní politické strany byly postupně zakázány nebo sloučeny do HSĽS [50, s. 14]. Poté docházelo k upevňování moci a po vzoru italských fašistů a německý nacistů k reorganizaci strany, především k upevnění vůdcovského charakteru strany [50, s. 40].

Co se týče fašistických prvků, je nutné připomenout vznik polovojských oddílů. V roce 1938 vznikla Hlinkova garda, která fungovala až do roku 1945. Hlinkova garda představovala významného aktéra ve slovenské válečné politice, pomáhala prosazovat ideologii slovenského národního socialismu, podílela se na arizaci židovského majetku, represích vůči obyvatelstvu a také má významný podíl na tzv. konečném řešení židovské otázky na Slovensku [51].

Velmi významný prvek v rámci Slovenského štátu a HSĽS představuje křesťanství. Proto se často můžeme v souvislosti se Slovenským štátem setkat s pojmem klerofašismus, respektive klerikální fašismus. Význam tohoto pojmu je značně široký. Vznik pojmu klerofašismus můžeme vysledovat do počátku 20. let 20. století v Itálii, kdy byl používán pro označení těch, kteří se snažili o spojení katolicismu a Mussoliniho fašistického hnutí jako „clerico fascisti“, tedy klerikální fašisti [52, s. 147].

3.2.1. Současná krajní pravice Slovenska:

Pravicový extremismus na Slovensku můžeme rozlišovat podle dvou druhů subjektů: na jedné straně je to skupina skinheads a tzv. skupiny odporu bez vůdce, které působí neoficiálně, nezávisle na politických stranách bez stabilní organizační struktury a na druhé straně občanské organizace a politické strany, které se snaží vytvořit trvale institucionalizované struktury pravicového extremismu [53].

Hlavním tématem agendy a mobilizačním nástrojem extremistických stran na Slovensku je silná protiromská rétorika. Proto často dochází k organizování a podporování místních protestů v místech, kde dochází k těžšímu soužití romské menšiny s většinovou populací [53].

Pravicový extremismus se na Slovensku objevil po pádu a zániku komunistického režimu v roce 1989. Zatímco v 90. letech byli nejtýpějšími držiteli pravicově extremistických myšlenek především skinheadské skupiny, od roku 2003 došlo k zásadní změně a pravicový extremismus na Slovensku se stal organizovanější a rozvinul politické aspirace. Aktéry působící na krajně pravicové scéně na Slovensku můžeme rozdělit na tři skupiny [53, s. 1]:

- 1) Politické strany
- 2) Občanské sdružení
- 3) Neregistrované a neoficiální skupiny

Z ideologického hlediska můžeme v rámci slovenské krajní pravice od sebe rozdělit dva proudy: ultranacionalistický a neonacistický proud. Ultranacionalistický proud je spojený s úzkou vazbou na Slovenský štát. Dále je tento proud spojen s nacionalismem, antisemitismem a šovinismem namířeným proti menšinám, především antiromský a antimadžarský. Neonacistický proud je charakteristický rasismem, antisemitismem a především tím, že obdivuje Třetí říši a ideologii národního socialismu a udržuje kontakty se současnými nadnárodními neonacistickými organizacemi [54, s. 7].

Počátky pravicového extremismu v období po změně režimu jsou spojeny především s neoficiálními skupinami, které se ideologicky profilovaly jako neonacistické. Na Slovensku šlo především o subkulturní hnutí skinheads. Až do roku 1989, kdy bylo Slovensko součástí Československa, byla skinheadská scéna relativně slabá [55, s. 19]. Šíření hnutí skinheads a nárůst jeho popularity na Slovensku, respektive v Československu je spojován především s hudební scénou na konci 80. let (viz. kapitola pojednávající o krajní pravici v ČR). K výrazné profilaci došlo teprve po roce 1989 a vrcholu v 90. letech, kdy došlo ke dvěma obdobím boomu. Největší rozmach byl zaznamenán v letech 1990-1992. Poté následovalo období mírného poklesu. Od roku 1997 začalo nové období boomu, které trvalo až do roku 2000, kdy opět pokračoval nový pokles [53, s. 1]. Rozvoj hnutí skinheads a pravicového extremismu na počátku 90. let můžeme tedy rozdělit do dvou vln, přičemž v druhé vlně se poměrně ukotvila skinheadská subkultura a také se objevovala větší míra radikálnosti a přechod do pozadí z pohledu veřejnosti. Z ideologického hlediska se tyto skupiny odkazovaly hlavně na období válečného Slovenského štátu a obdivování vůdčích osobností [56, s. 21-22].

Od roku 1995 začaly na slovenské extrémistické scéně působit zahraniční „pobočky“ neonacistických organizací jako například Blood & Honour Division nebo Slovakia Hammer Skins. Obě tato uskupení odkazovala na národně-socialistickou ideologii a odkaz Slovenského štátu z let 1939-1945 [57, s. 203-204]. V tomto období se nicméně začaly objevovat i snahy využít tuto potenciální sílu pro politické ambice. Objevila se například organizace Slovenský národný front (SNF). Jejich mobilizačním prvkem mělo být hlavně odkazování se na národovectví, ale mezi další prvky patřil antikomunismus, důraz na zákon a pořádek (prosazování trestu smrti), důraz na tradiční hodnoty, potírání homosexuality a další. Tyto pokusy však neskončily zcela úspěšně. Především došlo k odmítnutí jejich registrace Ministerstvem vnitra SR kvůli militantně znějícímu slovu „front“ v jejich názvu. Navíc došlo k vnitřním rozporům a rozdělení organizace na Ľudovú stranu a Slovenskú pospolitosť [56, s. 22-23].

V polistopadové slovenské politice z hlediska formování krajní pravice můžeme rozdělit dva hlavní proudy, které je možné vymezit proti sobě. První, národní proud, můžeme označit jako Slovenské národné hnutie (SNH). Tento proud představoval heterogenní skupinu subjektů, jako například politické strany, občanské sdružení, organizace podporované státem a jejich jednotícím prvkem byla identifikace se slovenským národem. Druhý proud slovenské politiky je označován jako demokratické a proevropské hnutí řídicí se občanským principem [58, s. 353-360].

Samotný vývoj národního proudu, respektive SNH, můžeme rozdělit do tří období. První období je vymezeno od změny režimu až po vznik samostatného Slovenska. Hlavním tématem subjektů v tomto hnutí byla opozice proti vládní politice, která vytvářela liberálnější podmínky pro národnostní menšiny a požadavky na národní identitu. V tomto období také byly slyšet nejradikálnější hlasy prosazující samostatnost Slovenska. Prosazování těchto požadavků se konalo především formou organizace politických procesů. Klíčovou roli zastávala instituce Matice slovenská [59, s. 58-59].

Po osamostatnění Slovenska došlo k další mobilizaci tohoto proudu v době volební kampaně Slovenské národní strany (SNS) a Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) v roce 1994. Obě strany se následně staly vládními stranami. Některé osobnosti z SNH se prostřednictvím těchto dvou stran staly vykonavateli státní politiky. Postupně začalo docházet k oslabování SNH [59, s. 58].

V období 90. let z hlediska krajně pravicové scény na politické úrovni výrazně dominovala SNS mezi stranami s krajně pravicovou identitou. I když v této době existovaly i jiné politické strany, které je možné zařadit do stranické rodiny krajní pravice,

žádná z nich nepředstavovala natolik silný subjekt schopný získat voličskou podporu. V 90. letech se krajně pravicová scéna konsolidovala a sílila dominance SNS. V roce 1992 kandidovalo celkem šest krajně pravicových stran, v roce 1994 už jen dvě a z toho jediná SNS získala parlamentní zastoupení [60, s. 130].

Přelomový rok na krajní pravici na Slovensku představuje rok 2003, když výše zmíněná Slovenská pospolitost' začíná významně zviditelňovat svoje aktivity. Můžeme tak vymezit další období vývoje krajní pravice na Slovensku. Toto období můžeme vymezit přibližně na období 2003-2006 [53].

V tomto období, se členové Slovenské pospolitosti (SP) objevovali na různých vzpomínkových akcích. Nejčastěji šlo o různé demonstrace nebo pochody a následně k pronášení politických projevů, které často byly doprovázeny extrémistickými odkazy [2, s. 52]. Členové SP byli charakterističtí také tím, že na každé takové demonstraci přišli v uniformách, které se velmi podobaly těm, které nosili členové Hlinkovy gardy. Vrcholem tohoto období bylo založení politické strany Slovenská pospolitost' – Národní Strana (SP-NS). Tato strana se chtěla zúčastnit parlamentních voleb v roce 2006, intenzivně se zúčastňovali různých manifestací. Nejkontroverznější pochod se konal v srpnu 2005, kdy členové SP-NS pořádali pochod s pochodněmi, který silně připomínal nacistický pochod s pochodněmi [61]. SP-NS svými pochody, ale také vyjádřeními na veřejnosti odkazovali k fašistickému Slovenskému štátu. Strana se parlamentních voleb v roce 2006 nakonec nemohla zúčastnit, protože v březnu 2006 došlo k jejich rozpuštění Nejvyšším soudem Slovenské republiky [62]. Nicméně členové SP-NS se voleb zúčastnili prostřednictvím Slovenské ľudové strany, která však byla ve volbách neúspěšná.

Poté nastalo období utlumení aktivit oficiálních subjektů, ale začínaly se formovat nové krajně pravicové neregistrované uskupení. Mezi nové uskupení patří například Národní odpor Slovensko nebo Autonomní nacionalisté [53]. Aktivita těchto uskupení však poklesla v dalším období, kdy většina jejich členů se stala aktivní v rámci Ľudové strany Naše Slovensko. Další období ve vývoji krajní pravice na Slovensku můžeme datovat od roku 2009. V tomto roce byla totiž zaregistrována Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS), která úzce souvisí se zmíněnou Slovenskou pospolitostí – Národní stranou. Stejně jako SP-NS, tak i ĽSNS vedl kontroverzní učitel na gymnáziu Marián Kotleba [53, s. 4-5].

Nejvýznamnější roli na poli krajní pravice dnes hraje právě Kotlebova ĽSNS, která je momentálně i nejúspěšnějším krajně pravicovým subjektem na Slovensku.

Nicméně dlouhodobě mezi nejvýznamnější krajně pravicové strany byla řazena i Slovenska národní strana. Tato strana dlouhodobě ve svém programu kombinuje prvky slovenského nacionalismu s národním konzervatismem [2, s. 30-48].

I když ještě v roce 2012 na krajně pravicové scéně dominovala populisticko – radikální SNS [63], postupně jsme mohli zaznamenat sílící ĽSNS. SNS v roce 2010 sice ještě překročila v parlamentních volbách 5% hranici nutnou pro vstup do NR, v předčasných parlamentních volbách v roce 2012 již získala pouze 4,55 % hlasů a do NR se nedostala [64]. V tomto roce také v čele strany skončil kontroverzní předseda Ján Slota, kterého nahradil Andrej Danko [65].

V roce 2013 zažila úspěch ĽSNS, respektive její předseda M. Kotleba, který byl zvolen banskobystrickým županem [66]. V roce 2015 postihla Evropu migrační krize, což se stalo jedním z hlavních témat krajně pravicových subjektů po celé Evropě. ĽSNS začaly růst preference a navazovala rovněž spojení se zahraničními subjekty, mezi nimi například i s českou DSSS. Obě tyto strany zároveň spolu pořádaly řadu akcí, na kterých se navzájem podporovaly [39]. Toto spojení nicméně trvá dodnes.

V roce 2016 se podařilo krajní pravici na Slovensku docílit dalšího úspěchu, když se do NR po volbách dostala právě ĽSNS se ziskem 8,04 % hlasů, což představuje nárůst o 6,5 % oproti volbám v roce 2012. Slovenské státní orgány po tomto úspěchu radikální krajní pravice začaly rychle reagovat a připravovat různá opatření. Nejdříve se objevila zpráva o možném návrhu na rozpuštění ĽSNS, když Generální prokuratura začala vyšetřovat jejich činnost [67]. Slovenští poslanci rovněž schválili opatření, díky kterým by mělo dojít k zamezení růstu extremismu na Slovensku [68].

4. Politické subjekty

V následující kapitole se autor bude zabývat vývojem, programatikou, symbolikou a obecnou charakteristikou zkoumaných stran. Postupně se zaměří na Dělnickou stranu sociální spravedlnosti, Svobodu a přímou demokracii – Tomio Okamura, Slovenskou národní stranu a Ľudovou stranu Naše Slovensko.

4.1. Dělnická strana sociální spravedlnosti

Jelikož se Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) považuje za pokračovatelku Dělnické strany a většina bývalého vedení z Dělnické strany přešla do DSSS, autor se krátce zmíní také o Dělnické straně.

Historie Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS) sahá do počátku 21. století. V roce 2002 byla založena její předchůdkyně Dělnická strana (DS)³ a stala se tak nejvýznamnějším představitelem české krajní pravice. DS byla úzce spojena s několika dalšími subjekty (SPR-RSČ, Republikáni Miroslava Sládka (RMS) a Republikánská mládež (RM)), ve kterých působili lidé, kteří později stranu zakládali. Dělnickou stranu tak například zakládali Jiří Štěpánek, který dříve působil v RM jako zemský vedoucí pro Čechy nebo Martin Zbela, předseda RM (Ministerstvo vnitra 2003). Jedním ze zakladatelů byl také Tomáš Vandas, který byl na prvním sjezdu DS zvolen předsedou strany. J. Štěpánek byl zvolen místopředsedou. T. Vandas funkci předsedy zastával až do zániku DS v roce 2010 [31, s. 156] a nyní je předsedou DSSS.

Dělnická strana při založení deklarovala, že bude prostřednictvím Ustavujícího manifestu oponovat celému politickému spektru v rámci demokratického parlamentního systému a také se přihlásila k původním kořenům dělnického hnutí 19. století [69].

Vývoj DS lze podle M. Mareše a P. Vejvodové rozdělit celkem do tří období s ohledem na to, se kterými subjekty zrovna navazovala nebo rozvazovala spolupráci [70]. První etapu DS můžeme datovat na období let 2003-2005. Toto období je charakteristické spoluprací s nacionalistickou Národní stranou (NS). DS s touto stranou kandidovala v roce 2004 ve Středočeském kraji. V tomto období také působila v projektu tzv. Národní pětka, ve které kromě DS a NS působily i další nacionalisticky orientované subjekty jako RMS, Národní sjednocení a České hnutí za národní jednotu [70]. Národní

³ Dělnická strana byla Ministerstvem vnitra ČR zaregistrována 20. prosince 2002 pod názvem Nová síla. Už 22. ledna 2003 ale došlo k přejmenování na Dělnickou stranu [69].

pětka byla politickou formací nacionalisticky orientovaných stran, které chtěly společnou kandidaturou posílit svoji pozici a zvýšit tak šanci na úspěch v parlamentních volbách v roce 2006. DS však Národní pětku již v roce 2005 opustila a jako hlavní důvod uvedla aktivní účast předsedy RMS Miroslava Sládka [31, s. 158]. Podle představitelů DS právě účast M. Sládka snižuje šance na získání voličské podpory, a tedy šanci dostat se do Sněmovny [71, s. 25]. Během tohoto období DS vystupuje jako mluvčí a zastánce českých zaměstnanců. Toto téma bylo od počátku pro stranu primární a bylo v popředí jejich politické agendy. Kladli důraz na zaměstnaneckou problematiku, upozorňovali na pracovní podmínky, stoupající nezaměstnanost, podporovali právo na stávky a další [31, s. 157]. Během tohoto období DS navazovala kontakty také s Klubem českého pohraničí, se kterým měli společné téma, a to česko-německou problematiku a otázku nebezpečí ze strany sudetských Němců [31, s. 157].

Další období, léta 2005-2006, je charakteristické tím, že se strana snažila dokončit vlastní profilaci, ukotvit svou pozici v politickém spektru a zlepšit míru faktického vlivu na politické dění. Rovněž se snažili najít vhodnějšího partnera ke spolupráci. V tomto období pokračovala ve spolupráci s Národním sjednocením, které stejně jako DS vystoupilo z Národní pětky. Při příležitosti oslav 28. října 2005 oba subjekty zpečetily spolupráci do příštích parlamentních voleb v roce 2006 [72]. V tomto období DS začala navazovat spolupráci s novým subjektem Právo a Spravedlnost – ANO tradiční rodině, NE korupci a kriminalitě (PaS). Právě pod hlavičkou PaS se v roce 2006 zúčastnily voleb i další strany. Kromě Dělnické strany to byly například Agrární strana a Demokratická strana sociální spravedlnosti a již zmíněné Národní sjednocení. Společně tyto strany získaly v parlamentních volbách v roce 2006 12 756 hlasů, tedy 0,23 % [73]. Po tomto neúspěchu se DS strana rozhodla rozvázat s PaS spolupráci. K ukončení spolupráce mezi DS a PaS nicméně vedly také odlišné představy o dalším směřování [31, s. 159]. V roce 2007 začala DS navazovat spolupráci spíše s neregistrovanými, extrémně nacionalistickými hnutími. Tento trend však byl započat již od počátku roku 2006, kdy DS navázala bližší kontakt s Národním korporativismem [70].

Třetí, a také poslední, fáze v životě DS, byla započata v roce 2007 a skončila v roce 2010 rozpuštěním strany. Během tohoto období se DS odvrátila od spolupráce s národně orientovanými politickými stranami a otevřela se ke spolupráci s neregistrovanými subjekty z neonacistického prostředí. V těchto letech můžeme u DS také sledovat zvyšující se míru radikality, stoupající ochotu podpořit násilné projevy a rovněž aktivita strany se zvýšila. Tematicky se strana posunula více k etnickým

otázkám, romské problematice, přistěhovalectví a xenofobii. Oproti minulým rokům důraz na zaměstnanecká práva ztratila na intenzitě a primárním tématem se stala právě romská otázka [31, s. 159].

Vrcholem posledního období Dělnické strany bylo několik událostí. V roce 2008 byly například založeny tzv. Ochranné sbory Dělnické strany (OS DS). Tyto sbory měly působit jako monitorovací skupiny v tzv. problematických oblastech ČR⁴ [31, s. 159-160]. OS DS byly víceméně polovojenským orgánem Dělnické strany, v čele této organizace totiž stál vrchní velitel, členové nosili uniformy a museli se podřizovat rozkazům vyšších hodností [74]. V roce 2009 byla založena mládežnická organizace Dělnická mládež. Hlavními aktivitami Dělnické mládeže bylo pořádání akcí na podporu Dělnické strany (dnes podporuje DSSS) a má za cíl sdružovat mladé občany, kteří souzní se sociálními a národními idejemi [75]. V roce 2009 došlo ke žhářskému útoku ve Vítkově, při kterém byla vhozena zápalná láhev do domu romské rodiny, s čímž byla spojována právě i Dělnická strana [70].

Prvním krokem k ukončení činnosti DS byl návrh ministra vnitra Ivana Langra, který podal návrh na zrušení DS již v listopadu 2008. Kvůli neoprávněnosti však byl tento návrh zamítnut [76]. Činnost strany byla ukončena až 17. února 2010 Nejvyšším správním soudem, který na návrh vlády tuto stranu rozpustil z důvodu její protiústavní činnosti. Nejvyšší správní soud označil DS za stranu, která je ovládaná militantními rasisty, dále že usilovala o odstranění demokratických základů právního státu a poukázal rovněž na rasistické, xenofobní a šovinistické prvky v programatice strany. Soud rovněž upozornil na užívání symboliky, která se podobá symbolice německého národního socialismu a na spolupráci s neonacistickými organizacemi [36].

Členská základna DS a celé její vedení ihned po zákazu přešly do DSSS, se kterou navazovaly spolupráci již v minulosti [31, s. 160]. DSSS vznikla tedy již dřív, nevznikla v návaznosti na rozpuštění DS, nicméně všechny známé osobnosti a celé vedení přešlo do DSSS, můžeme tuto stranu tedy považovat za přímou pokračovatelku DS.

Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) je pokračovatelkou Dělnické strany, ne však v tom smyslu, že by vznikla po jejím zániku. DSSS vznikla již v roce 2004. Byla však zaregistrována jako Strana občanů republiky České (SOČR). Zakladatelem se stal Tomáš Magnusek, spisovatel, herec a režisér. Prvním předsedou

⁴ Problematickými oblastmi se má na mysli ta místa, kde je výraznější zastoupení romského etnika.

se stal Jan Broj, který byl v letech 1990 až 1992 poradcem prezidenta Václava Havla. Tato strana zpočátku nedisponovala příliš širokou členskou základnou a nebyla ani příliš politicky aktivní. Také ideově patřila, na rozdíl od pozdějšího vývoje, mezi demokratické strany, takže se nepovažovala za krajně pravicovou stranu a nositelku těchto hodnot. Strana se po Magnuskově odchodu v roce 2005 přejmenovala na Demokratickou stranu sociální spravedlnosti [31, s. 161]. Název Dělnická strana sociální spravedlnosti používá až od roku 2008.

Po Magnuskově odchodu strana začala spolupracovat s DS v rámci koalice Právo a Spravedlnost v parlamentních volbách v roce 2006. V roce 2006 se předsedkyní DSSS stává matka současného předsedy Tomáše Vandase, Hana Pavlíčková. V roce 2008 vytvořila DSSS společnou kandidátku s DS pro krajské volby pod názvem Dělnická strana – za zrušení poplatků ve zdravotnictví. V roce 2010 dochází k zmíněnému zrušení DS Nejvyšším správním soudem a většina struktur se přesouvá do DSSS, čímž se stává nástupkyní DS a získává tak skutečný význam [31, s. 161-162].

Dne 20. února 2010 se konala tisková konference DS, kde jejich představitelé oznámili záměr kandidovat pod hlavičkou spřízněné DSSS. Tváří kampaně a volebním lídrem se stal předseda DS Tomáš Vandas, který ještě téhož roku (20. listopadu 2006) nahradil svou matku a stal se předsedou DSSS, kterým zůstal až do dneška. Na zmíněné tiskové konferenci také T. Vandas uvedl, že do nového subjektu se přesune i členská základna. Členská základna DS v té době podle něj čítala téměř 1000 členů a očekával, že 90 % z nich vstoupí do DSSS [77].

O den později, tj. 21. února 2010, byla svolána první krajská konference, kde byli účastníci seznámeni s Programovou listinou DSSS, novým programem strany a jejími budoucími aktivitami [78]. V Programové listině se strana stručně představila jako národně a sociálně orientovaná, odsoudila rovněž totalitní ideologie, odmítla členství ČR v EU, prosazovala přísnou politiku proti imigrantům a požadovala „opravdovou svobodu slova“ [79].

V parlamentních volbách v roce 2010 tedy většina členů DS kandidovala pod hlavičkou DSSS, přestože strana ještě formálně existovala, nicméně vedení se obávalo, že verdikt soudu bude konečný a zvolení členové by mohli ve Sněmovně přijít o svou stranu [77]. Nicméně je třeba dodat, že rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o zrušení DS pomohlo získat řadu nových sympatizantů a voličů. DSSS v roce 2010 volilo celkem 59 888 voličů, což představovalo 1,14 % hlasů. Tento výsledek byl prozatím jejich nejlepší ze všech [31, s. 163].

V roce 2010 se DSSS zúčastnila i senátních voleb, a sice na Mostecku, kde kandidoval Tomáš Vandas. Získal však pouhých 5,13 % hlasů, takže jeho pokus o zvolení skončil výrazným neúspěchem [80]. Strana svoje kandidáty do boje o senátní křeslo vyslala i přesto, že Senát považují vzhledem k jeho pravomocím za zbytečný a neefektivní a ve svém programu požadují zavedení jednokomorového parlamentu [81]. Sám T. Vandas se o Senátu před volbami v roce 2016 vyjádřil jako o „zbytečné a drahé instituci, která slouží jen k tlachání o nesmyslech“ [82].

V roce 2011 přijala DSSS nový program, který se však od původního programu Dělnické strany příliš nelišil. Rozdíl byl akorát v tom, že bylo vypuštěno několik částí, které byly pro Nejvyšší správní soud důvodem pro jejich rozpuštění. V programu DSSS tak například byla vypuštěna celá úvodní preambule a byla vytvořena preambule nová, ve které již nestálo nic o křesťanských a antických kořenech státu. Z programových priorit byl odstraněn požadavek na zavedení určování národnosti obyvatel a jejího potvrzení do rodných a křestních listů a občanských průkazů. Strana rovněž přestala v programu používat slovní spojení „žumpa Evropy“ v souvislosti s přistěhovalci. Z programu DSSS například oproti programu DS zmizel požadavek postavit pohlavní deviace mimo zákon [81 a 83].

Lze si tedy povšimnout, že se nástupnická DSSS snažila reformovat a zmírnit program a vyhnout se kontroverzním a konfliktním projevům. Podle M. Mareše si je třeba uvědomit, že ve vedení DSSS působili stejní lidé jako v DS a jejich mírnější výroky na veřejnosti či ve stranických dokumentech je nutné brát spíše jako jejich opatrnost, než jako ideové změny [84].

V roce 2012 byla DSSS nejsilnější pravicově extrémistickou politickou stranou v ČR co se týče voličů tak i členů (v roce 2012 čítala členská základna okolo 600 lidí). Strana sdružovala různé nacionalisticky orientované struktury a přidala se k nim také celá řada bývalých členů ze Sládkovy strany SPR-RSČ. Součástí DSSS byly mimo jiné také různé části neonacistického spektra [84].

Jak bylo řečeno, DSSS byla nejsilnější extrémistickou stranou, dokud se neobjevily nové politické subjekty typu Úsvit přímé demokracie (později Strana přímé demokracie), které stihly podchytit tematiku migrace a migrační vlny a DSSS ztratila další část voličů. Také z hlediska volebních výsledků, především ve volbách do Poslanecké sněmovny, můžeme říct, že je strana spíše marginální a nepředstavuje velké nebezpečí na celostátní úrovni (viz. tabulka volebních výsledků ve volbách do PSP ČR):

Volby	Počet hlasů	Počet hlasů v %
2010	59 888	1,14
2013	42 906	0,86
2017	10 402	0,20

[41; 80; 107]

Z hlediska zisku mandátů má DSSS spíše reálnou šanci v komunálních volbách, především v oblastech, kde panují různé problémy s etnickými minoritami. V roce 2011 DSSS získala v opakovaných komunálních volbách v obci Krupka (Ústecký kraj) 9,57 % hlasů, což jim přineslo zisk dvou mandátů (oba tehdejší zvolení zastupitelé ještě v průběhu volebního období DSSS opustili) [85]. V řádných komunálních volbách v roce 2014 pak strana získala v obci Větrní (Jihočeský kraj) 14,10 % a zisk dvou mandátů. Největší úspěch však DSSS zaznamenala v obci Duchcov (Ústecký kraj), kde získala 13,28 % hlasů a tři mandáty. Tento úspěch se navíc stal mediálně známým. DSSS před volbami v obci vedla masivní kampaň, později zvolený zastupitel za DSSS Jindřich Svoboda pořádal protiromské demonstrace [86]. DSSS k úspěchu ve volbách pomohl také útok Romů na manželský pár [87]. O to větší úspěch to pro DSSS byl také v tom, že utvořila v obci koalici společně s ČSSD a KSČM.

Podle M. Mareše by k vyššímu volebnímu zisku v rámci celostátních voleb strana potřebovala velký nárůst násilných konfliktů hlavně z prostředí romské komunity, které by parlamentní politické strany a policie nedokázaly řešit. Tyto konflikty by se navíc musely dít těsně před volbami. DSSS také podle něj doplácí na členskou základnu, která je nestabilní a rovněž na jejich neoblíbu zejména u starších voličů [84]. Je ovšem otázkou, pokud by ke zmíněnému rapidnímu nárůstu konfliktů vůbec došlo, jestli by se voliči nepřiklonili spíše k hnutí SPD Tomia Okamury, která svůj program také zaměřila vůči romské problematice.

Jak je patrné, hlavním problémem DSSS je snižující se počet voličů, ale také vnitřní nejednotnost. Už stranický sjezd DSSS v roce 2013, který měl před sněmovními volbami stranu sjednotit a potvrdit staronové vedení, ukázal, že strana není zcela jednotná a rozchází se jak v programatice strany, tak v přístupu, jak vést aktivistickou politiku [88]. Krátce po deklarování jednotě na sjezdu v roce 2013 se odštěpila část rebelující mládeže ze severních Čech, která založila radikální subjekt „Čeští lvi“. Členové tohoto subjektu často participovali na akcích DSSS, kde se snažili vyprovokovat střety s policií. Ze strany navíc odešel významný místopředseda DSSS Petr Kotáb, který měl ambici založit Demokratickou stranu pracujících a chtěl v ní sjednotit nespokojené straníky z DSSS.

Významnou ztrátou pro stranu byl také odchod Martina Zbely, který patří mezi zakládající členy Dělnické strany [88].

Po neúspěšných volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 zesílily hlasy pro zavedení větší disciplíny v DSSS [89]. DSSS se nachází v krizi již od roku 2012. Nejen že je strana nejednotná, ale navíc dlouhodobě soupeří se svým konkurentem Národní demokracií, vedenou Adamem Bartošem [39, s. 12-13]. Podle Zprávy o extremismu v roce 2016 charakterizovalo DSSS umírněné a nevýrazné vystupování. DSSS uspořádalo několik málo veřejných shromáždění a strana také ztratila širší podporu neonacistického hnutí. Strana neuspěla ani v krajských volbách v roce 2016 i přesto, že se spojila s Národními socialisty – LEV21. Útlum zaznamenala také Dělnická mládež [90, s. 7-9]. V několika krajích se DSSS účastnila voleb s Národní frontou pod názvem Koalice DSSS – Imigranty a islám v ČR nechceme! a DSSS NE imigrantům, STOP nepřizpůsobivým a diktátu EU! [91]. V roce 2017 ve volbách do Poslanecké sněmovny DSSS kandidovala s podporou Národních socialistů a výsledek byl ještě nižší než v předchozích volbách. V lednu 2018 se konal další sjezd DSSS, k personálním změnám ve vedení strany i po nízkých výsledcích takřka nedošlo. Staronovým předsedou byl opět zvolen T. Vandas, který také na tomto sněmu sdělil příčinu nízkého volebního výsledku. Podle něj celá řada bývalých voličů DSSS volila hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomia Okamury nebo hnutí ANO. Rovněž byla navrhována změna názvu strany na „DSSS – Lidová strana“. Tato změna však drtivou většinou delegátů byla zamítnuta [209].

DSSS se nyní nachází v nové etapě, kdy se pokouší formulovat novou strategii, kterou zaujmou nejen své stávající voličské jádro antisystémové pravice, ale také by měla mít potenciál oslovit i širší protestně naladěnou veřejnost [88]. Volby v roce 2017 zhodnotil také například Jiří Štěpánek, výkonný místopředseda DSSS. I podle něj strana potřebuje změnu, a to především změnu stylu práce, její formy a zaměření. Jedinou změnou, která se podle něj za žádných okolností neuskuteční, je změna stranické ideologie, kterou je nacionalismus a radikalismus. J. Štěpánek ve svém textu zkritizoval nejen vládu, která nás neochrání před „diktátem EU a imigrantskou vlnou“, ale také svého konkurenta SPD, ke kterým přešlo mnoho voličů DSSS. SPD podle něj volili „rozesmutnělí, rozbolavělí a malomyslní nacionalisté“. SPD však podle něj také nikdy nebude patřit do nacionalistického tábora. DSSS nyní musí být oporou pro ty, kteří se „budou postupně probírat z volební kocoviny“ a ukázat zklamaným voličům, že je zde jistota nacionalismu, pevnosti názorů a bezpříkladné statečnosti. Dosáhnout změny je třeba parlamentní cestou a přes zastupitelstva v obcích [92].

Jak je patrné, Dělnická strana sociální spravedlnosti svůj vrchol už zažila a její význam se postupně snižuje, a to již od roku 2012. Strana sice již dlouhodobě kritizuje západní hodnoty, EU či NATO a kritizuje přistěhovalectví, nicméně nejednotnost strany a čím dál nižší aktivita mohou být jedním z důsledků nízkých volebních výsledků. Strana také nedokázala dostatečně rychle reagovat na uprchlickou krizi, která vypukla v roce 2015 a mnoho voličů se nejspíš přesunulo k SPD či bývalému Úsvitu.

4.1.1. Program DSSS

Jak bylo zmíněno výše, program Dělnické strany sociální spravedlnosti je z velké části totožný s programem bývalé Dělnické strany, ale zmírněný o řadu kontroverzí a ty části, kvůli kterým byla DS rozpuštěna [31, s. 161-162]. V této části práce bude autor vycházet především z komparace dvou programů, jednoho, který je dlouhodobě dostupný na stránkách DSSS a je pojmenován jako Program 2015 a programu pro volby 2017, ve kterých DSSS kandidovala s podporou Národních socialistů (NS). Autor představí „Program 2015“ především pro to, že odkaz „Program“ přímo na oficiálních stránkách DSSS nás dovede pouze k tomuto programu, nikoli k programu pro volby 2017, kdy kandidovali s podporou NS. Na oficiálních webových stránkách strany však na tento program není viditelný odkaz a je dostupný až v archivu článků. Dále bude autor vycházet z programové listiny a projevů představitelů. Oba tyto programy si jsou navíc z velké části podobné.

Program DSSS z roku 2015 je ideově postaven na třech základních pilířích. První pilíř je tvořen národně politickou oblastí, druhý morálními a mravně politickými záležitostmi a třetí pilíř zahrnuje oblast ekonomickou a sociální. Jak je navíc zmíněno v preambuli programu strany, všechny tyto tři části spolu tvoří nedílný celek [81].

Hned v úvodu prvního pilíře DSSS požaduje „znovuobnovení svrchovanosti České republiky“. Pod tímto bodem si jednoduše lze představit to, že strana odmítá členství v nadnárodních organizacích, v tomto případě v EU. Odmítají přenášení pravomocí z ČR do „bruselského centra“, čímž podle nich dochází ke ztrátě suverenity země. V rámci tohoto bodu požadují také referendum z EU [81]. Sám předseda strany T. Vandas v pořadu Politické spektrum před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2017 uvedl, že by mělo být vyhlášené závazné referendum o členství v EU, o které mluvil jako o „potápějící se lodi, která nemá cíl“ [93]. V tomto ohledu je zajímavé zmínit také

odklon od programu DS, která požadovala okamžité vystoupení z EU bez referenda [70, s. 52]. S národně politickou oblastí programu souvisí také vystoupení z další organizace, a to NATO. V souvislosti s tímto požadavkem DSSS požaduje okamžité stažení českých vojáků ze zahraničních misí NATO, spoléhat se především sami na sebe a nebyť odkázán na rozhodnutí velmocí. Vystoupení z NATO by podle nich také znamenalo státní a politickou neutralitu [81]. Předseda T. Vandas se před volbami v roce 2017 vyjádřil o NATO jako o zločinecké organizaci, která rozpoutala mnoho válek a které vedly k migrační krizi. Taktéž o členství v NATO by dle něj měli občané rozhodnout v referendu [94]. Dalším nacionálně orientovaným tématem programu DSSS je vypovězení ilegálních přistěhovalců. Politický azyl by měl být udělen jen osobám s čistým trestním rejstříkem, s pracovní či studijní minulostí a bez závazků k rodnému státu. Také by se měli přizpůsobit národním tradicím a hodnotám [81]. Předseda Místní organizace DSSS Slánsko, Miroslav Konečný, na stránkách DSSS k problematice migrace uvedl, že se nás tento problém týká víc, než si „naivní lidé, protinárodní štváči a lháři“ uvědomují. Do souvislosti s migrační krizí a imigranty pak dává za příklad Václavské náměstí, kde jsou podle něj „gangy a tlupy černošských pasáků a dealerů, balkánských prostitutek a východoevropských mafiánů“. O imigrantech se pak vyjadřuje jako o přistěhovalcích, parazitech a přítěži pro zemi. Podle něj by mělo být cílem postavit tzv. hráz na nacionálních základech a „naordinovat“ lék proti multikulturní nemoci [95]. V prvním pilíři celkového programu strana také zmiňuje například zrušení Senátu, zavedení imperativního mandátu nebo zřízení zemských hranic Moravy a Slezska [81].

Druhý pilíř programu DSSS je tvořen tzv. morálními a mravně politickými záležitostmi. V této části programu se strana staví proti homosexuálním vztahům, když odmítají snahy postavit zákonem tyto vztahy na stejnou úroveň manželství. Taktéž odmítají adopce dětí homosexuálními páry. Homosexuálové jsou podle nich nebezpeční pro občanský pořádek a přirozený řád společnosti. Aktivity tzv. pochybných pseudohumanistů, mohou dle nich vést až k morálnímu a fyzickému úpadku lidské společnosti [81]. DSSS několikrát protestovala proti pochodům Prague Pride, který předseda strany T. Vandas označil jako „veřejné propagování nechutností“ a vnucování homosexuality přisoudil konzumnímu trendu tzv. západní civilizace [96]. V programu DS ještě navíc byla homosexualita brána jako pohlavní deviace, kterou chtěli postavit mimo zákon [70].

Dále v této části programu DSSS trvá na přísnějším systému přerozdělování sociálních dávek, které dle nich nemají být cílem k pohodlnému parazitování na úkor slušných lidí. Odmítají zvýhodňování občanů na základě barvy pleti [81]. DSSS dále odmítá, aby „nepřizpůsobivá individua byla zvýhodňována na úkor slušných občanů“ [93]. Na webových stránkách DSSS lze také najít tzv. Strategii proti nepřizpůsobivým. Jako nepřizpůsobivé označují práce schopné občany, kteří navíc splňují tato kritéria: 1) dlouhodobě nepracují a žijí ze sociálních podpor; 2) jejich rodiny mají zápornou sociální bilanci, tzn. že z veřejných peněz dostali více, než tam za celý život přispěli a 3) opakovaně porušují právní řád ČR, případně z této činnosti svých příbuzných nebo blízkých těží. Na těchto stránkách lze v záhlaví vidět fotku Romů, takže lze předpokládat, že je to zaměřené především vůči tomuto etniku [97]. Co se týče oblasti víry v zákon a pořádek, DSSS ve svém programu požaduje trest smrti pro masové vrahy a za těžké zločiny na dětech a starých lidech, posílení pravomocí policie a zvýšení počtu policistů [81]. V jednom rozhovoru před volbami v roce 2017 předseda T. Vandas uvedl, že v oblasti práva ještě strana požaduje skutečnou svobodu slova, kterou dal do souvislosti s tím, aby nebyli lidé kriminalizováni za své výroky na sociálních sítích zaměřených proti imigrantům [98].

Třetí pilíř programu DSSS je zaměřen na sociální a ekonomické problémy. V této části se můžeme setkat s populistickými řešeními, které však můžeme spatřit i u jiných politických stran. V programu například slibují zastavit krizový růst nezaměstnanosti, podporují vznik řemeslnických cechů, podporovat české zemědělství a český venkov, zjednodušit daňovou soustavu nebo aby senioři měli důstojné podmínky pro život [81].

Program Dělnické strany sociální spravedlnosti na svých webových stránkách dále obsahuje celou řadu odkazů. Jedním z nich je například „Program naší mládeže“, z čehož si lze udělat představu, jak by chtěli budoucí generace „vychovávat“. „Program naší mládeže“ vznikl pod mládežnickou organizací Dělnická mládež. Tento program má za cíl sdružovat mladé lidi České republiky, má vychovávat k odpovědnosti, pěstovat národní cítění, odmítat šíření drog a liberalizaci. Dále je zde zmíněno několik bodů jako například úcta k přírodě, důležitost řemesla, podporu tradiční rodiny nebo důraz na fyzickou výchovu (dle DSSS by měla být Dělnická mládež, a nejen ona, fyzicky zdatná) [99].

Jak bylo řečeno v úvodu této kapitoly, Dělnická strana sociální spravedlnosti šla do voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017 s podporou Národních socialistů (NS). Volební program pro tyto volby je z velké části totožný s volebním programem z roku

2015, s tím rozdílem, že není rozdělen do tří pilířů, ale je tvořen deseti krátkými body [229]:

1. Pryč z EU! Obnovíme suverenitu České republiky!

Stejně jako v programu z roku 2015 [81], tak i v programu z roku 2017 je obsažena kritika EU, odmítání přenášení pravomocí do „bruselského centra“, kdy podle nich dochází ke ztrátě suverenity, či odmítání federalizace Evropy. Jednou z odlišností mezi oběma programy je to, že v programu z roku 2017 na rozdíl od programu 2015 reflektují situaci s imigračními kvótami, které jsou dle nich pro budoucnost českého člověka neštěstím [229]. Dále však jsou body velmi podobné, jako například vyhlášení závazného referenda o vystoupení z EU či nepřijetí eura. Do tohoto bodu rovněž přidali požadavek na vystoupení z NATO, či vyhlášení neutrality ČR. Dříve to bylo samostatným bodem prvního pilíře [srov. 81 a 229]. O NATO zde také hovoří jako o „zločinecké organizaci“.

2. Skončujeme s korupcí a rozkrádáním státu!

V tomto bodě DSSS s NS považují za nutné prosadit radikální změnu, která musí obsahovat i politický systém. Nově v programu požadují trestní a hmotnou odpovědnost politiků. Stejným požadavkem zůstalo snížení pětiprocentní hranice nutné pro vstup do parlamentu, zrušení financování politických stran či zrušení Senátu. Nově se v programu objevil požadavek na snížení počtu poslanců, a to z 200 na 150 [srov. 81 a 229].

3. Nepřipustíme imigraci a islamizaci!

Zatímco v programu 2015 nebyla ani zmínka o islámu, ale pouze o přistěhovalcích například ze zemí bývalého Sovětského svazu, Balkánu, Asie či Dálného východu, v programu 2017 již je reflektována situace migrační krize. DSSS varuje před imigrací a islamizací. DSSS podle tohoto bodu dlouhodobě bojuje proti přistěhovalcům a ochraňuje národ a tradice. Dále slibují nedovolit islamizaci země a „zaplavení“ ČR imigranty. Chtějí také zakázat propagaci radikálního islámu, zákaz šíření muslimského náboženství, sdružování se v islámských organizacích a rovněž prosazují zákaz staveb mešit v ČR. Velmi kontroverzní část tohoto programu podle autora tvoří věta o vytváření pracovních táborů, kde si mají imigranti, kteří přijdou na území ČR, „odpracovat náklady na svůj pobyt“ [229].

4. Skončujeme se zvýhodňování parazitů

V tomto bodě DSSS hovoří o tzv. nepřizpůsobivých individuích, kteří jsou zvýhodňováni na úkor slušných občanů. DSSS požaduje upravit systém sociálních dávek

tak, aby byly motivací pro nepřizpůsobivé k řádné práci. Rovněž odmítají pozitivní diskriminaci, když požadují, aby nikdo nebyl zvýhodňován na základě barvy pleti. Právě na tomto stylu, což ještě uvidíme i u SPD, je zajímavá právě ona opatrnost, kdy se nehovoří přímo o konkrétní skupině obyvatel, nicméně lze předpokládat, že je tento bod namířen právě vůči romské menšině. Požadavkem v tomto bodě je dále například zpřísnění trestní odpovědnosti. Zatímco v programu z roku 2015 nalezneme požadavek na zavedení trestu smrti pro určité typy zločinů nebo snížení trestní odpovědnosti na 14 let, nic takového v programu z roku 2017 nenalezneme [srov. 81 a 229]. Ačkoli požadavek na trest smrti nemají v programu z roku 2017, podle jednoho rozhovoru s předsedou T. Vandasem má strana tento požadavek v programu od začátku své existence [98].

5. Posílíme sociální systém a zakážeme lichvu!

V tomto bodě prosazují sociálně spravedlivý systém, který je dle DSSS nespravedlivý právě vůči pracujícím. Dále DSSS požaduje například zestátnění exekutorů, či vytváření programů pro zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných [229].

6. Budeme podporovat tradiční hodnoty!

V tomto bodě kladou důraz na tradiční národní hodnoty. Chtějí omezit existenci neziskových organizací, které prosazují projekty na integraci cizinců a menšin. Činnost těchto organizací je dle DSSS proti zájmům českých občanů. Mezi podporu tradičních hodnot DSSS také prosazuje požadavek na zrušení registrovaných partnerství a nedovolení adopcí dětí homosexuály [229].

7. Podpoříme české firmy před cizím kapitálem!

V tomto bodě se DSSS staví na stranu českých firem oproti těm zahraničním. Podporování musí být dle nich především domácí podnikatelé, živnostníci, obchodníci a výrobci před těmi zahraničními. Rovněž chtějí strategický majetek vrátit do rukou státu. Dále chtějí snížit daňové zatížení malých a středních podnikatelů, či odstranit byrokracii v podnikání. Nově chtějí zrušit EET či protikuřácký zákon, což v programu z roku 2015 ještě samozřejmě nemohli reflektovat. Většina požadavků týkající se firem a podnikatelů či živnostníků je však totožná [srov. 81 a 229].

8. Důstojný život pro poctivé lidi!

V tomto bodě se opět DSSS zaměřuje na kritiku imigrantů a „parazitů“, na které dle nich vláda nesmyslně dává peníze a opomíjí tak vlastní občany. DSSS se snaží především o podporu mladých rodin, ale také důchodců. Chtějí například obnovit státní

bytovou výstavbu, vytvořit bezúročné půjčky pro novomanžele nebo stanovit minimální výši důchodu na 50 % průměrné mzdy [229].

9. Zlepšíme dopravní obslužnost!

Dopravní obslužnosti se DSSS v programu z roku 2015 zabývá jen velmi okrajově a pouze jednou zmínkou [81]. Zatímco v programu z roku 2017 slibuje DSSS dostavět důležité silnice, dálnice a obchvaty. Dále chtějí opravy současných silnic nebo modernizovat regionální železniční tratě [229].

10. Budeme chránit životní prostředí!

V tomto posledním bodě DSSS klade důraz na ochranu životního prostředí. Chtějí zpřísnit tresty za devastaci přírody, prosadit zákony na ochranu zvířat či zvýhodnit používání alternativních paliv u vozidel a vytápění [229].

Ačkoli se v programu 2017 objevují některé nové věci, především zmínky o imigrantech či islamizaci na straně jedné, nebo požadavky na zrušení EET na straně druhé, při bližším prozkoumání obou programů jde dle autora prakticky o téměř totožné programy. Opět za priority v obou programech lze považovat nacionální tematiku, která se projevuje především odporem vůči EU a NATO a také vůči přistěhovalcům a Romům. Další prioritou je tzv. antiestablishmentová politika či boj proti přistěhovalcům. Rovněž prvními body v programu z roku 2015 jsou požadavek na vystoupení z EU a NATO, imigrace a kritika establishmentu.

4.1.2. Symbolika DSSS

Zatímco u Programů DS a DSSS můžeme najít nepatrné rozdíly (jak bylo řečeno, DSSS odstranila zejména ty části, které vadily Nejvyššímu správnímu soudu), u oficiálních symbolů je rozdíl mnohem větší. Dělnická strana ve svém symbolu užívala spojení barev černé, bílé a červené. Tyto barvy připomínaly spojení barev, jaké používali nacisti. Nový symbol DSSS obsahuje barvy české trikolóry. Původní černý nápis DS v bílém kruhu, okolo kterého bylo červené ozubené kolo, byl nahrazen červeným nápisem DSSS, modrou bustou lva na bílém pozadí a čtvrtinou ozubeného kola červené barvy. Strana se svým symbolem hlásí k národu. Jak stojí v prohlášení „*20. výročí národní pravice s novým logem DSSS*“: „Oficiální symbol DSSS reprezentuje ducha programové Listiny strany. Lev je zosobněním síly a historie našeho národa. Ozubené kolo připomíná název Dělnická. Národní barvy a tradicionalismus.“ [100] K národu se DSSS hlásí nejen

logem, ale také v Programové listině a ve svém mottu, kde se strana definuje jako „národní opozice proti zkorumpovanému režimu“. Navíc samotný program DSSS je ukončen slovy „Dělnická strana sociální spravedlnosti – jediná národní opozice!“ [81].

4.1.3. Obecná charakteristika strany

Strana jako taková sama sebe profiluje jako obránce obyčejných lidí proti zkorumpované politické elitě, obzvláště proti stranám u moci. Snaží se využít jakéhokoli korupčního skandálu, aby zdiskreditovala demokratické politické spektrum jako celek. Jako nepřátele má tendenci vnímat i hlavní média nebo alespoň konkrétní novináře, pokud o nich píše negativně [84, s. 4]. Jednou z charakteristik strany je to, že se staví do opozice vůči těm, kteří zneužívají společenské výhody. Strana také velmi ráda zdůrazňuje kriminální případy, kdy byli skuteční nebo podezřelí pachatelé členové romské populace. Strana aktivně pořádá akce hlavně na těch místech, kde se po kriminální romské aktivitě objevily problémy soužití mezi obyvateli tzv. romských ghett a většinou [84, s. 4]. Například dne 22. 9. 2012 DSSS uspořádala shromáždění a pochod s názvem „Cikáni vraždili – přijď i Ty podpořit pochod proti cikánskému teroru“ [63, s. 37].

Kromě Romské populace strana zaměřuje svůj odpor také vůči ekonomickým imigrantům, zejména ze států mimo Evropu. V rámci strany také působí celá řada lidí spojených s antisemitismem, ačkoli Židé nejsou hlavní náboženskou skupinou, na kterou se DSSS zaměřuje, i když DSSS často kritizovala proizraelskou politiku české vlády [84, s. 4-5]. Strana také zaměřila svou pozornost na islám, především v souvislosti s uprchlickou krizí, která v posledních letech zasáhla Evropu. DSSS několikrát vystoupila na demonstracích proti islámu [101]. Strana opakovaně vystupuje proti imigraci, například i na svých webových stránkách má napsáno „DSSS PROTI IMIGRACI!“.

Z hlediska charakteru strany je také důležité podívat se na celkový vztah strany k systému. DSSS opakovaně deklarovala, že uznává politické pluralitní a demokratické zřízení v ČR, zároveň se ale k systému vyjadřuje velmi kriticky [88]. Jak se například vyjádřil předseda strany T. Vandas, podle kterého „tento režim musí být odstraněn a musí být nastolena skutečná demokracie, právo a řád“ [102]. DSSS celkově vnímá systém spíše jako špatný. Jak píše například v Programové listině, jsou „znepokojeni stavem naší země“ a celý systém se současnou politickou reprezentací považují za prolezlý korupcí [79].

U krajně pravicových stran je typický odpor vůči tzv. západnímu světu. Stejně tak i u DSSS je Západ vnímán jako zdroj liberalismu, úpadku tradičních hodnot a bídy. Současný režim je stranou považován za nepřijatelný, nicméně také odsuzuje totalitní ideologie 20. století (nacismus a komunismus), jak píše v Programové listině [79]. Stejně tak ale pro tento typ stran je typický příklon k východoevropským státům, které se dle nich vrací k tradicím a chrání tradiční rodinu před snahami homosexuálů a jejich spojenců. Kritika Ruska ze strany západních politiků, médií a lidskoprávních aktivistů je jimi chápána jako vměšování do vnitřních záležitostí suverénních států [103].

Pro DSSS je také typický antiliberalismus, který se projevuje právě zmiňovaným odmítáním Západu, ale také obdivem k neliberálním a autoritářským režimům, kde opozice buď vůbec neexistuje, nebo je její činnost výrazně utlumená. DSSS je přesvědčena, že bezpečnost a pořádek v zemi zajistí právě pevná ruka [88].

4.2. Svoboda a přímá demokracie

Další zkoumanou stranou, respektive hnutím, u kterého se často zmiňují pojmy jako krajní pravice či extremismus, je Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD). SPD byla registrována na Ministerstvu vnitra 2. června 2015 [104]. Historie SPD však spadá o pár let dozadu. Zakladatelem hnutí je Tomio Okamura, který dříve působil v hnutí Úsvit přímé demokracie, které založil v květnu 2013 [105]. Hnutí Úsvit přímé demokracie bylo na Ministerstvu vnitra oficiálně registrováno dne 19. června 2013 [104].

Jak hnutí Úsvit přímé demokracie, tak i hnutí Svoboda a přímá demokracie je silně personifikováno v osobě jednoho lídra, kterým je právě T. Okamura, podnikatel, senátor a později poslanec. Jeho jméno bylo také součástí názvu obou hnutí. T. Okamura byl v roce 2012 zvolen jako nezávislý senátor za obvod číslo 80 ve Zlínském kraji [106]. O mandát senátora však přišel již v roce 2013, když uspěl se svým hnutím ve volbách do Poslanecké sněmovny. Podařilo se mu získat 6,88 % hlasů a 14 poslaneckých mandátů [107]. V roce 2015, téměř dva roky od založení hnutí Úsvit, došlo k vnitřním rozporům v hnutí, které vedly až k odchodu T. Okamury a založení nového hnutí Svoboda a přímá demokracie [108].

Úsvit přímé demokracie po odchodu T. Okamury sice neskončil, došlo však k přejmenování na Úsvit – Národní Koalice [104]. SPD pokračovalo ve stejném programu

a stejné rétorice jako předchůdce Úsvit přímé demokracie. Jak bylo řečeno, hnutí bylo zaregistrováno 2. června 2015 a hned 17. 6. 2015 začalo přijímat členy [109].

SPD se již od začátku popisuje jako hnutí, které prosazuje patriotismus, přímou demokracii, zachování národních hodnot vůči EU nebo zpřísnění imigračních zákonů [109].

Svou inspiraci T. Okamura nejspíš hledal v knize od Pavla Kohouta s názvem *Úsvit: kritika politického systému a návrh nové Ústavy pro Českou republiku*. Autor v této knize kritizoval současný politický systém, který jde ruku v ruce s korupcí a zároveň navrhl novou ústavu, založenou na americké ústavě s prvky moderního státu. Zároveň by zavedl tzv. dluhovou brzdu švýcarského typu [110]. T. Okamura se často inspiruje ve svém programu právě Švýcarskem [111].

Jak bylo zmíněno, hnutí Úsvit dokázalo získat ve volbách v roce 2013 6,88 % hlasů a 14 poslanců, i přesto, že bylo založeno poměrně krátce před volbami. Stejný počet poslanců získalo i KDU-ČSL [107], tudíž by to hnutí stavělo do pozice potenciálního koaličního partnera. T. Okamura se však se svým hnutím postavil do pozice protestního hnutí a již před volbami deklaroval, že nemá zájem vstoupit do vládní koalice a podpoří pouze takovou vládu, která schválí zákon o obecném referendu [112].

Hnutí Úsvit začalo tedy působit v opozici, a i z této pozice bylo velmi aktivní a předkládalo návrhy zákonů. Návrhy hnutí však nikdy neměly dostatečnou podporu.

Již v roce 2014 postihlo hnutí Úsvit několik kauz, které vyvrcholily až v rozpad a založení nového hnutí SPD. Na T. Okamuru se vyvalilo podezření, že měl koncem roku 2013 odvádět ze stranické pokladny finance, údajně až milion korun měsíčně. T. Okamura tato tvrzení odmítal a označil tyto zprávy za lživou kampaň [113].

Hnutí Úsvit přímé demokracie se zúčastnilo několika voleb. Nejdřív zmíněných voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2013. V roce 2014 se hnutí zúčastnilo voleb do Evropského parlamentu, ve kterých nebylo příliš úspěšné. Získalo pouhých 3,12 % hlasů a neobdrželi tak žádný mandát [114]. Podle T. Okamury za neúspěchem stáli sami voliči, kteří podle něj svůj nesouhlas s EU vyjádřili tím, že nešli volit [115]. Stejně prohlášení použil i předseda populistické krajně pravicové nizozemské Strany pro svobodu Geert Wilders, který je proslulý svou antiimigrační politikou [116]. Mezi T. Okamurou a právě G. Wildersem panuje dlouholeté spojení, zejména v otázkách uprchlické krize a postoji proti EU.

Hnutí Úsvit se po těchto volbách chystalo na komunální volby a senátorské volby. Stejně jako pro volby do Poslanecké sněmovny, tak i pro tyto volby bylo nosným tématem

zavedení přímé volby starostů a primátorů [117]. V senátorských volbách nevyhrál ani jeden kandidát, v komunálních volbách se celorepublikově podařilo získat 0,65 % hlasů a celkem 54 zastupitelů.

Vnitrostranická krize, která v Úsvitu panovala, nakonec vyústila v březnu 2015, kdy došlo k vyloučení T. Okamury a také Radima Fialy z poslaneckého klubu [118]. Dne 5. května 2015 T. Okamura společně s R. Fialou vystoupili také z Úsvitu, a ještě téhož dne oznámili, že zakládají nové politické uskupení s názvem Svoboda a přímá demokracie. Oznámili také, že SPD má pokračovat ve stejném programu jako hnutí Úsvit. Změna oproti Úsvitu měla nastat v tom, že chce budovat regionální členskou základnu [119].

K registraci hnutí SPD na Ministerstvu vnitra došlo 16. června 2015. K této události pronesl R. Fiala výrok, kterým charakterizoval SPD: „*Jsmo radikální hnutí a chceme postavit radikální politické cíle.*“ [120]. Předestřel tak nejen charakter SPD, ale také to, jakou politiku a program chtějí do budoucna prosazovat. Mezi cíli hnutí tak zmínil například referendum o vystoupení z EU, zpřísnění imigračních zákonů, nulovou toleranci vůči imigrantům v ČR, postavit radikální islám mimo zákon nebo posílit cizineckou policii [120]. V závěru svého prohlášení navíc dodal: „*Jsmo radikální, protože někdo musí být radikální. Někdo tomu musí začít čelit a chceme to být my.*“ [120]

Již v červenci 2015 se dalším členem hnutí stal poslanec Jaroslav Holík, který byl původně zvolen jako nestraník za hnutí Úsvit [121]. Zatímco hnutí Úsvit mělo do odchodu T. Okamury a R. Fialy pouze 9 členů a prakticky nikdo se nemohl do hnutí dostat jako nový člen, SPD v tomto ohledu zcela změnila taktiku a začala přijímat nové členy. Jen v červenci roku 2015, tedy necelý měsíc od registrace, podalo podle prohlášení SPD přihlášku na 5 000 lidí [122].

V roce 2015 vypukla v Evropě migrační krize, z čehož SPD čerpá pro svůj program a kritiku EU, NATO a vládu samotnou. Zde můžeme na několika příkladech vidět právě onu radikálnost SPD zmíněnou R. Fialou. Již v září 2015 při mimořádném zasedání Poslanecké sněmovny, kde se projednávala evropská migrační krize, sdělil T. Okamura svůj postoj, tedy že navrhne, aby se začalo jednat o referendu o vystoupení z EU. R. Fiala na něj navázal a oznámil, že hnutí SPD bude žádat o ukončení členství ČR v schengenském systému a také o referendum o vystoupení z NATO [123]. SPD je ve své kritice vůči imigrantům a vůči EU velmi aktivní, a to nejen na svých webových stránkách nebo na sociálních sítích. Na počátku října 2015 předseda SPD T. Okamura ohlásil svůj záměr vyvolat hlasování o nedůvěře vládě. Důvodem mělo být to, že vláda dle něj

akceptovala hlasování v EU o přijetí uprchlíků. Pro svůj návrh však sehnal podpisy pouhých tří poslanců, a to navíc ze svého vlastního hnutí [124].

SPD také pořádala řadu protiimigračních a protiislámských akcí a demonstrací. Již tradičním datem k pořádání různých akcí je například právě 17. listopad. V roce 2015 pořádali na Václavském náměstí akci s názvem „Za naši kulturu a bezpečnou zem“. Jako na každé jiné akci, tak i na této nechyběla kritika nejen uprchlíků, ale především EU [125].

Dne 12. prosince 2015 se konala I. ideová konference hnutí SPD. Na této konferenci představitelé SPD projednávali hlavní priority na rok 2016. Bylo projednáváno také přijetí tzv. programového desatera (viz. níže) [126]. Z usnesení této konference jsme se mohli dozvědět nejen směřování hnutí jako takového, ale například počet členů⁵, podporu prezidenta republiky Miloše Zemana, kritiku EU či upozorňování na rizika uprchlíků. Kromě toho došlo ke změně názvu na „Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura“, zkratkou hnutí však zůstalo „SPD“ [126].

V roce 2016 se jméno T. Okamury a hnutí SPD poprvé objevilo ve Zprávě o extremismu na území ČR za rok 2015. V této zprávě se píše o neshodách mezi hnutím SPD a Úsvitem-Národní koalice, které vzniklo po odchodu T. Okamury z Úsvitu přímé demokracie a následnému rozpadu. Oba subjekty byly navíc prakticky zastoupeny v Poslanecké sněmovně, ale nebyly kvůli neshodám ochotny spolupracovat i přes podobnost programů. S SPD a především T. Okamurou se snažil navázat spolupráci předseda Národní demokracie A. Bartoš, který se tím snažil získat pro sebe politické body. Nejspíš si byl vědom stále rostoucí popularity T. Okamury. Ten byl oblíbený právě i pro část pravicových extrémistů díky jeho výrokům proti tzv. „nepřizpůsobivým“. Spolupráce mezi T. Okamurou a A. Bartošem však netrvala příliš dlouho, pravděpodobně kvůli přílišné radikalitě předsedy Národní demokracie [39].

V roce 2016 se SPD chystalo na volby do krajských zastupitelstev, které se konaly 7. a 8. října 2016. Již v lednu SPD vytvořila koalici pro tyto volby se Stranou práv občanů (SPO) [127]. Koalici nakonec SPD a SPO vytvořili celkem v 11 krajích, kromě Pardubického a Zlínského [128]. SPD nakonec v těchto volbách získalo celkem 18 mandátů, z toho dva mandáty na samostatné kandidátce ve Zlínském kraji [129].

⁵ Počet členů hnutí ke dni konání konference byl podle usnesení 263. Členství se dále vyřizovalo u 1818 členů – čekatelů. Žadostí o členství bylo celkově 8590 [126].

SPD také kandidovalo i v senátních volbách. V obvodu Mělník kandidoval Jiří Kobza, v obvodu Praha 11 Věra Příhodová a v obvodu Jihlava Petr Paul. Ani jeden z nich však nepostoupil do druhého kola.

Dne 19. listopadu 2016 se konala Celostátní konference SPD, v pořadí již třetí. Jako na každém setkání představitelů SPD či demonstracích, kterých se SPD účastnila, i zde zazněla kritika současných politických poměrů, EU, či upozorňování na uprchlickou krizi, což je politická „mantra“ celého uskupení SPD. Na druhou stranu zazněla od předsedy T. Okamury podpora francouzské Front National (Národní fronta) a především její předsedkyně Marine Le Pen. T. Okamura označil tuto stranu jako partnera SPD. Na této konferenci přijalo hnutí SPD usnesení, že do voleb do Poslanecké sněmovny půjde samostatně a předestřela své hlavní priority, které se nelišily od těch předchozích [130].

Zatímco předchozí strana DSSS zažila v každých parlamentních volbách další propad, SPD ve svých prvních parlamentních volbách slavilo relativní úspěch. Hnutí se podařilo získat 10,64 % hlasů a 22 poslaneckých mandátů, což z SPD udělalo z hlediska počtu mandátů společně s Českou pirátskou stranou třetí nejsilnější stranu v Poslanecké sněmovně [91].

Ke konci roku 2017 se v některých médiích objevila zpráva, že hnutí SPD může postihnout podobný osud jako před sedmi lety postihl krajně pravicovou Dělnickou stranu. Spolupředseda pražské Zelené strany Ondřej Mirovský se totiž údajně chystal na ministerstvo vnitra podat podnět na zrušení SPD. Podle O. Mirovského za tím stojí fakt, že je podle některých SPD „diktátorská, nedemokratická a protiústavní strana“. Také k tomu napomáhá to, jak probíhají některé jejich mítinky, či jak se někteří členové vyjadřují. Poslední kapkou pak pro něj bylo setkání extrémistických politiků (mezi nimi například Marine Le Pen nebo Geert Wilders) v Praze, kde byli pozváni právě předsedou SPD T. Okamurou [131]. Nezdá se však být jakkoli pravděpodobné, že by ke zrušení SPD došlo. Podle rozboru, který si nechal udělat server info.cz, je program SPD formulován právě tak, aby se nedostal do kolize se zákonem. Nicméně O. Mirovský vycházel především z toho, jak se představitelé SPD vyjadřují například na sociálních sítích nebo během setkání s občany [131].

Politika SPD a především T. Okamury je charakteristická také výpady proti novinářům. Poslední dobou u členů SPD funguje jakési novinářské informační embargo, kdy odmítají rozhovory a vyjádření. Většinou se za celé hnutí SPD nakonec vyjadřuje pouze předseda T. Okamura nebo místopředseda R. Fiala. Občas se v médiích objevuje

také poslanec Radek Koten. Po volbách do Poslanecké sněmovny v říjnu 2017 odmítlo hnutí SPD vpustit do volebního štábu novináře některých médií, ačkoli měli předem schválené akreditace, které však byly na poslední chvíli zrušeny [132]. T. Okamura se nejčastěji vymezuje vůči novinářům z České televize, Seznamu, MF Dnes, Lidových a Hospodářských novin a dalších. Většinou tato média označuje za proľhaná, a že proti němu a hnutí SPD dělají antikampaň a snaží se jej jakkoli pošpinit. Nejviditelněji se vymezuje proti mediím, která patří podnikateli Zdeňku Bakalovi (Lidové noviny, Hospodářské noviny, Respekt, servery aktualne.cz, ihned.cz). T. Okamura na většinu novinářů slovně útočí a snaží se je znedůvěryhodnit, pokud mu nejsou dotazy příliš příjemné a jsou namířené kriticky na jeho osobu a SPD jako takové. V prosinci roku 2017 například server Hlídací pes informoval, že Ústav nezávislé žurnalistiky, který zmíněný server provozuje, se rozhodl podat na Okamuru žalobu, protože o nich mluvil jako o „podvodném webu“ [133].

Hnutí SPD se od vypuknutí migrační krize v roce 2015 často vymezovalo vůči islámu a věnují se mu i ve volebním programu (viz. níže). O islámu mluví jako o totalitní ideologii, která je naprosto nepřátelská demokracii, křesťanům či ateistům. T. Okamura často viní muslimy z šíření terorismu, a dokonce islám přirovnává k „hitlerovskému nacismu“ [134]. T. Okamura před volbami do Poslanecké sněmovny rovněž tvrdil, že jeho hnutí SPD chce zakázat propagaci a šíření islámu v České republice. Zdůvodnil to tím, že islám se projevuje násilím na ženách, zneužíváním dětí a otroctvím [135]. T. Okamura navrhl novelu trestního zákoníku, která má bránit propagaci a šíření nenávistných ideologií popírajících rovnost mezi lidmi na základě náboženství, pohlaví atd. v obavě před šířením radikálního islamismu. V únoru roku 2018 novela prošla v prvním čtení ve Sněmovně. Podle T. Okamury má novela „chránit naše životy před terorismem ve jménu zruďné islámské ideologie“ [136]. T. Okamura dlouhodobě využívá toto téma k získávání politických bodů. Kořeny jeho „nenávistné“ politiky jsou však jinde.

T. Okamura a jeho hnutí SPD začalo po polevování migrační krize stále častěji útočit na Romy a vrací se tak ke kořenům „nenávistné“ politiky. Po uklidnění krize se dostávaly do popředí právě témata jako omezování sociálních dávek „parazitům“, které spojuje nejčastěji právě s romskou menšinou. Po prezidentských volbách v lednu 2018 se také opět objevilo téma koncentračního tábora Lety, kdy zlehčil utrpení Romů během holokaustu. Podle politologa Josefa Mlejníka téma migrační krize utichlo, a tak se dle něj T. Okamura opět potřebuje zviditelnit, a právě téma romské menšiny je v Česku

dlouhodobě zavedené. T. Okamura využíval témata romské menšiny ještě před rokem 2015 před vypuknutím migrační krize. I v parlamentních volbách v roce 2017 hnutí SPD použilo billboardy, na kterých stálo „Peníze slušným – NE parazitům“ [137].

T. Okamura přitom v této problematice záměrně využívá buďto smyšlená data nebo je dává do špatných souvislostí. Například hovořil o počtech Romů v Česku, a přitom srovnával roky 1945 a 2015, kdy podle něj došlo k rapidnímu nárůstu romské populace po druhé světové válce. Nebral však v úvahu, že Romové byli téměř vyvražděni a velká část Romů se sem stěhovala převážně ze Slovenska [137]. Na T. Okamuru bylo rovněž několikrát podáno trestní oznámení právě v souvislosti s jeho výroky vůči romské menšině. Nejčastěji se opírá také do spolku Romea, který označil jako „obskurní a nenávistný protibělošský spolek“. Kritizoval, kolik Romea dostala na dotacích. Opírá se také o svá fakta, co se týče růstu počtu romských ghatt, rostoucí romské porodnosti a také počtu romských vězňů [138].

Je nutné si uvědomit, že pokud T. Okamura nebo SPD mluví o „parazitech“, nikdy zároveň nevyužije slovo „Romové“, což může být taktika, aby ho nikdo nemohl obvinít z rasismu. Právě z rasismu ho řada lidí obviňuje, na což T. Okamura s oblibou reaguje tak, že on sám byl a je obětí rasismu [139].

Jak bylo zmíněno výše, T. Okamura a R. Fiala se dostali do konfliktu s ostatními členy bývalého hnutí Úsvit přímé demokracie kvůli tomu, že údajně Okamura vyvedl peníze z účtu hnutí. Po volbách v roce 2017 se zdálo, že se situace opět opakuje tentokrát s hnutím SPD a T. Okamura opět čelil kritice, že se snaží znovu vytunelovat hnutí kvůli podezřelým transakcím. Nakonec se nicméně ukázalo, že hnutí SPD pouze převedlo peníze ze svého volebního účtu, ačkoli podle zákona zde mají zůstat 180 dní po volbách. Hnutí nicméně peníze ihned vrátilo a dostalo tak pokutu 45 000 korun [140].

Nejen že bylo na T. Okamuru podáno několik trestních oznámení kvůli jeho výrokům vůči romské menšině, hrozilo mu také odvolání z postu místopředsedy Poslanecké sněmovny. V březnu 2018 inicioval poslanec Jan Bartošek z KDU-ČSL mimořádnou schůzi právě na téma Okamurova odvolání [141]. Podle předsedy ústavního soudu Pavla Rychetského se Okamura místopředsedou Sněmovny neměl nikdy stát. Podle něj je to dost vážná situace, pokud byl do takové funkce zvolen člověk, jehož názory jsou „rasistické, xenofobní a neonacistické“ [142]. Ministr spravedlnosti Robert Pelikán z hnutí ANO zase o SPD mluvil jako o fašistickém hnutí. SPD jako reakci chystá na R. Pelikána za jeho výroky podat trestní oznámení [143].

4.2.1. Program SPD

Program SPD navazuje na program hnutí Úsvit, ze kterého T. Okamura vystoupil. Mimo jiné rovněž při zakládání SPD oznámil, že bude pokračovat ve stejném programu [119].

Program SPD můžeme shrnout do několika základních bodů: kritika stávajícího politického systému, boj proti nadnárodním organizacím (EU a NATO), kritika uprchlické krize a islámu, bezpečnost a „národovectví“.

Již na výše zmíněné I. celostátní konferenci, která se konala 12. prosince 2015, představilo SPD tzv. programové desatero, které od té doby zůstalo prakticky nezměněné. T. Okamura představil toto desatero i na svých oficiálních webových stránkách, kde mimo jiné napsal: „*Chci radikální změnu politického systému – chci přímou demokracii, široké referendum a odvolatelnost politiků a také jejich osobní, hmotnou a trestní odpovědnost*“ [106]. V tomto duchu a heslu se nese celá politika SPD a především lídra T. Okamury, který svým způsobem stranu „ztělesňuje“. Body programového desatera tedy jsou: [111].

1. Radikální změna politického systému, přímá demokracie, referendum a odvolatelnost politiků
2. Osobní, hmotná a trestní odpovědnost politiků
3. Zákon o prokázání původu majetku
4. Konec zvyšování daní
5. Nová pracovní místa – podpora podnikatelů a živnostníků
6. Zákon proti lichvě
7. Právo a spravedlnost, stát sloužící občanům
8. Ukončení drahého a nefunkčního sociálního systému
9. Budoucnost bez dluhů
10. Referendum o EU, suverenita ČR

Jak bylo zmíněno výše, hnutí SPD se zaměřuje na několik stěžejních témat. Již od počátku to jsou především mechanismy přímé demokracie. Byla zmíněna rovněž publikace P. Kohouta, ze které T. Okamura čerpal pro své hnutí Úsvit a na tento program poté navázal i ve svém novém hnutí SPD. Na základě této publikace je podle T. Okamury a SPD nezbytné radikálně změnit politický systém ČR a zavést prvky přímé demokracie. Těmito prvky myslí především referendum a odvolatelnost politiků [111]. Referenda by

dle něj měla být s nulovým kvorem a mělo by v nich být možné hlasovat o čemkoli, pokud to nebude v rozporu s Ústavou. Limitem pro vyvolání referenda by mělo být pouhých sto tisíc podpisů. V souvislosti s referendem zmiňuje nejčastěji právě snahu o referendum o vystoupení z EU [144]. Jednou z dalších změn by mělo být i důsledné oddělení moci zákonodárné a výkonné. Vládu by měl jmenovat a řídit občany přímo volený a odvolatelný prezident. Další „radikální změnou“ by tedy byl posun k prezidentskému systému [111].

Druhý bod programu SPD se týká osobní, hmotné a trestní odpovědnosti politiků. V tomto bodě také zní kritika současného establishmentu, který označují jako „kmetrovskou stranickou mafii“. Stejně jako v bodě prvním, i v bodě druhém zazněla „odvolatelnost politiků“. Tyto body se dají chápat tak, že v lidech mohou vyvolat pocit větší angažovanosti a větších pravomocí pro lid [111].

Dále SPD chce zavést zákon o prokázání původu majetku občana nad 20 milionů korun. Pokud by nebylo doloženo legální nabytí majetku, měl by být zdaněn 100% daní. Zde je opět patrné, že SPD míří proti současné politické reprezentaci a vymezuje se vůči ní slovy „politicko-korupční mafie“ [111]. Další dva body, tedy bod čtyři a pět, jsou zaměřeny ekonomicky. V bodě čtyři slibují, že SPD nebude zvyšovat daně a bude prosazovat snižování DPH. V dalším bodě SPD tvrdí, že se zasadí o tvorbu nových pracovních míst, a to tím, že podpoří podnikatele a živnostníky. V bodě číslo šest se SPD zabývá zastavením okrádání občanů bojem proti lichvářské a exekutorské mafii [111]. V dalším bodě, číslo sedm, SPD slibuje reformy a změny státní správy. Chtějí funkční, úsporný a demokratický stát, kde se občané dovolají svých práv. Stát dle nich musí budovat udržitelný sociální, vzdělávací a zdravotní systém. Odmítají pozitivní diskriminaci a preferenci občanů na základě rasy, etnika nebo náboženství [111].

Bod číslo osm se zabývá sociálním systémem, který je dle nich v současné době nefunkční. Opakují jako v předchozím bodě, že jsou proti pozitivní diskriminaci. Podle nich existuje skupina lidí, která „nemá zájem pracovat, nezná slova jako povinnost či odpovědnost a terorizuje okolí kriminalitou“. Stát by měl podporovat pouze ty, kteří vedou řádný život a řádně vychovávají děti. Tento bod je napsán sice velmi obecně a nezmiňuje žádnou konkrétní národnostní skupinu lidí, nicméně se lze domnívat, že tento bod míří především vůči občanům romského původu [111]. K tomuto bodu je vystihující například vyjádření T. Okamury na sociální síti Facebook, který začíná slovy „STOP ROMANISTÁNU!“. Dále pokračuje, že „Romové terorizují vesnici Strýčkovice na Domažlicku“. Píše zde o tom, jak Romové dostávají sociální dávky, nepracují a nežijí

příliš spořádaným životem. Nakonec také v tomto textu navrhl, ať „Cikáni“ bojují o své uznání jako národa a měli by založit vlastní stát a ČR by měla „podpořit jejich vystěhovalectví“ [145]. T. Okamura je známý svými slovními výpady vůči Romům. V lednu 2018 například T. Okamura hovořil o romském koncentračním táboře Lety jako o neoploceném a s možností volného pohybu. Tyto výroky vyvolaly rozhořčení a Muzeum romské kultury požadovalo omluvu. Poslanec Miloslav Rozner následně na sjezdu SPD hovořil o táboře v Letech jako o „neexistujícím koncentráku“ [146]. T. Okamura však není jediný, který se vyjadřuje o Romech.

Vlnu nevole vyvolal například výrok bývalého tajemníka SPD Jaroslava Staníka. Ten měl údajně vykřikovat ve sněmovně rasistická hesla jako: „Židé, homosexuálové i Cikáni by měli jít do plynu“ [147].

V bodě číslo devět se objevuje inspirace Švýcarskem. V tomto bodě prosazují ústavní dluhovou brzdu s legislativou, jaká je právě ve Švýcarsku. Teprve až poslední bod, bod deset, je zaměřen vůči EU. SPD v tomto bodě prosazuje požadavek na referendum o vystoupení z EU. Dále v tomto bodě tvrdí, že hnutí bude bojovat proti ztrátě suverenity země. Objevuje se zde rovněž téma jako boj proti imigrantům a islámu. SPD požaduje přísné podmínky imigrační politiky, nechce nepřizpůsobivé imigranty a příchod islámských náboženských fanatiků. V souvislosti s tímto bodem SPD zmiňuje zapojení občanů do obrany země a návrat Armády ČR ze všech zahraničních misí [111].

Zatímco u jiných „zavedených“ a etablovaných politických stran je obvyklé, že jejich programy čítají i několik stran, program SPD je poměrně stručný. Na jednu stranu jsou některá hesla v programu stručná a jasná, na druhou stranu však může chybět rozsáhlejší vysvětlení, jak konkrétní body zavést.

Po desateru politického programu SPD na oficiálních stránkách nalezneme volební program SPD. Volební program SPD se skládá z osmi bodů, které se z velké části shodují s programovými body viz. výše.

První bod volebního programu SPD zní „Demokracii a svobodu – Už nikdy o nás bez nás.“ [111]. Podle hnutí SPD jsou demokracie i svoboda v ČR vážně ohroženy, a proto prosazuje zásadní legislativní změny k jejich obraně. Většina věcí byla již zmíněna, jako například přímá volba, odvolatelnost politiků, či jejich trestní a hmotná odpovědnost. Podle SPD zde vládne stranická mafie, a proto je třeba učinit tyto změny. Dále prosazuje větší moc pro občany formou referend, aby si sami rozhodovali. Jak z této části programu vyplývá, tak „nepřítelem“ pro SPD není jen současný politický systém,

který ovládá tzv. stranická mafie, ale také neziskové organizace s politickým a ideologickým programem, jež jsou pro demokracii ohrožením [111].

Druhý bod volebního programu SPD zní „Ne islámu, ne teroristům. Víc je bezpečnost našich občanů“ [111]. Kritika islámu a s tím související uprchlická krize, je další z bodů, na kterém je hnutí postaveno. V tomto bodě se SPD staví proti vnucenému přijímání nelegálních imigrantů, odmítají islamizaci a staví se proti multikulturalismu. Chtějí propagaci islámu, islámského práva šaría a džihádu postavit mimo zákon. Islám podle SPD představuje vedle stranické mafie další ohrožení svobody. V tomto bodě také opět zaznívá další inspirace Švýcarskem. Podle této země by u nás měl být zaveden pro mladé generace osmi týdenní základní vojenský výcvik. Prosazují také zásadní změnu koncepce armády, která má sloužit především k obraně naší země [111].

Třetím bodem volebního programu SPD je „Konec diktátu EU. Odejeme po anglicku.“ [111]. T. Okamura od počátku od založení Úsvitu a poté i SPD kritizuje EU. Podle SPD je naše země podřízena „diktátu Evropské unie“. Podle nich nemůžeme samostatně o ničem rozhodovat, například o přijetí imigrantů nebo eura. Evropská unie provádí plán na „multikulturní evropský super stát“ a Česká republika v něm představuje „bezvýznamnou administrativní jednotku“ a je v EU pouze „novodobým protektorátem“. Podle tohoto bodu to však vypadá, že SPD nechce okamžitě vystoupit, ale nejdřív jednat s EU o určitých otázkách a teprve poté, co nedosáhnou shody, chtějí vyhlásit referendum o vystoupení [111].

Čtvrtý bod volebního programu SPD zní „Spravedlnost pro každého“. Podle SPD mají lidé pocit, že ne všem se měří ve spravedlnosti stejným metrem. Korupčníci a tuneláři se nám „smějí do očí“ a slušní lidé pracují za nízké mzdy nebo mají nízké důchody. Opět zazněla také kritika stávající politiky a jmenovitě zmiňují ty, kdo za špatnou situaci může (Babiš, Sobotka a Kalousek). V tomto bodě navrhují zpětné prokázání majetku pro každého, kdo má majetek nad 20 milionů korun. Dále chtějí omezit sociální dávky pro ty občany, kteří odmítají práci [111].

Pátým bodem je „Peníze pracujícím rodinám a důchodcům. Ne imigrantům, ne parazitům.“ V tomto bodě SPD navrhuje řadu způsobů, jak pomoci mladým rodinám s dětmi či novomanželům. Chtějí podporovat především české pracující rodiny s dětmi a odmítají podporovat ty, kteří dlouhodobě nepracují, či nemají čistý trestní rejstřík [111].

Poslední tři body volebního programu se týkají například výše platů či daní. Daně je podle nich třeba zjednodušit. SPD by také rádo zrušilo DPH, a to po vystoupení z EU, a nahradilo jej „obratovou daní“. Dále SPD prosazuje, aby veškeré přírodní bohatství

zůstalo v rukou státu, a aby z tohoto bohatství neprofitovaly nadnárodní společnosti. Poslední bod se týká vzdělávání a zdravotnictví. Vzdělání a kvalitní zdraví by mělo být dostupné pro všechny občany. Rádi by zvýšili také platy učitelům nebo zpoplatnili studium pro všechny cizince bez rozdílů [111].

4.2.2. Symbolika SPD

Stejně jako Dělnická strana sociální spravedlnosti má symbol v českých národních barvách, tak i hnutí Svoboda a přímá demokracie má své logo v národních barvách. Zatímco logo SPD je více „národní“, logo dřívějšího Úsvitu přímé demokracie neobsahovalo barvy české trikolóry. Logo Úsvitu spíš připomínalo barevnou duhu nad zelenou krajinou. SPD jako logo svého hnutí používá dokonce vlající českou vlajku, čímž se dle autora hlásí k českému národu. Na rozdíl od DSSS však SPD na svých stránkách své oficiální logo nijak nepopisuje. Na druhou stranu se SPD v úvodu svého programu popisuje jako vlastenecké hnutí [111]. Řada komentátorů, novinářů či politologů označuje Okamurovo hnutí SPD za nacionalistické. T. Okamura na to reagoval slovy, ze kterého vyplývá, že označení nacionalismus mu nevádí. Nacionalismus dle něj „můžeme dnes přeložit jako národovectví – tedy to, čemu vděčíme v 18. a 19. století za zformování moderního českého národa“. Nacionalismus tak dle něj nepředstavuje nic negativního, jelikož mít rád svůj národ a zemi je „legitimní a většinová idea“ [148].

4.2.3. Obecná charakteristika strany

Hnutí SPD se popisuje jako politické hnutí, které prosazuje zásadní ústavní a legislativní změny, které povedou k obraně svobody a demokracie v ČR. Podle hnutí v zemi vládne tzv. „demo-demokracie“, kde vládne kmotrovská stranická mafie, a kterou je nutné ukončit. Strana podporuje tradiční hodnoty, jako například tradiční rodinu. Základem tradiční rodiny je dle nich svazek muže a ženy. Charakterem strany je určitá touha po silnějším státu. Stát dle nich musí být garantem bezpečí, strážcem práva a svobody [111].

Dále se SPD popisuje jako „vlastenecké a demokratické hnutí“. Z analýzy Programu SPD a vyjadřování v médiích a na sociálních sítích se dá určit, že hlavními „nepřáteli“ jsou pro ně v první řadě tradiční politické strany a politický systém jako

takový (viz. výše slova o ukončení demo-demokracie). Dle programu a slov o tradičním svazku rodiny se dá předpokládat, že další negativní skupinou jsou pro ně homosexuálové, i když je explicitně, na rozdíl od DSSS, v programu nezmiňují. Z programu a vyjadřování je rovněž patrné, že se ostře staví vůči nadnárodním organizacím jako je EU či NATO. Za dalšího „nepřítele“ hnutí SPD se dají považovat menšiny a imigranti. Především se staví vůči islámu, který kritizují. Na rozdíl od islámu, který se v programu SPD objevuje, nezmiňují Romské menšiny, nicméně z řady vyjádření na sociálních sítích je patrné, že se ostře staví i proti této skupině [111; 145].

Hnutí SPD se nehlásí k žádnému národu, rase, kultuře, nebo náboženství, nicméně dodává, že naše společnost má národní tradice, které vycházejí z kořenu židovské, antické a křesťanské kultury a civilizace [111]. V tomto případě je pro porovnání zajímavé, že zatímco DS ve svém programu udávala, že kultura a civilizace našeho státu má kořeny v antické a křesťanské oblasti, v programu DSSS tato část již není [81; 111].

Dalším významným „nepřítelem“ pro hnutí SPD jsou tradiční média, která často označují za „lživá“ a údajně „chrlí dezinformace, lži a špínu vůči T. Okamurovi, hnutí SPD a jejich poslancům.“ Vymezují se nejen vůči České televizi, ale především vůči podnikateli Zdeňku Bakalovi, který vlastní vydavatelství *Economia* [149].

4.3. Slovenská národní strana

Slovenská národní strana (SNS) je přítomna ve slovenském systému politických stran již od 90. let [150]. Samotná SNS sama sebe profiluje jako národně orientovanou, konzervativní a středo-pravou stranu, která se opírá o evropsko-křesťanský systém hodnot se třemi programovými pilíři – národní, křesťanský a sociální [151]. SNS se staví do role strany, která obhajuje zájmy slovenského národa. SNS zpočátku svého vzniku prosazovala především vznik samostatné Slovenské republiky a mobilizovala proti údajné maďarské iredentě na jihu Slovenska [150].

SNS byla založena již na konci roku 1989, registrována na Ministerstvu vnitra byla 7. března roku 1990. Prvním předsedou strany se stal Vítázoslav Móric. Historické kořeny této strany sahají až ke Slovenské národní straně, která byla založena v roce 1871. Tento historický subjekt byl v tehdejší době hlavním obhájcem slovenské svébytnosti v rámci Uherska a opírala se hlavně o evangelické voličstvo [57]. Podle L. Kopečka SNS, založená po listopadu 1989, však na předválečnou Slovenskou národní stranu nijak

nenavazovala, a to ani personálně ani voličsky. Společným prvkem obou stran byla vyhraněná nacionální rétorika [152].

Již od svého vzniku však stranu doprovázelo rozdělení na dvě křídla, které mezi sebou soupeřily o vliv. Jedním z křídel byla radikálnější frakce s ultranacionalistickými postoji. Lidé v této frakci neskrývali svůj obdiv k válečnému Slovenskému štátu. Hlavním představitelem ultranacionalistického křídla byl Stanislav Pánis. Druhé křídlo bylo umírněnější, které prosazovalo věci jako právo Slováků na sebeurčení, rovnoměrné zastoupení Čechů a Slováků v orgánech federace a řešení otázek maďarské menšiny na Slovensku [150].

SNS svůj první úspěch zaznamenala již v roce 1990, kdy se jí podařilo získat 13,94 % hlasů, 22 mandátů ve slovenské Národě radě a 15 mandátů ve Federálním shromáždění. Tento výsledek byl také doposud jejich nejvyšší [2, s. 36]. Ihned po volbách nastal spor mezi představiteli obou názorových proudů. Ústřední rada SNS v červenci 1990 odhlasovala stanovisko, ve kterém vyslovuje souhlas s „dobrovolným“ odchodem S. Pánise (v té době již poslanec Federálního shromáždění) ze strany. S. Pánis⁶ obvinil vedení strany z protislovenského postupu a dementoval, že by kdy oznámil svůj odchod z SNS [150].

V prvních letech své existence se SNS profilovala jako extrémistická nacionální strana, která požadovala vytvoření samostatné Slovenské republiky. Ve straně také nechybělo oslavování J. Tisa a Slovenského štátu. V programu SNS se objevovaly kromě antičeské rétoriky také prvky antimad'arské xenofobie či útoky na demokratický systém [57]. V 90. letech se objevila také nová strana Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS), které vedl Vladimír Mečiar. Tato strana dokázala převzít část volebního programu SNS, především požadavek na slovenskou nezávislost [12]. Kromě problému v podobě HZDS pokračovalo názorové pnutí uvnitř SNS. Na konci října 1990 se uvnitř strany zorganizovala skupina s názvem Demokratická platforma SNS (DP), která se distancovala od populismu a politického radikalismu části strany. To nakonec vedlo až k vyloučení členů DP z SNS. Ke konci roku 1990 se V. Móric vzdal funkce předsedy strany. SNS se ocitla v hluboké krizi a její činnost téměř ustala. Na sněmu v Nových Zámkoch dne 23. března 1991 se podařilo sjednotit názory uvnitř strany a dosáhnout shody o prioritách programu a dalším směřování SNS. Byl rovněž zvolen

⁶ Společně se S. Pánisem byli z SNS vyloučeni i další dva členové Ústřední rady a Poslanecký klub SNS opustila i poslankyně Eliška Zálezlková. S Pánis poté založil Slovenskou národní jednotu. Tato strana se však výrazně neprosadila [150].

nový předseda J. Prokeš. Hlavním cílem SNS bylo především dosažení samostatného a nezávislého Slovenska [150].

I přes to, že HZDS částečně „vykradla“ program SNS, tyto dvě strany spolupracovaly a společně pak předložily návrh na vyhlášení svrchovanosti SR. Ve volbách v roce 1992 SNS získala jen 7,93 % hlasů. SNS se podílela na vládě společně s dominantnější HZDS [150].

Na konci roku 1992 byl předsedou strany zvolen Ľudovít Černák, který se pokoušel o vnitřní reformu SNS. Názorové pnutí uvnitř strany nadále pokračovalo. Existovaly dva proudy a směry, jakými se mohla SNS ubírat. Ľ. Černák chtěl potlačit nacionální orientaci strany a pokračovat spíše v konzervativní politice. Chtěl z SNS vytvořit spíše národně-demokratickou pravicovou stranu, která by se opírala o tržní ekonomiku. Druhé křídlo SNS vedl Ján Slota (budoucí předseda SNS). Toto křídlo se snažilo o výraznější posun směrem k nacionální politice [2, s. 39]. Kromě výrazného pnutí uvnitř strany, kterou SNS doprovázelo prakticky od začátku, se po rozdělení Československa v roce 1993 objevila nutnost najít si nový hlavní programový bod. Hlavním tématem SNS se tak staly slovensko-maďarské vztahy [12].

Reformnímu křídlu, vedenému Ľ. Černákem, nepomáhal ani fakt, že V. Mečiar dokázal využít spory uvnitř SNS a podporoval spíše protireformní křídlo vedené radikálním nacionalistou J. Slotou, které bylo ochotnější podporovat vládu HZDS. Situace nakonec došla až k odvolání Ľ. Černáka z funkce předsedy strany a následně byl také vyloučen. V únoru roku 1994 byl novým předsedou SNS zvolen právě J. Slota [150].

Po zvolení J. Sloty předsedou došlo k odchodu umírněných členů strany, což SNS výrazně oslabilo. V předčasných volbách v roce 1994 SNS získala pouhých 5,4 % hlasů. I přes takto nízký výsledek SNS uzavřela koalici s HZDS a Združením robotníkov Slovenska (ZRS). Tato koalice vydržela až do dalších voleb v roce 1998. Během tohoto období došlo k výrazné polarizaci slovenské politiky. Opozice byla ze strany vlády značně diskriminovaná, což nakonec vedlo až ke štěpení společnosti a politiky na dva proudy – mečiarismus a anti-mečiarismus [153]. Nicméně nutno dodat, že role SNS v této vládě byla značně podřízená, protože o většině kroků rozhodovala HZDS. J. Slota však toto období ve vládě využil ke konsolidaci strany a k výraznější centralizaci. Začal stranu orientovat výrazně na anti-maďarskou a anti-romskou tematiku [154]. SNS dále provázely snahy o omezení národních práv menšin, protimaďarské, protičeské a protiromské slovní výpady, nesouhlas s možným členstvím Slovenska v EU nebo snahy o znovuzavedení trestu smrti [155]. Období vládního angažmá SNS v letech 1994-1998

i přes podřízenou roli ve vládě, bylo jedním z neklidnějších období SNS a znamenalo sjednocení strany kolem vedení a jednoznačnou podporu J. Sloty [150].

Ke konci volebního období se stupňovala antimadžarská a antiromská rétorika. SNS například šla do voleb v roce 1998 s heslem „Volme Slovensko bez parazitů“, čímž bylo myšleno bez Maďarů a odmítali zastoupení maďarských stran ve vládě. SNS se rovněž snažila před volbami distancovat od HZDS a bagatelizovala svůj podíl na vládě [150].

Po výrazném propadu ve volbách v roce 1994, dokázala SNS získat 9,07 % hlasů. Ani tento vyšší volební zisk však nedokázala zajistit vládní angažmá. HZDS volby v roce 1998 sice vyhrálo, ale došlo k utvoření „antimečiarovské“ koalice. SNS kvůli svému vládnímu angažmá s HZDS přišlo o koaliční potenciál a zůstala tak v opozici [57]. Kromě toho ve straně na začátku roku 1999 opět vypukly vnitrostranické spory o post lídra mezi J. Slotou a místopředsedkyní Annou Malíkovou. A. Malíková zastupovala v SNS křídlo, které se vyslovovalo pro méně extrémní styl politiky. J. Slota byl vnímán jako příliš radikální a jako výrazná překážka k případnému zapojení SNS do vládní koalice. Byl rovněž kritizován za opilecké výstupy a J. Slotovi navíc ve vnitrostranickém souboji nepomohl ani jeho nejkontroverznější výrok v březnu 1999, když vyzýval k tankovému útoku na Budapešť [150]. Rozpory byly vyřešeny až na sněmu v září 1999 v Žilině. Na tomto sněmu byl J. Slota většinou hlasů odvolán. A. Malíková byla potvrzena jako předsedkyně SNS na sněmu v říjnu v Nitře, kde prohlásila, že SNS není programově založená na extremismu a nacionalismu, ale na pozitivním vlastenectví a křesťanských principech [150]. Ačkoli se SNS snažila distancovat od vládního angažmá s HZDS a snažila se představit umírněnější politiku, do vlády strana připuštěna nebyla a nadále v opozici spolupracovala se svým bývalým koaličním partnerem. Velmi aktivní byly například při vypuknutí kosovské krize v roce 1999 a vystupování proti NATO. SNS například odmítala a postavila se proti poskytnutí vzdušného prostoru pro NATO. SNS také pokračovala ve své protimaďarské a protiromské politice. Nejdříve kritizovali přítomnost Strany maďarské koalice a poté vstřícnou politiku vlády vůči romské a maďarské menšině [2, s. 43-44].

Vnitrostranické boje pokračovaly až do roku 2001, kdy byla založena Pravá Slovenská národní strana (PSNS), do jehož čela byl zvolen předseda J. Slota. PSNS se vyhraňovala vůči SNS a přikláněla se k radikální a xenofobní rétorice. Popisovala se jako národní, konzervativní, pravá křesťanská parlamentní politická strana s kořeny v roce 1871 stejně jako SNS [57]. Do voleb v roce 2002 šly oba subjekty odděleně a ani

jeden z nich nedokázal získat víc jak 5 % hlasů. SNS získala 3,32 % hlasů a PSNS 3,65 % hlasů. Oba subjekty se tak nejen nedostaly do Národní rady, ale navíc propadlo celkem 7 % hlasů [12].

Představitelům obou stran, jak SNS, tak PSNS, bylo jasné, že pokud chtějí v příštích volbách uspět, bude nutné sjednocení. Obě strany začaly pořádat například společné tiskové konference nebo veřejné akce. Slučovací sněm se konal už v květnu 2003, kdy se předsedou stal znovu J. Slota. K definitivnímu sloučení SNS a PSNS však došlo až v březnu 2005 a k ukončení činnosti PSNS pak v dubnu 2005. Do parlamentních voleb v roce 2006 tak SNS šla již jako sloučená strana [150].

Parlamentní volby v roce 2006 představovaly pro SNS opětovný úspěch. Strana šla do voleb se svou tradiční antimadžarskou rétorikou či kritikou vlády Mikuláše Dzurindy. SNS rovněž chtěla zabránit Straně maďarské koalice, aby se účastnila vlády a chtěli tuto stranu zakázat. SNS v předvolební kampani používala populistické sliby jako například byt pro každou mladou rodinu do jednoho roku od narození dítěte. Dále používala nacionalistická hesla jako: „Slovákovi slovenskú vládu!“, „Volíme SNS!“ nebo „Sme Slováci!“ [156]. SNS získala ve volbách 11,73 % hlasů a mohla se tak opět podílet na vládní koalici společně se stranou SMER – sociálna demokracia a Ľudovou stranou – Hnutie za demokratické Slovensko. Stejně jako v předchozím vládním angažmá v letech 1994-1998, tak i tentokrát SNS hrála spíše podřízenější roli vůči vládnímu Směru [12]. Podle Gyárfášové a Krivého za takto vysokým volebním výsledkem stojí několik faktorů. Jednak se podle nich podařilo přetáhnout velkou část nacionalistických voličů HZDS, a také jim určitě pomohlo sjednocení a zmobilizování voličů jednoduchou a populistickou volební kampaní [157].

Volby v roce 2010 znamenaly pro SNS opět výrazný propad, když jen těsně překročila hranici 5 % a získala pouhých 5,07 % hlasů. Strana tak ztratila téměř polovinu voličů. SNS se tak opět ocitla v opozici, ve které opět pokračovala ve své antimadžarské a antiromské rétorice. Do Národní rady se navíc nedostal tehdejší koaliční partner ĽS-HZDS, na druhou stranu se do parlamentu nedostala ani Strana maďarské koalice [158].

Již v roce 2012 se konaly na Slovensku předčasné parlamentní volby. Do těchto voleb SNS opět vstupovala s vyhraněnými nacionalistickými a xenofobními slogany a hesly jako například: „Od Tater k Dunaju len po Slovensky!“, „Dokedy budeme doplácť na cigánov? Zmeníme to!“, „140 rokov chráníme Slovenskú zem! Orbánova loď sa potápa“ [159]. SNS v těchto volbách získala pouhých 4,55 % hlasů a zůstala tak

po druhé v historii samostatného Slovenska mimo parlament [64]. Předseda SNS J. Slota se na tiskové konferenci o volbách vyjádřil tak, že to není prohra pro Slovenskou národní stranu, ale prohra pro slovenský národ. Vyjádřil se rovněž ke straně Most-Híd, kde se údajně slavilo zpíváním maďarských písní, a to je podle něj důkaz, jakým směrem se bude Slovensko ubírat. J. Slota navíc oznámil, že to nejen s EU ale i celým světem „půjde z kopce“ a Evropa se v dohledné době ocitne ve válce. Navíc volebního výsledku Slotovi nebylo líto, jelikož slovenský parlament nebyl pro něj slovenský a nedokázal by si představit, aby poslanci SNS seděli vedle „polobláznů, homosexuálů a dalších podivných individuů“. SNS dle jeho slov existuje již 141 let a bude i nadále bojovat za Slovensko a slovenskou státnost jako to dělala doposud [160].

Po neúspěchu v předčasných volbách předseda SNS J. Slota oznámil, že již nebude kandidovat na post předsedy. Avizoval také, že se postupně stáhne z vrcholné politiky [161]. Novým předsedou se stal dosavadní místopředseda SNS Andrej Danko, který je předsedou SNS doposud [151]. V roce 2013 nakonec došlo i k vyloučení J. Sloty ze strany, jednak kvůli jeho alkoholovým excesům a také špatnému nakládání s majetkem strany [162].

Poslední parlamentní volby se na Slovensku konaly v roce 2016. Předseda SNS A. Danko před volbami tvrdil, že současná SNS již nemá nic společného s předchozím předsedou J. Slotou, nicméně do voleb za stranu kandidovalo několik lidí blízkých právě J. Slotovi, ale také bývalému premiéru V. Mečiarovi. A. Dankovi se podařilo před volbami zviditelnit billboardovou kampaní během období před referendem o ochraně rodiny, když zastával konzervativní názory. Podle sociologa Martina Slosiarika dokázal A. Danko získat konzervativní ale i národně orientované voliče. SNS se před volbami zaměřila také na témata jako zdanění bank, ochranu strategických podniků nebo odpor vůči uprchlíkům. Tato témata navíc byla podle M. Slosiarika blízká vládnímu Smeru a SNS tak dokázala převzít část jejich nespokojených voličů [163]. SNS oproti volbám v roce 2012 opět posílila a dokázala získat s novým předsedou 8,64 % hlasů a 15 mandátů. A. Danko ještě před definitivním sečtením hlasů odmítl spolupráci s Kotlebovou stranou ĽSNS, jejichž politika podle něj patří do minulého století [164].

4.3.1. Program SNS

Co se týče programu SNS, došlo k výrazné proměně mezi programem z roku 2012, kdy byl předsedou ještě J. Slota a programem z roku 2015, kdy byl předsedou SNS již A. Danko. Zatímco programové memorandum SNS zvané „Vernost' Slovensku“ z roku 2012 obsahuje celou řadu nacionalistických, ale také xenofobních a téměř rasistických bodů, „Volebný program pre silný štát 2016–2020“ z roku 2015 je poněkud odlišný.

Volební program SNS na roky 2016 až 2020 byl schválený v Tomášově 28. listopadu 2015 a obsahuje 12 bodů. Volební program SNS vychází ze dvou základních dokumentů – Popradského memoranda a Košických programových tezí [165].

Popradské memorandum bylo přijaté v roce 2013 ve městě Poprad, podle kterého se memorandum také jmenuje. Toto memorandum je dokumentem, kterým SNS jako první politická strana na Slovensku žádá a navrhuje kroky na zásadní změnu EU. Podle A. Danko tímto dokumentem SNS chce vyvolat celospolečenskou diskuzi, zdali jsou všechny aktivity EU a snaha o centralizaci pro Slovensko prospěšné [166]. Popradské memorandum obsahuje celkem 15 bodů. V úvodu memoranda slovenští vlastníci a zástupci „nejstarší slovenské politické strany“ nejdřív vzpomínají na těžký boj předků za dosažení národní, politické a lidské svobody, vlastní státnosti a nezávislosti Slovenské republiky a na to, jak s hrdostí vstupovali do EU. Dále autoři memoranda s vážným znepokojením sledují oklešťování pravomocí národních parlamentů, ztrátu svéprávnosti a manipulační změny ve volebním systému do Evropského parlamentu. Evropská unie dle nich stagnuje a není schopna reagovat na vznikající a vzrůstající problémy [167].

Dále v 15 bodech v memorandu najdeme například požadavek na respektování přijatých smluv EU, přísné dodržování pravidel a sankce na ty, kteří je porušují; zastavení pokusů o změny a manipulaci volebního systému, zastavení centralizace EU, vrácení práva veta a posílení pravomocí členských států. Podle memoranda by se měla rovněž zastavit finanční pomoc zemím, které manipulovaly se statistikami při vstupu do eurozóny, měl by se reorganizovat administrativní aparát EU. Autoři dále protestují proti lobbismu, který se prosazuje při tvorbě práva EU. V neposlední řadě by se například měla zastavit implementace ideologie a politika multikulturalismu. Autoři vyjadřují obavu před rostoucím trendem nekontrolovaného přistěhovalectví, které potlačuje tradiční křesťanské hodnoty Evropy. Autoři Popradského memoranda mají zájem

na dosáhnutí žádoucího fungování EU, pokud se ale ovšem nezačne reformovat, budou muset přistoupit k přehodnocení jejich vztahu ke společenství [167].

Jak bylo řečeno, programy SNS z let 2012 a 2015 jsou zásadně odlišné. Volební program z roku SNS začíná „úvodním slovem“ předsedy SNS A. Danko, kdy začíná slovy „Naša vlasť si zaslúži viac“ [165]. A. Danko mluví o zranitelnosti mladé slovenské vlasti, kdy se ocitáme v „bezcitných“ časech globální krize elit a bezohledné vlády nadnárodních korporací. Evropa dle něj čelí řízenému procesu demontáže naší tradiční civilizace, která je založená na národním státě a také snahám o kulturní, politickou a etnickou likvidaci původních evropských národů. Následně mluví o orlici, kterou má SNS ve znaku, a stejně jako orlice vždy brání svoje rodné hnízdo, tak i oni, nacionalisté, milují, budují a chrání vlast [165]. V úvodu se A. Danko také zmiňuje o Popradském memorandu a Košických programových tezích, ze kterých čerpá volební program SNS. SNS podle něj přináší vizi silného a moderního státu a chtějí vést slušnou vlasteneckou politiku. Na závěr uvádí, že jen „silný stát a hrdý občan tvoří úspěšné Slovensko“ [165].

První bod programu se nazývá „Volební program pro Národní stát“. SNS v této části například chce přijmout ústavní zákon o národních zájmech slovenského národa a státních zájmech Slovenska. Slibují uskutečnění Národního programu na podporu rodičovství. Chtějí zvýhodnit úvěrové produkty pro mladé rodiny. Pro SNS rodina znamená především tradiční pojetí, tedy muž a žena, a proto by SNS chtělo zastavit radikální politickou agendu LGBTI menšin [165]. Sám A. Danko v rozhovoru pro Deník Postoj uvedl, že při LGBTI agendě rozumí životnímu rozhodnutí člověka, ale má „stopku“, když si homosexuální páry chtějí adoptovat děti [168]. Během setkání zástupců biskupských konferencí střední a východní Evropy A. Danko řekl, že udělá vše pro to, aby se na Slovensku práva LGBTI ani jiných hodnot neprosadily a dodal, že jen muž a žena tvoří manželství [169]. Dříve SNS ve svém programu měla dokonce slib na změnu Ústavy SR, kde by se jasně definovalo manželství a rodiny jako svazek muže a ženy [170].

Druhý bod programu „Volební program pro Celistvý stát“ se zabývá fungováním státu. Například požadují změnu územního a správního dělení Slovenska a snížit počet krajů. Dále chtějí snížit byrokracii a počet úřadů, zavést e-government nebo zabránit vyliďňování vesnic. V neposlední řadě také chtějí zabránit šíření šovinismu, revizionismu, národnostní nesnášenlivosti a narušování vnitřní a vnější celistvosti státu zahraničními extrémistickými politickými stranami a hnutími [165].

Dalším bodem je „Volební program pro Svrchovaný stát“. V tomto bodě SNS slibuje uskutečnění Národního programu na ochranu suverenity Slovenské republiky. Nosnými prvky tohoto programu je například důsledná ochrana státních hranic Slovenska před masovou a nekontrolovatelnou invazí nelegálních migrantů. Dále například chtějí evidovat a kontrolovat uprchlíky a vytvořit stálá centra prvního kontaktu. V souvislosti s uprchlíky by SNS chtělo chránit slovenské občany před pokusy o narušení slovenské etnické, kulturní, náboženské a sociální integrity ze strany nelegálních migrantů. V tomto bodě se SNS také vymezuje vůči nadnárodním korporacím, kdy chce zastavit vliv jejich moci, chtějí zastavit politické, ekonomické, kulturní a sociální pokusy o likvidaci slovenského národa a v neposlední řadě se vymezují vůči Transatlantické dohodě o volném obchodě (tzv. TTIP) mezi USA a EU [165].

Čtvrtým bodem je „Volební program pro Sociální stát“. V tomto bodě slibují například zlepšení podmínek důchodců či zabezpečit sociální ochranu a pomoc rodinám v nouzi. Dále v bodě Národního programu pro sociální oblast chtějí snížit meziregionální mobilitu za prací, řešit zaměstnanost mladých lidí, podporovat podnikání. Chtějí podmínit poskytování dávek pro dlouhodobě nezaměstnané přísným dodržováním povinné školní docházky jejich dětí, případně vykonáváním veřejně-prospěšných prací [165].

Pátým bodem je „Volební program pro Zdravý stát“. Tento bod, jak z názvu vyplývá, se týká především zlepšení podmínek ve zdravotnictví [165].

Šestý bod programu s názvem „Volební program pro Vzdělaný stát“ se zabývá školstvím a vzděláváním. SNS v tomto bodě chce například zlepšit společenské postavení učitelů, zavést jednoduchý a spravedlivý systém financování školství či podpořit špičkovou univerzitní vědu a aplikovaný výzkum [165].

V dalším bodě, „Volební program pro Ekonomicky zdravý a efektivní stát“, SNS slibují například zavést centrální výběr všech daní, odvodů a cel, snížit daně z příjmu fyzických a právnických osob, snížit DPH pro služby v cestovním ruchu a domácí potraviny nebo přijmout ústavní zákon na ochranu strategických společností. Dále se například zabývají dopravou na Slovensku a dálnicemi a rychlostními silnicemi, případně železniční dopravou [165].

„Volební program pro Ekologický stát“ se zabývá především ochranou životního prostředí, případně efektivním využíváním přírodního a nerostného bohatství Slovenska [165]. V devátém bodě, „Volební program pro Právní stát“, chce SNS zlepšit vymahatelnost práva. Chtějí dokončit proces rekonstrukce občanského práva, zvýšit vážnost soudů například transparentním výběrovým řízením na funkci soudců

a prokurátorů. SNS chce také přijmout zákon o majetkových přiznáních v rámci boje s korupcí [165].

Dalším důležitým bodem je desátý bod „Volební program pro Bezpečný stát“. V tomto bodě SNS slibuje zajistit plnou obranyschopnost Slovenska a přijmout novou koncepci obrany státu. SNS by rádo chtělo zvýšit velmi nízký počet vojáků. Chtějí rovněž zavést brannou výchovu do školních osnov, aby si mladá generace uměla poradit v krizových situacích. SNS chce zabezpečit důslednou ochranu hranic Slovenské republiky a spolupracovat při nepřetržité ochraně Schengenského prostoru, vytvořit speciální složku v rámci bezpečnostních sil na odhalování a potlačování mezinárodního extremismu a terorismu. Nelegální přechod hranic schengenského prostoru chtějí změnit z přestupku na trestní čin. Rovněž opět zmiňují ochranu občanů před masovou a nekontrolovatelnou invazí nelegálních ekonomických migrantů [165].

Bod „Volební program pro Kulturní stát“ je značně nacionalistický. SNS v něm slibuje například důslednou ochranu cyrilo-metodějského dědictví a odkazu Velké Moravy, zabránění nepřírozené změny kulturního, náboženského, etnického a jazykového charakteru státu. Chtějí přísné dodržování jazykového zákona. SNS chce rovněž přijmout zákon o zamezení nošení burky, či výstavby minaretů a mešit. V souvislosti s tím chtějí, aby jen státem uznané církve mohly využívat podporu státu. U nově registrovaných církví chtějí zohledňovat počet věřících, ale také jejich státní příslušnost ke Slovensku. Příslušnost k církvi, náboženské skupině nebo společnosti by se podle nich nesměla projevovat symboly, které by na veřejnosti zahalovaly tvář [165].

Poslední bod se týká zahraniční politiky. SNS se chce zasadit o nejvyšší hodnotu slovenské zahraniční politiky, kterou je mír. Chtějí iniciovat a podpořit všechny politické síly, které budou vést k důsledné reformě Evropské unie, tak aby bylo méně byrokracie, více spravedlnosti a kompetencí pro členy EU – národní státy. SNS podle tohoto bodu respektuje mezinárodní právo a mezinárodní závazky Slovenska. Nicméně dodávají, že pokud některý z těchto závazků poškozují národní nebo státní zájmy Slovenska, podpoří všemi dostupnými prostředky legální zánik takového závazku [165]. Program SNS z roku 2012 byl oproti programu z roku 2015 k Evropské unii kritičtější, kdy například podle minulého programu EU ignoruje národy, kritizovali Evropský parlament nebo přílišnou byrokracií. Dále volali po změnách v EU a zlepšení pozice Slovenska a odstranění těžkopádné a národně-xenofobní podoby. V souvislosti s Evropskou unií již v roce 2012, tedy před migrační krizí, kritizovali islám a chtěli zastavit islamizaci EU, především v souvislosti se vstupem Turecka do EU [170].

Jak bylo zmíněno, programy SNS z let 2012 a 2015 jsou značně odlišné. V programu z roku 2012 se vyskytují některé pasáže, které jsou více xenofobní až rasistické. Jsou v něm zmíněni například „cigáni“ a jedním z bodů je i „řešení cigánské otázky a problémů s osadami“. Dávali do souvislosti zneužívání sociálního systému s tím, že se pro příslušníky romské menšiny oplatí nepracovat a zneužívat sociální politiku státu. „Cikánská“ otázka podle programu z roku 2012 nadměrně zatěžovala společnost a slušná většina „živí“ nepřizpůsobivou část. SNS také chtělo například zřídit internátní školy pro děti nepřizpůsobivých občanů. Oproti programu z roku 2015, který již vznikl za předsedy A. Danky neobsahuje zmínky o „cikánech“ nebo Romech jako takových, popřípadě nepřizpůsobivých. Nicméně A. Danko pro časopis Týden uvedl, že on sám pochází z Revúce, kde žije hodně Romů, kterým vždy říkali „cikáni“. Podle něj si „cikáni“ zaslouží osobní přístup, ale rovněž potřebují pevnou ruku [171]. Program z roku 2012 obsahoval rovněž silnou antimadžarskou rétoriku. Maďarsko podle SNS bylo hrozbou pro suverenitu a celistvost Slovenska a destabilizovalo vztahy se sousedy i EU. Maďarsko bylo zmíněno rovněž v souvislosti s navrácením kulturních předmětů z Maďarska zpět na Slovensko. Zatímco program z roku 2015 již Maďarsko nezmiňuje. Program z roku 2012 rovněž zmiňoval islám, který chce změnit kulturní tvář Evropy a obavy z „islamizace EU“. Tento bod byl však zmiňován v souvislosti s možným přijetím Turecka do EU, proti čemuž se SNS staví. Program roku 2015 sice nezmiňuje islám, nicméně jeden bod programu se zabývá zákazem nošení symbolů náboženství, které by zahalovaly tvář, případně zákazem stavby minaretů a mešit [viz. 165 a 170].

V souvislosti s těmito změnami autor považuje za důležité podívat se na rétoriku například předsedy SNS A. Danky, který oproti svému předchůdci J. Slotovi vzbuzuje méně emocí a působí umírněněji. SNS byla v předvolebních kampaních vždy velmi protimaďarská, dnes však tato otázka není pro stranu natolik relevantní a z programu antimadžarská rétorika zmizela. Předseda SNS A. Danko pro Denník Postoj uvedl, že pokud bude předsedou strany on, SNS nebude „rasistickou, xenofobní ani nacionalistickou stranou“. Pro A. Danku v současné době nepředstavuje Maďarsko problém a nevystupuje vůči nim extrémně jako předchůdce J. Slota, nicméně pokud by se premiér Maďarska Viktor Orbán vrátil k udělování dvojího občanství nebo k narušování státních hranic Slovenska, A. Danko by se proti tomu postavil. Navíc považuje za historické poslání SNS bránit integritu hranic Slovenska [168]. A. Danko také dříve prohlásil, že hlavním nepřítelem Slováků již nejsou Maďaři, ale Brusel. Zatímco u předchozích stran jsme sledovali otevřené požadavky na vystoupení z EU,

SNS nikdy o odchodu jako takovém nemluvila. A. Danko pro časopis Týden uvedl, že „Unii je třeba reformovat“. Nechce například, aby Slovensko bylo nesvéprávnou kolonií. Pokud se ovšem reforma nepodaří, pak je podle něj možné si říct, že chtějí svůj stát zpátky [171].

Andreji Dankovi se podařilo SNS po neúspěšných volbách v roce 2012 a po nahrazení J. Sloty reformovat a oživit. Dle jeho slov SNS otevřel a začal oslovovat i jinými tématy, než je národnost nebo vlastenectví. Z programu zmizely kontroverzní pasáže například o Romech nebo o Maďarsku. Podle politologa Tomáše Koziaka si nový předseda A. Danko, který nastoupil po kontroverzním J. Slotovi, uvědomil, že to byl právě J. Slota a jeho vulgární styl politiky, který voliče odrazoval. Proto se spíše zaměřuje na slušnost a umírněný nacionalismus. Straně rovněž mohl pomoci jejich euroskeptický pohled a protiuprchlický postoj [172]. SNS také nejspíše opět začala přebírat voliče nejsilnější strany na Slovensku, a to Směru Roberta Fica. Obě tyto strany mají podobné programy a podobný typ voličů. Apelují na národní cítění a postoj SNS k uprchlíkům je o něco odmítavější. SNS má také svoji tradiční voličskou základnu a zázemí na venkově [173].

4.3.2. Symbolika SNS

Mezi symboly strany SNS patří zástava a znak. Zástavou SNS je trikolóra v barvách slovenské vlajky. V bílém pruhu v levém horním rohu se nachází slovenský státní znak a ve středním modrém pruhu je velkými bílými písmeny nápis SNS [151]. Dalším symbolem je znak SNS. Znak SNS tvoří bílý kruh, ve kterém je modrými, zlatými nebo černými písmeny nápis „Slovenská národná strana“ a dole rok založení, tedy 1871. Ve středě je slovenský znak-slovenský bílý dvojkříž na modrém trojvrší v červeném poli. Na vrchu pak stojí orlice s roztaženými křídly, s hlavou pootočenou doprava. Kolem orlice je zlatá ratolest [151].

Orlice však v původním znaku SNS nebyla. Ta přibyla až v roce 1994, když se předsedou strany stal J. Slota. Podle vyjádření SNS, orlice s roztaženými křídly má symbolizovat ochranu slovenského znaku a Slovenska jako takového. Orlice tedy chrání svoje hnízdo, v tomto případě domov, vlast a národ. Orlice SNS demonstruje všechny tři programové a ideové pilíře nacionální politiky: národní, křesťanský a sociální. Dále tímto znakem dávají důraz na tradici, tradiční hodnoty rodiny, vlasti a víry a politický konzervatismus národovectví [151].

4.3.3. Obecná charakteristika strany

Samotná SNS se popisuje jako národně orientovaná, konzervativní, středo-pravá strana, která se opírá o evropsko-křesťanský hodnotový systém. Tři základní programové pilíře tvoří – národní, křesťanský a sociální. SNS odkazuje na cyrilo-metodějskou, štúrovskou státotvorní tradici. Programovými prioritami strany je svrchovaná, suverénní Slovenská republika a hledání všeobecného dobra pro příslušníky státotvorného slovenského národa.

Hlavním charakterem SNS je nacionalismus, který je přítomný nejen například ve znaku a logu strany, ale také například v programu či prohlášeních. SNS například usiluje o ochranu a rozvoj pozitivního vlastenectví, zdravého národního povědomí, loajalitu k vlasti, hrdost na národní kulturu, jazyk, dějiny a duchovní odkaz předků. Dále prosazuje moderním způsobem rozvíjení hodnot Slováků, a to vlast, rodinu, víru, národní hrdost, zodpovědnost a soběstačnost.

Podle SNS je jejich posláním sjednocovat Slováky doma i v zahraničí do národní pospolitosti, prosazovat jejich právo na národní a státní svrchovanost a vyzdvihovat sebevědomí státotvorného národa, chránit integritu, nezávislost, suverenitu a dobré jméno Slovenska. Cílem SNS je prosazovat národně-státní zájem slovenského národa a Slovenské republiky, prosazovat dobré jméno Slovenska v zahraničí, vytvářet národní jednotu, chránit vnitřní integritu státu. Mezi základní strategický cíl SNS patří také podpora pro zachování přirozené reprodukce slovenského národa a vytváření podmínek pro zakládání rodiny a motivace pro zvyšující se porodnost Slováků.

SNS je dále charakteristická pro svůj euroskepticismus, odmítavý postoj vůči imigrantům a jak je patrné, tak i pro silné vlastenectví a důraz na tradici.

4.4. Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko

Ľudová strana Naše Slovensko byla oficiálně zaregistrována na Ministerstvu vnitra v únoru roku 2010. Vznik strany však souvisí s pokusy o obnovení činnosti rozpuštěné strany *Slovenská pospolitost' – Národná strana* (SP-NS) a s politickými ambicemi krajně pravicového hnutí *Slovenská pospolitost'* (SP). Vzhledem k personálnímu propojení mezi ĽSNS a Slovenskou pospolitostí můžeme ĽSNS

označovat jako nástupnickou stranu, respektive pokračovatelku. Nicméně na samotném blogu SP lze najít vyjádření, že nemají s tzv. kotlebovci nic společného [174].

Slovenská pospolitosť byla registrovaná jako občanské sdružení v květnu roku 1995. Mezi charakteristické znaky tohoto sdružení patřily například vyzdvihování slovenskosti, vlastní národní hodnoty, odvolávání se na tradice a vymezování se vůči všemu „cizímu“. SP tvrdí, že „bojuje za to, aby každý Slovák byl ve svojí vlasti pánem, vážil si svůj národní původ a aby mu nikdo cizí doma ani ze zahraničí nerozkazoval“ [175]. Program SP je založený na radikálním nacionalismu a bigotnímu katolicismu. Dále v programu kombinovali prvky antisemitismu a xenofobie [176]. Podle samotné SP, jejich ideologie vychází z nacionalismu. Dále na svém blogu uvádí, že jejich nacionalismus je mravní síla, která je váže ke slovenskému kmeni a tradicím, které pěstovali jejich otcové. SP vnímá svůj nacionalismus ne jako biologický pud, ale jako mravní charakter, ne nenávisť k někomu, ale jako horoucí lásku k „svojetí“. Přičemž svojetí pro ně znamená vlast a rodnou zem [175].

Od roku 2003 a zejména po tom, co se v roce 2002 v parlamentních volbách nedostala do Národní rady nacionalistická SNS, se Slovenská pospolitosť zaměřila na vstup do politické soutěže [176]. SP se rychle dostala do povědomí, zejména tím, když vystupovali v uniformách, které připomínaly uniformy tehdejší Hlinkovy gardy a sdružení bylo označováno jako extrémistické⁷ [175].

V lednu 2005 členové SP založili politickou stranu Slovenská pospolitosť – národná strana (SP-NS). Jejich cílem mělo být vybudovat Slovenský stavovský stát na národním, sociálním a křesťanském principu v duchu myšlenek Ľudovíta Štúra [177]. Tato strana však neměla dlouhého trvání a byla rozpuštěna Nejvyšším soudem SR v březnu 2006. Návrh na rozpuštění podala Generální prokuratura již v říjnu roku 2005 na základě organizování pochodů (pořádaly například ve Zvoleně pochod s pochodněmi, který připomínal pochody nacistů) a shromáždění a také náplni volebního programu (program byl xenofobní, antisemitský, odmítal parlamentní demokracii a zpochybňoval základní občanská a lidská práva) [177].

Je třeba rovněž připomenout, že se Slovenskou pospolitostí a SP-NS je spojen právě Marián Kotleba, dnešní lídr LSNS. Ten se stal lídrem SP, respektive „vůdcem“, jak

⁷ Členové SP se bránili přirovnávání k extrémistickému sdružení a podobnosti s fašistickými Hlinkovými gardami (HG). Například tvrdili, že uniformy HG byly černé, ty jejich byly tmavomodré. Dále tvrdily, že jejich program není antisemitský nebo xenofobní, ale naopak namířený proti sionismu a romskému útlaku [175].

v SP říkali předsedovi, v roce 2003. Vystupoval na několika akcích SP a při zakládání SP-NS ve svém projevu v Modře nastínil programový koncept, ve kterém odmítl parlamentní demokracii, přihlásil se ke korporativnímu směřování vojenského Slovenského štátu, a dokonce hovořil o židovské otázce, kdy citoval L. Štúra, který hovořil o Židech jako o cizím národě, který vysával obyvatelstvo ve svůj prospěch. M. Kotleba byl dokonce na jedné z akcí zatčen. Po rozpuštění SP-NS se M. Kotleba začal stahovat z veřejnosti a jeho účast na akcích byla spíše sporadická [176].

Již v roce 2009 se objevily snahy o obnovení činnosti SP-NS. V lednu roku 2009 sněm SP-NS prohlásil rozhodnutí, že rozsudek o rozpuštění Nejvyšším soudem je neodůvodněný a nezákonný a proto neplatný [178]. Ve stejném roce se objevil pokus o založení nové strany s názvem Naše Slovensko [179]. Pokus o založení nové strany však selhal, protože strana s názvem Naše Slovensko byla již dávno v registru politických stran [180]. SP-NS byla sice rozpuštěna, občanské sdružení SP však nadále se svou činností pokračuje.

Po tomto neúspěchu byla zvolena jiná strategie. Lidé ze sdružení SP ovládli Stranu přátel vína a rozhodli se s ní kandidovat ve volbách. Nejdřív však v květnu roku 2009 změnili název na Ľudovou stranu sociálnej solidarity a poté v únoru roku 2010 na Ľudovou stranu – Naše Slovensko. Předsedou strany se stal Martin Beluský, ten však byl jen formální figurou strany, dokonce ani nekandidoval ve volbách v roce 2012. Skutečným lídrem a také dnešním předsedou strany byl po celou dobu již zmíněný M. Kotleba [175]. ĽSNS začala také vydávat svůj časopis s názvem Naše Slovensko, v jehož podtitulu je označení „noviny politické strany Mariána Kotleby“. V prvním čísle v úvodníku M. Kotleba představil stranu a napsal, že ĽSNS je stranou, „která nedá spát nejen agresivním parazitům, ale ani zlodějům ve vládě nebo zaprodancům v parlamentě“ [177].

ĽSNS poměrně rychle provedla proces od neúspěšného založení strany, přes ovládnutí již existující, přes změnu názvu, a to dokonce dvakrát během krátkého období, až se mohla zúčastnit parlamentních voleb v roce 2010. Ještě v roce 2009 M. Kotleba kandidoval na předsedu Banskobystrického kraje v krajských volbách jako nezávislý kandidát. Získal však pouhých 10,03 % hlasů [61]. V roce 2006⁸, kdy lidé ze Slovenské pospolitosti chtěli kandidovat ve volbách do Národní rady, dominovala témata jako ochrana národa, podpora pronárodních myšlenek, velebení Slovenského štátu a J. Tisa.

⁸ Po rozpuštění SP-NS členové současné ĽSNS kandidovali ve volbách v roce 2006 na společné kandidátce Slovenské lidové strany, přičemž získali pouze 0,16 % hlasů (3 815 hlasů) [177].

K programu patřila také kritika vlády a politiků a kritika Izraele a sionistů. Témata jako kritika vlády a politiků, obrana slovenského národa nebo velebení Slovenského štátu a J. Tisa použila i ĽSNS ve volbách v roce 2010, nicméně hlavním tématem, které začala strana prosazovat, se stala kritika romské menšiny a „parazitů“ [177].

Apel na národní cítění sice pokračoval i v dalších volbách, ale byl to především apel ve smyslu za záchranu vlastních lidí v „boji“ proti těm, kteří jim nejvíc škodí. Hlavním nepřítelem slovenského národa se tak stali především zmínění Romové a politici etablovaných stran [23, s. 133]. ĽSNS ve volbách v roce 2010 kandidovala samostatně, nicméně na kandidátce byli lidé ze Slovenské pospolitosti, ale také zástupci Autonomních nacionalistů a Národního odporu [181]. Druhým na kandidátce byl například Marcel Urban, který se v březnu 2011 stal tzv. Vůdcem Slovenské pospolitosti [182]. Na kandidátce ĽSNS se samozřejmě také objevil Rastislav Schlosár, právě díky kterému M. Kotleba při vzniku ĽSNS nemusel sbírat podpisy od občanů, a to kvůli tomu, že právě R. Schlosár byl předsedou Strany priateľov vína [183].

Jak v parlamentních volbách 2010, tak i v předčasných volbách v roce 2012, dominovala ostrá kritika romské menšiny, kritika vlády a kritika politiků etablovaných stran. V obou programech strana tvrdila, že odstraní „zvýhodňování cigánských příživníků před slušnými lidmi a parazitům nedají zadarmo vůbec nic – domy, dávky, příspěvky“. Dále varovali před „terorem ze strany cigánských extrémistů“. ĽSNS chtěla zavést „domobranu“, která by podle nich měla dát možnost slušným lidem aktivně se podílet na ochraně svých životů, zdraví a majetku“ [177, s. 270]. Kritika vlády a politiků se projevovala například tím, že poukazovala na neschopnost jakkoli ochránit slušné lidi před útoky „cigánských extrémistů“. Politici se podle nich po svém zvolení občanů na nic neptají a reprezentují pouze svá ega. Dále hovořili například o „vládě zločinců“. Před volbami se M. Kotleba o straně Směr vyjadřoval jako o „arogantních fešácích“, o SNS jako o „zaprodancích“ a o HZDS jako o „kuplířích s cigánskými hlasy“ [177, s. 270]. Nechyběla samozřejmě také kritika EU a NATO, kdy EU označila jako konec tradiční Evropy a diktát ze strany EU je nebezpečnější než maďarský šovinismus. NATO označila jako teroristickou organizaci [177, s. 270].

Straně nahrávala i událost, kdy v den voleb v roce 2012 romské děti podpálily hrad Krásna Hôrka. Toto neštěstí pak M. Kotleba využil i v krajských volbách v roce 2013 [184]. Nicméně v obou volbách, jak v roce 2010, tak v roce 2012, byla ĽSNS neúspěšná. V roce 2010 získala strana 1,33 procent hlasů, v roce 2012 1,58 procent hlasů [23, s. 136]. Po události požáru hradu byla zahájena řada akcí v obci Krásnohorské

Podhradie, prostřednictvím kterého ĽSNS upozorňovala na romskou kriminalitu a problematiku vlastnictví a užívání pozemků, na kterých byly postavené romské osady, často nelegálně. Romské osady jsou přitom častým zdrojem napětí. Z iniciativy ĽSNS pak vzniklo občanské sdružení „Uprat’ a užívať“, které sdružovalo některé majitele pozemků, na kterých byly nelegální romské osady [185]. M. Kotleba se dokonce stal majitelem jednoho z pozemků a pro některé majitele se tak stal nadějí, že se situace vyřeší. V září 2012 se konala akce, které se zúčastnili jak místní obyvatelé, tak policejní těžkooděnci, kteří bránili tomu, aby příslušníci a podporovatelé ĽSNS nevníkli do jedné z osad a nedošlo k násilnostem. Ke střetu nakonec nedošlo [186].

Po neúspěšných volbách v letech 2010 a 2012 nastaly ve straně určité změny a kritika vedení, což vedlo k odchodu několika členů ĽSNS. Došlo také k rozkolu mezi ĽSNS a SP. Právě SP na svém blogu upozornila, že to díky nim mohla ĽSNS vůbec vzniknout a kandidovat ve volbách v roce 2010, jelikož se právě SP podařilo získat již zmíněnou Stranu priateľov vína. Taktéž tvůrci stanov a symbolů ĽSNS a dokonce prvními „štatutármí“ byli členové SP. Podle vyjádření SP měl právě nový znak ĽSNS symbolizovat a připomínat to, že ĽSNS je politickým nástrojem SP, stejně jako tomu bylo v minulosti u SP-NS. Po neúspěšných volbách v roce 2012 bylo mnoho členů ĽSNS nespokojených s vnitrostranickou situací, především se „stalinisticko-diktátorským“ stylem řízení, které ve straně podle SP prosazovali právě M. Kotleba a jeho pravá ruka Miroslav Belička. Uvnitř strany pak vznikla iniciativa některých členů ĽSNS na změnu stylu řízení strany. Členové této iniciativy pak byli ze strany vyloučeni nebo sami odešli. Poté mělo dojít k převzetí moci M. Kotlebou nad SP a pomáhat mu měl již zmíněný Vůdce SP Marcel Urban. Tyto pokusy však skončily neúspěšně a byl zvolen nejen nový Vůdce SP, ale také celé hlavní vedení. SP pak mělo ještě nabídnout Kotlebovi urovnání poměrů, k tomu však nedošlo a SP a ĽSNS se definitivně rozešli [174].

Ačkoli se zdálo, že ĽSNS zůstane se svými výsledky pouze marginální stranou, již v roce 2013 se udála první změna v preferencích strany a zejména v preferencích jejího předsedy M. Kotleby. M. Kotleba ve volbách na post župana samosprávného Bánsko-bystrického kraje (BBSK) získal v prvním kole 21,3 % hlasů a ve druhém pak 55,53 % hlasů a porazil tak dosavadního župana Vladimíra Maňka [187]. M. Kotleba se tak stal relevantním politickým aktérem ve slovenské politice. Díky tomuto vítězství se dostalo jeho ĽSNS nejen značné mediální pozornosti, ale také dostali možnost ovlivňovat politiku jednoho samosprávného kraje a dostat se do většího povědomí občanů. Nicméně samotná ĽSNS neměla jediného zástupce v zastupitelstvu, takže

možnost rozhodování bylo omezenější. Podívejme se nyní na působení M. Kotleby v pozici župana BBSK.

Působení M. Kotleby na postu župana Bánsko-bystrického kraje bylo provázáno celou řadou kontroverzí. Po krajských volbách a po zvolení M. Kotleby županem BBSK, se mělo úvodní zasedání zastupitelstva konat 29. listopadu 2013, nicméně jednání bylo na žádost více zastupitelů odloženo z různých důvodů. M. Kotleba byl přesvědčený, že změna termínu úvodního zasedání je účelová. Podle něj „stará garnitura potřebovala vytvořit časový prostor, a to proto, aby mu zastupitelé stěžili odhalit jejich přehmaty a jejich neefektivní nakládání s veřejnými financemi“ [188]. Inaugurace M. Kotleby následně proběhla až 20. prosince. Situace navíc během inaugurace byla velmi napjatá. Například vstup do jednacího sálu strážili dva muži v zelených mikinách s nápisem Ľudová strana Naše Slovensko a selektivně pouštěli veřejnost do sálu. Někteří zastupitelé při skládání slibu ani Kotlebovi nepodali ruku. Následně představil svoje priority, jako například zvýšení zaměstnanosti a bezpečnosti, odstranění korupce a snížení závislosti kraje od Evropské unie. Na konci pak všem popřál „bílé Vánoce“, čemuž se jeho sympatizanti v sále zasmáli, takže lze předpokládat, že to byla rasistická narážka [189].

Dále bylo pro jeho působení charakteristické především přesouvání všech ústředních členů ĽSNS nebo lidí, kteří za stranu kandidovali, do úřadu BBSK. Například ředitelem krajského úřadu se stal Martin Beluský, který dříve vystupoval jako předseda ĽSNS a dnes je tajemníkem strany. Dále svými lidmi obsadil některé oddělení, jako například oddělení veřejného majetku, které obsadil místopředseda ĽSNS Rastislav Schlosár, oddělení investic a správy majetku obsadil krajský předseda ĽSNS Prešov Vladimír Klein a další. Někteří členové a lidé z ĽSNS se dokonce dostali ke krajským zakázkám [190]. Na úřadě BBSK se také objevili Kotlebovi příbuzní. Například Kotlebova manželka, se kterou se oženil v červenci roku 2014 a o osm měsíců později byla zaměstnána v Bánsko-bystrické regionální správě cest. Na pozici finančního ředitele se zase objevil například Martin Kotleba, bratr M. Kotleby [191].

V říjnu roku 2014 v den oslav 70. výročí slovenského národního povstání vyvěsil na budovu Úřadu BBSK transparent s nápisem „Stop NATO“ a „Yankees go home“ [192]. O rok později opět na výročí povstání vyvěsil tentokrát dvě černé vlajky, což bylo podle některých pošlapávání odkazu slovenského národního povstání a propagace fašismu. Ľudovít Kaník dokonce avizoval podání trestního oznámení [193].

V souvislosti s Kotlebovým působením v úřadu župana BBSK vyvolávalo kontroverze rušení a čerpání dotací EU. M. Kotleba před nástupem do funkce hovořil

o tom, že nechce být závislý na Evropské unii. A jak hovořil, tak začal poté i realizovat. Už v únoru roku 2014 poslal středním školám, které jsou v působnosti kraje, dopis, že kraj zastavil příspěvky na projekty financované z evropských fondů. M. Kotleba to zdůvodnil nedostatkem peněz, což bývalý župan Vladimír Maňka zpochybnil [194]. O rok později vyvolal protest slovenských herců, když odmítl podepsat již schválené dotace dvěma divadlům. V srpnu roku 2015 nepodepsal smlouvu o čerpání dotace na již připravený 11. ročník mezinárodního festivalu Dny tance. V září roku 2015 pak zrušil dotaci na projekt Stop extremismu pro Babkovo divadlo na rozcestí. Projekt Stop extremismu byl určen studentům středních škol a byl schválen ministerstvem zahraničí. Projekt měl pomáhat studentům překonávat projevy xenofobie a rasismu. Podle ředitele úřadu Milana Uhlíka mělo jít o provokaci, protože bylo zřejmé, koho by označili za extremisty [195].

Působení M. Kotleby v pozici župana BBSK skončilo v listopadu roku 2017, kdy ho ve volbách porazil protikandidát Ján Lunter o přibližně 50 tisíc hlasů. I při této příležitosti se M. Kotlebovi podařilo zviditelnit. Novináři přišli zaznamenat předávání úřadu Kotleby Lunterovi a ochranka M. Kotleby kameramany vytlačila ze zasedací místnosti s tím, že tam „nemají co dělat“ [196]. I přesto, že M. Kotleba neobhájil post župana BBSK, stal se nicméně zastupitelem v kraji jako jediný za ĽSNS.

Hospodářské noviny shrnuli před krajskými volbami v roce 2013 osobnost M. Kotleby. Ten dlouhodobě šíří extrémistické názory, například o Romech se vyjadřuje jako o parazitech, působil jako vůdce strany Slovenská pospolitosť, která oslavuje fašistický Slovenský štát, stál v čele protiromských pochodů a na jednom z nich byl dokonce zadržen policií. Genocidu Židů označil za „takzvaný holokaust“, slovenské národní povstání označil za puč a jednu z nejsmutnějších událostí v dějinách Slovenska a byl dokonce obviněn z trestního činu podpory a propagace skupin směřujících k potlačení základních práv a svobod. V rámci předvolební kampaně v roce 2013 hovořil o tom, že odstraní nespravedlivé zvýhodňování nejen „cigánských parazitů“, rovněž chtěl založit Domobranu a chtěl rozšířit právo používat zbraň [197].

Zaměříme se ale nyní zpět na samotnou stranu ĽSNS. Ta zažila svůj dosavadní největší úspěch v parlamentních volbách v roce 2016. V těchto volbách strana získala 8,04 % hlasů a celkem 14 mandátů ze 150 [198]. To je oproti předešlým volbám, kdy ĽSNS získala 1,58 % hlasů, obrovský skok. Průzkumy přitom straně nedávaly příliš šanci na úspěch. M. Kotleba tou dobou ale byl již županem BBSK a celou řadou svých kroků

se dostával do většího povědomí lidí. Navíc zřejmě využil i uprchlickou krizi v Evropě, která mu mohla pomoci v politickém růstu [199].

Lídr M. Kotleba navíc trochu „odlehčil“ politický styl a vyjadřování. Upustil od extrémních výroků a uniformu připomínající uniformu Hlinkovy gardy vyměnil za oblek. Nadále kritizoval EU a odmítavě se vyjadřoval vůči uprchlíkům. I přes lehkou umírněnost však rasismus a xenofobie z jeho politiky nezmizela. Například při demonstraci proti přistěhovalcům a islamizaci Evropy popřál demonstrantům „pěkný bílý den“. Demonstraci navíc ukončili zpěvem hymny vojenského Slovenského štátu „Hej Slováci“ [200].

Podle politologa Juraje Marušiaka může za úspěchem Kotleby a ĽSNS být to, že část slovenské společnosti je unavená ze soupeření zavedených politických stran [201]. Ačkoli ĽSNS zažila oproti roku 2012 obrovský úspěch, v Národní radě to jednoduché příliš nemá. Pro většinu ostatních stran je Kotleba a ĽSNS zdiskreditovaná svým extrémistickým postojem a jsou považováni za nepřijatelného koaličního partnera. Po volbách i slovenský prezident Andrej Kiska odmítl jednat s Kotlebou [202]. Jako jediná strana také neobsadila ani jedno křeslo předsedy výboru, ale jako kompenzaci obsadili šest křesel místopředsedů ve výborech.

Na úspěch ĽSNS reagovaly také státní orgány. Slovenští poslanci schválili opatření, které by právě mělo zamezit dalšímu růstu extremismu na Slovensku. Například šlo o změnu trestního řízení, kdy by o extrémistických a rasově motivovaných trestných činech rozhodoval Specializovaný trestní soud. Speciální právní úprava byla také namířena na tzv. vlakové hlídky, kdy na bezpečnost ve vlacích má dohlížet pouze policie, nebo osoby, které určí dopravce [39]. ĽSNS se totiž rozhodlo po napadení mladé ženy v jednom z vlaků zřídit samozvané vlakové hlídky. Hlídce šéfoval poslanec Peter Krupa. M. Kotleba rovněž vyzval v letácích k založení domobrany, protože policie nezvládá chránit „slušné lidi“. Odborníci na extremismus v hlídkách vidí pokus o vzkříšení tzv. Rodobrany, což byla polovojenská organizace z 20. let minulého století. Členové Rodobrany tvořili elitu Hlinkovy gardy, která za války pronásledovala Čechy, Židy i režimu nepohodlné Slováky [203].

V květnu roku 2017 se objevila zpráva, že slovenská prokuratura podala k soudu návrh na rozpuštění ĽSNS. Prokuratura v návrhu označila stranu za extremistickou s fašistickými tendencemi, která svým programem a činností navíc porušuje slovenskou ústavu, zákony i mezinárodní smlouvy. Podle prokuratury je cílem ĽSNS odstranění současného demokratického systému [204]. Možnost rozpuštění však M. Kotlebu nejspíš

nemusí příliš trápit, protože už mají alternativu. V případě rozpuštění ĽSNS by členové mohli přejít a ucházet se o hlasy voličů prostřednictvím záložní strany s názvem Ľudová strana Pevnosť Slovensko. V této straně navíc již působí blízcí spolupracovníci M. Kotleby. ĽSNS po teroristických útocích v Berlíně (v prosinci roku 2016) také prohlásila, že do nejbližších voleb půjde s programem zvaným „Pevnosť Slovensko“. Na sociálních sítích se také objevila kritika, že zmiňovaný název programu připomíná nacistické heslo „Pevnosť Evropa“. Nicméně dle vyjádření M. Kotleby to není jediná alternativa v případě rozpuštění [205].

Předsedovi ĽSNS a poslancům z této strany hrozí, či hrozilo v minulosti několik trestních stíhání. V případě samotného M. Kotleby bylo trestních stíhání hned několik. Například při příležitosti oslav 70. výročí založení válečné Slovenské republiky zakřičel pozdrav tehdejšího autoritářského státu „Na stráž!“ . Slovenská prokuratura trestní stíhání v roce 2009 však zastavila s tím, že M. Kotlebovi nelze prokázat, že chtěl úmyslně projevovat sympatie k extremismu [206]. Další obvinění přišlo poté, co M. Kotleba při volební kampani na župana BBSK ve svém letáku uvedl, že „odstraní nespravedlivé zvýhodňování nejen „cigánských parazitů“. Prokurátor na M. Kotlebu podal obžalobu za hanobení národa, rasy a přesvědčení, nicméně Okresní soud v Bánské Bystrici stíhání zastavil z důvodu neodůvodněné obžaloby [207]. V červenci roku 2017 pak přišlo na M. Kotlebu ještě jedno obvinění, a to poté, co předal finanční dar sociálně slabší rodině se čtyřmi dětmi, z toho jedním na vozičku, o hodnotě 1488⁹ eur. Tato cifra přitom odkazuje na neofašismus a nacismus. Policejní vyšetřovatelé pak potvrdili, že se M. Kotleba dopustil trestného činu projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod [208]. Obviněním rovněž čelí také dva poslanci ĽSNS Stanislav Mizík a Milan Mazurek. S. Mizík na Facebooku kritizoval prezidenta A. Kisku za to, že udělil státní vyznamenání osobám, které mají židovský původ. M. Mazurek zase v žilinském soukromém rádiu používal hanlivé výroky na adresu Romů, imigrantů, Arabů či islámu. K tomu navíc chválil J. Tisa, kterého označil za prvního slovenského prezidenta [206].

M. Mizík přitom už v minulosti přirovnal holokaust k pohádce a že o Hitlerovi se učí pouze samé lži [210].

⁹ Číslo 14 symbolizuje 14 slov věty prohlášení amerického ideologa skupiny The Order Davida Lanea: „We must secure the existence of our people and a future for white children.“ (Musíme zajistit existenci našich lidí a budoucnost pro bílé děti). Číslo 88 zase odkazuje na nacistický pozdrav „Heil Hitler“ – písmeno H je osmé písmeno abecedy [208].

V listopadu roku 2017, po neúspěšném obhájení postu župana BBSK, se uvnitř ĽSNS objevily problémy, když se ze strany vyhazovali lidé. Na první pohled se sice zdá, že ĽSNS je stranou se silným vůdcem a má jasně vytyčené cíle, nicméně i zde dochází ke značným turbulencím. „Kotlebovci“ vyhodili ze strany několik členů, někteří odešli sami a někteří bývalí Kotlebovi spojenci jej obvinili ze špatného volebního výsledku. Velká část krajně pravicové scény navíc již přestala vnímat M. Kotlebu jako „vůdce“ a údajně některé bývalé spojence Kotlebův neúspěch ve volbách potěšil [211].

4.4.1. Program ĽSNS

Co se týče programu a programových dokumentů ĽSNS, nejde o příliš detailně rozpracované dokumenty. Dokumenty mají spíše podobu hlavních bodů heslovitého charakteru. Prvních voleb se ĽSNS účastnila v roce 2010, tedy krátce po své registraci. Do těchto voleb šla ĽSNS se čtrnáctibodovým programem s názvem „14 kroků pro budoucnost Slovenska a našich dětí“. V roce 2012 ĽSNS představila programový dokument s názvem „Desatero Ľudovej strany Naše Slovensko na odstranění následků zločinů spáchaných politiky po listopadu 1989 a nastolení sociální spravedlnosti [212]. Strana svůj program postavila především na kritice současných poměrů, vymezila se především vůči politickému establishmentu, kritizovala romskou menšinu, zaměřila se ale také na bezpečnost, hospodářská témata, školství a sociální politiku.

Zaměříme se nyní na zmíněné Desatero ĽSNS, které bylo sepsáno před volbami v roce 2012. Toto desatero má být pilířem programu strany. V úvodu se píše o tom, že ĽSNS se již od svého založení snaží zákonnou cestou zabránit dalšímu rozkrádání Slovenska politiky a tzv. parazity [212]:

1. První bod je typickým bodem zaměřeným právě proti politickému establishmentu. V tomto bodě chce ĽSNS donutit politiky, aby nesli zodpovědnost za svá rozhodnutí. Chtějí zavést trestní postih pro politiky a vysoké státní úředníky za zneužití pravomocí, a to i z nedbalosti. Chtějí zákon o prokazování původu majetků a prošetřit privatizaci.
2. Druhý bod desatera je zaměřený na hospodaření, sociální politiku a státní rozpočet a obsahuje také rasistický podtext. ĽSNS chce přehodnotit státní výdaje s cílem dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu. Dále chtějí odstranit zvýhodňování nejen „cigánských příživníků“ před slušnými lidmi. Tzv. parazitům, kteří

odmítnou pracovat, nedají zadarmo vůbec nic – žádné domy, dávky, ani příspěvky.

3. Ve třetím bodě desatera ĽSNS avizuje stanovení platů politiků a vysokých státních úředníků v závislosti od minimální mzdy. Chtějí snížit počet poslanců ze 150 na 100. Chtějí rovněž zrušit financování politických stran ze státního rozpočtu.
4. ĽSNS chce zapojit všechny nezaměstnané do prací, které dnes podle nich vykonávají předražené soukromé firmy. V tomto bodě se také zaměřili na minimální mzdu a důchodový věk, který by chtěli změnit ústavním zákonem na 60 let.
5. Pátý bod desatera je zaměřen na bezpečnost. Chtějí založit Domobranu a dát tak možnost slušným lidem podílet se na ochraně života a majetku. Chtějí rozšířit právo použití zbraně. Trestní odpovědnost chtějí snížit na věk už na 12 let.
6. Výchova a vzdělávání mládeže by mělo být postavené na tradičních národních a křesťanských principech a hodnotách.
7. Podle sedmého programu Desatera chce ĽSNS obnovit potravinářskou, hospodářskou a energetickou soběstačnost Slovenska. Dále zabránit cizincům zkupovat slovenskou půdu. Rovněž chtějí snížit sazbu DPH na 10 % na produkty slovenských výrobců.
8. V osmém bodě se vymezují vůči EU a především vůči tzv. diktátu Bruselu. ĽSNS je proti omezování suverenity členských států EU a staví se proti projektu Spojených států Evropských. Chtějí rovněž obnovit slovenskou korunu.
9. ĽSNS chce prosadit vystoupení Slovenska z NATO, které nazývá teroristickým paktem, chtějí posilnit obranyschopnost země a stáhnout vojáky ze zahraničních misí
10. V posledním bodě desatera se staví proti registrovanému partnerství, adopci dětí homosexuály a propagaci „sexuálních úchylek“.

Většina těchto bodů se odráží také v programu ĽSNS pro parlamentní volby v roce 2016. Program ĽSNS je nazván „10 bodů za naše Slovensko“. V úvodu ĽSNS předesťtírá, že se zákonnou cestou snaží zabránit dalšímu rozkrádání Slovenska, a to jak politiky, tak parazity [213].

Stejně jako Desatero z roku 2012, tak i program z roku 2016 má deset bodů:

1. Zastavíme další rozkrádání státu

Cestu k prosperitě státu ĽSNS vidí v rozumném hospodaření, nikoli v neustálém zvyšování daní. V tomto bodě kritizují tzv. zloděje z vlády, kteří si užívají luxusu a kritizují „parazity“, kteří mají vše zadarmo. Vymezují se rovněž proti privatizaci a zejména tomu, že většina podniků je v rukou cizinců. ĽSNS chce zavést hmotnou a trestní odpovědnost politiků. Dále by chtěli snížit počet poslanců NR ze 150 na 100, umožnit občanům odvolat poslance z funkce, zrušit financování politických stran ze státního rozpočtu a zavést rovnou daň 15 %.

2. Uděláme pořádek s parazity v osadách

Druhý bod programu ĽSNS je značně rasistický. V úvodu je prohlášení, že strana ochrání lidi před stupňujícím se „cigánským terorem“. Podle nich jsou slušní lidé na Slovensku okrádání, znásilňování a vraždění „cigánskými extrémisty“. Stejně jako v roce 2012, tak i v roce 2016 strana ve svém programu připomněla nešťastnou událost požáru hradu Krásná Hôrka. V rámci bezpečnosti chce dále ĽSNS založit Domobranu, rozšířit právo použití zbraně, zpřísnit tresty a zavést policejní cvičení v tzv. černých osadách.

3. Zavedeme spravedlivý sociální systém

V tomto bodě ĽSNS opět využívá spojení „cigánští extrémisti“. Zatímco slušní lidé si dle nich musí na své živobytí vydělat práci, ti tzv. „cigánští extrémisti“ dostanou vše zadarmo. Romy zde nazývají „cigánskými zloději“, kteří celý život nepracují. Zastávají se v tomto bodě jak důchodců, tak mladých rodin a matek. Chtějí nabídnout práci všem, nezaměstnané zapojit do výstavby bytů, škol atd. Chtějí rovněž stanovit pevný věk na důchod, a to na 60 let.

4. Nedovolíme imigrantům obsadit Slovensko

Tento bod se týká imigrantů, a především těch muslimských. Podle ĽSNS má Slovensko už tak „cigánský“ problém, a navíc se do země valí „hordy muslimských imigrantů“. Navíc zde viní i Ficovu vládu, která dle nich uprchlictví podporuje. ĽSNS odmítá jakékoliv imigranty, a především ty muslimské a chtějí zemi bránit před jejich příchodem do země. Staví se do role ochránce křesťanství a evropské kultury a vlasti. V rámci ochrany chtějí obnovit ochranu státních hranic, na kterých chtějí nasadit armádu, nechtějí přijmout ani jediného imigranta a všechny ty, které na Slovensko natlačila Evropská unie nebo dovezla vláda, vyhostí. Tento bod obsahuje jak útok na imigranty jiného náboženství, tak útok na EU, tak i na standardní politické strany.

5. Zdraví postavíme nad byznys

Pátý bod programu je nejméně „útočný“ oproti ostatním bodům. V rámci tohoto bodu chce ĽSNS obnovit bezplatnou zdravotní péči, založit jedná státní zdravotní pojišťovnu, zrušit sankce za odmítnutí očkování a obnovit jednu státní záchrannou službu.

6. Obnovíme soběstačnost Slovenska

Cílem ĽSNS je zestátnění strategických podniků, především v oblastech potravinářství a energetiky zabránit cizincům ve zkupování půdy. Kritizují, že většinu potravin Slovensko dováží a ĽSNS by ráda obnovila potravinářskou soběstačnost.

7. Budeme podporovat tradiční hodnoty

Tradiční národní a křesťanské hodnoty jsou dle strany dnes nahrazeny konzumem a bezbřehým liberalismem. Výchovu a vzdělání mládeže chtějí postavit na tradičních národních a křesťanských hodnotách. Staví se proti homosexuálům a registrovanému partnerství. ĽSNS navíc nazývá homosexuály „úchyly“.

8. Vybudujeme skutečnou slovenskou armádu

V tomto bodě se odráží útok na mezinárodní organizaci, a to NATO. ĽSNS chce prosadit vystoupení Slovenska z NATO, které nazývá „zločineckým paktem“. NATO dle nich slouží pouze mocenským zájmům USA. Dále chtějí vyhlásit vojenskou neutralitu, vybudovat bojeschopnou armádu a obnovit základní vojenskou službu na základě dobrovolnosti.

9. Slovensko postavíme nad diktát Bruselu

Tento bod útočí na další nadnárodní instituci, Evropskou unii. Podle ĽSNS není Slovensko od vstupu do EU samostatným a suverénním státem. O všem dle nich rozhodují „byrokrati z Bruselu“. Slibují obnovit slovenskou korunu, chtějí prosadit referendum o vystoupení z EU a dle nich jednostrannou orientaci na Západ chtějí nahradit vyváženou spoluprací se všemi zeměmi.

10. Ochráníme naše životní prostředí

Tento poslední bod programu ĽSNS by se dal považovat za jeden z těch nejméně kontroverzních bodů. ĽSNS zde slibuje zvýhodnit používání alternativních paliv, obnovit lesy masovou výstavbou nebo zpřísnit tresty za devastaci životního prostředí.

4.4.2. Symbolika ĽSNS

V symbolice ĽSNS nalezneme nejen odkazy na národ a Boha (jedním z hesel strany je slogan „Za Boha a za národ!“), ale také odkazy připomínající období válečného fašistického Slovenského štátu.

Znak ĽSNS je téměř totožný se znakem, který používala původní Hlinkova garda. Znak Hlinkovy gardy tvořil rovnoramenný dvojkříž v kruhu. Podle odborníka na heraldiku Ladislava Vrtela byl znak Hlinkovy gardy vytvořen účelově podle vzoru nacistického hákového kříže v kruhu – znaku Hitlerovy NSDAP [214]. Pokud se podíváme na znak ĽSNS, ale také na znak zakázané Slovenské pospolitosti, můžeme vysledovat určitou podobnost právě se znakem Hlinkovy gardy. Jak ve znaku SP, tak i znaku ĽSNS je rovnoramenný dvojkříž v kruhu.

V březnu roku 2018, tedy na 8. výročí vzniku ĽSNS, strana na svém sjezdu zhodnotila dosavadní úspěchy. Připomněli si úspěch M. Kotleby v roce 2013, kdy se stal předsedou Banskobystrického kraje a úspěch v roce 2016, kdy se straně podařilo dostat do Národní rady Slovenské republiky. Na slavnostním sněmu ale také strana představila nové logo. Původní rovnoramenný dvojkříž byl nahrazen cyrilo-metodějským dvojkřížem, který je i v současném znaku Slovenska. Strana k tomu přinesla rovněž vysvětlení pro takovou změnu. Podle nich původní znak byl velkou částí populace mylně vnímán jako symbol „jakéhosi fašismu“. Toto tvrzení strana údajně nemůže vyvrátit, jelikož nemá dostatečný mediální a diskuzní prostor. Proto, aby údajně odmítli své spojení s nacismem, fašismem nebo jiným extrémismem, přijali nové logo [219]. Rozhodně to však nelze považovat za počátek změny jejich politického stylu a odklon od extrémismu nebo odklon od adorace fašistického Slovenského štátu.

Další podobnost mezi ĽSNS a Hlinkovou gardou je pozdrav „Na stráž!“, který několikrát použil M. Kotleba k pozdravu svých příznivců. Jedním z hesel strany je také výše zmíněný slogan „Za Boha a za národ“, což bylo i heslem HSĽS a měla ho i v horní části znaku [12].

Někdejší předseda SP a dnešní předseda M. Kotleba je členy strany nazýván po vzoru oslovování Adolfa Hitlera jako „vůdce“. M. Kotleba dříve ještě jako člen SP nosil uniformu, která byla velmi podobná uniformě Hlinkovy gardy. Pochody v těchto uniformách dokonce připomínají pochody nacistů nebo Hlinkovy gardy.

ĽSNS a M. Kotleba si ale také rádi „hrají“ i s jinými symboly, které připomínají a odkazují na neonacismus. Například již výše zmíněná částka 1488 eur, kterou ĽSNS

daroval pro sociálně slabé rodiny [208]. V roce 2006 si M. Kotleba se svými bratry například založil internetový obchod „KKK – anglická móda“. KKK podle nich představovalo zkratku od jejich příjmení, nicméně KKK je také zkratkou rasistické organizace z USA Ku Klux Klan. V tomto obchodě prodávali oblečení se symboly nacismu [215].

4.4.3. Obecná charakteristika ĽSNS

Ľudová strana Naše Slovensko, jak uvádí na svých webových stránkách, je postavena na třech základních principech – národním, křesťanském a sociálním.

Jedním z charakterů strany je nacionalismus až vyhraněný nacionalismus. Národ staví na první místo. Jedním ze sloganů je například výše zmíněné „Za Boha a za národ!“. Nacionalismus je přítomný nejen ve vyjadřování M. Kotleby a členů strany, ale také v programu. Chtějí například chránit slovenské hranice, znovu vybudovat soběstačnost země tím, že chtějí vystoupit z EU a NATO, vybudovat opravdovou slovenskou armádu, anebo vytvořit monokulturní společnost vyhoštěním všech imigrantů [213].

Přítomný je ve straně rovněž rasismus, kdy ĽSNS označují Romy jako „parazity“ nebo „cigánské extrémisty“ a viní je z různých zločinů a z toho, že nepracují a přizívají se na slušných občanech. Rasismus a xenofobie je také namířena vůči imigrantům, především těm muslimským [213].

Dalším charakterem strany je také například neustálé hledání nějakého nepřítele. Jedním z nepřátel jsou například zmínění Romové, ale dále také tradiční etablované politické strany a vláda, Evropská unie nebo NATO. S posledními dvěma nepřáteli jde ruku v ruce také protizápadní smýšlení a antiamerikanismus a nepřátelství vůči liberalismu. Strana dává důraz hlavně na tradiční hodnoty.

Přítomný ve straně je i antisemitismus, kdy se strana odkazuje na různé konspirační teorie. Kritizují zahraniční politiku USA, která je údajně spojena s prosazováním „sionistických zájmů“, poukazují na rozsah americké vojenské pomoci státu Izrael jako na to, kdo „skutečně ovládá nejen zahraniční politiku USA“ [216].

Strana se také hlásí ke křesťanským hodnotám a principům, viz. například téma tradiční rodiny nebo heslo „Za Boha a za národ!“. Strana chce křesťanský a mravně zachovalý stát, kde se budou uplatňovat tradiční křesťanské hodnoty, a ne západní liberalismus, který dle nich prosazuje ateismus, materialismus, konzum, nebezpečné sekty a sexuální úchytky. Poslední zmíněné také ukazuje na charakter homofobní strany.

5. Analýza politických programů podle teorií krajní pravice

Na následujících řádcích se autor práce pokusí o přiřazení jednotlivých kritérií dle výše zmíněných autorů ke zkoumaným stranám, přičemž budou použity nejen stranické dokumenty, ale také vystupování na veřejnosti, či v médiích. Nejdřív jednotlivá kritéria zkoumaných autorů budou shrnuta a následně v tabulce zhodnocena, přičemž bude využito tři hodnocení, a to: ANO, NE a ČÁSTEČNĚ.

a) Piero Ignazi:

Prvním ze zmíněných autorů zabývajících se typologií krajní pravice byl P. Ignazi. Ten rozlišil mezi starými a novými krajně pravicovými stranami. Jedním ze znaků nové krajní pravice je například distanc od fašismus a odmítání liberalismu. Dále navrhl celkem tři kritéria, která by dle něj měla krajní pravice splňovat [19, s. 31-34]:

- 1) Prostorové kritérium: strana se pohybuje na pravém okraji pravolevého spektra a žádná strana se již nenachází napravo od ní. Je však nutné vzít v úvahu to, že strana nacházející se nejvíc napravo nemusí být nutně krajně pravicová. V tomto kritériu autor této práce navrhl také možnost, zdali někdo z etablované pravice se stranou spolupracuje, či nikoliv.
- 2) Ideologické kritérium: podle tohoto kritéria je podle Ignaziho nutné, aby strana byla napojena, alespoň volně, na fašistickou mytologii a principy. Toto kritérium je však značně diskutabilní (viz. výše). Podle P. Ignaziho stačí, když strana věří v převahu státu nad individuem, pracuje s nacionalismem, má nedůvěru k zastupitelské demokracii a parlamentarismu, usiluje o omezení osobních a kolektivních svobod, adoruje význam státu a prosazuje hierarchizaci každého sociálního organismu. P. Ignazi navíc sám přiznal, že mnohé strany spadající ke krajní pravici znaky fašismu vůbec nevykazují. Proto toto kritérium nepovažuje za nutně splnitelné.
- 3) Postoj k systému: podle třetího kritéria lze strany označit za tzv. antisystémové formace, to znamená, že se zde vyskytuje odmítání parlamentarismu, pluralismu a stranické politiky. Někdy však „antisystémovost“ stran není vyjádřena například v oficiálních dokumentech, ale projevuje se například podrýváním legitimacy systému.

Je nutné dodat, že Ignaziho vymezení krajní pravice je příliš rigidní a málo obsáhlé na rozdíl od jiných teoretiků, kteří se krajní pravici, respektive radikálně populistickou pravici zabývali. Následně pak může dojít k tomu, že ačkoli některé strany či hnutí mohou splňovat řadu kritérií krajní pravice dle jiných autorů, Ignaziho kritéria nespĺňují. To se může týkat třeba prostorového kritéria. Většina nových populistických stran totiž odmítá pravolevé dělení a nemají ani jasné ideologické ukotvení a využívají jak prvků spíše pravicových, tak prvků spíše levicových. Někteří autoři dokonce vidí pravolevé dělení za překonané a nabízí se spíše dělení stran například podle postoje k EU, případně jejich postoj k vlastenectví, multikulturalismu či globalismu.

Ignaziho přístup tedy autor hodnotí jako nejméně vhodný k určení stran jako krajně pravicových, právě kvůli rigidnosti jeho teorie.

b) Hans-Georg Betz

Hans-Georg Betz oproti P. Ignaziho nabídl méně rigidní a výrazně širší vymezení krajní pravice. Místo pojmu „krajní pravice“ také využívá pojmu „radikálně pravicové populistické strany“, který může být pro některé strany přesnější označení. Takové strany se od „extrémně pravicových stran“ liší tím, že k prosazování zájmů nevyužívají ideologii, ale populismus se znaky xenofobie a neoliberalismu [18, s. 413].

H.-G. Betz sepsal několik kritérií, které strany do jím řazeného konceptu krajní pravice mají splňovat. Strany se podle něj snaží prosazovat právo a pořádek, ekonomickou filosofii neoliberalismu a ochranu lidí před vládnoucími elitami. Zároveň jsou tyto strany v opozici vůči politickému a kulturnímu systému země, ačkoli se nemusí primárně snažit o jeho destrukci. Odmítají sociální a individuální rovnost a integraci menšin do společnosti a často se sympatizanti těchto stran uchylují k útokům právě vůči menšinám [18, s. 413].

Pro tyto strany je dále důležitý charismatický, až autoritářský lídr. V programu těchto stran je přítomná xenofobie, důraz na etnickou a kulturní homogenitu společnosti, dávají důraz na tradiční hodnoty a preferují „vlastní lidi“ před „cizími“. Za důležité považují ochranu „obyčejných lidí“ před establishmentem a státním aparátem, který mají za zkorumpovaný. Jedním z dalších znaků těchto stran je podle H.-G. Betze snaha o vyvolávání bezprostřední krize. [18, s. 414-418].

Rovněž je nutno dodat, že zatímco P. Ignazi mluvil o antisystémovosti stran, H.-G. Betz nepovažuje antisystémovost nutně za předpoklad, že tyto strany chtějí zničit

demokratické zřízení. Podle něj strany mohou usilovat o jakousi koexistenci těchto stran s dosavadním politickým systémem a prosazování svých idejí v něm [18].

c) Cas Mudde

Koncept C. Muddeho vychází z ideologického základu politických stran, čímž je jeho koncept odlišný od H.-G. Betze, který ideologii nezkoumal. C. Mudde zkoumal volební programatiku stran, veřejná prohlášení jejich představitelů či stranické tiskoviny. Na základě toho všeho pak definoval celkem sedm rysů politických stran, které jsou označeny jako krajně pravicové: nacionalismus, exkluzionismus, xenofobie, víra v silný stát, sociální šovinismus, tradiční etika a revizionismus. Pro všechny jím zkoumané krajně pravicové strany však byly společné pouze čtyři znaky, a sice: nacionalismus, xenofobie, volání po právu a pořádku a tzv. welfare šovinismus [10, s. 187-189].

V případě xenofobie by autor této práce rád připomněl, že xenofobie podle C. Muddeho neguje vše „cizí“, jako například jiné kulturní hodnoty jiných etnických skupin. Do xenofobie také řadí negativní postoj vůči homosexuálům, tedy homofobii. Krajně pravicové strany se dle C. Muddeho snaží o udržení tzv. tradičních hodnot společnosti a zajistit bezpečnost před přistěhovalci. Ke xenofobii C. Mudde zařadil také negativní postoj vůči mezinárodním institucím, zejména proti EU [21, s. 188-190]. Nicméně toto kritérium autor zařadí zvláště jako samostatné kritérium. S xenofobií také úzce může souviset odpor vůči islámu, tedy islamofobie, což autor zařadí v tabulce také jako samostatné kritérium.

Jedním ze znaků nacházejících se u typologie H.-G. Betze i C. Muddeho je rasismus. V případě kritéria rasismu je nutné podotknout, že se nejedná o klasický tzv. bělošský rasismus neboli white supremacy, případně o nadřazenost ras jako například u nacismu, respektive u organizací typu Ku-klux-klan. Řada stran či hnutí, pokud chce dnes uspět, si nemůže dovolit mít ve svém programu, případně projevech otevřený rasismus nadřazenosti ras, jelikož by jim hrozilo zakázání činnosti nebo dokonce vězení. Jedná se spíše o koncept tzv. nového rasismu, kdy místo nadřazenosti jde spíše o jakousi nekompatibilitu jedné skupiny s ostatními. Často se můžeme setkat právě s odporem k nějaké skupině (většinou jsou tímto terčem Romové) a generalizací těchto skupin. Rovněž xenofobie je do určité míry spojena právě s rasismem.

Nyní se autor pokusí najít jednotlivá kritéria u jednotlivých stran, respektive hnutí. Než se však pustí do celkového hodnocení, autor považuje za nutné poněkud jasněji

definovat kritérium antisystémovosti krajně pravicových, respektive radikálně pravicových populistických stran. Na antisystémovost lze pohlížet mnoha způsoby, jelikož představuje značně problematickou kategorii a každým autorem může být vnímána odlišně. V poslední době se totiž v evropské politice setkáváme s nárůstem různých krajně pravicových a levicových stran, které bývají označeny různými pojmy jako „populistické“, „extrémní“, případně „extrémistické“. V politologii všeobecně pak všechny takové typy stran je možné zahrnout do antisystémovosti. Nicméně do stejné kategorie by nám pak spadaly ty „antisystémové strany“, které jsou spíše výzvou pro současnou demokracii, a ty „antisystémové strany“, které jsou spíše bezpečnostní hrozbou v demokracii. Právě P. Ignazi u krajně pravicových stran vnímá antisystémovost jako jednoznačné odmítání parlamentarismu, pluralismu a stranické politiky a snaží se o podrývání legitimacy systému. P. Ignazi se přitom odvolává na tradiční pojetí dle autorů G. Sartoriho a M. Duvergera. Na druhou stranu teoretik H.-G. Betz nepovažuje antisystémovost nutně za předpoklad, že tyto strany chtějí primárně zničit demokratické zřízení, ale spíše usilují o jakousi koexistenci v dosavadním politickém systému a jen se pokouší prosazovat své ideje.

Dochází tak například k nepřesnému označování stran jako antisystémových, respektive dochází až k nadužívání tohoto pojmu. Jako antisystémová strana je pak vedle SPD označována například i Česká pirátská strana, přitom se jejich politika výrazně odlišuje, stejně jako se odlišuje jejich vnitřní fungování.¹⁰

Za autora pojmu „antisystémová strana“ je všeobecně považován G. Sartori, který tento pojem popsal v knize *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu* [223, s. 135-218]. G. Sartori s tímto pojmem pracuje především u polarizovaného pluralismu. Rozlišuje mezi širší a užší definicí. V širším pojetí negace jde podle něj o rozsáhlé spektrum postojů „od odcizení“ a celkového odmítání až po „protest“ [223, s. 135]. V užší definici však jde o ideologické proměnné. V tomto pojetí pak antisystémové strany reprezentují takovou ideologii, která nesdílí hodnoty politického řádu, v němž se pohybuje [223: s. 138]. Cílem antisystémové strany pak není jen změna vlády, ale změna celého politického systému. Dalším kritériem dle Sartoriho je to, zdali strana působí „uvnitř“ systému nebo „vně“ systému. Dále rozlišuje strany podle toho, jaký je jejich vztah k ostatním stranám, respektive jaký je vztah ostatních stran k nim.

¹⁰ Tématem vnitřního fungování stran se autor práce nebude detailně zabírat a považuje to spíše za předmět jiné, samostatné práce. Ve zkratce je však možné uvést, že zatímco v ČPS funguje jakási vnitřní demokracie, v případě SPD jde spíše o silný centralismus.

Rozlišuje tak na extremistické, extrémní a izolované antisystémové strany. Michal Kubát také zdůrazňuje, že Sartori vymezuje antisystémovost v rámci stranického systému. Konkrétní strana podkopává politický režim, ve kterém existuje a vůči kterému stojí v opozici. Tato strana pak neusiluje pouze o změnu vlády, ale celého politického režimu. M. Kubát dále uvádí, že za antisystémovou stranu bychom měli považovat pouze tu, která jednoznačně naplňuje Sartoriho přísnou definici antisystémovosti. Je to tedy taková strana, která zpochybňuje legitimitu politického systému na základě ideologie, která je ve vztahu k systému „cizí“ [220, s. 75-83].

Antisystémovost je také ztotožňována právě s antidemokratičností. Sartori však ve své teorii netvrdí, že antisystémová strana je vždy v opozici vůči demokratickému systému. Jím vymezená strana sice vyznává „antipostoj“ vůči systému, ale není nutně antidemokratická. Antisystémovost s antidemokratičností ztotožňuje až Giovanni Capoccia, který chápe antisystémovou stranu jako ohrožení demokracie. Podle něj stačí, aby politická strana zpochybňovala pouze jeden ze znaků demokratického systému, aby bylo možné takovou stranu označit za antisystémovou či antidemokratickou [225, s. 25].

Dále se však můžeme setkat s takovými názory, že antisystémové strany vymizely, a proto není nutné tuto kategorii používat. Jiní autoři zase upozorňují, že některé „antisystémové“ strany vstoupily dokonce do vládních koalic a nijak zvlášť nenarušily ústavní demokratický systém. Jako příklad se nejčastěji uvádí právě rakouští Svobodní, kteří bývají označováni za krajní pravici. Tato strana vstoupila poprvé do vládní koalice na přelomu 20. a 21. století a nepokusili se přitom o destrukci demokratického zřízení [226].

Jak si lze povšimnout, kritérium antisystémovosti lze vnímat mnoha způsoby a na základě různých kritérií. Autor nadále v tomto textu vnímá kritérium antisystémovosti tak, že strana jej splňuje, pokud se nachází na okraji ideologické osy pravice-levice, zároveň zpochybňuje legitimitu systému, případně se hlásí k ideologii, která není zcela slučitelná s hodnotami země. Zároveň se snaží o zavedení takových prvků, které by politický systém země zcela změnily.

1) DSSS

První ze zkoumaných politických stran byla Dělnická strana sociální spravedlnosti. Tato strana, ačkoli v posledních letech ztrácí své voliče a patří spíše mezi marginalizované, stále představuje nejznámějšího představitele krajní pravice. DSSS se stále účastní demonstrací, zejména při příležitosti různých významných státních svátků

(například 17. listopadu). Navíc v posledních letech také spolupracuje s Kotlebovou Ľudovou stranou Naše Slovensko, což se může jevit jako snaha zviditeľnit se u příznivců české extrémistické scény.

Co se týče prostorového kritéria podle Ignaziho, lze říci, že se strana pohybuje na pravém okraji pravolevého politického spektra. Pokud by se DSSS dostala do Parlamentu ČR v současném rozložení, vedle ostatních stran by se jistě nacházela nejvíc vpravo. Co se týče spolupráce etablované pravice s touto stranou, nelze říci, že by nějaká taková strana s DSSS spolupracovala. Proto autor hodnotí, že strana toto Ignaziho kritérium splňuje, nicméně je však mít na paměti, že strana se nachází mimo parlament a že v českém prostředí se nachází mnohem víc subjektů, které se zcela jistě nachází ještě víc vpravo a jsou mnohem radikálnější. DSSS se navíc každoročně vyskytuje v pravidelných ročních zprávách o extremismu, které vydává Ministerstvo vnitra [viz. 34; 38; 39].

V případě ideologického kritéria si můžeme povšimnout dvou zajímavých věcí. Na jednu stranu DSSS ve své programové listině odmítá totalitní ideologie 20. století jako je nacismus a komunismus. Navíc podle prohlášení chtějí budovat „demokratickou společnost na principech sociální spravedlnosti bez rozdílu rasy, věku a pohlaví“. Samotná DSSS se ani otevřeně, tedy v programu nebo prohlášení, nehlásí k prvorepublikovým českým fašistům nebo dokonce německým nacistům (na rozdíl od svého slovenského partnera ĽSNS, která adoruje válečný Slovenský štát), nicméně na stranu druhou, jak zjistili ve svém výzkumu autoři M. Dlouhý, P. Brejchová a A. Háka [viz. 88], téměř třetina dotazovaných členů DSSS se ideově přiklonila k vůdci prvorepublikových fašistů Radolu Gajdovi, případně k některým dalším fašistům jako byl Ladislav Kobsinek nebo Jan Rys Rozsévač. U některých mladších aktivistů se dokonce objevila náklonnost k blíže nespecifikovanému národnímu socialismu. Někteří členové se dokonce angažovali v neonacistickém Národním odporu [217]. DSSS chce podle svého prohlášení také dělat politiku „národně a sociálně“, což může vyvolávat dojem slovního spojení „národní socialismus“, či dokonce „nacionální socialismus“, který byl typický právě pro nacismus. Navíc lze předpokládat, že ačkoli došlo k mírné transformaci od zrušení DS, která byla mimo jiné rozpuštěna právě kvůli jejich návaznosti na nacistickou ideologii, tak i DSSS bude pokračovat ve stejných myšlenkách. Doložit to lze například Vandasovým výrokem: „Značku nám vzít můžete, ale naše myšlenky nikoliv“. [100] Proto autor hodnotí toto kritérium jako přítomné.

Co se týče antisystémovosti, DSSS vychází z ideologických hodnot rozpuštěné Dělnické strany, která se otevřeně hlásila k nacismu. DSSS dlouhodobě podkopává legitimitu režimu, základní demokratické hodnoty jsou zpochybňovány, má nedůvěru vůči etablovaným politickým stranám, současný liberálně demokratický režim vnímá jako katastrofu a odmítá liberalismus jako ideologii. Dále pořádá celou řadu akcí namířených proti menšinám, nejčastěji vůči Romům. Ostře se vymezuje také vůči homosexuálům a rovněž u DSSS můžeme spatřit prvky antisemitismu. Kromě toho chce zavést některé systémové změny, jako například zrušení Senátu, snížení hranice pro vstup do parlamentu nebo chtějí zavést trest smrti [81]. Stranu tedy můžeme vnímat jako antisystémovou a zároveň také jako antidemokratickou, paradoxní však u strany je právě to, že na jednu stranu v programu odmítá politický liberalismus a současný liberálně demokratický režim vnímá jako katastrofu, zároveň však podle programové listiny chtějí vytvářet demokratickou společnost na principech sociální spravedlnosti pro všechny občany, a to bez rozdílu rasy, věku a pohlaví. Lze však předpokládat, že otevřeně tato strana nedeclaruje zničení demokratického zřízení, a to zejména z obavy rozpuštění jako v případě DS. Navíc podle výše zmíněného průzkumu přímo uvnitř DSSS, je až 71 % členů přesvědčeno, že je zapotřebí změnit celou podstatu současného systému a 28 % je přesvědčeno o tom, že je potřeba „mnoha změn“ [viz. 88].

Dalším autorem je tedy H.-G. Betz. Některé Betzovy kritéria se překrývají s kritérii Casa Muddeho, a to například xenofobie, rasismus či právo a pořádek.

H.-G. Betz popsal kritérium populismus jako ideologie. DSSS využívá prvků populismu, kdy například mluví o současné politické reprezentaci jako o prolezlé korupci a jejich posláním je hájit zájmy pracujících občanů, studentů, seniorů a tradičních rodin. DSSS se ideologicky hlásí především ke konzervatismu, tradicionalismu a nacionalismu [79]. Populismus tedy autor nehodnotí jako primární ideologii strany, ačkoli si je autor vědom toho, že populismus nelze za ideologii považovat.

Dalším Betzovým kritériem je ekonomický neoliberalismus. Pro ten je typická například snaha omezit byrokracii při řízení státu, snížení velké daňové zátěže a podpora malých a středních podnikatelů. Jedním z bodů programu DSSS je právě omezení byrokracie, která dle nich komplikuje život a podnikání. Chtějí zjednodušit daňovou soustavu a snižovat nepřímé daně. Na druhou stranu slibují daňovou progresi pro velké podnikatelské subjekty a jsou pro podporu živnostníků, malých a středních podnikatelů. Nicméně ve svém programu také vysloveně odmítají „bezbrhý ekonomický liberalismus“ [81]. I přesto však program DSSS částečně obsahuje prvky ekonomického

neoliberalismu, jak je popsal H.-G. Betz. Nicméně jak H.-G. Betz uvedl, radikálně pravicové strany používají neoliberální program pouze jako sekundární ekonomický program a primárně je používána jako „politická zbraň“ proti etablovaným stranám.

Co se týče antiestablishmentu, či protistraniectví, DSSS se staví proti současné politické reprezentaci, která je dle nich prolezlá korupcí a obviňují je za rozkrádání státního majetku. Rovněž slibují prošetření podvodů a chtějí změnit systém financování politických stran [81]. Proto autor hodnotí toto kritérium jako přítomné.

Nyní se u DSSS zaměříme na kritéria dle C. Muddeho. Prvním z nich je nacionalismus. U tohoto kritéria lze hodnotit, že je u DSSS přítomný. DSSS podle programového prohlášení chce například politiku dělat „národně a sociálně“. Dále o sobě DSSS hovoří jako o národně orientované straně a hlásí se k českému a moravskému patriotismu [79]. Nacionální témata se objevují i v programu. DSSS hájí znovuoobnovení svrchovanosti ČR tím, že chtějí vystoupit z NATO a EU [81]. Členové strany se navíc sami označují za vlastence a nacionalisty. V neposlední řadě také často na jejich demonstracích zaznívají nacionalistická hesla jako „Čechy Čechům“.

Dalším Muddeho kritériem, které popsal i H.-G. Betz, je xenofobie. Xenofobní chování u DSSS můžeme spatřit například v jejich vztahu vůči homosexuálům. Odmítají postavit zákonem homosexuální vztahy na stejnou úroveň s manželstvím, žádají zrušení zákona o partnerských vztazích, odmítají adopci dětí homosexuálními páry a homosexualitu vnímají jako morální a fyzický úpadek lidské společnosti. Xenofobní rétorika je namířena také vůči romské menšině a proti přistěhovalcům [81; 229].

Dalším společným znakem Muddeho a Betze je rasismus. Je třeba si uvědomit, že nejde však o klasický rasismus, kdy jedna skupina hovoří o nadřazenosti jedné rasy nad druhou. Dnes je většina představitelů opatrná ve svých vyjádřeních k otevřenému rasismu a řada z nich dokonce rasismus odmítá. Nemusí jít tedy nutně o rasismus nadřazenosti jedné rasy nad druhou, ale spíše o nesnášenlivý postoj ke všemu odlišnému. U DSSS je to například postoj k romské menšině. DSSS se staví také proti Židům a státu Izrael, který označují za teroristický.

Dalším Muddeho znakem je tzv. víra v silný stát. DSSS požaduje zpřísnění některých trestů, dokonce navrhuje zavedení trestu smrti pro masové vrahy a za těžké zločiny na dětech a starých lidech. Chtějí snížit trestní odpovědnost u pachatelů na čtrnáct let. DSSS dále požaduje novelizaci zákona o policii, prosadit posílení jejich pravomocí a zvýšit jejich počet. Důsledně také chtějí potírat tvrdé drogy a v neposlední řadě prošetřit privatizační podvody [81]. Lze tedy hodnotit toto kritérium u DSSS jako přítomné.

Posledním ze základních kritérií C. Muddeho je tzv. welfare šovinismus. V programu DSSS jsme si mohli povšimnout určitého odlišení dvou skupin lidí, a to občanů na jedné straně a cizinců na straně druhé. Zejména negativně se zaměřují vůči cizincům z Afriky, Asie a Dálného východu a po migrační krizi také vůči muslimům. Zdravotní péče má být dle nich bezplatná pro občany, nicméně se nemají plýtvat finanční prostředky ve formě bezplatného léčení cizinců. Prioritou v lékařské péči mají mít čeští občané. Bezplatné by pro české občany mělo být i vzdělávání či jiné sociální služby [81]. Prvky welfare šovinismu můžeme vidět také směrem k zahraničním firmám, kdy DSSS upřednostňuje podporu právě českých podniků oproti těm zahraničním [229].

2) SPD

Druhou zkoumanou stranou, respektive v tomto případě hnutím, byla Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. U kritérií bude autor postupovat obdobně jako u DSSS.

Co se týče prostorového kritéria dle P. Ignaziho, je velmi problematické hnutí SPD zařadit na pravolevé ose. SPD nevzniklo na základě žádné ideologie, jako například DSSS, SNS, či LSNS a vzniklo především z popudu jedné osoby, a to předsedy hnutí T. Okamury. Navíc v rámci programu SPD se objevují některé body, které jsou spíše levicové. Může to být například snaha o zavedení přímé demokracie a institutu referenda. Dále například navrhovali zrušení DPH na léky, odvolatelnost politiků a soudců, či zestátnění exekutorů nebo veřejnoprávních médií. Na druhou stranu, u SPD, jak ještě autor dále popíše, nalezneme prvky, které jsou typické spíše pro pravici, ať už je to snižování daní, nižší byrokracie, podpora živnostníků a podnikatelů, případně také postoj proti migraci, nebo rostoucí rasismus, který je zase typický až pro extrémní pravici. Zajímavé je také se podívat na jejich elektorát, kdy SPD značnou část voličů přebrala od ČSSD a KSČM, ale také část voličů DSSS, což představuje zcela odlišnou skupinu voličů z odlišných částí politického spektra [218]. Podle autora pojícím prvkem těchto voličů může být například právě negativní postoj k migrantům, respektive strach z nich. Podle autora jde u hnutí SPD především o pečlivě vypracovaný populismus, kterým se snaží získat si voliče právě ze zcela odlišných částí politického spektra. Jak si však u SPD můžeme povšimnout, celá řada komentátorů řadí toto hnutí právě ke krajní pravici, kromě toho za své spojence považuje subjekty jako francouzská Národní fronta nebo nizozemskou Stranu pro svobodu, které jsou rovněž řazeny ke krajní pravici. Autor toto kritérium proto hodnotí jako částečně splněné.

Co se týče ideologického kritéria, nelze říci, že by hnutí SPD bylo napojeno, alespoň částečně na fašistickou mytologii či principy, jak to popsal P. Ignazi. SPD fašistickou ideologii odmítá a odmítá rovněž nařčení některých politiků, kteří je označují za fašisty. Hnutí SPD navíc nenavazuje ani na žádnou jinou ideologii. Proto nelze říci, že by SPD toto Ignaziho kritérium splňovalo. Nicméně jak sám P. Ignazi ve své teorii uvedl, toto kritérium není u tzv. post-industriální krajní pravice nutné.

Co se týče hnutí SPD a jejich postoje k systému, na rozdíl od výše zmíněné DSSS se nesnaží o destrukci demokracie. Na druhou stranu současný politický systém označují jako tzv. demo-demokracii a považují jej za zkorumpovaný. Hnutí SPD je mnoha médii označováno jako antisystémové, nicméně autor práce je toho názoru, že ve smyslu antisystémovosti, jak jsme popsali toto kritérium výše, hnutí antisystémové není. Sám předseda hnutí T. Okamura prohlásil, že nejsou antisystémovou stranou jako takovou, ale jsou do určité míry antisystémoví tím, jaké kroky chtějí zavést. Můžeme to chápat tak, že hnutí SPD se sice nesnaží o destrukci demokracie (alespoň otevřeně navenek), ale jde spíš o výraznou modifikaci systému. SPD chce zavést prvky přímé demokracie, jako například obecné referendum, přímou volbu poslanců či starostů a také jejich odvolatelnost. Dále by dle nich mělo dojít k důslednému oddělení moci zákonodárné a výkonné a vládu by měl jmenovat a řídit přímo volený a také odvolatelný prezident, což by vedlo k posunu systému k polo-prezidentskému režimu [111]. Kritérium antisystémovosti autor tedy hodnotí přítomně pouze částečně, a to právě z toho důvodu, že jimi zamýšlené kroky by vedly k výrazné modifikaci současného fungování systému. Je třeba rovněž si uvědomit, že na rozdíl od DSSS, má hnutí SPD mnohem větší potenciál svoje programové body prosadit v rámci parlamentu. V konečném důsledku by tak například mohlo jimi zamýšlené referendum vést až k vystoupení z EU nebo k výraznému posílení pravomocí prezidenta, případně by v referendu mohly projít takové věci, které by mohly směřovat právě proti islámu, vůči kterému se tak ostře vymezují. Autor práce si je však vědom toho, že se nacházíme pouze v oblasti polemiky a nepovažuje to za zcela pravděpodobné, nicméně je toho názoru, že potenciál zde rozhodně je. Můžeme také ponechat toto kritérium v rovině diskuze, co vlastně je a není antisystémovost, respektive kdy strana je či není antisystémová.

Svoboda a přímá demokracie je hnutí, které vzniklo relativně nedávno. Hnutí SPD o sobě na svých stránkách hovoří jako o hnutím, které prosazuje ústavní a legislativní změny a přímou demokracii. Dále kritizuje současný politický systém (nazývá jej demo-demokracií) a dosavadní vládnutí [111]. Zatímco ostatní politické strany mají na svých

webových stránkách věty o tom, na jakých principech jsou strany založeny, respektive k jakým konkrétním hodnotám se hlásí, případně jak jsou orientováni, v případě SPD nalezneme pouze to, že podporují tradiční hodnoty. Dále o sobě píše jako o vlasteneckém a demokratickém hnutí a ve svém „představení se“ před volebním programem se spíše zaměřují na kritiku a odmítání současných poměrů. Dle autora se tedy nedá říct, že by hnutí zastávalo, či se hlásilo ke konkrétní ideologii. Program však vykazuje prvky populismu, na čemž prakticky celé hnutí stojí. Zastává se obyčejných, slušných občanů, tradičních českých rodin a na druhou stranu kritizuje zkorumpované politické strany. Hnutí SPD tedy splňuje kritérium H.-G. Betze, kdy jím zkoumané „radikálně populistické strany“ vykazují více populismu místo ideologie. Na druhou stranu podle H.-G. Betze jde právě spíše o „politický styl“ než ideologické vymezení [12, s. 213].

Dalším Betzovým kritériem je ekonomický neoliberalismus. Jedním z volebních hesel hnutí SPD bylo „Ne byrokracii, chceme jednoduché daně“. Byrokracie dle nich navíc zatěžuje podnikatele a živnostníky. Co se týče daní, chtějí je nejenom jednoduché, ale také nižší a požadují rovněž výrazné daňové zvýhodnění. Chtějí zjednodušit daně na maximum tím, že nejhudším je chtějí ještě snížit nebo zrušit daňové či odvodové zatížení, ale nesmí to zatížit firmy. S rostoucími příjmy se podle nich daně platit musí, ale v budoucnu by chtěli daně snižovat na maximum. Jejich představou je to, že stát se musí živit nejen z daní, ale také z toho, co si vydělá. Dále chtějí snížení DPH a spotřební daně z pohonných hmot. Jedním z bodů programu je i podpora podnikatelů a živnostníků [111]. Autor práce tedy hodnotí toto kritérium jako splněné.

Co se týče kritéria antiestablishmentu, či protistranictví, jednou z podstat hnutí SPD je právě kritika zavedených politických stran a kritika současného politického systému, který označují jako „demo-demokracii“, kde vládne tzv. kmotrovská stranická mafie. Mezi nejčastěji kritizované patřil především bývalý premiér B. Sobotka, ministr financí a později premiér A. Babiš a často také bývalý předseda TOP09 M. Kalousek. Lze tedy říct, že toto kritérium hnutí SPD rovněž splňuje.

Nacionální rétorika v programu SPD je přítomna například ve vztahu k mezinárodním institucím, jako je EU či NATO. SPD sice v programu přímo nevyžaduje vystoupení z NATO, nicméně podle nich mají mít občané právo se vyjádřit v referendu o členství. Podobně to platí i v případě EU [111]. K národu se hlásí například svým logem, kterým je česká vlající vlajka. Samotné SPD a jejich členové se považují

za vlastence a T. Okamura jejich nacionalismus přirovnal k národovectví 18. a 19. století [148].

Dalším kritériem C. Muddeho, ale také H.-G. Betze je xenofobie a rasismus. Co se týče těchto dvou kritérií, hnutí SPD si dalo pozor na to, aby v jejich programu nebyly tyto prvky znatelné. Jak jsme například mohli vidět u stran DSSS či LSNS, které ve svých programech zmiňují buďto homosexuály, muslimy či Romy, v programu SPD se mluví především o přistěhovalcích a „parazitech“. Nedůvěru mají nejen vůči „nepřizpůsobivým imigrantům“, ale také vůči islámu, který s migrací často spojují [111]. Toto náboženství vidí nejen jako nepřátelskou ideologii, ale vnímá jej jako nebezpečí pro svobodu a bezpečnost. SPD se rovněž vymezuje proti EU, kdy žádá referendum o vystoupení. Co se týče tzv. parazitů, nespojují s tímto pojmem konkrétní skupinu, nicméně v programu hovoří o „nepřizpůsobivých občanech, kteří parazitují na sociálním systému“. V souvislosti se sociálním systémem, a především sociálními dávkami však SPD, ale hlavně T. Okamura, hovořil ve spojitosti s romskou menšinou. Z tohoto hlediska je zajímavé se podívat právě na rétoriku vůči Romům některých členů SPD, o čemž se již autor zmiňoval v kapitole věnující se hnutí SPD. V rétorice SPD často dochází ke generalizaci určité skupiny lidí s určitým problémem, který se u nich vyskytuje, ať už je to migrace, terorismus, či právě zneužívání sociálního systému. Co se týče rasismu, tomu se hnutí SPD snaží vyhýbat, T. Okamura dokonce hovoří o tom, že jemu se rasismus přičítá a sám byl rasisticky urážen. O kulturním rasismu však dle autora práce lze hovořit v případě, kdy SPD mluví o neslučitelnosti jiných kultur, zejména ze zemí Blízkého východu s naší kulturou [111].

V případě požadavku na silnější stát chce hnutí SPD zpřísnit možnosti potenciálního potrestání politiků a zavést jejich osobní, hmotnou a trestní odpovědnost. Především za korupci a rozkrádání veřejných prostředků musí následovat trest, kdy viníci musí být odhaleni, souzeni a následně přísně potrestáni. Chtějí rovněž změnit státní správu a tím bránit právo a spravedlnost. Dále se v programu SPD objevil požadavek na zpřísnění zákonů proti lichvě, a zpřísnění některých dalších zákonů. Rovněž žádají posílení bezpečnostních složek, které by měly být odpolitizovány, žádají pro ně lepší technické vybavení a důsledně by měly bránit bezpečnost hranic [111].

Hnutí SPD dále chce změnit sociální systém, který je podle nich drahý a nefunkční. Staví se především proti tzv. pozitivní diskriminaci a preferenci občanů na základě rasy, etnika nebo náboženství. Dále však v programu SPD uvádí, že je důležité podporovat české pracující rodiny. Odmítají sociální podporu praceschopných rodičů,

kteří dlouhodobě nepracují. Jedním z programových bodů je i „peníze pracujícím rodinám a důchodců, ne imigrantům, ne parazitům“. SPD tedy slibuje peníze jedné skupině lidí, na druhou stranu odmítá sociální pomoc druhé skupině lidí. Dále v programu kritizují zahraniční korporace, které ze země vyvádí stamiliardové zisky na úkor nízkých mezd lidí. SPD tedy prosazuje povinnost korporací nadpoloviční většinu zisku investovat zpět do ČR, a především je nutné podporovat hlavně české firmy [111].

3) SNS

Další zkoumanou stranou je Slovenská národní strana. SNS byla dlouhou dobu řadou autorů řazena ke krajní pravici, či nacionálně radikální pravici nebo k extrémistům. Bylo to však spojeno hlavně s osobností bývalého předsedy SNS, J. Slotou, který vyvolával kontroverze svými výroky vůči Maďarsku či Romům. Ostrá rétorika byla také dlouho přítomna v programu SNS. D. Milo v roce 2005 hovořil o SNS jako o čistě extrémistické nacionalistické straně [57, s. 197], L. Kopeček v roce 2006 o SNS mluvil jako o „nacionálně-radikální“ straně [152]. Všeobecně byla strana dlouho vnímaná jako krajně pravicová [viz. 2, s. 36], nyní však lze hovořit o zcela zásadní a důležité proměně SNS. Strana nejen v minulosti, ale i v současné době participuje na vládě. Rovněž nelze hovořit o tom, že by strana v současné době byla přítomna na pravém okraji politického spektra. SNS tedy nesplňuje prostorové kritérium P. Ignaziho.

Co se týče ideologického kritéria, SNS se hlásí ke kořenům historické Slovenské národní strany z 19. století. Historická SNS se sice postupně radikalizovala a před válkou dokonce splýnula s HSLS, nicméně k ideologickým kořenům fašismu se představitelé SNS nehlásí. Ideologickými kořeny SNS jsou především nacionalismus, konzervatismus a křesťanství [151].

Co se týče postoje SNS k systému, strana neusiluje o zásadní změnu fungování. SNS se dokonce několikrát podílela na vládnutí, lze jí tedy považovat za součást etablovaných politických stran. O antisystémovosti tedy v případě SNS dle autora nelze hovořit.

V případě Betzova kritéria populismu, SNS sice využívá některých jeho prvků, ale není na populismu postavena. SNS je především postavena na národně orientované a konzervativní ideologii. Autor tedy nespátřuje přítomnost tohoto kritéria.

Základním východiskem ekonomického programu SNS je udržitelnost veřejných financí a snižování státního dluhu. Chtějí zavést centrální výběr daní, a především snížit administrativní náklady. Jejich cílem je snížení daní z příjmů fyzických a právnických

osob na 19 %, snížení sazby DPH pro slovenské potravinářské výrobky či snížení sazby tzv. srážkové daně. Navíc chtějí zrušit celou řadu daňových opatření. Ve svém programu se rovněž zastávají živnostníků, malých a středních podnikatelů, kterým chtějí jejich podnikání usnadnit [165]. Prvky ekonomického neoliberalismu lze tedy v programu SNS částečně spatřit.

Co se týče antiestablishmentu, či protistranictví, nelze o přítomnosti tohoto kritéria u SNS hovořit. Jak bylo zmíněno, SNS se několikrát podílela na vládě. Z pozice opoziční strany sice kritizovali vládu, nicméně SNS je přítomna ve slovenské politice od vzniku samostatného Slovenska, a tak lze tuto stranu považovat jako etablovanou a právě jako součást establishmentu. Kritérium antiestablishmentu SNS tedy nesplňuje.

Přítomný u SNS je právě nacionalismus. První rovinu nacionalismu můžeme spatřit například v samotném názvu strany, který odkazuje na historickou Slovenskou národní stranu z 19. století. Nacionalismus lze spatřit také v úvodním slovu volebního programu, kdy předseda A. Danko píše, že „oni, vlastenci, milují, budují a chrání vlast, naše Slovensko“ a projevují úctu k slavným předkům. Další forma nacionalismu je přítomna například u symbolů strany. SNS se hlásí k národu a národním tradicím. Podle programu chce uskutečňovat „Národní program na ochranu suverenity Slovenské republiky“, chtějí důsledně chránit státní hranice, chránit slovenské občany před TTIP či zavést národní program pro sociální oblast. Dále chtějí přijmout ústavní zákon o národních zájmech Slovenska, zákon o slovenském jazyce nebo podporovat převážně slovenské zemědělce [151].

V případě Muddeho a Betzova kritéria xenofobie jsme ji mohli dříve spatřovat například ve vztahu vůči Maďarům a Maďarsku jako takovému. Rovněž jsme xenofobii mohli spatřit i vůči homosexuálům, když je strana označovala za „nenormální“ či „nemocné jedince“ [170]. Nyní zmínky o Maďarsku, ale ani o homosexuálech v programu sice nenajdeme, nicméně rétoricky například odmítají sňatky homosexuálních párů či adopci dětí. V programu nalezneme zmínku o „tradiční rodině“ a také slib o zastavení radikální politické agendy tzv. LGBTI menšin [165]. V případě romské menšiny se SNS dříve rovněž vyjadřovala velmi negativně, zmiňovala se o nich v programu jako o „cigánech“, či dokonce „parazitech“. Dnes je však situace odlišná a strana se od antiromské rétoriky dřívějšího předsedy J. Sloty distancovala. Odmítavě se ve svém programu staví proti migrantům a varují před jejich nekontrolovatelným a masovým příchodem. Co se týče přistěhovalců, SNS v programu slibuje důslednou ochranu státních hranic před „masovou a nekontrolovatelnou invazí nelegálních

migrantů, evidenci a kontrolu utečenců, ochranu před tzv. ekonomickými migranty a ochranu práv slovenských občanů před jakoukoliv formou pokusu o narušení slovenské etnické, kulturní, náboženské a sociální integrity ze strany nelegálně migrujících“ [151]. Na základě vyjadřování představitelů SNS a volebního programu vůči přistěhovalcům a LGBTI menšinám autor určil přítomnost xenofobie jako částečnou.

Dalším kritériem je požadavek v silnější stát a důslednější vymáhání práva. SNS požaduje například zvýšení trestní sazby vůči organizovanému zločinu. V rámci bezpečnostních sil chtějí vytvořit složku na odhalování a potlačování extrémismu a terorismu [165]. Nicméně v programu SNS dále nenalezneme požadavky na zavádění větších trestů, či dokonce trestů smrti nebo posilování bezpečnostních složek. Muddeho kritérium požadavku silného státu autor vyhodnotil v případě SNS jako nepřítomný.

4) ĽSNS

Co se týče poslední zkoumané strany, tedy ĽSNS, podle A. Kluknavské jsme mohli v předvolebních tématech této strany identifikovat všechny prvky, které podle C. Muddeho charakterizují krajně pravicové strany [177, s. 271]. Podívejme se však nejdřív na kritéria dle P. Ignaziho. Co se týče prostorového kritéria, a zařazení Kotlebovy ĽSNS na pravolevém spektru, mezi řadou odborníků není pochyb o tom, že se strana nachází na okraji pravého spektra a žádná strana se již nenachází napravo od nich. Se stranou rovněž ostatní strany v Národní radě odmítají spolupracovat.

V případě ideologického kritéria, ĽSNS je nejen svými projevy, ale také symboly napojena na fašistickou ideologii a principy. Otevřeně se hlásí k fašistickému Slovenskému štátu. Slovenské národní povstání několikrát prohlásili za katastrofu ve slovenských dějinách a prvním a jediným skutečným prezidentem je pro ně J. Tiso. Jejich napojení na fašistickou ideologii můžeme vidět také v případě symboliky. Využívají hesla jako „Na stráž“ nebo „Za Boha a za národ“. Případně do března roku 2018 využívali jako znak rovnoramenný dvojkříž, podobný znaku Hlinkovy gardy.

V rámci postoje ĽSNS k systému, strana současný politický režim považuje za špatný, o vládě a etablovaných politických stranách hovoří jako o „zlodějích z vlády“ či „parazitech“. Jejich cílem je tvrdě postihovat politiky za zneužití pravomocí, chtějí snížit počet poslanců, či změnit systém financování stran. Kromě toho na úvodu svých webových stránek píše „Odvahou proti systému“. I kritérium antisystémovosti lze považovat za splněné. V případě ĽSNS by se kromě antisystémovosti dalo hovořit i o antidemokratičnosti. ĽSNS pořádala řadu demonstrací namířených proti menšinám,

zejména proti romské menšině a často se dostala do potyček s policií. Dále se hlásí k ideologii válečného fašistického Slovenského štátu.

Dalším kritériem je Betzovo kritérium populismu jako ideologie. Ačkoli ĽSNS využívá prvků populismu, staví se na stranu slušných lidí, proti kterým stojí zkorumpovaní politici, nelze jej však brát jako hlavní ideologii „kotlebovců“. Jak bylo zmíněno výše, ĽSNS ideologicky navazuje právě na fašistickou HSĽS a adoruje Slovenský štát, který byl spojencem nacistického Německa. Dále je strana založena na třech principech, a to národním, křesťanském a sociálním.

Co se týče ekonomického neoliberalismu, ekonomický program je v případě ĽSNS spíše vedlejší. Strana nicméně chce zavést rovnou 15% daň, dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu, odstranit byrokracii v podnikání, zrušit zvýhodňování zahraničních podnikatelů a strategické podniky zestátnit. Nalezneme tak zde i prvek welfare šovinismu. Prvky ekonomického neoliberalismu, jak je popsal H.-G. Betz, jsou v programu ĽSNS dle autora sice přítomny, nicméně vzhledem k charakteru nelze předpokládat, že by se strana v případě vládnutí chovala liberálně.

Dalším kritériem H.-G. Betze je antiestablishment, či protistranictví. Jak bylo řečeno výše, jedním z hesel ĽSNS je „odvahou proti systému“. Staví se proti ostatním zavedeným politickým stranám, kritizuje je za většinu kroků, je proti samotné vládě, kterou často nazývají jako „zloději z vlády“. Chtějí zavést hmotnou a trestní odpovědnost politiků a snížit počet poslanců. Jedním z cílů ĽSNS je tedy boj proti zavedeným stranám a establishmentu.

Nyní se podívejme na kritéria C. Muddeho. Jak bylo řečeno výše, dle A. Kluknavské bylo v předvolebních tématech ĽSNS možné identifikovat kombinaci všech prvků, které popsal C. Mudde [10]. Nacionalismus se u strany projevuje v několika ohledech. V prvé řadě identifikují stát s národem, hovoří o snaze získat suverenitu země a nezávislosti svého národa. Usilují o vytvoření národního Slovenska, tedy státu, kdy podle nich má být „Slovák na Slovensku pánem“. Nacionalismus se projevuje například v názvu strany. Jedním z principů, na kterých je ĽSNS postavena, je princip národní. Často se odkazují na tzv. národní velikány, za které považují Ľudovíta Štúra, Andreje Hlinku nebo Jozefa Tisa. Nacionalismus se rovněž projevuje ve vztahu k mezinárodním institucím – ĽSNS požaduje vystoupení z EU a také NATO. Jejich politika nacionalismu se nese v duchu „Za Boha a za národ“.

Xenofobie, ale rovněž rasismus, se u ĽSNS projevuje především odporem k romské menšině. Ve svých projevech a v programu o Romech často hovoří jako

o „cigánských extremistech“ či „cigánských parazitech“ a „asociálech“. Dále se LSNS ostře vyjadřuje proti homosexuálům. V programu sice nepoužívají přímo pojem „homosexuálové“, nicméně jedním z jejich požadavků je nedovolení registrovaných partnerství a zákaz adopcí dětí „úchyly“. Xenofobie se také objevuje ve vztahu k muslimským imigrantům, kteří se dle nich nechtějí přizpůsobit slovenským zákonům a společenským normám. Muslimové podle nich páchají mnoho zločinů a jsou zátěží pro původní obyvatele.

Víra v silný stát, respektive požadavek práva a pořádku, se projevuje například v požadavku silného národního státu. LSNS chce zavést hmotnou a trestní odpovědnost politiků. Veřejné činitele chtějí trestat za všechny zločiny a škody, a to i v případě nedbalosti. Dále se víra v silný stát projevuje snahou LSNS o zavedení Domobrany, případně požadavkem na rozšíření práva použití zbraně při ochraně života a majetku. Rovněž chtějí posilnit policii a zmodernizovat jejich vybavení.

Poslední prvek dle C. Muddeho, welfare šovinismus, se projevuje ve snaze odstranit zvýhodňování zahraničních podnikatelů před slovenskými, nebo snaze zabránit cizincům zkupovat slovenskou půdu. LSNS slibuje ve svém programu mnoho benefitů pro občany. Především se snaží preferovat „naše“ a ne „cizí“. V rámci sociální politiky se chtějí zaměřit hlavně na „slušné Slováky“ a ne na „parazitující obyvatele“.

Dalšími doplňujícími prvky, které můžeme spatřit u krajně pravicových, respektive radikálně populistických stran je přítomnost islamofobie, postoj proti EU, či silný, charismatický lídr. V programu DSSS z roku 2015 najdeme negativní postoj proti přistěhovalcům, zejména proti těm, kteří pochází ze států bývalého Sovětského svazu, Balkánu, Asie či Dálného východu [81]. Ve společném programu DSSS a Národních socialistů se nově vyskytuje i zmínka o imigrantech a islámu. V tomto bodě například DSSS slibuje, že nedovolí islamizaci země a „zaplavení“ ČR imigranty. Dále například požadují zákaz propagace radikálního islámu či zákaz staveb mešit nebo sdružování v islámských organizacích [229]. Rovněž v projevech DSSS nalezneme například požadavek na rozpuštění muslimských organizací v ČR, zákaz nošení muslimských šátek, či přirovnávání islámu k nenávisné ideologii a vystupování proti tzv. islamizaci. Rovněž řadu demonstrací pořádá spolu s protiimigračním a protiislámským hnutím Blok proti islamizaci. V případě SPD již bylo zmíněno, že hnutí chce zabránit příchodu „islámských náboženských fanatiků“. Jedním z bodů je „NE islámu, NE teroristům“. Islám vnímají jako ideologii a T. Okamura islám dokonce přirovnával

k ideologii podobné hitlerovskému nacismu. Ve svých projevech se snaží také o vyvolávání strachu z islámu. SPD dokonce prosazuje zákaz propagace a šíření islámu v České republice.

Nejméně se islamofobie projevuje v případě strany SNS. SNS v důsledku migrační krize má v programu hlavně zastavení nelegálně migrujících cizinců, o muslimech, případně islámu ale nehovoří. Nicméně chtějí zabránit právě příchodu takových migrujících cizinců, kteří pocházejí z odlišného etnického, kulturního, náboženského a sociálního prostředí. Nelze však specifikovat, jaké etnické a další prostředí mají zrovna na mysli, podle autora však vzhledem k událostem okolo migrační krize půjde právě o „migrující cizince“ z muslimských zemí. Dále chtějí přijmout zákon o zamezení nošení burky, případně zamezit výstavbě mešit a minaretů. V minulosti předseda SNS A. Danko také hovořil o „nebezpečí islamizace Evropy“, či zpřísnění zákona o registraci náboženských obcí. Tématika islámu však není pro SNS nic nového, již za předsedy J. Sloty SNS upozorňovala na nebezpečí islámu, a to především v souvislosti s případným vstupem Turecka do EU [170]. Proto autor hodnotí islamofobii u SNS jako přítomnou. Islamofobie se projevuje také u ĽSNS, která hovoří o „hordách“ muslimských imigrantů a o tom, že muslimští imigranti se nedokáží přizpůsobit a chtějí proti nim bránit vlast. Rovněž všechny již přijaté migranty chtějí ze Slovenska vyhnat. Podle autora může být důvodem islamofobie u slovenských stran kromě migrační krize také větší míra věřících na Slovensku.

Dalším charakteristickým znakem, kterého jsme si mohli všimnout u radikálně populistických a krajně pravicových stran, je jejich negativní postoj vůči EU. Jak se u jednotlivých stran liší postoj k EU? DSSS preferuje spolupráci mezi národy na rovnocenné a vzájemné bázi. Mluví o tom, že v současné EU funguje princip podřízenosti diktátu ekonomicky silnějších států. Dále DSSS požaduje referendum o vystoupení z EU. Evropské unii se DSSS věnuje také ve svém odkazu nebrusel.dsss.cz, kde představili své programové teze k volbám do Evropského parlamentu. Hlavním heslem bylo „Pryč z Evropské unie!“. Dále odmítají euro a způsob, jakým EU dnes funguje.

V případě hnutí SPD, jedním z jejich často opakovaných požadavků je rovněž referendum o vystoupení z EU. Současná podoba evropské integrace je dle hnutí chybným projektem vytvoření evropského superstátu. Projekt stávající evropské integrace přímo ohrozí svobodu a demokracii v Evropě. V souvislosti s EU také často hovoří o nelegální imigraci, či dokonce řízené islamizaci. Dále SPD hovoří o tom,

že nechtějí být provincií EU a chtějí rozvíjet suverénní Českou republiku. Rovněž se objevují klíčová slova jako „diktát Bruselu“, „nikým nevolení úředníci z Bruselu“ apod. Nejméně odmítavý postoj směrem k EU projevuje SNS. Strana nijak výrazně neprotestovala proti vstupu do EU, ani později nenavrhovala například referendum o vystoupení, ačkoli dřívější předseda J. Slota jednou uvedl, že by se vláda měla zabývat možností vystoupení země z EU a kritizoval i evropskou měnu. Dnes SNS slibuje prosazovat národní program a chce zabránit vytvoření tzv. globálního super státu. Poslední dostupný program SNS je z období roku 2016, tedy z doby, kdy Slovensko bylo předsednickou zemí EU, takže strana ve svém programu představovala tezi nejen o řešení migrační krize, ale také například možnost reformy institucí EU. Důležité je rovněž připomenout, že program SNS vychází i z tzv. Popradského memoranda, o kterém bylo psáno výše. V tomto memorandu žádají například zastavení pokusů o změny volebního systému do Evropského parlamentu, zastavení centralizace EU, rovná pravidla pro všechny, či důsledné řešení uprchlické krize a další. Stejně tak současný předseda SNS A. Danko poukazuje na potřebnou reformu EU. Postoj k EU by se tedy dal charakterizovat spíše jako skeptický či rezervovaný, než pozitivní či přímo odmítavý. Odmítavý postoj směrem k EU najdeme u LSNS. LSNS chce například vrátit Slovensku hrdost, samostatnost a suverenitu a Slovensko postavit nad diktát Bruselu. Slovensko dle nich není po vstupu do EU samostatným a suverénním státem, o všem rozhodují byrokrati z EU, jsou proti euru a chtějí spustit referendum o vystoupení.

Dalším a posledním zkoumaným znakem je přítomnost silného, místy až autoritářského lídra, na kterém je většinou celá strana postavena. Tuto charakteristiku můžeme zcela jistě spatřit u DSSS, kdy stranu již od založení vede jeden předseda, a to T. Vandas, který byl i lídrem zrušené DS. Vandasova pozice lídra nebyla po celou dobu výrazně ohrožena, a to ani poté, co strana utrpěla obrovský odliv voličů a přívrženců. Zcela jistě silného lídra nalezneme v případě SPD. Lídrem strany je T. Okamura již od založení v roce 2015. Jméno T. Okamury se dokonce objevilo v oficiálním názvu strany. K většině věcí se za hnutí rovněž vyjadřuje právě T. Okamura. O síle této osobnosti také může svědčit fakt, že jeho osobnost byla úzce spojena s dřívějším hnutím Úsvitu, nicméně poté, co došlo k rozepři a založení SPD, došlo u Úsvitu k propadu hlasů a většina voličů přešla právě k SPD.

Postavu silného lídra jsme u SNS mohli spatřit v osobě J. Sloty, který byl zatím i nejdéle ve funkci předsedy této strany. Nicméně J. Slota funkci předsedy strany v roce

2012 opustil a strana i přesto dokázala v parlamentních volbách v roce 2016 uspět a odchod svého lídra tzv. přežila.

Silného lídra však nalezneme u druhé zkoumané slovenské strany, a to ĽSNS. ĽSNS vznikla v roce 2010 a od té doby stranu vede M. Kotleba, který byl úspěšný nejdřív v roce 2013, když získal pozici banskobystrického župana a v roce 2016 dokonce Ľudovou stranu dostal do parlamentu. O tom, že je strana propojena právě s osobou M. Kotleby může svědčit i to, že se straně často přezdívá „kotlebovci“, stejně jako v případě SPD, kdy se používá výraz „okamurovci“. M. Kotleba byl rovněž výraznou postavou již mnohem dřív, a to tehdy, když vedl Slovenskou pospolitost.

Jedním z dalších doplňujících znaků můžeme vnímat přítomnost ideologie. Rozdíl mezi konceptem H.-G. Betze a C. Muddeho je právě ideologie. Zatímco H.-G. Betz se ideologií stran příliš nezabýval, Muddeho koncept vycházel z ideologického základu. O přítomnosti ideologie jsme psali v souvislosti s konceptem H.-G. Betze populismu jako ideologie. Ideologii jsme tedy mohli spatřit o všech stran, kromě hnutí SPD, jehož základem je spíše populismus než pevně uchopená ideologie.

Autoři	Kritéria/Strany	DSSS	SPD	SNS	LSNS
Ignazi	Prostorové	ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	ANO
	Ideologické	ANO	NE	NE	ANO
	Antisystémovost	ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	ANO
Betz	Populismus místo ideologie	NE	ANO	NE	NE
	Ekonomický neoliberalismus	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ANO
	Antiestablishment	ANO	ANO	NE	ANO
Mudde ¹¹	Nacionalismus	ANO	ANO	ANO	ANO
	Xenofobie	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ANO
	Rasismus	ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	ANO
	Víra v silný stát	ANO	ANO	NE	ANO
	Welfare šovinismus	ANO	ANO	NE	ANO
Doplňující prvky	Přítomnost ideologie	ANO	NE	ANO	ANO
	Islamofobie	ANO	ANO	ANO	ANO
	Proti EU	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ANO
	Silný lídr	ANO	ANO	NE	ANO
	Tradiční hodnoty	ANO	ANO	ANO	ANO

¹¹ Mezi kritéria C. Muddeho v této tabulce řadíme nacionalismus, xenofobii, rasismu, víru v silný stát a welfare chauvinism. Nicméně xenofobii, rasismem a také vírou v silný stát se zabýval i H.-G. Betz.

Jak můžeme vidět, nejvíc vybraných znaků zmíněných autorů splňuje DSSS a LSNS, dle autora tak můžeme tyto strany označit jako krajně pravicové. Pokud se podíváme samostatně na Ignaziho kritéria, DSSS a LSNS můžeme zařadit spíše do skupiny stran staré krajní pravice, než nové post-industriální, a to zejména kvůli jejich napojení na fašistickou ideologii. Naopak SPD a SNS do Ignaziho konceptu příliš nezapadají. Co se týče SNS, zde si můžeme povšimnout, že u této strany došlo k obrovské proměně od té doby, co stranu převzal Andrej Danko po Jánú Slotovi. Program je z velké části umírněnější oproti předchozímu. Jak bylo zmíněno výše, současný program neobsahuje prvky antimad'arismu nebo „anticikánismu“. Jednou z příčin takového obratu může být právě to, že v posledních volbách, kdy stranu vedl J. Slota, došlo k obrovskému propadu a SNS dokonce zůstala mimo parlament. J. Slota vzápětí vedení strany opustil a později došlo také k jeho vyloučení. Ačkoli někteří lidé blízcí právě Slotovi ve straně nadále zůstali, zdá se, že to byl právě on, kdo razil tvrdou rétoriku strany. Ze strany téměř vymizely prvky antimad'arské xenofobie a rasismu vůči Romům. V současné době tedy nelze o této straně hovořit jako o krajně pravicové, ani jako o „čistě extrémistické nacionalistické straně“ podle D. Mila nebo jako o nacionálně-radikální podle L. Kopečka. Můžeme o straně však hovořit jako o pravicově konzervativní, nacionalistické, respektive nacionálně konzervativní.

Jak si však můžeme povšimnout, na SPD lze aplikovat široký koncept H.-G. Betze a do značné míry i koncept C. Muddeho. Jednak SPD využívá prvků populismu a nemá de facto žádnou ideologii, rovněž v programu nalezneme prvky ekonomického neoliberalismu, u kterého se mísí prvky welfare šovinismu a také splňuje kritérium antiestablishmentu svým vystupováním proti ostatním stranám. Částečně také v programu najdeme xenofobii, a to zejména namířenou vůči islámu a tzv. parazitům. Rovněž SPD dává důraz na tradiční hodnoty, tedy ve smyslu toho, co pro ně představuje zejména tradiční rodina.

Zastavme se také na chvíli u zmíněného ekonomického neoliberalismu. Ačkoli strany většinou splňují to, co ve své teorii popsali H.-G. Betz, jako například nízké daně, podpora malých a středních podnikatelů a živnostníků či omezení byrokracie, Betz také dodal, že ekonomický program není pro radikálně populistické strany prioritou, a proto ani tyto části příliš nerozpracovávají [viz 18, s. 418]. Jedním z důvodů může být také to, že ani samotné voliče těchto stran ekonomika příliš nezajímá a prioritní jsou pro ně témata spojená spíše s xenofobií, kritikou menšin, Evropské unie či tradičních politických stran.

Ačkoli tedy hnutí SPD splňuje celou řadu kritérií, ať už plně, či částečně a hnutí by tedy mohlo být řazeno dle těchto autorů ke krajní pravici, respektive radikálně populistické pravici, nejedná se rozhodně o stejnou krajní pravici jako je Dělnická strana sociální spravedlnosti nebo Ludová strana Naše Slovensko. Zatímco DSSS i ESNS má své kořeny spíše v kritice romské menšiny a nacionalismu, hnutí SPD stojí spíše na tématech jako je přímá demokracie, odvolatelnost politiků či jejich trestní a hmotná odpovědnost a také celkový kontext jejich vzniku je odlišný.

Na druhou stranu, všechny tyto tři strany mají několik společných témat. Kromě imigrace, a boje proti „parazitům“ je to převážně boj proti současnému politickému systému, boj proti korupci, kritika EU či zneužívání sociálního programu a posledních pár let také islamofobie spojená s kritikou uprchlické krize. Společné pro tyto strany je také to, že nemají příliš rozpracovaný program a jedná se spíše o programová krátká hesla a není většinou známe, jak svých cílů tyto strany chtějí dosáhnout.

Potíž s určením toho, zdali je možné hnutí SPD přiřadit ke stranické rodině krajně pravicových stran, může být ten, že SPD vzniklo na zcela jiných základech než „tradiční“ krajně pravicové strany jako DSSS či ESNS. V kapitolách výše, které se zabývaly jednotlivými politickými stranami, jsme si mohli povšimnout napojení DSSS či ESNS na různé neonacistické a ultrapravicové skupiny. Právě takové spojení u hnutí SPD chybí. Lídr SPD T. Okamura zakládal Úsvit přímé demokracie ještě před tím, než vypukla uprchlická krize. Stejně tak hlavními tématy Úsvitu, respektive samotného T. Okamury, nebyl islám, uprchlíci, či Romové, ačkoli se o nich vyjadřoval negativně (viz. výroky o tzv. Romanistánu nebo o táboře v Letech atd.). Většinu programových bodů Úsvitu jsme později mohli spatřit i u hnutí SPD. Mezi těmito body byla například snaha o zavedení prokázání původu nabytého majetku nad 20 milionů korun, dále snaha o zavedení prezidentského systému. Klíčové pro hnutí Úsvit, stejně jako dnes pro hnutí SPD bylo zavedení odvolatelnosti politiků a jejich trestní a hmotná odpovědnost a dále zavedení obecného referenda. Už tehdy Úsvit chtěl sice zpřísnit imigrační politiků, nicméně „radikalnost“ se v tomto projevila až později u SPD.

Dalo by se říct, že T. Okamura dokázal využít situace a reagovat na to, co právě obyvatele trápí a do své rétoriky to obratně zapojil. Tímto tématem se v roce 2015 stala právě uprchlická krize a strach z islámu. Pokud se však podíváme na dřívější působení T. Okamury, ale také jeho texty, můžeme si povšimnout, že témata spojená s imigranty a islámem pro něj nebyla klíčová, nebo k nim zaujímal zcela odlišná stanoviska.

Například v roce 2010 vydal knihu *Český sen*, ve které píše o snaze prosadit zaměstnávání imigrantů ve své společnosti. Primárním tématem pro Okamuru bylo prosazování prvků přímé demokracie.

Problém s určením hnutí SPD jako krajně pravicového hnutí může být i v tom, že stěžejní téma, tedy přímá demokracie, je spíše tématem levicovým. Nicméně k prvkům přímé demokracie, zejména k referendu, se momentálně hlásí i DSSS a ĽSNS. Souvisí to však především s referendem o vystoupení z EU. ĽSNS dokonce o referendu hovoří jako o „mimořádně důležitém nástroji demokracie“. Je nutné však připomenout, že na Slovensku již možnost referenda existuje, nicméně ĽSNS kritizuje právě to, že je prakticky nedosažitelné, protože je nutná 50% účast všech voličů.

Tématika kritiky islámu a negativního postoje proti imigrantům se nejviditelněji projevila tedy až po vypuknutí uprchlické krize. Jakmile tato krize vypukla, mohli jsme si povšimnout, že právě toto téma pro něj a pro SPD bylo stěžejní hned vedle prosazování přímé demokracie a kritiky EU.

Dle výše uvedeného je autor práce schopen uvést, že se u hnutí SPD vyskytují krajně pravicové prvky. Jsou zde přítomny prvky jako welfare šovinismus, víra v silný stát, kritika establishmentu, vymezování se proti EU, islamofobie, přítomnost silného lídra či ekonomický neoliberalismus. Částečně můžeme vidět také prvky xenofobie mířené proti přistěhovalcům, zejména z arabského světa a převážně proti muslimům. Nicméně v případě SPD může jít pouze o momentální trend, který nastal v souvislosti s vypuknutím uprchlické krize. Momentálně si lze totiž všimnout, že oproti minulým létům, téma imigrantů utichá. Rovněž se u SPD nachází negativní postoj proti Romům, který je však zcela odlišný od postoje DSSS či ĽSNS. Obě tyto strany pořádaly celou řadu demonstrací právě v těch místech s největším počtem romských obyvatel. Zároveň je však dle autora věcí diskuze, zdali je možné hnutí SPD označovat jako „krajně pravicové“. Zatímco v případě DSSS, či ĽSNS je dle autora možné o těchto stranách hovořit jako o „krajní pravici“, v případě SPD se to může jevit jako komplikované. Můžeme se však přiklonit například k pojmu tzv. nové krajní pravice, která se rozvíjí již od 60. let 20. století. Někdy se také hovoří o tzv. nové nové krajní pravici [222]. Jak však bylo řečeno v kapitole věnující se stranické rodině krajní pravice, definování samotného pojmu krajní pravice není zcela bezproblémové, a celá řada autorů jej vnímá s určitými odlišnostmi, a tak do jedné kategorie krajní pravice spadají vedle sebe kromě DSSS, ĽSNS a SPD také například výrazně radikálnější Jobbik, v současné době méně radikální rakouští Svobodní, francouzská Národní fronta nebo Wildersova Strana pro svobodu

a mnoho dalších. Přitom je zcela zřejmé, že mezi některými stranami jsou výrazné rozdíly, i když jsou například všechny silně xenofobní nebo se hlásí k nacionalismu. Dle autora se jako vhodnější označení pro SPD jeví spíše termín „radikálně populistická strana“, případně „populistická“ nebo „xenofobně populistická strana“. Zároveň autor zastává ten názor, že je nutné provést revizi stranických rodin a možná definovat zcela nový typ stranické rodiny, do které by zapadaly strany/hnutí typu SPD.

Je nutné si rovněž uvědomit, že většina krajně pravicových stran, se dnes umí pohybovat na hraně zákona a uvědomují si některé svoje limity, pokud chtějí uspět v demokratických volbách a nechtějí být pod neustálým rizikem možného rozpuštění. Takové strany se pak distancují například od otevřeného rasismu, svůj program mají napsán uvážlivě a nedeklarují v nich myšlenky rozbití demokracie. Zde můžeme poukázat právě na ten rozpor u DSSS, kdy ve svém prohlášení deklaruje snahy vybudovat „demokratické zřízení založené na sociální rovnosti“ [79]. Zároveň však ve velmi hypotetické situaci lze předpokládat, že pokud by se DSSS dostala k moci, vedlo by to z jejich strany právě k destrukci demokracie. Autor si je však vědom toho limitu, že se nepředpokládá, že by se DSSS k moci dostala a měla zásadní vliv na fungování politického systému a potenciál ho nějak změnit.

Ačkoli autor nevnímá hnutí SPD jako „antidemokratické“, zároveň však je toho názoru, že je to právě SPD, které má největší potenciál zásadně změnit fungování současného politického systému. Dle autora je tady určité nebezpečí, že pokud T. Okamura využije situace a svého politického potenciálu, může do systému vnést například prvek obecného referenda, které v konečném důsledku může vést například k vystoupení z EU, případně dokonce NATO, nebo například k výraznému posílení pravomocí prezidenta. Zároveň je však nutné se podívat na dvě odlišné roviny, a to ty, jak hnutí funguje navenek, a jak uvnitř. Zatímco navenek sice kritizuje současný systém jako zkorumpovaný a nazývá jej „demo-democracií“, zároveň však chce zavést prvky přímé demokracie a nesnaží se tedy o destrukci jako spíš o modifikaci demokracie. Na druhou stranu však vnitřní fungování SPD není zcela demokratické a strana je silně centralizovaná a prakticky vše se podřizuje primárně lídrovi hnutí T. Okamurovi.

Pokud porovnáme DSSS, ĽSNS a SPD z hlediska volených úspěchů, nejlíp na tom je SPD. SPD dokázala v posledních parlamentních volbách získat nad 10 % hlasů a celkem 22 mandátů z 200. ĽSNS získala 8 % hlasů a 14 mandátů ze 150. Zatímco jediný volební úspěch DSSS bylo vítězství v komunálních volbách v roce 2014, a to v obcích

Duchcov, kde získali 3 mandáty a v obci Větrní, kde získali 2 mandáty. Ve volbách do Poslanecké sněmovny se však jejich výsledek dlouhodobě snižuje. Rovněž největší volební potenciál spatřuje autor u SPD a také LSNS, a to i přesto, že M. Kotleba nedokázal uhájit svůj post předsedy Báňskobystrického kraje.

Autor je také toho názoru, že „tradiční“ česká krajní pravice se již delší dobu nachází v rozkladu a je značně demobilizována, či značná část subjektů již neexistuje a jejich místo zaujaly právě „nové krajně pravicové strany“, které mají spíše antiislámský a protievropský charakter a rovněž nejsou napojené na tradiční subkulturní prostředí neonacistů. Takovým příkladem dle autora může být právě SPD. „Tradiční“ krajní pravice však zažila velký úspěch na Slovensku, a to právě v podobě LSNS. Podle politologa M. Mareše jde však o dlouhodobý trend, který na Slovensku panuje. Poukázal především na dlouhotrvající korupci a napojení tradičních politických stran na podnikatelské a zájmové svazy. K tomu se pak přidával strach z Romů a později také z uprchlíků, což napomohlo právě extrémistům. Zde můžeme poukázat také na to, že právě romská, respektive protiromská, tematika je na Slovensku mnohem výraznější než v případě České republiky. Také oproti Česku má Slovensko v přepočtu na obyvatele čtyřikrát větší romskou komunitu. Od vypuknutí migrační krize protiromské nálady v ČR částečně utichly a do popředí se dostaly především témata spojená s uprchlíky, čehož dokázal využít například právě T. Okamura, stejně jako se toto téma snaží využít DSSS, které pořádá akce společně s islamofobním hnutím Blok proti islamizaci. Podle autora však po odpadnutí protiimigrační vlny dojde u těchto subjektů k opětovnému návratu protiromské nálady, což již částečně můžeme vidět u výroků T. Okamury o tábore v Letech (viz. výše). Důvodem úspěchu LSNS může být také to, že se M. Kotleba a lidé z LSNS dlouhodobě zajímali o problémy lidí, navštěvovali vsi, pomáhali při přírodních katastrofách a zejména jsou silně nacionalisticky orientovaní [221].

Za větším úspěchem SPD oproti DSSS, či LSNS může být i to, že ačkoli SPD se rovněž negativně vymezuje vůči „parazitům“ a rozdmýchává nenávist vůči uprchlíkům a islámu, má mnohem „obezřetněji“ napsaný volební program, který není tolik extrémistický a kontroverzní jako program LSNS, případně DSSS a dokáže jím zaujmout i velkou část neextremistických voličů.

Autor práce by rád na závěr také predikoval možný budoucí vývoj všech zkoumaných uskupení. Autor předpokládá, že hnutí SPD, pokud nedojde k rozložení, jako v případě hnutí Úsvit přímé demokracie, bude i nadále představovat jednu z hlavních

sil na nacionalisticko-populistické scéně v ČR a nadále vyvíjet snahu o prosazování svého programu zejména v oblasti přímé demokracie. Rovněž předpokládá, že nějakou dobu bude SPD využívat i téma rizika uprchlické krize a rizika islámu, i přesto, že se zdá, že momentálně toto téma „utichá“. Pokud ovšem dojde k rozpadu SPD, je dle autora více než pravděpodobné, že T. Okamura brzy poté založí zcela nové hnutí s totožným nebo podobným programem. Dále také nepředpokládá výrazné posílení DSSS, a to z toho důvodu, že postupně ztrácí své voliče (viz. volební výsledky) a rovněž při poslední demonstraci bylo přítomno málo lidí, zatímco u akcí pořádaných hnutím SPD, jich bylo mnohem víc. Co se týče slovenské politiky a zejména krajně pravicové ĽSNS, autor předpokládá, že tato strana bude i nadále představovat hlavní sílu extrémistické krajní pravice a také jejich udržení se v Národní radě minimálně do té doby, než dojde k jejich zákazu, nebo odlivu té části voličů, která není tolik extrémistická a tuto stranu volili spíše jako odpor proti tradičním stranám. U SNS dle autora došlo k výrazné proměně a jejich posunu od radikálně pravicové politiky spíše k pravicové konzervativní politice a nepředpokládá jejich opětovný návrat k radikalismu jako za tehdejšího předsedy J. Sloty.

Závěr

Cílem této magisterské diplomové práce bylo představit typologii stranických rodin od Klause von Beymeho a dalších vybraných autorů. Autor této práce vybral typologie tří teoretiků, a to: Piera Ignaziho, Hans-Georga Betze a Case Muddeho. Dalším cílem bylo představit vybrané politické subjekty, které jsou označovány jako krajně pravicové. Autor této práce si vybral dva subjekty z české politické scény (Dělnická strana sociální spravedlnost a Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura) a dva subjekty ze slovenské politické scény (Slovenská národní strana a Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko). Následně se autor pokusil o nalezení kritérií výše zmíněných autorů u jednotlivých zkoumaných subjektů, kdy pak bylo cílem určit, zda mohou být dané subjekty označovány jako krajně pravicové, respektive kolik kritérií splňují a v čem se subjekty od sebe liší.

Stranická rodina krajně pravicových stran představuje velmi různorodou skupinu subjektů. Tyto subjekty však vykazují některé společné rysy, jako je například silné národní cítění. Krajní pravice jako taková prošla velmi dynamickým vývojem. Zpočátku století se pravý okraj politického spektra pojil především s ideologií fašismu a později nacismu. Po válce pak byly tyto subjekty zdiskreditovány. Rovněž se v teoriích a politické vědě nahlíželo na krajní pravici právě optikou fašismu. Německý politolog K. von Beyme, který dal základ právě pro typologii stranických rodin, nahlížel ještě na začátku 80. let 20. století na politické strany z pravého okraje politického spektra právě skrze fašismus.

Právě v 80. a zvláště pak v 90. letech 20. století jsme mohli zaznamenat vzestup krajní pravice, respektive tzv. pravicově-populistických formací. Růst těchto stran a subjektů mohl nastat z několika příčin. První příčinu můžeme spatřit například v tom, že mnohé z těchto subjektů nijak nenavazovaly na historickou tradici fašismu. Dalším důvodem mohlo být rostoucí přistěhovalectví ze zemí „třetího světa“, krize sociálního státu a celková proměna společnosti. P. Ignazi o tom hovořil jako o „tiché kontrarevoluci“.

Dynamickým vývojem prošly také krajně pravicové strany v zemích střední a východní Evropy. Růst těchto subjektů mohl však nastat právě až v 90. letech 20. století po pádu komunistických režimů. Krajně pravicové strany, respektive strany, které jsou za krajní pravici považovány, za posledních necelých 30 let po konci nedemokratického režimu nabyly různých podob, mají odlišné volební výsledky a také se zabývají různými

tématy. Některé ze stran se pak dokonce etablovaly v politickém a stranickém systému a byly úspěšné ve volbách, ačkoli třeba jen na krátkou dobu. Takovým příkladem můžou být v 90. letech například Sládkovi Republikáni. Na Slovensku dlouho za krajně pravicovou stranu, která se úspěšně dokázala etablovat, byla označována Slovenská národní strana. Nyní se zdá, že tuto „štafetu“ extrémistických stran přebírá M. Kotleba se svou ĽSNS.

Jak bylo řečeno, k dosažení výzkumného cíle autor využil především koncepty krajní pravice tří autorů – P. Ignaziho, H.-G. Betze a C. Muddeho. Všechny tyto tři koncepty pak byly následně autorem využity pro to, aby se jednotlivá kritéria pokusil nalézt u zkoumaných subjektů. Autor se na základě programatik a vystupování pokusil postupně nalézt tato kritéria, která by ideálně měly krajně pravicové subjekty splňovat: prostorové, ideologické, antisystémovost, populismus jako ideologie, ekonomický neoliberalismus, antiestablishment, nacionalismus, xenofobie, rasismus, víra v silný stát a welfare šovinismu. Tyto prvky autor následně doplnil o prvky jako: přítomnost ideologie, islamofobie, postoj proti EU, silný lídr a tradiční hodnoty.

Piero Ignazi ve svém konceptu krajně pravicových stran rozlišil mezi starými a novými krajně pravicovými stranami. Nová krajní pravice, která se dle Ignaziho objevovala od 80. let 20. století, se distancovala od fašismu a odmítala liberalismus. P. Ignazi nakonec navrhl tři kritéria, která by dle něj měla „extrémně pravicová strana“ splňovat: prostorové, ideologické kritérium a kritérium postoje k systému. Co se týče kritéria postoje k systému, respektive anti-systémovosti, bylo dle autora nutné tento pojem blíže přiblížit, protože může být chápán zcela odlišně. V této práci se s antisystémovostí pracovalo tak, že strana toto kritérium splňuje, pokud se nachází na okraji ideologické osy pravice-levice, zpochybňuje legitimitu systému a hlásí se k ideologii, která není slučitelná s hodnotami země. Všechna tato kritéria dle autora splňují strany DSSS a ĽSNS. Zatímco SNS nespĺňuje žádné z těchto kritérií, v případě SPD autor určil kritérium antisystémovosti jako částečně přítomné, a to z toho důvodu, že hnutí SPD se sice nesnaží o destrukci demokracie jako takové, na druhou stranu však současný politický systém označuje jako „demo-demokracii“ a celý systém je dle nich zkorumpovaný, což může částečně podkopávat současnou demokracii. Nutno podotknout, že většina autorů se shoduje na tom, že Ignaziho přístup je příliš rigidní a má velice úzké vymezení.

Dalším konceptem, kterým se autor magisterské diplomové práce zabýval, byl koncept německého politologa Hanse-Georga Betze. Zatímco P. Ignazi pracoval

s pojmem „extrémně pravicová strana“, H.-G. Betz použil výraz „pravcová populistická strana“. Důležitou odlišností je to, že tyto strany nepoužívají ideologii, ale spíše populismus se znaky xenofobie a neoliberalismu. Podle H.-G. Betze se navíc tyto nové politické subjekty staví mimo současné pravolevé stranické spektrum. Hlavními znaky, které „pravcoví populisté“ musí dle něj splňovat, jsou: populismus místo ideologie, xenofobie, rasismus, ekonomický neoliberalismus a protistranické výzvy, respektive antiestablishment. Kromě těchto znaků H.-G. Betz definoval také to, že strany se snaží prosazovat právo a pořádek, odmítají integraci menšin do společnosti a sympatizanti těchto stran se uchylují k útokům vůči menšinám. Kromě toho jsou tyto strany často závislé na charismatickém, až autoritářském lídrovi, který pomáhá k centralizaci ve straně a spoluvytváří hierarchickou strukturu strany. Na základě analýzy programatiky a také vystupování analyzovaných stran autor dospěl k závěru, že do Betzova konceptu můžeme zařadit všechny zkoumané strany, kromě Slovenské národní strany, u které se však částečně vyskytuje pouze kritérium ekonomického liberalismu a částečně xenofobní chování především vůči homosexuálům a přistěhovalcům.

Posledním autorem, kterým se tato magisterská diplomová práce zabývala, byl nizozemský politolog Cas Mudde. Muddeho koncept, na rozdíl od konceptu H.-G. Betze, vychází z ideologického základu politických stran. Rovněž je nutno podotknout, že C. Mudde při sestavování svých kritérií vycházel z výzkumu západoevropských stran, nicméně dle autora této práce lze předpokládat, že je to koncept aplikovatelný i na prostor střední a východní Evropy. C. Mudde svou teorii sestavil na základě volební programatiky, veřejných prohlášení či stranických tiskovin. Na základě zkoumání pak došel k závěru, že společnými tématy všech stran jsou nacionalismus, xenofobie, welfare šovinismus a víra v silnější stát. Kromě těchto znaků ale sledoval také například znaky jako rasismus, antisemitismus, antidemokratické prvky, populismus či protistranická politika. Jak je patrné, mnohé z prvků se prolínají jak u konceptu C. Muddeho, tak u konceptu H.-G. Betze.

Autor práce si stanovil v úvodu několik výzkumných otázek. První otázkou bylo: *Jakými hlavními tématy se jednotlivé subjekty profilují?* U všech zkoumaných stran se do různé míry projevuje nacionální tematika. Společné téma DSSS, SPD a LSNS můžeme spatřit v odporu proti Evropské unii a NATO. Všechny strany požadují referendum o vystoupení z EU a často hovoří jako o ztrátě suverenity či „diktátu Bruselu“. Rovněž společným tématem je také do značné míry kritika současného politického a stranického systému. Dosavadní politický establishment viní z korupcí a rozkrádání

veřejných financí. U DSSS a ESNS rovněž převládá xenofobní rétorika namířena proti romské menšině a za poslední léta také proti islámu. Xenofobie se částečně projevila také v případě hnutí SPD, a to nejviditelněji proti islámu. Nicméně hlavním tématem SPD je dlouhodobě prosazování prvků přímé demokracie. Určit hlavní téma v případě SNS je dle autora složité. SNS se profiluje především nacionalismem, který prostupuje takřka do každé oblasti programu. Zaměřují se například na podporu mladých rodin, zefektivnění fungování státu, bezpečnost země či penzijní reformu. Na rozdíl od ostatních stran je také jejich program detailnější a podrobněji řeší vícero oblastí.

Druhou výzkumnou otázkou stanovenou v této práci byla: *Lze aplikovat koncepty krajně pravicových stran zkoumaných autorů na hnutí Svoboda a přímá demokracie?* Na základě analýzy programových bodů, vyjadřování v médiích, případně na sociální sítích a veřejnosti, autor dospěl k závěru, že koncepty krajní pravice jsou na hnutí SPD aplikovatelné. Podle uvedené tabulky v poslední kapitole si můžeme povšimnout, že hnutí SPD splňuje většinu kritérií podle konceptu H.-G. Betze, ale i C. Muddeho. Vzhledem k povaze hnutí SPD je však podle autora nejvhodnějším konceptem právě koncept německého politologa H.-G. Betze. Zatímco koncept C. Muddeho je vhodnější pro strany typu DSSS a ESNS. Důvod vhodnějšího použití Betzova konceptu na hnutí SPD spatřuje autor právě v tom, že podle H.-G. Betze jím definované „pravicové populistické strany“ nevyužívají ke svému cíli ideologii, ale populismus s prvky xenofobie. Současně se o hnutí SPD dá podle Betzova kritéria říct, že stojí mimo současné pravolevé stranické spektrum, ačkoli je mnoha autory řazeno na pravý okraj. Kromě toho lze u hnutí SPD nalézt většinu kritérií, jak je definoval právě H.-G. Betz, včetně přítomnosti silného lídra, který stranu centralizuje. Podle autora také jde u SPD spíše o „politický styl“ než o „ideologické vymezení“.

Další výzkumná otázka se týkala SNS: *Došlo ke změnám u strany SNS po odchodu předsedy J. Sloty?* Na tuto výzkumnou otázku lze jednoznačně odpovědět, že od odchodu Jana Sloty došlo k výrazným změnám jak v rétorice, tak v programu. SNS upustila od vyhrocené xenofobní rétoriky vůči romské menšině a také vůči Maďarsku. Rovněž SNS na základě analýzy nelze zařadit do konceptů krajní pravice. Nacionalismu ve straně sice nadále zůstává, nicméně došlo spíše k posunu od extrémní pravice blíže ke středu ke konzervativní pravici.

Čtvrtou výzkumnou otázkou stanovenou v této práci byla: *Reflektují zkoumané politické strany ve svých programech tematiku uprchlické krize?* Každá ze zkoumaných stran do svého programu v různé míře refletovala uprchlickou krizi. DSSS považuje

imigraci za jeden z hlavních problémů. Každého imigranta, který vstoupí na území ČR nelegálně, slibují vyhostit. Rovněž navrhli kontroverzní zřízení pracovních táborů, kde by si uprchlíci měli odpracovat náklady na svůj pobyt v zemi. Uprchlíci dávají také dohromady s islámem a varují před islamizací země. Rovněž hnutí SPD mluví o požadavku přísnějších podmínek imigrační politiky. Nechtějí zde nepřizpůsobivé imigranty a stejně jako DSSS, spojují imigraci také s islámem a obavou před islámskými fanatiky a islamizací země. SNS také zmiňuje uprchlickou krizi, avšak oproti ostatním stranám nejméně vyhrcočeně a rovněž se zároveň nezmiňuje o islámu, ačkoli požadují přijmout zákona o zákazu nošení burek, či zákazu stavby mešit a minaretů. SNS požaduje důslednou ochranu hranic před masovou a nekontrolovatelnou invazí nelegálních migrantů, dodržování azylového procesu nebo vytvoření stálých center. ĽSNS v programu hovoří o tom, že nedovolí imigrantům obsadit Slovensko. Také spojuje imigraci právě s islámem. Využívá spojení jako hordy muslimských imigrantů či agresivní imigranti a všechny imigranty rovněž slibuje vyhostit.

Další výzkumná otázka stanovená v úvodu této magisterské diplomové práci se zaměřila na úspěch, respektive neúspěch DSSS: *Může za neúspěchem DSSS stát právě úspěch SPD?* Podle autora za neúspěchem nestojí primárně hnutí SPD, nicméně může na tom mít určitý podíl, zejména po vypuknutí migrační krize v roce 2015. DSSS byla dlouhodobě přední krajně pravicovou stranou, i když nedokázala příliš voliče zaujmout, za čímž může stát také příliš úzký volební program mířící spíše na radikálnější a extrémističtější část voličů. V roce 2015 navíc přišla migrační krize a do popředí se dostávaly subjekty převážně antiislámského charakteru. DSSS sice dlouhodobě ve svém programu reflektovala migraci ještě před vypuknutím migrační krize, nicméně nikdy u ní nepřevažovaly antiislámské postoje. A právě nejvýrazněji v této tématice uspělo hnutí SPD. Za úspěchem hnutí SPD může stát samozřejmě také samotná osoba T. Okamury, který je přijatelnější pro větší část voličů než lídr DSSS T. Vandas. Zajímavým postřehem tak může být i fakt, že T. Okamura, který pochází z multikulturního prostředí, dokázal uspět právě s kritikou multikulturalismu a vyvoláváním strachu z imigrantů, kteří pocházejí ze zcela jiného prostředí, zatímco DSSS s tímto postojem nikdy výrazně neuspěla. Za úspěchem T. Okamury tak může stát kromě obezřetně napsaného programu, který zaujme i neextrémistické voliče i pověst T. Okamury jako úspěšného podnikatele a úspěšného kandidáta na senátora. Rovněž T. Okamura, přesto, že pochází z Japonska, klade často důraz na své české a moravské kořeny, a tak i jako imigrant zná české tradice, které je třeba bránit. Za neúspěchem DSSS

tedy v posledních letech může stát také SPD, právě kvůli svému antiislámskému a antiimigrantskému postoji, nicméně DSSS se již dlouhodobě potýká s úbytkem voličů, a to již od svého vzniku, respektive znovuoobnovení v roce 2010. Kromě toho za celou řadu let nedokázala získat nové sympatizanty, navíc jak uvádí Zprávy o extremismu vydávané Ministerstvem vnitra, extrémní pravice se dlouhodobě potýká s nejednotností a dlouhotrvajícími osobními spory. Rovněž za neúspěchem DSSS může stát jejich celkový útlum, a to i v případě pořádání různých demonstrací.

Výše řečeným můžeme také částečně odpovědět na otázku: *Proč je z hlediska volební podpory úspěšnější LSNS než DSSS?* Ludová strana Naše Slovensko je nejbližším zahraničním partnerem DSSS. Obě strany se vzájemně podporují, jsou si navzájem hosty na svých sjezdech nebo pořádají spolu různé demonstrace. Ačkoli obě strany jsou takřka stejně radikální ve svých projevech, mají stejné zaměření, úspěchy LSNS jsou mnohem vyšší. Například předsedovy LSNS se i přes to, že byl několikrát zadržen policií, podařilo uspět. Nejdřív se v roce 2013 stal předsedou Banskobystrického kraje a později, v roce 2016, dostal stranu do Národní rady. Post předsedy kraje sice na podruhé neobhájil, podle průzkumů to však vypadá, že by strana ve volbách do Parlamentu mohla opět uspět. Za úspěchem Kotleby a LSNS můžeme spatřit několik faktorů. Jednak LSNS se hlásí ke křesťanským hodnotám, a tak určitě dokázal zaujmout některé nábožensky založené voliče. Rovněž lidé mohou spatřit v případě LSNS snahu řešit problémy s romskou menšinou, která je oproti České republice mnohem vážnější a napětí v některých oblastech stoupá. Za jeho úspěchem můžou stát také takové faktory, jako například nezáměr voličů nebo celkovou frustraci z tradiční politiky. M. Kotleba a LSNS dlouhodobě systematicky pracovala na tom, aby zlepšila svůj obraz v očích voličů. Voliči tak mohli spatřit jejich snahu řešit problémy, které se dlouhodobě neřešily nebo pomáhali například při povodních. V neposlední řadě se z Kotleby stal také výborný rétor a jednoduše by se dalo konstatovat, že říká svým potenciálním voličům právě to, co tzv. chtějí slyšet a dokázal tak zaujmout i voliče, kteří jsou zklamáni politikou. Autor také předpokládá, že kromě protestních hlasů značnou část voličů LSNS získala u těch radikálnějších voličů, kteří dříve volili právě Slovenskou národní stranu kvůli jejich antiromskému zaměření.

Autor této práce by na závěr rád shrnul některé výsledné poznatky. Nejméně vhodným konceptem ke zkoumání krajně pravicových stran se autorovi jeví koncept P. Ignaziho, především kvůli velmi úzkému zaměření jeho teorie a celkové rigidnosti. Vhodnějšími koncepty jsou podle autora koncepty H.-G. Betze a C. Muddeho, ačkoli jako

výrazný rozdíl se jeví právě to, zdali strana využívá spíše ideologii nebo prvky populismu. Na základě analýzy autor dospěl k názoru, že k široké skupině krajně pravicových stran lze zařadit DSSS, SPD a LSNS. Nicméně jak autor uvedl, nejvhodnějším konceptem pro hnutí SPD je koncept H.-G. Betze. S označením SPD jako „krajně pravicového hnutí“ by tak byl autor obezřetný a spíše by využil výraz právě H.-G. Betze a hnutí SPD by označil jako pravicově populistické hnutí, případně jako pravicově populistické xenofobní hnutí. Co se týče SNS, tato strana nezapadá do žádného z konceptů, a tak tuto stranu nelze dle autora označit ani jako krajně pravicovou, extrémistickou případně pravicově populistickou, i přesto, že některé krajně pravicové prvky ve straně přítomny stále jsou. Na závěr si je třeba podle autora uvědomit, že zatímco smyšlení DSSS či LSNS například v xenofobii či silného nacionalismu se dá označit jako za konstantní a stálé, smyšlení u SPD, respektive u T. Okamury, podle nějž se celé směřování SPD odvíjí, se vyvíjí. Například dříve před vypuknutím „horké“ fáze migrační krize nebyla témata uprchlíků vůbec primární. Do popředí se toto téma dostalo až po vypuknutí krize a využil tak nejspíš právě strach obyvatel, který z migrační krize vyplynul. Navíc se T. Okamura dlouhodobě snaží zbavit svého označení jako xenofoba či rasisty právě poukazováním na to, že on sám byl terčem posměšků a xenofobii a rasismus zažil na vlastní kůži. Stejně tak postoj Okamury k EU nebyl dříve tak vyhraněný. Zatímco DSSS či LSNS od počátku EU kritizovali a chtěli vystoupení nebo alespoň značnou revizi, T. Okamura se ještě jako senátor dokonce připojil k žalobě na tehdejšího prezidenta V. Klause za odkládání podpisu Lisabonské smlouvy, kterou T. Okamura nyní kritizuje. Naopak za velmi konstantní postoj se dá považovat Okamurův postoj v prosazování prvků přímé demokracie.

Autor považuje otázky a případné cíle této práce za zodpovězené, nicméně je podle něj potřeba nahlížet na vymezení krajní pravice s určitou opatrností. Jak je patrné, jako krajně pravicové strany se označují velmi různorodé subjekty, a tak do stejné kategorie krajní pravice se často řadí neonacistické subjekty, které svou minulost navazují na fašismus, ale také pravicovní populisté, kteří se silně distancují od fašismu. Podle autora je tak vhodné přijít s celkovou revizí krajně pravicové stranické rodiny nebo alespoň důsledně vymezovat rozdíly.

Použitá literatura

- [1] CHARVÁT, Jan. „Současný politický extremismus a radikalismus“. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.
- [2] KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. „Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko“. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4845-4.
- [3] VEJVODOVÁ, Petra. „Politický extremismus a jeho základní charakteristiky. Extremisté na české politické scéně“ 26. 4. 2012. Příspěvek na semináři „Politický extremismus – jsme na něj připraveni?“ (online; pdf). Dostupné z: http://www.cevroinstitut.cz/upload/ck/files/Petra_Vejvodova.pdf
- [4] Ministerstvo vnitra ČR. „Co je extremismus“ (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>
- [5] Ministerstvo vnitra SR. „Extremizmus“ (online). Dostupné z: <https://www.minv.sk/?extremizmus-1>
- [6] MAREŠ, Miroslav. „Pravicový extremismus a radikalismus v ČR“. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.
- [7] DANICS, Štefan. „Extremismus“. Praha: Triton, 2003. Řešení krizových situací. ISBN 80-7254-454-3.
- [8] MUDDE, Cas. „Radical Right Parties in Europe: What, Who, Why?“ leden 2011. Selected Works of Cas Mudde. Dostupné na: https://works.bepress.com/cas_mudde/46/
- [9] KOPEČEK, Lubomír. „Politické strany na Slovensku 1989 až 2006“. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. Politologická řada. ISBN 9788073251130.
- [10] MUDDE, Cas. „The ideology of the extreme right“. Manchester ; New York: Manchester University Press, 2000. ISBN 0719064465.
- [11] MAIR, Peter, MUDDE, Cas. "The party family and its study." Annual Review of Political Science 1.1 (1998): Pp. 211-229.
- [12] HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. „Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě“. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3192-6.
- [13] BEYME, Klaus von. „Political parties in western democracies“. Aldershot, Hants, England: Gower, c1985. ISBN 9780566005701.

- [14] FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. „Teorie politických stran“. Praha: Barrister & Principal, 1998. Vědecké studie (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-31-5.
- [15] Dočekalová, P. 2005. ‘Norská Strana pokroku: součást stranické rodiny extrémní pravice?’, *Politologický časopis*, 2005, 4, pp. 384 – 402.
- [16] HEYWOOD, Andrew. „Politické ideologie“. 4. vyd. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-137-3.
- [17] IGNAZI, Piero. „The silent counter-revolution“. *European Journal of Political Research* [online]. 1992, **22**(1), 3-34 [cit. 2018-03-15]. DOI: 10.1111/j.1475-6765.1992.tb00303.x. ISSN 0304-4130. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-6765.1992.tb00303.x>
- [18] BETZ, Hans-George. „The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe“. *Comparative Politics*[online]. 1993, **25**(4), 413- [cit. 2018-03-15]. DOI: 10.2307/422034. ISSN 00104159. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/422034?origin=crossref>
- [19] IGNAZI, Piero. „Extreme right parties in Western Europe“. New York: Oxford University Press, 2003. Comparative politics (Oxford University Press). ISBN 0–19–829325–9.
- [20] BETZ, Hans-Georg. „Exclusionary Populism in Western Europe in the 1990s and Beyond: A Threat to Democracy and Civil Rights?“ Identities, Conflict and Cohesion (2000 – 2009). 2004. Programme paper (online). Dostupné z: [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/httpNetITFramePDF?ReadForm&parentunid=17BFB816DA5CEF8B80256B6D005787D8&parentdoctype=paper&netitpath=80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/17BFB816DA5CEF8B80256B6D005787D8/\\$file/betz.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/httpNetITFramePDF?ReadForm&parentunid=17BFB816DA5CEF8B80256B6D005787D8&parentdoctype=paper&netitpath=80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/17BFB816DA5CEF8B80256B6D005787D8/$file/betz.pdf)
- [21] MUDDE, Cas. „The Single Issue Party Thesis: Extreme Right Parties and the Immigration Issue.“ *West European Politics*. 1999. 22 (3): 182–197 (online; pdf). Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Cas_Mudde/publication/47379664_The_Single-Issue_Party_Thesis_Extreme_Right_Parties_and_the_Immigration_Issue/links/549b0ac20cf2b80371371889/The-Single-Issue-Party-Thesis-Extreme-Right-Parties-and-the-Immigration-Issue.pdf
- [22] MUDDE, Cas. „Populist Radical Right Parties in Europe“. Leiden: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0511341431.

- [23] KLUKNAVSKÁ, Alena. „Zaostrené na Rómov? Ľudová strana Naše Slovensko v parlamentných voľbách na Slovensku“ in ŠTEFANČÍK, Radoslav. *Pravicový extrémizmus a mládež na Slovensku*. Brno: Tribun EU, 2013. Pp. 127-143. ISBN 978-80-263-0516-3.
- [24] KOPEČEK, Lubomír. „Politické strany a stranické systémy ve srovnávací a teoretické perspektívě“ in STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005. Pp. 9-52. ISBN 80-7367-038-0.
- [25] KOPEČEK, Lubomír. „The Far Right in Europe: A summary of attempts to define the concept, analyze its identity, and compare the Western European and Central European far right“. *Středoevropské politické studie*, 9(4), Pp. 280-293. Dostupné na: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4400>
- [26] MICKENBERG, Michael. „Leninist beneficiaries? Pre-1989 legacies and the radical right in post-1989. Central and Eastern Europe. Some introductory observations“. *Communist and Post-Communist Studies*, 42, 4, 1999 Pp. 445-458
- [27] PASÁK, Tomáš, PASÁKOVÁ, Jana, ed. *Český fašismus, 1922-1945 a kolaborace, 1939-1945*. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2.
- [28] VYKOUPIIL, Libor. „Národní liga“ Pp. 781-792 in MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-180-1
- [29] ČAKL, Ondřej, WOLLMANN, Radek. „Czech Republic“ Pp. 28-54 in MUDDE, Cas, ed. *Racist extremism in Central and Eastern Europe*. London: Routledge, c2005. Routledge studies in extremism and democracy. ISBN 0-415-35594-X.
- [30] Volby do Sněmovny lidu Federálního shromáždění 1992. Volby.cz (online). Dostupné na: <https://volby.cz/pls/sl1992/u4>
- [31] BASTL, Martin. „Krajní pravice a krajní levice v ČR“. Praha: Grada, 2011. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3797-3.
- [32] Ministerstvo vnitra ČR. 2009. „Strategie boje proti extremismu“ (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [33] Idnes.cz. 2008. „Extremisté se střetli v Litvínově s policisty, pronikli až k Romům“ idnes.cz, 18. 10. 2008 (online). Dostupné na: https://zpravy.idnes.cz/extremiste-se-stretli-v-litvinove-s-policisty-pronikli-az-k-romum-1-di-domaci.aspx?c=A081018_081311_domaci_jan

- [34] Ministerstvo vnitra ČR. 2011. „Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2010“ (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [35] CHARVÁT, Jan. „Boots, braces and baseball bats: right-wing skinheads in the Czech Republic (1985–2015)“. Pp. 85–92 in Keep It Simple, Make it Fast! An Approach to Underground Music Scenes. Volume 2. 2016. Porto: Universidade do Porto, Faculdade de Letras
- [36] Nejvyšší správní soud ČR. „NSS rozpustil Dělnickou stranu“ nssoud.cz, 17. 2. 2010 (online.cz). Dostupné z: http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=427
- [37] EICHLER, Pavel. „Dělnická strana je podezřelá z propagace nacismu“ idnes.cz, 16. 3. 2007 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/delnicka-strana-je-podezrela-z-propagace-nacismu-fux-/domaci.aspx?c=A070315_174535_domaci_pei
- [38] Ministerstvo vnitra ČR. „Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014“ 2015. (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [39] Ministerstvo vnitra ČR. „Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2015“ 2016. (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [40] ZELENKA, Jakub. „Spojenou krajní pravici povede odsouzený Bartoš. Součtem nul vznikne zase nula, předvídá politolog.“ aktualne.cz, 16. 5. 2017 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/krajni-pravice-pod-vedenim-bartose-odsouzeneho-za-antisemiti/r~b8e1a1843a3511e791210025900fea04/>
- [41] Volby.cz. „Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017“ 2017 (online). Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>
- [42] SMOLÍK, Josef; VEJVODOVÁ, Petra. „Nové trendy české krajní pravice“ Rexter 2013 (1). Pp. 91-116 (online). Dostupné z: http://www.rexter.cz/wp-content/uploads/rexter_01_2013_04.pdf
- [43] CHARVÁT, Jan. „Průvodce radikalismu na kandidátkách. Komu je Okamura málo, má na výběr i tak – až moc“ aktualne.cz, 17. 10. 2017 (online). Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/pruvodce-radikalismem-na-kandidatkach-komu-je-okamura-malo/r~b8ed852cb27f11e7b5d30025900fea04/?redirected=1508242203>
- [44] European Roma Rights Centre. „Racially motivated violence on the rise in the Czech Republic“ errc.org, 5. 11. 1999 (online). Dostupné z: <http://www.errc.org/article/racially-motivated-violence-on-the-rise-in-the-czech-republic/2025>

- [45] „Racially motivated crimes 2011 – 2015“ enar-eu.org, (online). Dostupné z: <http://www.enar-eu.org/Racially-motivated-crimes-2011-2015>
- [46] PAYNE, Stanley G. „A history of fascism, 1914-1945“. Madison, Wis.: University of Wisconsin Press, c1995. ISBN 0-299-14874-2. ISSN ahistoryoffascism,1914-1945.
- [47] KAMENEC, Ivan. „Slovenský štát (1939-1945)“. Přeložil Eva VONDRÁŠKOVÁ. Praha: Anomal, 1992. Ad fontes. ISBN 80-900235-3-3.
- [48] KRAJČOVIČOVÁ, Natália. „Andrej Hlinka v slovenskej politike“. *Historická revue*. 2004, **15**(1), 22-24.
- [49] ČT24. „Hlinka a Tiso – slovenští nacionalisté?“ ceskatelevize.cz, 11. 4. 2008 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1457829-hlinka-a-tiso-slovensti-nacionaliste>
- [50] BAKA, Igor. „Politický systém a režim Slovenskej republiky v rokoch 1939-1940“. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2010. ISBN 978-80-969375-9-2.
- [51] SOKOLOVIČ, Peter. „Hlinkova garda: 1938-1945“. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2009. Monografie (Ústav pamäti národa). ISBN 978-80-89335-10-7. ISSN hlinkovagarda:1938-1945.
- [52] LAQUEUR, Walter. „Fascism: past, present, future“. Reprint. New York: Oxford University Press, 1996. ISBN 9780195117936.
- [53] NOCIAR, Tomáš. „Right-wing Extremism in Slovakia“. Berlín: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012. ISBN: 978-3-86498-438-9
- [54] MIKUŠOVIČ, Dušan. „Slovenská perspektiva“. In. DANILOV, Sergej a NOCIAR, Tomáš. (eds.). *Milovaní a nenávidení. Podobnosti a rozdiely medzi slovenskou a maďarskou krajinou pravicou*. 2012 Bratislava: Inštitút pre medzikultúrny dialóg, pp. 7-14.
- [55] BIHARIOVÁ, Irena. „Vývoj pravicového extrémizmu na Slovensku v rokoch 1989-2011“. Bratislava: Ľudia proti rasizmu, 2011. ISBN 978-80-969250-4-9.
- [56] MILO, Daniel. „Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike“. Bratislava: Ľudia proti rasizmu, 2004. ISBN 80-89149-03-0.
- [57] MILO, Daniel. „Slovakia“ Pp. 195-225 in MUDDE, Cas, ed. *Racist extremism in Central and Eastern Europe*. London: Routledge, 2005. Routledge studies in extremism and democracy. ISBN 0-415-35594-X.
- [58] MALOVÁ, Darina. „Občianska spoločnosť, sociálne hnutia, mobilizácia a protesty na Slovensku“. *Sociológia*. 40, 4. 2008. Pp. 347-363 (pdf). Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/02031237Malova%20-%20OK.pdf>

- [59] MALOVÁ, Darina. „The Slovak National Movement. A case of successful contention“. In KOPECKÝ, Pavel, MUDDE, Cas. *Uncivil society? contentious politics in post-communist Europe*. 2003. New York: Routledge, pp. 53 - 69.
- [60] MERKL, Peter, WEINBERG, Leonard. „The revival of right-wing extremism in the nineties“. Portland, Or.: F. Cass, 1997. ISBN 978-0714646763.
- [61] TASR. „Vo Zvolene bol fakľový pochod Pospolitosti a občianskych aktivistov“ sme.sk, 28. 8. 2005 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2358827/vo-zvolene-bol-faklovy-pochod-pospolitosti-a-obcianskych-aktivistov.html>
- [62] Teraz.sk. 2016. „Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko, pôvodne Strana priateľov vína, na kandidátke ktorej sa do parlamentu dostalo štrnásť radikálnych pravičiarov, nie je prvou stranou Mariana Kotlebu“ teraz.sk, 13. 3. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/sud-zakazal-kotlebovu-slovensku-pospolit/186579-clanok.html%20forgács%202016>
- [63] Ministerstvo vnitra ČR. „Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2012“ 2013. (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [64] Štatistický úrad SR. „Volby do Národnej rady Slovenskej republiky v roce 2012“ 2012 (online). Dostupné z: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2012/sr/tab9obv.jsp@lang=sk.htm>
- [65] VRAŽDA, Daniel. „Slotu v SNS nahradí Danko. Z politiky ale neodchádzam, ujisťuje“ sme.sk, 6. 10. 2012 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/6558793/slotu-v-sns-nahradi-danko-z-politiky-ale-neodchadzam-uistuje.html>
- [66] BĚLKA, Michal. „Slovensko zvolilo župany, Banskou Bystrici ovládl neonacista Kotleba“ idnes.cz, 24. 11. 2013 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/vysledky-voleb-na-slovensku-dgj-/zahranicni.aspx?c=A131124_013909_zahranicni_mlb
- [67] Aktuality.sk. „Generálny prokurátor podal návrh na rozpustenie Kotlebovej ĽSNS“ aktuality.sk, 25. 5. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/491080/generalny-prokurator-podal-navrh-na-rozpustenie-lsns/>
- [68] VILČEK, Ivan. „Slovensko zakáže Kotlebovy hličky ve vlacích zákonem“ novinky.cz, 17. 8. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/412152-slovensko-zakaze-kotlebovy-hlicky-ve-vlacich-zakonem.html>

- [69] Dělnická strana. „Historie Dělnické strany“ delnicka-strana.cz, 12. 8. 2008 (online). Dostupné z: http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=117&Itemid=151
- [70] MAREŠ, Miroslav, VEJVODOVÁ Petra. „Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany“ Rexter 02/2010 (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/wp-content/issues/2010/02/rexter-2.pdf>
- [71] VEJVODOVÁ, Petra. „Aplikace teorie extremismu na Dělnickou stranu“. [rukopis]. 2005. Brno. Masaryková univerzita
- [72] Webová stránka Národního sjednocení - http://www.narodnisjednoceni.cz/archiv/arch2005_26.htm
- [73] Volby.cz. „Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006“ 2006. (online). Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>
- [74] Dělnická strana. „Ochranné sbory Dělnické strany“ delnicka-strana.cz, 12. 8. 2008 (online). Dostupné z: http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=116&Itemid=150
- [75] Dělnická mládež. „Kdo jsme“ delnickamladez.cz, (online). Dostupné z: <http://www.delnickamladez.cz/o-nas>
- [76] EICHLER, Pavel. „Ministr vnitra Langer podal návrh na zrušení Dělnické strany“ idnes.cz, 5. 11. 2008 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/ministr-vnitra-langer-podal-navrh-na-zruseni-delnicke-strany-ptb-domaci.aspx?c=A081105_121956_domaci_jba
- [77] Lidovky.cz. „Zakázaná Dělnická strana půjde do voleb, jen pod jinou hlavičkou“ lidovky.cz, 20. 2. 2010 (online). Dostupné z: https://www.lidovky.cz/zakazana-delnicka-strana-pujde-do-voleb-jen-pod-jinou-hlavickou-pvr-/zpravy-domov.aspx?c=A100220_101839_ln_domov_mk
- [78] Dělnická strana. „První signatáři Listiny DSSS jsou z Mostu“ delnicka-strana.cz, 22. 2. 2010 (online). Dostupné z: http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1032&Itemid=115
- [79] DSSS. „Programová listina“ 2010. (online). Dostupné z: <http://www.dsss.cz/programova-listina>
- [80] Volby.cz. „Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2010“. 2010. Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>
- [81] DSSS. „Program DSSS“ 2015. (online). Dostupné z: <http://www.dsss.cz/program-dsss-2015>

- [82] VANDAS, Tomáš. „Senát? Udělám jim tam trochu boro“ dsss.cz, 31. 7. 2016 (online). Dostupné z: http://www.dsss.cz/vandas_-senat_-udelam-jim-tam-trochu-boro
- [83] Dělnická strana. „Program DS“ 2008 (online). Dostupné z: http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=103
- [84] MAREŠ, Miroslav. *Right-wing Extremism in the Czech Republic*. Berlín: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012. ISBN: 978-3-86498-291-0. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09347.pdf>
- [85] NEŠETŘIL, Roman. „DSSS získala tři mandáty v Duchcově, jinde v Ústeckém kraji neuspěla“ idnes.cz, 13. 10. 2014 (online). Dostupné z: https://usti.idnes.cz/dsss-v-komunalnich-volbach-2014-djq-/usti-zpravy.aspx?c=A141013_2107440_usti-zpravy_alh
- [86] Aktualne.cz. „ČSSD v Duchcově trvá na koalici s DSSS, hrozí jí zrušení“ aktualne.cz, 6. 11. 2014 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cssd-se-v-duchcove-spojila-s-dsss-sobotka-chce-bunku-zrusit/r~2a4a0cc465b511e4a10c0025900fea04/>
- [87] JANOŮŠEK, Artur; HORÁČEK, Aleš. „Za útok v Duchcově padly podmínky i vězení. Iniciátor dostal dva roky“ idnes.cz, 19. 3. 2014 (online). Dostupné z: https://usti.idnes.cz/rozsudek-nad-utocniky-z-duhcova-d4x-/usti-zpravy.aspx?c=A140319_114614_usti-zpravy_alh
- [88] DLOUHÝ, Miloš, BREJCHOVÁ, Pavla, HÁKA, Antonín. „Dělnická strana sociální spravedlnosti: terénní výzkum krajněpravicové strany“ Rexter 1/2014, (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/delnicka-strana-socialni-spravedlnosti-terenni-vyzkum-krajnepravicove-strany/2014/05/08/>
- [89] LAMPRECHT, Erik. „Analýza volebního výsledku DSSS“ old.delnickamladez.cz, 29. 11. 2013 (online). Dostupné z: <http://old.delnickamladez.cz/analyza-volebniho-vysledku-dsss>
- [90] Ministerstvo vnitra ČR. „Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2016“ 2017. (online). Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- [91] Volby.cz. „Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017“ 2017. (online). Dostupné z: <https://volby.cz/cz/ps2017.htm>
- [92] ŠTĚPÁNEK, Jiří. „Naše přesvědčení neprohrálo“ dsss.cz, 1. 11. 2017 (online). Dostupné z: http://www.dsss.cz/stepanek_-dsss_-nase-presvedceni-neprohralo

- [93] ČT24. „DSSS k tématu Sociální politika a zaměstnanost“ ceskatelevize.cz, 14. 9. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/specialy/volby-2017-programove-postoje-stran/2235934-dsss-k-tematu-socialni-politika-a-zamestnanost>
- [94] ČT24. „DSSS k tématu Obrana a bezpečnost“ ceskatelevize.cz, 14. 9. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/specialy/volby-2017-programove-postoje-stran/2235232-dsss-k-tematu-obrana-a-bezpecnost>
- [95] KONEČNÝ, Miroslav. „Naši krásnou českou zemi zaplavila ničivá imigrantská vlna tsunami...“ dsss.cz, 1. 2. 2017 (online). Dostupné z: http://www.dsss.cz/komentar_-_nasi-krasnou-ceskou-zemi-zaplavila-niciva-imigrantska-vlna-tsunami
- [96] VANDAS, Tomáš. „DSSS: Odsuzujeme pochod Prague Pride. Jde o veřejné propagování nechutnosti“ parlamentnilisty.cz, 13. 8. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/DSSS-Odsuzujeme-pochod-Prague-Pride-Jde-o-verejne-propagovani-nechutnosti-448857>
- [97] DSSS. „Kdo je nepřizpůsobivý?“ neprizpusobivy.dsss.cz, (online). Dostupné z: <http://neprizpusobivi.dsss.cz/kdo-je-neprizpusobivy>
- [98] VÁLOVÁ, Irena. „Dělnická strana sociální spravedlnosti: Lidé musí vidět sílu práva, chceme trest smrti“ ceska-justice.cz, 29. 9. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/09/delnicka-strana-socialni-spravedlnosti-lide-musi-videt-silu-prava-chceme-trest-smrti/>
- [99] Dělnická mládež. „Programové cíle“. Delnickamladez.cz (online). Dostupné z: <http://www.delnickamladez.cz/o-nas/nas-program>
- [100] DSSS. „20. výročí národní pravice s novým logem DSSS“ old.dsss.cz, 24. 2. 2010 (online). Dostupné z: http://old.dsss.cz/20_-vyroci-narodni-pravice-s-novym-logem-dsss
- [101] DSSS. „V Praze zaznělo jasné ne islamizaci a imigraci v ČR“ dsss.cz, 22. 2. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.dsss.cz/v-praze-zaznelo-jasne-ne-islamizaci-a-imigraci-v-cr>
- [102] VANDAS, Tomáš. „Vandas: Nulová tolerance polistopadovému režimu platí“ old.dsss.cz, 14. 6. 2013 (online). Dostupné z: http://old.dsss.cz/vandas_-nulova-tolerance-polistopadovemu-rezimu-plati
- [103] KNĚŽICKÝ, Martin. „Východ zvedá hlavu před západní zhoubou liberalismu“ old.dsss.cz, 23. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://old.dsss.cz/vychod-zveda-hlavu-pred-zapadni-zhoubou-liberalismu>
- [104] Ministerstvo vnitra ČR. Rejstřík politických stran. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/>

- [105] Aktualne.cz. „Okamura žádá o registraci hnutí Úsvit přímé demokracie“ aktualne.cz, 13. 5. 2013 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/okamura-zada-o-registraci-hnuti-usvit-prime-demokracie/r~i:article:779502/>
- [106] OKAMURA, Tomio. „O mně“ tomio.cz (online). Dostupné z: <http://www.tomio.cz/o-mne/>
- [107] Volby.cz. „Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2013“ 2013. (online). Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>
- [108] VENTUROVÁ, Jitka; KOPECKÝ, Josef. „Okamura vystoupil z Úsvitu, zakládá hnutí Svoboda a přímá demokracie“ idnes.cz, 5. 5. 2015 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-opustil-usvit-zaklada-hnuti-svoboda-a-prima-demokracie-pvv-/domaci.aspx?c=A150505_101715_domaci_hv
- [109] Spd.cz. „SPD je zaregistrováno a přijímá nové členy!“ spd.cz, 17. 6. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/spd-je-zaregistrovano-a-prijima-cleny>
- [110] KOHOUT, Pavel. *Úsvit: kritika politického systému a návrh nové Ústavy pro Českou republiku*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2012. ISBN 978-80-87053-78-2.
- [111] SPD. „Program SPD 2015“ 2015. (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/program>
- [112] KOPECKÝ, Josef. „Okamuru čeká schůzka se Sobotkou. S lidovci to bude mít těžké, říká“ idnes.cz, 12. 11. 2013 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamuru-ceka-schuzka-s-cssd-dfg-/domaci.aspx?c=A131112_124812_domaci_kop
- [113] Echo24. „Reflex popisuje machinace v hnutí Úsvit. Okamura to popírá“ echo24.cz, 3. 4. 2014 (online). Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iyukN/reflex-popisuje-machinace-v-hnuti-usvit-okamura-to-popira>
- [114] Volby.cz. „Výsledky voleb do Evropského parlamentu v roce 2014“ 2014. (online). Dostupné z: <https://volby.cz/pls/ep2014/ep11?xjazyk=CZ>
- [115] ČT24. „Speciál ČT24 k volbám do Evropského parlamentu“ ceskatelevize.cz, 26. 5. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1032514-special-ct24-k-volbam-do-evropskeho-parlamentu>
- [116] ČT24. „Wilders: Lidé ukázali odpor k Unii tím, že nepřišli volit“ ceskatelevize.cz, 23. 5. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1032755-wilders-lide-ukazali-odpor-k-unii-tim-ze-neprišli-volit>

- [117] Úsvit – Národní koalice. „Téma hnutí Úsvit pro letošní podzimní komunální volby: přímá volba a odvolatelnost starostů a primátorů“ [usvitnarodnikoalice.cz](http://www.usvitnarodnikoalice.cz), 2014 (online). Dostupné z: <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/tiskove-zpravy/tema-hnuti-usvit-pro-letosni-podzimni-komunalni-volby-prima-volba-a-odvolatelnost-starostu-a-primatoru/>
- [118] VENTUROVÁ, Jitka; KOPECKÝ, Josef. „Okamura vystoupil z Úsvitu, zakládá hnutí Svoboda a přímá demokracie“ idnes.cz, 5. 5. 2015 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-opustil-usvit-zaklada-hnuti-svoboda-a-prima-demokracie-pvv-/domaci.aspx?c=A150505_101715_domaci_hv
- [119] ČT24. „Okamura zakládá nové hnutí – program prý bude stejný jako u Úsvitu“ ceskatelevize.cz, 5. 5. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1525754-okamura-zaklada-nove-hnuti-program-pry-bude-stejny-jako-u-usvitu>
- [120] ČT24. „Jsme radikální hnutí. Okamura má novou stranu – SPD“ ceskatelevize.cz, 16. 6. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1537546-jsme-radikalni-hnuti-okamura-ma-novou-stranu-spd>
- [121] [Idnes.cz](http://idnes.cz). „Poslanec Holík vystoupil z klubu Úsvitu, přidal se k Okamurovi“ idnes.cz, 17. 7. 2015 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/poslanec-jaroslav-holik-vystoupil-z-klubu-f2p-/domaci.aspx?c=A150717_120015_domaci_aho
- [122] SPD. „Tomio Okamura a Radim Fiala: SPD má rekordní počet přihlášek k členství!“ spd.cz, 11. 7. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-a-radim-fiala-spd-ma-rekordni-pocet-prihlasek-k-clenstvi>
- [123] KOPECKÝ, Josef. „Neřešme oranžové vesty, ale migranty, vyzvala opozice. Koalice kývla“ idnes.cz, 15. 9. 2015 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/neresme-nejake-oranzove-vesty-ale-migranty-vyzvala-opozice-koalice-kyvla-15j-/domaci.aspx?c=A150915_113917_domaci_kop
- [124] KOPECKÝ, Josef. „Okamura se chystal povalit vládu. Sehnal pro to ale jen tři podpisy“ idnes.cz, 6. 10. 2015 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-se-chystal-posalit-vladu-sehnal-pro-to-ale-jen-tri-podpisy-1cv-/domaci.aspx?c=A151006_122205_domaci_kop
- [125] SPD. „Radim Fiala: Dnešní demonstrace na Václavském náměstí“ spd.cz, 17. 11. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/radim-fiala-dnesni-demonstrace-na-vaclavskem-namesti>
- [126] Usnesení I. ideové konference SPD, 2015. (pdf). Dostupné z: <http://www.spd.cz/uploads/stranky/6/dokumenty/usneseni-1-ideove-konference-spd.pdf>

- [127] KOPECKÝ, Josef. „Okamuru a „zemanovce“ z SPO spojil před volbami boj proti migrantům“ idnes.cz, 19. 1. 2016 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamuru-a-zemanovce-z-spo-spojil-pred-volbami-boj-proti-migraci-pv9-/domaci.aspx?c=A160119_124558_domaci_kop
- [128] KOPECKÝ, Josef. „Okamurovci a zemanovci berou volby jako referendum o podporovateli Zemana“ idnes.cz, 3. 5. 2016 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamurovci-a-zemanovci-ze-strany-prav-obcanu-jdou-spolu-do-voleb-pxs-/domaci.aspx?c=A160503_110331_domaci_kop
- [129] Volby.cz. „Výsledky voleb do zastupitelstev krajů v roce 2016“ 2016. (online). Dostupné z: <https://volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=12>
- [130] SPD. „3. celostátní konference SPD!“ spd.cz, 19. 11. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/3-celostatni-konference-spd>
- [131] FÉR, Ondřej. „Komplikace pro Okamuru: Na vnitro míří žádost o zrušení jeho SPD“ info.cz, 22. 12. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.info.cz/cesko/komplikace-pro-okamuru-na-vnitro-miri-zadost-o-zruseni-jeho-spd-21294.html>
- [132] KOTRBATÝ, Adam. „SPD Tomia Okamury odmítá do svého štábu pustit novináře. Na redaktora INFO.CZ zavolala policii“ info.cz, 21. 10. 2017 (online). Dostupné z: http://www.info.cz/volby/volby-2017/spd-tomia-okamury-odmita-do-sveho-stabu-pustit-novinare-na-redaktora-info-cz-zavolala-policii-17934.html?fb_comment_id=1517183955025329_1517225471687844&page=6#fb84d5ed8b8
- [133] Hlídací pes. „Ústav nezávislé žurnalistiky žaluje Tomia Okamuru. Žádá veřejnou omluvu“ hldacipes.org, 14. 12. 2017 (online). Dostupné z: <https://hldacipes.org/ustav-nezavisle-zurnalistiky-zaluje-tomia-okamuru-zada-verejnou-omluvu/>
- [134] VESELÁ, Linda. „Byl obětí xenofobie, dnes je vůdce ultrapravice, píše Bloomberg o Okamurovi“ idnes.cz, 13. 10. 2017 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/volby-okamura-spd-extremismus-populismus-bloomberg-pco-/zahranicni.aspx?c=A171013_091857_zahranicni_linv
- [135] OKAMURA, Tomio. „Tomio Okamura: Zákaz islámu“ spd.cz, 9. 8. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zakaz-islam>

- [136] ČT24. „Sněmovna neodmítla Okamurův návrh: Podpora nenávistné ideologie by se mohla stát trestnou“ [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz), 1. 3. 2018 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2404918-okamura-nakrocil-k-uspechu-podpora-nenavistne-ideologie-se-mohla-stat-trestnou>
- [137] ZELENKA, Jakub. „Parazitům sebereme balík peněz, v letech nebyl plot. Migrace polevuje, Okamura začal „sázet“ na Romy“ [aktualne.cz](https://zpravy.aktualne.cz), 15. 2. 2018 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/parazitum-sebereme-balik-penez-v-letech-nebyl-plot-migrace-p/r~8f76d5be119711e8a72bac1f6b220ee8/?redirected=1519983729>
- [138] OKAMURA, Tomio. „Tomio Okamura: Dnes na mě Romové opět podali trestní oznámení“ 19. 6. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-dnes-na-me-romove-opet-podali-trestni-oznamen>
- [139] ZPĚVÁČKOVÁ, Barbora. „Okamura: Nevíte, co je to rasismus. Já ty šikmý oči musím nosit celý život“ [novinky.cz](https://www.novinky.cz), 14. 10. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/451855-okamura-nevite-co-je-to-rasismus-ja-ty-sikmy-oci-musim-nosit-celej-zivot.html>
- [140] ČTK. „Hnutí SPD Tomia Okamury dostalo pokutu. Z volebního účtu nelegálně převedlo přes půl milionu, peníze poté vrátilo“ [ihned.cz](https://domaci.ihned.cz), 22. 2. 2018 (online). Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66058670-hnuti-spd-tomia-okamury-dostalo-pokutu-z-volebniho-uctu-nelegalne-prevedlo-pres-pul-milionu-penize-pote-vratilo>
- [141] ČTK. „Sněmovna se mimořádně sejde kvůli odvolání Okamury“ [lidovky.cz](https://www.lidovky.cz), 2. 3. 2018 (online). Dostupné z: https://www.lidovky.cz/snemovna-se-mimoradne-sejde-kvuli-odvolani-okamury-fxx-/zpravy-domov.aspx?c=A180302_144205_ln_domov_ele
- [142] ČTK. „Okamurovy postoje jsou neonacistické, místopředsedou sněmovny se vůbec neměl stát, řekl Rychetský“ [aktualne.cz](https://zpravy.aktualne.cz), 18. 2. 2018 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/okamura-se-podle-rychetskeho-nemel-stat-mistopredsedou-snemo/r~dec6899614aa11e8aca5ac1f6b220ee8/>
- [143] [Idnes.cz](https://zpravy.idnes.cz). „SPD je dle Pelikána fašistické hnutí, to už na něj chystá trestní oznámení“ [idnes.cz](https://zpravy.idnes.cz), 21. 2. 2018 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/spd-ano-robert-pelikan-tomio-okamura-dan-tok-fasisticka-strana-ve-vlade-nebudu-1xw-/domaci.aspx?c=A180221_105435_domaci_fer
- [144] ČT24. „Tomio Okamura: V referendech se bude hlasovat o otázkách, jakých chcete“ [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz), 13. 10. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/specialy/volby-2017-programove-postoje-stran/2272090-tomio-okamura-v-referendech-se-bude-hlasovat-o>

- [145] Facebook Tomia Okamury, Příspěvek „STOP ROMANISTÁNU!“. 2014. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz/posts/10152131349519317>
- [146] ČTK. „Neexistující pseudokoncentrák, míní Rozner o Letech. Míří na něj trestní oznámení“ lidovky.cz, 5. 2. 2018 (online). Dostupné z: https://www.lidovky.cz/tomio-okamura-spd-miroslav-rozner-koncetracni-tabor-lety-romove-phv-/zpravy-domov.aspx?c=A180205_101937_ln_domov_rsa
- [147] ZELENKA, Jakub; PRCHAL, Lukáš; ŠVEC, Michael; FROUZOVÁ, Kateřina. „Střílet po narození, poslat do plynu. Politici popisují rasistický výstup vlivného muže SPD“ aktualne.cz, 10. 11. 2017 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/tajemnik-spd-posilal-ve-snemovne-zidy-a-homosexuality-do-plynu/r~14061f70c58411e7988aac1f6b220ee8/>
- [148] Facebook Tomia Okamury, 2016. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz/videos/1134154806595333/>
- [149] Facebook Tomia Okamury, 2017. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz/photos/a.185333081477515.45875.179497582061065/1821771834500290/?type=3>
- [150] KONEČNÝ, Miroslav, ZETOCHA, Karel. „Slovenská národní strana: druhá šance“. *Středoevropské politické studie*, 7(2–3), 2005. Pp. 241-262. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepst/article/view/4109/6054>
- [151] Slovenská národní strana. Dostupné z: www.sns.sk
- [152] KOPEČEK, Lubomír. „Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku“. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.
- [153] KOPEČEK, Lubomír. „Slovensko“ In: STRMISKA, Maxmilián (et al.): *Politické strany moderní Evropy*. Portál: Praha, 2005. Pp. 453-479
- [154] MUDDE, Cas. „Extreme-right Parties in Eastern Europe“. *Patterns of Prejudice* 34(1), 2000. Pp. 5-27 DOI: 10.1080/00313220008559132. ISSN 0031-322X. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00313220008559132>
- [155] URUBEK, Tomáš. „Význam a postavení národně orientovaných politických subjektů v současném slovenském stranicko-politickém systému“. in DANČÁK, Břetislav, FIALA, Petr ed. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2247-7.

- [156] DOKTOR, Vladislav. „Volebné kampane politických strán: medzi profesionalizáciou a opatrnosťou“ In: MESEŽNIKOV, Grigorij, GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga, KOLLÁR, Miroslav (eds.): *Slovenské voľby '06*. Inštitút pre verejné otázky: Bratislava. 2006. Pp. 233-239.
- [157] GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga, KRIVÝ, Vladimír. „Electoral behaviour – persistent volatility or clear sign of consolidation? Case of Slovakia“. In: HLOUŠEK, Vít, CHYTÍLEK, Roman (eds.): *Parliamentary Elections and Party Landscape in the Visegrád Group Countries*. CDK: Brno, 2007. Pp. 79-106.
- [158] PINK, Michal, VOJTAJ, Jaromír. „Ústup krajní pravice na Slovensku – postupná marginalizace SNS?“. Rexter 2/2010 (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/ustup-krajni-pravice-na-slovensku-postupna-marginalizace-sns/2010/11/07/>
- [159] ČTK. 2012. „Nacionalista vábí voliče protiromskými billboardy“ aktualne.cz, 7. 2. 2012 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nacionalista-vabi-volice-protiromskymi-billboardy/r~i:article:732115/>
- [160] Tisková konferencia SNS, 2012. Dostupné z: <https://vimeo.com/38367452>
- [161] TASR. „Ján Slota už nebude kandidovať na predsedu SNS“ teraz.sk, 17. 4. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.teraz.sk/spravy/jan-slota-uz-nebude-kandidovat-na-pre/5212-clanok.html>
- [162] ŽÁK, Michal. „Periskop: Jan Slota se musel poroučet, SNS ho vyhodila“ aktualne.cz, 24. 4. 2014 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/periskop-jan-slota-se-musel-poroucet-sns-ho-vyhodila/r~i:article:777819/>
- [163] KRBÁTOVÁ, Lucia. „Toto sú dôvody, prečo sa SNS darí v prieskumoch“ sme.sk, 23. 2. 2016 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20101403/danko-dostal-sancu-od-slotu-jeho-ludi-ma-aj-na-kandidatke.html>
- [164] ONDERČANIN, Lukáš, CUPRIK, Roman. „Naživo z SNS: Danko výsledok teší, odmieta Kotlebu“ sme.sk, 5. 3. 2016 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20110300/ako-vyzeraju-volby-v-strane-sns-nazivo.html>
- [165] SNS. „Program SNS 2015“ 2015 (pdf). Dostupné z: http://www.sns.sk/wp-content/uploads/2018/01/SNS_Volebny_program_2016_2020.pdf
- [166] TASR. „Danko odovzdal predsedovi Matic slovenskej Popradské memorandum“ hlavnespravy.sk, 8. 9. 2013 (online). Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/sns-a-danko-odovzdal-predsedovi-matice-slovenskej-popradske-memorandum/140076>

- [167] SNS. „Popradské memorandum SNS“. 2013. Dostupné z: <http://www.popradskememorandum.sk>
- [168] HANUS, Martin, MAJCHRÁK, Jozef. „Slovenská národná straka? Sledujte ma a potom súďte“ *postoj.sk*, 26. 1. 2016 (online). Dostupné z: https://www.postoj.sk/10198/slovenska-narodna-straka-sledujte-ma-a-potom-sudte_
- [169] Topky.sk. „Danko bojuje proti právam skupin LGBTI: Iba muž a žena tvoria skutočné manželstvo“ *topky.sk*, 8. 9. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.topky.sk/cl/100535/1573479/Danko-bojuje-proti-pravam-skupiny-LGBTI--Iba-muz-a-zena-tvoria-skutocne-manzelstvo->
- [170] SNS. „Program SNS“ 2012. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1423/jaro2016/EVS187/um/Volebne-memorandum-2012.pdf>
- [171] VLACH, Tomáš. „Slovensko potrebuje radikální rez“ *Týden* 43/2015. Pp. 68
- [172] KYSEL, Tomáš. „Ficovi berie hlasy jeho možný spojenec. Keď Smer padá, SNS rastie“ *aktuality.sk*, 17. 2. 2016 (online). Dostupné z: https://www.aktuality.sk/clanok/313779/ficovi-berie-hlasy-jeho-mozny-spojenec-ked-smer-pada-sns-rastie/?utm_source=zive.sk&utm_medium=zona-article&utm_content=box-magaziny-article&utm_campaign=cross
- [173] Aktualne.cz. „Ficovi ochrana Slovenska před nebezpečím v kampani nezabrala. Uprchlíky omílá moc dlouho“ *aktualne.cz*, 29. 2. 2016 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ficova-ochrana-slovenska-pred-nebezpecim-v-kampani-nezabrala/r~16511682db1011e59045002590604f2e/>
- [174] Slovenská pospolitost'. „Vyhlásenie SP – My nie sme kotlebovci!“ *pospolitost.wordpress.com*, 30. 1. 2016 (online). Dostupné z: <https://pospolitost.wordpress.com/2016/01/30/vyhlasenie-sp-my-nie-sme-kotlebovci/>
- [175] KLUKNAVSKÁ, Alena. „Krajne pravicové strany v parlamentných voľbách 2012 na Slovensku“ *Rexter* 1/2012 (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/krajne-pravicove-strany-v-parlamentnych-volbach-2012-na-slovensku/2012/05/04/>
- [176] MIKUŠOVIČ, Dušan. „Slovenská pospolitost' včera a dnes“ *Rexter* 1/2007 (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/slovenska-pospolitost-vcera-a-dnes/2007/05/01/>
- [177] KLUKNAVSKÁ, Alena. „Od Štúra k parazitom: Tematická adaptácia krajnej pravice v parlamentných voľbách na Slovensku.“ *Politologický časopis - Czech Journal of Political Science* [online]. 2013, **20**(3), 258-281. DOI: 10.5817/PC2013-3-258. ISSN 12113247. Dostupné z: <http://www.ceeol.com/search/article-detail?id=90500>

- [178] Slovenská pospolitosť. „Obnovená činnosť SP-NS!“ 2009 pospolitost.wordpress.com, (online). Dostupné z: <https://pospolitost.wordpress.com/2009/03/11/obnoven%C3%A1-%2F%C4%81nnosť-sp-ns/>
- [179] Nový čas. „Slovenská pospolitosť už odštartovala petíciu za vznik strany“ cas.sk, 20. 8. 2009 (online). Dostupné z: <https://www.cas.sk/clanok/128206/slovenska-pospolitost-uz-odstartovala-peticiu-za-vznik-strany/>
- [180] TASR. „Pospolitosť ovládla Stranu priateľov vína, pôjde do volieb“ sme.sk, 9. 3. 2010 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/5276339/pospolitost-ovladla-stranu-priatelov-vina-pojde-do-volieb.html>
- [181] Antifa.cz. „Slovenskí neonacisti mieria do parlamentu“ antifa.cz, 11. 5. 2010 (online). Dostupné z: <http://www.antifa.cz/content/slovenski-neonacisti-mieria-do-parlamentu>
- [182] Slovenská pospolitosť. „Snem Slovenskej pospolitosti 2011 – SP má nového Vodcu“ pospolitost.wordpress.com, 6. 3. 2011 (online). Dostupné z: <https://pospolitost.wordpress.com/2011/03/06/snem-slovenskej-pospolitosti-2011-sp-ma-noveho-vodcu/>
- [183] Hospodárske noviny. „Kotlebovi poslanci“ hnonline.sk (online). Dostupné z: https://hnonline.sk/galeria/3675-kotlebovi-poslanci/7a9ed737d95b99b2818d60e9b24979d1?back_url=https%3A%2F%2Fhnonline.sk%2Fgaleria%2F3675-kotlebovi-poslanci%2F7a9ed737d95b99b2818d60e9b24979d1
- [184] KLUKNAVSKÁ, Alena. „A Right-wing Extremist or People’s Protector? Media Coverage of Extreme Right Leader Marian Kotleba in 2013 Regional Elections in Slovakia“. *EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS*, 1 (1). 2015. Pp. 147-165.
- [185] MOLČANOVÁ, Martina. „Strach aj nádej v osade. Kotleba má už polovicu Podhradia...“ noviny.sk, 9. 6. 2012 (online). Dostupné z: <https://www.noviny.sk/krimi/104170-kotlebovo-podhradie-chysta-sa-pod-krasnou-horkou-upratovanie>
- [186] Video Ľudová strana Naše Slovensko – Krásnohorské podhradie. 29. 9. 2012. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Ajh2iFRBt7M>
- [187] ČEVELOVÁ, Jana, SARVAŠ, Andrej. „V Banskobystrickom kraji vyhral Marian Kotleba (priebeh volieb)“ sme.sk, 23. 11. 2013 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7015606/v-banskobystrickom-kraji-vyhral-marian-kotleba-priebeh-volieb.html>

- [188] TASR. „Skladanie sľubov poslancov a nového predsedu VÚC BBSK sa odkladá“ hlavnespravy.sk, 25. 11. 2013 (online). Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/bbsk-skladanie-slubov-poslancov-a-noveho-predsedu-vuc-sa-odklada/177086>
- [189] VRAŽDA, Daniel. „Kotleba je županom, inauguráciu strážili jeho ľudia“ mybistrica.sme.sk, 20. 12. 2013 (online). Dostupné z: <https://mybystrica.sme.sk/c/7046102/kotleba-je-zupanom-inauguraciu-strazili-jeho-ludia.html>
- [190] PIŠKO, Michal. „Rok župana Kotlebu alebo ako sa darí ĽSNS“ 4. 2 2015, transparency.sk (online). Dostupné z: <http://transparency.sk/sk/rok-zupana-kotlebu-alebo-ako-sa-dari-lsns/>
- [191] BÁRDY, Peter. „Kotlebovo? Jako vládne župan Marian Kotleba v Banskej Bystrici“ aktuality.sk, 24. 2. 2015 (online). Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/271100/kotlebovo-ako-vladne-zupan-marian-kotlebu-v-banskej-bystrici/>
- [192] TASR. „Marian Kotleba v deň osláv 70. výročia SNP vyvesil na budovu Úradu BBSK transparent s nápisom Stop NATO a Yankees go home“ teraz.sk, 2. 9. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.teraz.sk/regiony/poslanci-kotleba-bystrica/96592-clanok.html>
- [193] TASR. „Vyvesiť čierne zástavy na župný úrad v deň osláv SNP je podľa Ľudovíta Kaníka také pošliapavanie odkazu SNP, že sa cez to nedá prejsť mlčaním“ teraz.sk, 29. 8. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.teraz.sk/regiony/bbsk-cierne-vlajky-kotleba-fasizmus/153049-clanok.html>
- [194] MIŠO, Peter. „Kotleba ruší eurofondy: Banskobystrický župan vyhlásil slovnú vojnu EÚ“ pluska.sk, 7. 2. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.pluska.sk/regiony/stredne-slovensko/kotleba-rusi-eurofondy-banskobystricky-zupan-vyhlasil-slovnu-vojnu-eu.html>
- [195] VILČEK, Ivan. „Kotleba zastavil dotaci na představení Stop extremismu, slovenští herci protestují“ novinky.cz, 7. 10. 2015 (online). Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/382783-kotleba-zastavil-dotaci-na-predstaveni-stop-extremismu-slovensti-herci-protestuji.html>
- [196] VRAŽDA, Daniel. „Kotlebovej desivej ochranke sa postavil aj Lunter, Banskobystrický kraj má nového župana“ dennikn.sk, 4. 12. 2017 (online). Dostupné z: <https://dennikn.sk/962264/lunter-vystriedal-kotlebu-ktory-si-aj-na-zaver-povolal-desivu-ochranku/>

- [197] HUNKOVÁ, Mária. „Rómovia sú paraziti a SNP puč. Na stráž!“ hnonline.cz, 18. 11. 2013 (online). Dostupné z: <https://dennik.hnonline.sk/slovensko/566188-romovia-su-paraziti-a-snp-puc-na-straz>
- [198] Štatistický úrad SR. „Výsledky voleb do Národnej rady v roku 2016“ 2016. (online). Dostupné z: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/data02.html>
- [199] Idnes.cz. „Extrémistická senzace slovenských voleb. Kotleba vytěžl uprchlickou krizi“ idnes.cz, 6. 3. 2016 (online). Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/marian-kotleba-slovensko-volby-d3g-/zahranicni.aspx?c=A160306_115452_zahranicni_ert
- [200] SLIZ, Martin. „Kotlebovi tleskali stovky extrémistov. Ľuďom chce ukázať pravdu“ hnonline.sk, 11. 7. 2015 (online). Dostupné z: <https://slovensko.hnonline.sk/589308-kotlebovi-tleskali-stovky-extremistov-ludom-chce-ukazat-pravdu-zivy-prenos>
- [201] VAŠUTA, Tomáš. „Politológ Juraj Marušiak pre HN: Kotlebu stvorili ľavica aj pravica“ hnonline.sk, 6. 3. 2016 (online). Dostupné z: <https://slovensko.hnonline.sk/593385-politolog-juraj-marusiak-pre-hn-kotlebu-stvorili-avica-aj-pravica>
- [202] ČTK. „Kiska poveril sestavením vlády Fica, s Kotlebou prezident odmietl jednať“ aktualne.cz, 7. 3. 2016 (online). Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/slovensky-prezident-poveri-premiera-fica-sestavenim-vlady/r~2707952ce44e11e5807d0025900fea04/>
- [203] ČT24. „Kotleba poslal do vlakov hlídky, vyzýva k založeniu domobrany“ ceskatelevize.cz, 15. 4. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1756539-kotleba-poslal-do-vlaku-hlidky-vyzyva-k-zalozeni-domobrany>
- [204] Echo24.cz. „Kotleba má problém. Prokuratura navrhla rozpustenie jeho strany“ echo24.cz, 25. 5. 2017 (online). Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iUPxf/kotleba-ma-problem-prokuratura-navrhla-rozpusteni-jeho-strany>
- [205] Echo24.cz. „Kotleba má pro prípad rozpustenia strany alternativu: Pevnosť Slovensko“ echo24.cz, 12. 6. 2017 (online). Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iZi2Q/kotleba-ma-pro-pripad-rozpusteni-strany-alternativu-pevnost-slovensko>
- [206] ČT24. „Policie obvinila Kotlebu. Dal prý chudým rodinám šek s „nacistickým číslom““ ceskatelevize.cz, 28. 7. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2194624-policie-obvinila-kotlebu-dal-pry-chudym-rodinam-sek-s-nacistickym-cislem>

- [207] Aktuality.sk. „Súd zastavili tretné stíhanie Mariána Kotlebu“ aktuality.sk, 18. 1. 2011 (online). Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/180599/sud-zastavili-trestne-stihanie-mariana-kotlebu/>
- [208] HRABICA, Pavel. „Kotlebu obvinili z rasismu. Za šek na 1488 eur jako symbol nacistické ideologie“ denik.cz, 28. 7. 2017 (online). Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/kotlebu-obvinili-z-rasismu-za-sek-na-1488-eur-jako-symbol-nacisticke-ideologie-20170728.html
- [209] ČTK. „Dělnickou stranu sociální spravedlnosti povede dál Tomáš Vandas“ denik.cz, 20. 1. 2018 (online). Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/delnickou-stranu-socialni-spravedlnosti-povede-dal-tomas-vandas-20180120.html
- [210] Echo24. „Kotlebův poslanec obžalován, podle prokuratury hanobil Romy“ 5. 12. 2017 (online). Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SMPcW/kotlebuv-poslanec-obzalovan-podle-prokuratury-hanobil-romy>
- [211] KYSEL, Tomáš. „Z LSNS povyhadzovali ľudí, bývalí spojenci sa Kotlebovi otočili chrbtom“ aktuality.sk, 15. 11. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/538988/z-lsns-povyhadzovali-ludi-byvali-spojenci-sa-kotlebovi-otocili-chrbtom/>
- [212] LSNS. „Desatero Ľudovej strany Naše Slovensko na odstránenie následkov zločinov spáchaných politikmi po novembri 1989 a nastolenie sociálnej spravodlivosti“ (online). Dostupné z: http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2015/04/desatero_lsns_2012.pdf
- [213] LSNS. „Program LSNS“. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2015/01/Volebny-program-2016.pdf>
- [214] KOVÁČ, Peter. „Heraldik: Odkaz kotlebovcov na gardistov je nepochybný“ sme.sk, 2. 5. 2017 (online). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20520699/heraldik-odkaz-kotlebovcov-na-gardistov-je-nepochybnny.html>
- [215] Hospodárske noviny. „Obchod Kotlebovcov ponúkal zaujímavé akcie: Pri nákupe nad 8818 korún zadarmo obušok“ hnonline.sk, 22. 3. 2017 (online). Dostupné z: <https://slovensko.hnonline.sk/931416-obchod-kotlebovcov-ponukal-zaujimave-akcie-pri-nakupe-nad-8818-korun-zadarmo-obusok>
- [216] Naše Slovensko. 4/2013. (pdf). Dostupné z: http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2015/02/naseslovensko_april2013.pdf
- [217] HÁKA, Antonín. „Dělnická strana sociální spravedlnosti: postoj k systému“ in Politické vedy. 2016, Vol. 19 Issue 1, Pp. 224-260.

- [218] ŠKOP, Michal. „Přehledně: Kdo komu bral a kam utekly hlasy. Nejvíc „loupili“ ANO a Piráti“ hlidacipes.org, 23. 10. 2017 (online). Dostupné z: <https://hlidacipes.org/prehledne-bral-kam-utekly-hlasy-nejvic-loupili-ano-pirati/>
- [219] ĽSNS. „Zo zákulisia ĽS Naše Slovensko: Záznam z celoštátného snemu, predstavenie nového loga strany“ [naseslovensko.net](http://www.naseslovensko.net), 29. 3. 2018 (online). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/zo-zakulisia-ls-nase-slovensko-zaznam-z-celostatneho-snemu-predstavenie-noveho-loga-strany/>
- [220] KUBÁT, Michal. „Politická opozice v teorii a středoevropské praxi“. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-285-4.
- [221] ČT24. „Slováci do parlamentu dostali i krajní pravici. Kdo je Marian Kotleba a kdo jeho voliči?“ [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz), 6. 3. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1716625-slovaci-do-parlamentu-dostali-i-krajni-pravici-kdo-je-marian-kotleba-a-kdo-jeho-volici>
- [222] MUDDE, Cas. „The new new radical right: spectre and reality“. 20. 4. 2011 (online). Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/cas-mudde/new-new-radical-right-spectre-and-reality>.
- [223] SARTORI, Giovanni. „Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu“. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4.
- [225] CAPOCCIA, Giovanni. „Anti-System Parties. A Conceptual Reassessment“. *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 14. No. 1. 2002.
- [226] DANICS, Štefan. „Polemika k širšímu pojetí antisystémovosti od Sartoriho“ *Rexter* 01/2017 (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/polemika-k-sirsimu-pojeti-antisystemovosti-od-sartoriho/2017/07/03/>
- [227] HAVLÍK, Vlastimil; PINKOVÁ, Aneta. „Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických stran“ *Rexter* 02/2012 (online). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/populiste-protestni-strany-outsideri-nekolik-poznamek-ke-konceptualizaci-populisticky-politicky-stran/2012/11/11/>
- [228] MUDDE, Cas. „The Populist Zeitgeist. Government and Opposition“ č. 39/4, Pp. 542-563 (Pdf). Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/2CD34F8B25C4FFF4F322316833DB94B7/S0017257X00002372a.pdf/populist_zeitgeist.pdf
- [229] DSSS. „Program DSSS s podporou Národní socialistů.“ 2017. (online). Dostupné z: <http://volby.dsss.cz/volebni-program>

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Zdůvodnění výběru práce:

Tématem této diplomové práce bude analýza krajně pravicových subjektů v České republice a na Slovensku. Evropu v posledních letech postihla celá řada změn a krizí. Jedním z problémů je například vysoká nezaměstnanost především mladých lidí. Evropu také už delší dobu trápí migrační krize, která sice pomalu utichá, ale stále je to relevantní téma, zejména pro pravicové extrémisty. V roce 2008 postihla evropský kontinent finanční krize. V celé řadě zemí jsme tak mohli vidět narůstající trend podpory krajně pravicových subjektů. Ačkoli česká krajní pravice nemá takové úspěchy a v porovnání s jinými spřízněnými subjekty v Evropě se zdá být slabá, lze na různých demonstracích vidět, že své podporovatele má a to zejména mezi mladými. Nicméně i přesto, že se krajně pravicové subjekty zdají být marginální, je jim třeba věnovat pozornost. Na Slovensku je krajní pravice oproti České republice úspěšnější. V posledních volbách v roce 2016 se do Národní rady dostala strana Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko Tato strana dostala 8,04 % hlasů a tedy 14 mandátů. Výrazné zastoupení má také například v Banskobystrickém kraji. Do Národní rady Slovenska se také dostala pravicová nacionalistická strana Slovenská národná strana s 8,64 % a 15 mandáty.

Předpokládaný cíl:

V této práci bude představena typologie stranických rodin Klause von Beymeho a zejména rodina krajně pravicových stran. Následně budou představeny také teorie dalších významných autorů, zabývajících se touto problematikou. V další části budou představeny a dále analyzovány vybrané politické subjekty v České republice a na Slovensku. Předpokládaným cílem pak bude ověřit, zdali vybrané subjekty, které jsou obvykle považovány za krajně pravicové, lze zařadit do stranické rodiny krajně pravicových stran podle von Beymeho a dalších autorů, kteří na něj navazovali. Subjekty budou také mezi sebou komparovány a cílem bude zjistit, proč se krajní pravice na Slovensku těší větší podpoře než v Česku.

Metodologie práce:

Při zkoumání tohoto tématu bude využívána zejména analytická a empirická metoda. Teoretickou část bude z velké části pokrývat práce s textem. V další části práce, která se bude týkat jednotlivých subjektů, bude využita analýza stran. K analýze budou využity například programy stran, či jejich prezentace ať už na veřejnosti nebo na internetu. V poslední části bude také použita komparativní metoda.

Základní charakteristika tématu:

Pokud se řekne krajní pravice, většina lidí si pod tímto pojmem může představit fašismus, případně nacismus. Nicméně krajní pravice jako taková prošla dlouhým kontinuálním vývojem. Po druhé světové válce se různé neofašistické skupiny ocitly na politické periferii a voličský potenciál těchto stran byl zanedbatelný. Situace se však v posledních desetiletích značně změnila a řada krajně pravicových stran se distancuje od ideologií fašismu a nacismu, byť některé prvky by se u nich daly stále najít. Jako první s teorií krajní pravice přišel právě Klaus von Beyme. Na něj dále se svými teoriemi navazovali například Piero Ignazi, Cas Mudde nebo Hans-Georg Betz. Strany krajní pravice nemají jednotnou ideologii a existuje více proudů či směrů. Ideologický základ krajně pravicových stran většinou tvoří nacionalismus, xenofobie, odpor k levici, silný stát, tzv. welfare šovinismus, anti-imigrační politika či vymezování se proti nadnárodním organizacím. Někdy se v souvislosti s krajní pravíci také setkáváme s pojmy jako extrémismus, či radikalismus případně pravicový populismus.

Předpokládaná struktura práce:

Práce bude rozdělena na několik částí. V úvodu práce bude stručně nastíněno téma diplomové práce, východiska, předpoklady a výzkumné otázky, a konečné cíle. Další, teoretická část, se bude zabývat teorií stranických rodin a problematiky krajní pravice, jak jí sepsal Klaus von Beyme v knize *Political Parties in Western Democracies*. Budou představeny také teorie dalších autorů zabývajících se touto problematikou. V následujících dvou kapitolách práce budou představeny krajně pravicové subjekty v České republice a na Slovensku. Pozornost bude věnována například programům stran či jejich vymezování se vůči určitým druhům problémů. Poslední kapitola práce se bude týkat toho, nakolik lze jednotlivé subjekty zařadit do stranické rodiny krajní pravice von Beymeho, případně jestli došlo k určitým proměnám.

Základní literatura:

- BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-3797-3.
- BEYME, Klaus von. *Political parties in western democracies*. USA. Aldershot, Hants, England: Gower, c1985. ISBN 0566005700.
- CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.
- HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-137-3.
- HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3192-6.
- IGNAZI, Piero. *Extreme right parties in Western Europe*. New York : Oxford University Press, 2003. *Comparative politics (Oxford University Press)*. ISBN 01-992-9159-4.
- KUPKA, Petr, Martin LARYŠ a Josef SMOLÍK. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4845-4.
- MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister, 2003. ISBN 80-865-9845-4.
- MUDDE, Cas. *The single-issue party thesis: Extreme right parties and the immigration issue*. *West European Politics* [online]. 1999, 22(3), 182-197 [cit. 2017-05-22]. DOI: 10.1080/01402389908425321. ISSN 0140-2382. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402389908425321>
- MUDDE, Cas. *The ideology of the extreme right*. Manchester ; New York: Manchester University Press, 2000. ISBN 07-190-5793-0.